

Riksdagens protokoll 1998/99:70

Onsdagen den 17 mars

Kl. 09.00 – 17.54
19.00 – 21.37

1 § Särskilt anordnad debatt om Agenda 2000

Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Det har varit dramatiska dagar i EU. Några har kallat det inträffade den värsta krisen i EU:s historia. Kommissionens avgång är en logisk följd av den allvarliga krisen. Jag tycker att det är bra att det blir tydligt att slarv och fusk med EU-pengar inte kan accepteras.

Det är klart att avgången innebär svårigheter för EU:s arbete på kort sikt, men på längre sikt kan det som hänt bidra till en modernare, öppnare och mer effektiv union. Nu måste alla inse att förändringar är nödvändiga. Det betyder bättre regler för öppenhet och offentlighet i EU, det som Sverige har kämpat för och i stor utsträckning också lyckats med i Amsterdamfördraget. Det betyder en skärpt ekonomisk kontroll, mindre byråkrati och en union närmare medborgarna.

Agenda 2000, som vi skall tala om i dag, är en viktig del av moderniseringen av EU. Agenda 2000 är också nödvändig för att förbereda EU:s utvidgning, det stora fredsprojektet att ena Öst- och Västeuropa. Därför är det viktigt att få beslut om Agenda 2000 i vår och att trots kommissionens avgång försöka få en överenskommelse i Berlin nästa vecka.

Agenda 2000 handlar om att förbereda EU för framtiden, att modernisera och reformera gamla subventionssystem för jordbruket, att klara ut EU:s budget för de kommande sju åren och att underlätta enandet av Europa, EU:s utvidgning till nya länder.

I dag skall vi främst tala om den nya framtida budgetplanen. I mars förra året presenterade kommissionen förslag till en ny budgetplan för att fastställa de ekonomiska ramarna, och det påverkar naturligtvis den framtida inriktningen av arbetet. De två största kostnadsposterna är den gemensamma jordbrukspolitiken, som motsvarar ca 45 % av utgifterna, och strukturpolitiken, som tar ca 35 % i anspråk. Resterande 20 % är uppdelade på utrikespolitik inklusive bistånd och interna program, som t.ex. forskning och utveckling samt administration.

Medel har också öronmärkts för kostnader som hör samman med utvidgningen, t.ex. stödet till de blivande medlemmarna och extra resurser till de nya medlemmarna.

Sverige har i grova drag fyra övergripande mål i förhandlingarna. Dessa fyra mål är att kostnaderna måste begränsas, att en genomgripande reform av den framtida jordbrukspolitiken kan genomföras, att regionalstödet i Sverige kan fortleva och – kanske det allra viktigaste – att göra

*Särskilt anordnad
debatt om
Agenda 2000*

något åt det faktum att vi betalar betydligt mer i medlemsavgift än vi får tillbaka, vår s.k. nettobördesituation. Jag återkommer till alla de här fyra frågorna.

Vi är nu mitt uppe i en väldigt intensiv avslutningsfas i arbetet. Den 24–25 mars är det toppmöte i Berlin. Alla hoppas vi att vi skall klara målet och tidsplanen att faktiskt komma överens i Berlin nästa vecka.

Jag går så in på de fyra övergripande målen. Det första gäller budgetens storlek. Regeringens utgångspunkt när vi inledde förhandlingarna var att vi nationellt – precis som övriga länder – har arbetat för en stram budget och varit tvungna att strama åt under senare år. Det måste också gälla för EU. Vi har därför velat ha kvar kostnaderna på 85 miljarder euro fram till år 2006 i stället för att acceptera den ökning till 105 miljarder som kommissionen föreslagit.

Det finns två skäl till detta. Dels är det inte försvarbart att de gemensamma kostnaderna i EU tillåts öka när vi i våra nationella budgetar måste vända på varje krona, dels måste vi ha tillräckligt med resurser kvar för att klara utvidgningen.

Den andra frågan är jordbruket. Den överenskommelse som slöts för knappt en vecka sedan om den gemensamma jordbrukspolitiken ligger i linje med svenska önskemål. Vi har länge drivit på för en sundare och mer marknadsorienterad jordbrukspolitik. Jordbruket bör egentligen behandlas som vilken annan näringsverksamhet som helst. Den nuvarande jordbrukspolitiken i EU går inte att försvara. Den är dyr, ineffektiv och alldeles för hårt reglerad.

I Sverige inledde vi ju en reform redan innan vårt land blev medlem, och vi har sedan inom EU fortsatt att driva en liberal och frihandelsinriktad politik. Den reform som man nu enats om innebär ett trendbrott, där man går från marknadsreglerande prisstödssystem till direkta producentstöd. Det kan innebära och kommer att innebära lägre priser och ökad konkurrens. Samtidigt har vi inom ramen för detta försökt slå vakt om speciella och specifika svenska intressen.

Men reformen är fortfarande för dyr. Kostnaderna håller sig inte inom de ramar som stats- och regeringscheferna tidigare har beslutat om. Vi kommer därför från svensk sida att fortsätta att driva kravet att stödet till jordbruket trappas ned över tiden.

Den tredje frågan, herr talman, är struktur- och regionalpolitiken. Dagens struktur- och regionalpolitik i EU präglas av ett mycket komplicerat och krångligt regelverk. Vi ställer oss därför helt bakom kommissionens förslag att förenkla, effektivisera och koncentrera politiken. Däremot tycker vi även här att kommissionen är lite för vidlyftig vad gäller kostnaderna. Vi skulle vilja hålla nere kostnaderna till 28 miljarder euro per år, medan kommissionen har föreslagit 34 miljarder euro per år.

Kommissionens förslag innebär att man övergår från dagens sex strukturpolitiska mål till tre. Det tycker vi är bra. Man föreslår också att de gemensamma programmen bantas till tre. Även det tycker vi är riktigt. Programmen kommer att riktas mot de mest behövande regionerna inom unionen och kommer dessutom att skapa utrymme för att vi skall kunna få bra program i de nya medlemsländerna.

Det är fortfarande många frågor som inte har lösts: omfattningen av och stödnivåerna för mål 1, 2 och 3, hur medlen skall fördelas mellan

dessa mål samt dessutom vilka stödnivåer som skall finnas för den s.k. sammanhållningsfonden.

En viktig svensk fråga i detta är det som vi var överens om i anslutningsförhandlingarna, nämligen att stödet till glesbygden i Norrland måste upprätthållas. Därför vill vi ha ett s.k. gleshetskriterium i det nya mål 1. Vi vill dessutom att den geografiska avgränsningen för våra mål 1-områden skall göras på ett annat sätt än i dag, så att hela Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län därmed omfattas av mål 1.

Slutligen, herr talman, vill jag ta upp den viktiga frågan om bördefördelningen.

Det är ett välkänt faktum att Sverige betalar in mer till EU:s budget än vad vi får tillbaka. I år betalar vi in 22 miljarder kronor. Vi får tillbaka i form av jordbruks- och regionalstöd ca 11 miljarder kronor. Det innebär alltså ett underskott på ca 11 miljarder kronor.

Vi vet också att vår nettobörda – dvs. skillnaden mellan det som vi betalar och det som vi får tillbaka – kommer att bli ännu större om budgeten tillåts öka enligt kommissionens förslag. Därtill måste vi, precis som alla andra, stå för vår andel av kostnaderna för utvidgningen.

Även om samarbetet inom EU är väldigt omfattande, och man i och för sig inte skall räkna fördelar enbart i kronor och ören, är även detta med kronor och ören viktigt, och vi måste arbeta för ett mer rättvist avgiftssystem.

När vi började förhandlingarna och tog upp frågan om bördefördelningen fanns den inte ens på bordet. Det var inget land som ville diskutera den frågan. Nu ligger den på bordet. Efter helgens förhandlingar konstaterade min tyske kollega att detta är kanske en av de allra viktigaste frågorna som måste lösas innan man kan nå en överenskommelse om Agenda 2000. De flesta medlemsländer erkänner vårt och andras problem, men det finns ännu inte någon enighet om lösningen.

En strikt budget, som är viktigt i sig, är alltså inte tillräckligt för att man skall komma till rätta med problemet. Vi måste arbeta med t.ex. en s.k. nettokorrigeringsmekanism eller med en brittisk lösning, och det finns andra förslag som jag återkommer till senare i debatten, eftersom jag ser att min talartid håller på att ta slut.

Herr talman! Slutligen: Vår kanske viktigaste politiska fråga inför framtiden är att underlätta utvidgningen. Om vi lyckas i Agenda 2000 och får en stram budgetplan, då blir det mer pengar till de nya medlemsländerna. Om den gemensamma jordbrukspolitiken genomgår en genomgripande reform underlättas utvidgningen. Om strukturpolitiken koncentreras och förenklas underlättas också utvidgningen.

Nu skall vi driva förhandlingar så att vi får ett så bra resultat som möjligt för svensk del, men där vi också underlättar för utvidgningen och den politiska framtiden för unionen.

Anf. 2 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Agenda 2000 gäller mycket viktiga frågor. Det handlar om EU:s finanser, om jordbruksstöd och regionalpolitik. Men framför allt handlar det om att göra EU redo för att ta emot de nya länder som ansökt om medlemskap efter kommunismens fall i Central- och Östeuropa.

Därför är det bra med denna debatt inför slutförhandlingarna vid Europeiska rådets möte i Berlin nästa vecka. Men om förhandlingsläget var besvärligt när utrikesministrarna sågs senast, kan det inte undgå att försvåras av de senaste dagarnas händelser i Bryssel.

Kommissionens avgång efter kritik för oegentligheter och svågerpolitik kan möjligen leda till en bättre ordning i framtiden. Men på kort sikt är risken stor för handlingsförlamning. Mycket hänger på hur det tyska ordförandeskapet förmår att hantera situationen. Men även den tyska regeringen är försvagad efter finansministerns avgång nyligen.

Skall reformarbetet inom EU och utvidgningen kunna drivas vidare måste kommissionen snabbt komma i gång igen. Att utse en ny kommission är i sig en komplicerad procedur. Den underlättas nu inte av att Europaparlamentet har en viktig roll att spela och att det nuvarande parlamentet snart skall upplösas inför valet i juni. Det nyvalda parlamentet blir knappast beslutsdugligt förrän en bit in på hösten.

Hur anser regeringen att läget skall hanteras efter kommissionens plötsliga avgång? Att redan nu välja ny kommission för fem år framåt torde inte vara förenligt med fördraget. Skall en tillfällig ny besättning utses med alla de komplikationer jag tidigare nämnt och den tidsutdräkt som detta medför? Eller går det att finna en övergångslösning, där de mest belastade kommissionärerna försvinner, medan återstoden sköter löpande ärenden fram till årsskiftet, samtidigt som ordinarie tidtabell följs för valet av en ny kommission för nästa femårsperiod?

Det är angeläget att toppmötet i Berlin kommer fram till ett snabbt svar på denna fråga. Annars finns det en risk för att medlemsstater, som är ovilliga till de reformer som Agenda 2000 förutsätter, tar avsaknaden av en kommission till ursäkt för att skjuta beslut på framtiden. Till följd av de förhållanden som jag nyss berört – valet av nytt Europaparlament och byte av kommission – skulle det innebära ett dröjsmål på sannolikt bortåt ett år, och det har Europasamarbetet faktiskt inte råd med.

Herr talman! Agenda 2000 handlar i stor utsträckning om ekonomi. Före årets slut skall det antas ett nytt finansiellt perspektiv – en flerårsbudget för perioden 2000–2006. Och när det handlar om ekonomi inom EU, rör det sig i hög grad om jordbruks- och regionalpolitik. Dessa båda områden svarar ju för nära hälften respektive drygt en tredjedel av EU:s utgifter.

Det är glädjande att det tycks finnas ett brett stöd i medlemsländerna för stor återhållsamhet på utgiftssidan. Som vi moderater ser det bör utgifterna för EU:s nuvarande 15 medlemsländer frysas på nuvarande nivå, så att det utrymme som kvarstår till budgettak på 1,27 % av BNI kan disponeras för nya medlemsstater.

Återhållsamhet på utgiftssidan är en förutsättning för att medlemsavgiften skall kunna hållas nere. Det har särskild betydelse för Sverige, eftersom vi tillsammans med några av EU:s rikare medlemsländer är nettobetalare. Vi betalar alltså – som utrikesministern var inne på – in till den gemensamma kassan betydligt mer än vad vi får tillbaka. I annat sammanhang har utrikesministern sagt att detta är en följd av att den borgerliga regeringen var dålig på att förhandla inför Sveriges inträde i EU. Men avgiftssystemet var då fastlagt och gick inte att komma åt med någon smart förhandlingsteknik. Vad vi lyckades med var att utverka en nedsättning av avgiften under en infasningsperiod, och jag kan försäkra

utrikesministern att den dåvarande socialdemokratiska oppositionen – personifierad främst av Mats Hellström – var inkopplad hela tiden och fullt införstådd med vad som hände. Det är först nu som reglerna för avgiftssystemet kan ändras, och vi får väl se vilka stordåd utrikesministern kan uträtta. Jag önskar lycka till, men skildringen av att det var försummelser som inträffade när vi förhandlade om medlemskapet är djupt oriktig.

Jag har noterat att regeringen i alla fall inte skäms för att i detta sammanhang åberopa Sveriges relativa fattigdom. Bland EU:s 15 medlemsländer kommer Sverige först på elfte plats i välstånd. Att vi ändå blir nettobetalandare har ungefär samma beräkningstekniska förklaring som en gång ansågs motivera Storbritanniens rabatt. Det bästa vore naturligtvis att sätta ett tak för nettobidragets storlek, som då även skulle avlösa den brittiska rabatten. Men är inte denna väg framkomlig, skulle en övergång till en rent BNI-baserad avgiftsberäkning vara en hjälp, i synnerhet om det vore möjligt att utgå från köpkraftskorrigerad BNI, som ju så tydligt avslöjar Sveriges svaga ekonomi.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att påpeka att den svenska avgiften i år blir 2 miljarder kronor större än vad den hade behövt vara om vi, i likhet med t.ex. Finland, anslutit oss till euron från starten eller åtminstone låst kronans värde mot euron i den europeiska växelkursmekanismen ERM. Så en del av vår extra börda är faktiskt självförvållad.

Herr talman! Vi moderater har länge hävdats att jordbrukspolitiken inom EU måste bli mer marknadsanpassad. Kommissionens förslag i det avseendet var ett klart steg i rätt riktning. Sedan har jordbruksministrarna fört segdragna förhandlingar, som skulle ha varit avslutade före jul. Men det dröjde till förra veckan, innan de presenterade en uppgörelse som enligt jordbruksminister Winberg var en strålande framgång för Europa i allmänhet och för Sverige i synnerhet. Det är bara det – vilket också utrikesministern medgav – att kostnaderna klart överskrider den ram som jordbruket blivit tilldelad. Dessutom sägs det inget om nedtrappning i framtiden. En sådan kommer under alla omständigheter att tvinga sig på, om inte redan i den kommande WTO-rundan så dock när nya medlemsländer skall tas in.

Vid EU-nämndens sammanträde i fredags uppmanade jag jordbruksministern att dämpa sina glädjetjut. Det fanns en viss återklang av detta i utrikesministerns anförande här. Det föreligger ju faktiskt inte något slutligt resultat så länge det inte ryms inom ramen. Och i de förhandlingar som återstår mellan utrikesministrar och regeringschefer finns det en risk för att Sverige råkar illa ut om vår jordbruksminister ger intryck av att ha kammat hem särskilt stora vinster.

De svenska jordbrukarna anser ju dessutom att utfallet är betydligt sämre än för exempelvis Finland och Danmark. Men den viktigaste hjälpen till jordbrukarna är kanske inte fler och större bidrag från EU utan att de får jämförbara konkurrensförhållanden genom att de befrias från de extra pålagor som regeringen alldeles på egen hand lagt på dem i form av höga skatter på drivmedel, gödsel m.m.

Är utrikesministern beredd att verka för att jordbruksstödet inom EU hålls inom den tilltänkta ramen på 40,5 miljarder euro, att det redan nu beslutas – och inte bara talas – om nedtrappning och att de svenska jord-

brukarna på hemmaplan befrias från den extra ryggsäck de fått att bära av regeringen?

Även när det gäller regionalpolitiken är återhållsamhet ett verksamt medel för att hålla nere Sveriges kostnader för EU-medlemskapet. Strävan måste vara att EU:s stöd går till dem som verkligen är svaga och eftersatta. På kort sikt bör stödet koncentreras till de regioner som ligger under 75 % av unionens bruttonationalprodukt per capita. På längre sikt bör strukturstöd ges endast till gränsöverskridande samarbete och i övrigt omvandlas till rabatt på medlemsavgiften. Att betala in pengar till EU för att sedan få dem tillbaka i form av strukturstöd är ju meningslöst. I sådana fall bör medlemsavgift och stöd kunna kvittas mot varandra.

Vid de s.k. Efta-ländernas, däribland Sveriges, inträde i EU tillkom nya sammanhållningsfonder för de fyra svagast utvecklade medlemsländerna. Det sades att detta stöd skulle avvecklas när dessa, de svaga länderna, kvalificerat sig för införande av euron. Så är nu faktiskt fallet för tre av dem. Och det fjärde – Grekland – förefaller hinna före Sverige, som trots att vi betraktades som ett rikt Efta-land har svårt att uppfylla alla konvergenskriterier. Det har förvånat mig att Sverige inte kräver att sammanhållningsstödet skall fasas ut för länder som infört euron.

Herr talman! De frågor som ryms under beteckningen Agenda 2000 är viktiga för EU:s framtid och för Sveriges ställning i det europeiska samarbetet. Det säger sig självt att det inte är lätt att finna lösningar när alla 15 medlemsländer måste vara ense om tagen. Men redan kommissionens utgångsbud innebar ett viktigt steg framåt. Blir det dessutom gehör för den nypåfunna återhållsamheten på utgiftssidan, och för kravet på bördefördelning på inkomstsidan, så har faktiskt åtskilligt kunnat åstadkommas.

Men med detta är EU inte redo att ta emot nya medlemmar. De institutionella frågor som aldrig löstes i Amsterdamfördraget, t.ex. röstviktningen i rådet samt kommissionens sammansättning och organisation, måste också hanteras. För att undvika ytterligare dröjsmål bör en ny konferens tillsättas så snart Amsterdamfördraget har trätt i kraft. Det blir väl någon gång nu på försommaren.

Om dess uppdrag begränsas till nyss nämnda frågor bör arbetet kunna vara slutfört senast till Sveriges ordförandeskap våren 2001. Göteborgsfördraget kanske kan bli en triumf för Sveriges utrikesminister oavsett om denna heter Anna Lindh eller – förhoppningsvis kanske – något annat.

Anf. 3 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Det pågår en förhandling om budgeten, vårbudgeten, mellan tre partier. Det är inte en alldeles enkel förhandling. Vi har ett budgettak som vår finansminister försvarar som ett lejon. Vi kanske blir tvingade att spara på för oss vänsterpartister oerhört smärtsamma ting som mediciner och u-landsbistånd.

Det finns ett utgiftsområde som spränger utgiftstaket rejält, och det är bidraget till EU. Det spränger med mer pengar än vad medicinsubventionerna spränger taket med. Men det här utgiftstaket för EU-betalningarna kan vi inte ändra. Det kan vi inte påverka. Det landar i år på storleksordningen 2 400 kr per invånare i Sverige. Det skulle ha varit

ungefär 2 100 enligt budgeten, men det landar förmodligen på uppemot 2 400 kr.

Nu vill EU-kommissionen kraftigt höja EU:s budget. År 2006 kommer vi enligt kommissionens förslag att ligga på nivån 3 000 kr per invånare. Regeringen och Anna Lindh säger, om jag räknar rätt, att man vill ligga ungefär på nivån 2 300 kr per invånare. Det är en ganska stor skillnad.

Vad jag skulle vilja fråga, och få en försäkran av utrikesministern om, är: Kommer utrikesministern att vara lika hård i förhandlingarna om Agenda 2000 och de här pengarna som Erik Åsbrink är i förhandlingarna om budgeten?

Om jag minns rätt var det så att när Margaret Thatcher drev igenom den berömda brittiska rabatten dängde hon sin handväska i bordet. Jag vet inte om utrikesminister Lindh brukar handväska, men jag skulle vilja ge det lilla tipset. Det finns ju en möjlighet att göra om Margaret Thatchers bravad. Även om hon inte gjorde så mycket annat som var särskilt klokt var det kanske ett ganska smart drag den gången. Eller så är det kanske Göran Persson som skall drämma sin plånbok i bordet, det vet jag inte. Det kanske också är en möjlighet. Ni kan ju agera båda två.

Men mer allvarligt vill jag veta: Var går regeringens smärtgräns? Vad kommer regeringen att tolerera när det gäller den totala svenska avgiften till EU?

Vi är överens om att det var bra att kommissionen avgick. Det var bra att de ledamöter av EU-parlamentet som inte ville rösta för misstroende mot kommissionen nu har ändrat sig och tänkt om. Vi skall inte hålla på att reta dem för det. De har blivit klokare, och det är bra.

Kommissionens avgång öppnar också för en debatt om hela EU-systemet; om korruption och om bristande demokrati. Jag försökte en gång berätta för en ledamot av EU-parlamentet från södra Europa, jag skall inte peka ut något namn för att inte befrämja olika sorters fördomar, om den här affären med Mona Sahlin och Tobleronen. Det var för den här manlige EU-parlamentarikern fullständigt obegripligt hur vi kunde debattera en chokladkaka.

Det säger något om den kultur, det system, som råder inom EU. Där är det en självklarhet att man lever med de här privilegierna och lönenivåerna och att man kan använda systemet för att befrämja sin egen privata tillvaro på ett sätt som egentligen inte de vanliga väljarna har något att göra med.

Det handlar om en demokratisyn som också präglar EU-systemet i stort. Jag brukar tala om den nya konstruktionen med centralbanken som inte får lyssna på vad parlamentariker säger om den ekonomiska politiken utan själva i slutna rum skall driva det här och forma penningpolitiken. Jag brukar säga att det egentligen är den gamla högerns syn på demokrati i ny tappning, dvs. att vanligt folk helt enkelt är för dumma för att kunna sköta den ekonomiska politiken. Därför måste man låsa in politiken bland experterna. Det är det synsätt som fortfarande präglar EU-systemet, och det är det som nu måste reformeras i grunden.

Ekonomiprofessorn Calmfors skriver i det senaste numret av Ekonomisk debatt en mycket intressant artikel om EMU och den europeiska centralbanken som faktiskt har mycket stor bäring också på dagens debatt om Agenda 2000. Han skriver att det måste ske ett slags demokratisk

kontroll över den europeiska centralbanken. Sedan vänder han sig till EMU:s vänner i Sverige och frågar retoriskt: Har ni förstått att den demokratiseringen framtvingar en federalism, en federal stat?

Om man skall kunna utöva den demokratiska kontrollen måste det bli en federal stat. Jag tolkar Anna Lindh så att hon är positiv till EMU. Då vill jag fråga: Har utrikesministern förstått att om man skall klara denna demokrati leder EMU i sin förlängning med nödvändighet till en federal superstat?

Jag ställer gärna samma fråga till Lars Tobisson som ju är en ännu mer tydlig förespråkare för EMU.

Jag skulle vilja påminna kammaren om att EU faktiskt är en tullunion. När Sverige gick med i EU betydde det att vi tvangs överge den förändrade politik som vi var på gång att skaffa oss inom jordbrukspolitiken och på textilområdet, där vi försökte driva den internationella solidariteten. EU-medlemskapet tvang oss in i en mer protektionistisk, osolidarisk, genomreglerad och byråkratiserad politik på båda de här områdena.

Anna Lindh har alldeles rätt i att det finns en mycket stark ineffektivitet i det här systemet. Om vi skall klara vår svenska jordbrukspolitik måste vi faktiskt i huvudsak agera nationellt. Nu är det t.ex. en akut kris i det svenska jordbruket inom köttproduktionen. Då måste vi göra någonting, och det pågår samtal om den s.k. ryggsäcken. Det kan jag försäkra Lars Tobisson som ställde frågor om det. Men om vi i längden skall klara av miljöomställningen och kunna fortsätta att ha ett starkt och miljövänligt svenskt jordbruk måste vi i huvudsak agera nationellt.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Lars Tobisson. Ni pratar ju väldigt gärna om ineffektivitet, företagsstöd och alla möjliga byråkratiska anordningar inom Sverige. Ni angriper frejdigt alla möjliga sorters subventioner av det ena eller det andra. Men varför är dessa subventioner så mycket bättre om de går omvägen via Bryssel och EU-budgeten? Det verkar ju så. Man hör sällan Lars Tobisson med samma glöd angripa de här mängderna av ineffektivt använda pengar i EU.

Vänsterpartiet är för internationell solidaritet. Vi måste bryta den trend som har pågått i Sverige där Sveriges röst i världen alltmer har tystnat. Sverige har alltmer blivit en liten och svag röst i det totala EU-systemet. Sverige håller på att tappa sin profil av internationell global solidaritet.

I de här förhandlingarna, för att till sist återvända till dem, pågår det diskussioner om att ytterligare begränsa u-landsbiståndet, samtidigt som vi förmodligen kommer att tvingas att betala ännu mer till EU om inte Anna Lindh åstadkommer ett underverk. Min sista fråga till utrikesministern är: Anser utrikesministern att det är väsentligt och avgörande att vi nu kan bryta denna trend och i stället göra tvärtom, dvs. använda mer pengar för den globala solidariteten med jordens fattigaste länder och rejält banta anslagen till detta byråkratiska och ineffektiva EU-system?

Anf. 4 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Den här debatten skall handla om Agenda 2000, dvs. nästa stora steg för EU att öppna för medlemskap för länder som önskar bli medlemmar i unionen.

För att skapa förutsättningar för detta krävs en rad förändringar som kraftfullt berör de nuvarande 15 medlemsländerna. Agenda 2000 är ett åtgärds paket som skapar djup och ingående debatt också här i Sverige, och det är bra.

Låt mig redan här i inledningen slå fast att vi kristdemokrater inte tvekar inför projektet att ansluta de kandidatländer i Öst- och Centraleuropa som nu är aktuella. Vi vill också se en fortsatt öppning och anslutning av nya länder i framtiden. Jag vill gärna återkomma till motiven till detta.

Herr talman! Inför ett framtidsprojekt som Agenda 2000 är det viktigt att vi har rätt proportioner på Europa och Europas roll i förhållande till den närmaste omgivningen. Söder och sydost om Europa möter vi kontinenter som präglas av nationalism och revirtänkande och där frånvaron av demokrati och mänskliga rättigheter ständigt leder till stamkrig och fattigdom. Trots stundtals enorma biståndsinsatser kan vi där uppleva en hopplöshet inför samhällsutvecklingen. Jag tänker på Afrika och delar av Mellanöstern.

Öst och nordöst om Europa möter vi resterna av det forna Sovjetunionen som byggdes upp runt en centralistisk ideologi som skulle skapa ekonomiska jämlikar. Det var ett samhälle med en enda politik men med många angivare. Där ersattes demokrati och mänskliga rättigheter med taggtråd och höga murar mot omvärlden. I dag känner vi resultatet av detta samhällssystem som har lett till total fattigdom och till bestående kris och krig i f.d. Jugoslavien.

Herr talman! Detta är Europas närmaste grannar, och avståndet är bara någon timmes resa. EU och Europa består av många kulturer, många språk, många religioner och många politiska influenser som det ibland kostar ganska mycket att slå vakt om och överbrygga för ett fungerande samarbete.

Europa står framför allt för ett engagemang för demokrati och mänskliga rättigheter och för fred och frihet. Detta är enligt oss kristdemokrater värden som måste spridas på alla upptänkliga sätt, inte minst till Europas närmaste grannar. Det är detta som Agenda 2000 handlar om. Det är kostnaderna för det projektet som vi skall ta ställning till när vi värderar politik, samarbete och ekonomisk standard inom och runt Europa.

För mig är det helt oförståeligt hur vi kan ha två partier i Sverige som argumenterar för att Sverige skall ta steget ur EU och därmed öppna upp för mer nationalistiska och kostnadsmässigt egoistiska strömningar.

Den demokrati och de mänskliga rättigheter som EU:s 15 medlemsländer står för behöver med all kraft mobiliseras för att få en spridning till vår del av världen. Dessa värden sprids inte av vinden, och de kan inte heller köpas för pengar. Det är värden som ständigt måste hållas vid liv. Varje ny generation måste vinnas för dessa värden.

Vilken människosyn ligger bakom en Europapolitik där man hävdar att Sverige av egoistiska skäl skall gå ut ur EU, medan man stöder nya länders ingång i EU? Är tanken att de skall bära de ekonomiska kostnaderna själva? Är det det som är filosofin?

Låt mig återkomma till de ekonomiska proportionerna i Europaprojektet. Någon har räknat ut att hela EU:s budget, dvs. de 15 medlemsländernas avgifter ett helt år, är ungefär samma kostnad som en dags kostnader i samband med andra världskriget för Europa. Och de ständigt

framlyfta kostnaderna för den gemensamma jordbrukspolitiken uppgår de facto till någon tiondel av medlemsländernas samlade BNI. Det är klokt att vi behåller proportionerna i det här sammanhanget!

Herr talman! Vi kristdemokrater anser att det är nödvändigt att nya steg i EU:s utvidgning tas, och därmed står vi helt bakom de steg som representeras av Agenda 2000. För oss handlar det om ett medmänskligt projekt som säkrar demokrati och mänskliga rättigheter och som säkrar en ekonomisk utveckling för kandidatländerna. Det är också en säkerhetspolitisk nödvändighet med ett projekt som syftar till att bevara freden och utvidga friheten i vår region av Europa.

Detta är huvudfåran i svensk kristdemokratisk Europapolitik. Det innebär inte att vi är omedvetna om EU:s många vardagsproblem – tvärtom! För att åstadkomma en bättre lösning på alla dessa problem kommer vi att engagera oss starkt i det kommande Europavalet i sommar.

Herr talman! Så vill jag beröra de nu aktuella kostnaderna som är specifikt förknippade med Agenda 2000. Vi kristdemokrater är i stort överens med kommissionen om att dagens kostnader för strukturfonder och jordbrukspolitik kan reduceras för medlemsländerna. Regeringens krav på en stramare budget stöder vi också. Målet är att budgeten 2000–2006 skall sikta in sig på en oförändrad budgetnivå, och den kamp som förs från svensk sida står vi bakom.

Men vi är inte överens med den svenska regeringen om den förhandlingsstrategi som nu är på väg att sätta Sverige i en konkurrenssituation som är till mycket stor nackdel för vårt land. Det är en strategi som gör att vi förlorar ekonomi och arbetstillfällen i relation till övriga medlemsländer på den gemensamma marknaden.

Herr talman! Det förefaller som att Sverige i de pågående förhandlingarna förlorar konkurrenskraft i förhållande till de övriga medlemsländerna både på grund av utanförskapet i EMU och framför allt på grund av en oskicklig strategi i de nu avslutade jordbruksförhandlingarna. Det räcker att göra en jämförelse med Finland för att konstatera detta.

Eventuella kostnader för utanförskapet i EMU är vi kristdemokrater beredda att ta vår del av ansvaret för eftersom vi har den ståndpunkten att vi vill avvakta introduktionen och även en folkomröstning. Men en klumpig och osmart strategi i jordbruksförhandlingarna, vars resultat mer liknar ett stolpskott än ett uppnående av ett nationellt ekonomiskt mål, känner vi ingen som helst delaktighet i.

Uppgårelsen innebär att man har sålt ut svenskt jordbruks konkurrensförmåga och därmed ytterligare reducerat antalet arbetstillfällen inom såväl det svenska jordbrukets primärproduktion som inom hela den svenska livsmedelsindustrin. De svenska bönderna har redan tidigare en ekonomisk konkurrensnackdel på i stort sett 1 500 miljoner kronor per år. Nu förvärras det genom att bl.a. Finland har gjort en betydligt mera framgångsrik förhandling, där man i stället har lyckats få EU:s förståelse för ökade kostnader i finskt klimat jämfört med situationen i övriga Europa.

Den svenska regeringen valde en ensidig strategi med ambitioner att alla medlemsländer skulle reducera stöd och bidrag till livsmedelsproduktionen och i stället betala hela matpriset i butiken.

Detta förhandlingsmål höll man fast vid så länge, tillsammans med Danmark, Storbritannien och Italien, att när övriga länder kom fram till

en uppgörelse fanns det inte tillräcklig svensk beredskap för att få hem mer än några mycket begränsade fördelar för Sverige.

Så har man mage att framställa detta resultat som en framgång för konsumenterna. Regeringens förhandling leder till att en ökad andel av livsmedelsproduktionen flyttas utomlands med de kvalitetsproblem som vi väl känner till i det sammanhanget. Vidare leder det till färre arbetstillfällena och en ökad svårighet för svensk landsbygd att klara den ekonomiska försörjningen.

Herr talman! Konsumenten är inte bara konsument, han eller hon är också arbetstagare, och ganska många av oss bor på landsbygden.

Herr talman! Den i Europaperspektivet haltande svenska regeringsmajoriteten har redan lett till ett dåligt förhandlingsresultat där Sverige i relation till de övriga länderna har förlorat stora pengar.

Nu återstår förhandlingarna om strukturfonderna och regionalstöden till Sverige och den andel som Sverige skall betala av den gemensamma EU-budgeten.

Vi kristdemokrater anser att svenska medborgare skall ha lika förutsättningar som andra länders medborgare att arbeta, sälja och konkurrera på den gemensamma marknaden. Då har vi bättre förutsättningar både att tåla kostnadsnivåer och att gemensamt bära kostnaderna för Agenda 2000 och allt vad det innebär för kommande generationer i Europa och dess närmaste områden.

Herr talman! Till sist: Finland och Österrike har lyckats skapa positiva ekonomiska cirkelringar kring sitt medlemskap, medan Sverige drar runt i en negativ cirkel. Detta kritiserar vi regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet för.

Anf. 5 ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! EU står utan kommission. Kommande beslut om Agenda 2000 bedöms vara i gungning och EU:s trovärdighet är starkt skadeskjuten. Det gör naturligtvis att resultatet av nu aktuella Agenda 2000-förhandlingar blir mycket viktigt för att nu anta inriktningen för EU:s framtida arbete, upprätta långsiktiga politiska mål för 2000-talet, skapa en grund för en trovärdighet hos medlemsländernas invånare och komma närmare medborgarna.

Anna Lindh har ett betydande ansvar för det svenska uppträdandet i förhandlingarna om Agenda 2000. Det är viktiga förhandlingar som är av stor betydelse för vilken väg utvecklingen i Europa kommer att ta. Framtida generationer kommer att värdera dagens europeiska politiker på grundval av hur vi har klarat av sammanlänkningen av Europas länder och folk. Vi har möjlighet att ena Europas länder i ett nära och förpliktigande samarbete. Det kräver solidaritet och uppoffringar av oss alla.

Sammanlänkningen av Europa är värt såväl ekonomiska som politiska uppoffringar. Detta är Centerpartiets entydiga besked. Vi vill att EU är öppet för omvärlden. Utvidgningen av Europeiska unionen till länderna i Central- och Östeuropa, inklusive Baltikum, innebär en historisk möjlighet för EU att medverka till ökad stabilitet och säkerhet på vår kontinent. För Centerpartiet är utvidgningen av EU österut en central fråga.

Agenda 2000 handlar om detta, om att förbereda EU för utvidgningen och om att skapa resurser för att stödja ansökarländerna så att de kan bli redo för ett inträde i unionen.

Herr talman! Den svenska regeringen har höga ambitioner för utvidgningen österut. Det finns ett brett och väl förankrat stöd i Sverige för EU:s utvidgning. Men hur rimmar regeringens förhandlingsupplägg när det gäller Agenda 2000 med dessa höga ambitioner för utvidgningen?

Den svenska regeringen verkar ha en enda ambition just nu för Europapolitiken, och lösningen på alla europeiska problem och utmaningar verkar stivas sänkt svensk medlemsavgift till EU! Vad sänder det för signaler till våra grannländer på andra sidan Östersjön? Det är inget att hymla med att EU:s utvidgning måste få kosta! Lika viktigt är att de kostnader som utvidgningen medför fördelas efter bärkraft.

Det är en vällovlig ambition att vara sparsam och nagelfara varje utgift. Men det är dock i dag uppenbart att den revisionsrapport som har fått EU-kommissionen att avgå visar på att stora brister vad gäller ansvarstagande, kryddat med lögn och passivitet, har kunnat präglade hanteringen av våra gemensamma resurser. Det som nu har avslöjats är mycket allvarligt för både ambitionsnivåer, utvidgningstempo och aktuella förhandlingar. Kommissionens avgång räcker inte, utan nu måste regeringen, med statsministern, ställa krav på öppenhet och ökade kontrollfunktioner. EU:s trovärdighet och förankring bland medlemsländernas invånare är med rätta starkt skadeskjutet men måste inte desto mindre åtgärdas med stora krav på förändringar.

Dagens formel för bördefördelning mellan EU:s medlemsländer har uppenbara brister. Den brittiska avgiftsrabatten är stötande. Men Centerpartiet ifrågasätter ändå regeringens prioriteringar. Det finns sannolikt bättre sätt att påskynda sammanlakningen av Europa och stärka solidariteten mellan EU:s länder och folk än att sänka den svenska avgiften till unionen.

Utvidgningen har högsta prioritet för Centerpartiet. Men vi har också höga ambitioner för EU:s regionalpolitik. Regional- och strukturfondspolitiken skall ges sådan kraft och styrka att tillväxt och ökad sysselsättning kan uppnås i alla regioner. EU:s jordbrukspolitik är viktig. Den syftar till att trygga en europeisk livsmedelsproduktion och till att bevara och utveckla en levande landsbygd i unionen. Dessa mål är bra.

Jag hyser visserligen inga illusioner om att socialdemokraterna bryr sig om en livskraftig jordbruksnäring eller värnar om den regionala utvecklingen i Europas utflyttningsregioner. Utifrån ett snävt, icke-visionärt och kameralt socialdemokratiskt perspektiv kan dock upplägget försvaras. Det är däremot rent intellektuellt ohederligt av andra partier att å ena sidan starkt kritisera regeringen för att den inte driver frågan om sänkt medlemsavgift tillräckligt hårt och å andra sidan hävda att regeringen driver en för hård nedskärningslinje på jordbruksområdet. De oheliga företrädarna för en sådan politik är i det här sammanhanget kristdemokraterna. Det vore klädsamt om Holger Gustafsson kunde erkänna det uppenbara att ert krav på en lägre medlemsavgift till EU skulle göra svenska bönders situation än mer utsatt!

Regeringen har genom sitt förhandlingsarbete inom ramen för Agenda 2000 lyckats förena två onda ting. Regeringens långtgående besparingsförslag skapar oro och bristande uppslutning för utvidgningen

i andra EU-länder. Dessutom innebär regeringens förhandlingsupplägg ett minskat återflöde av EU-medel till Sverige. Sveriges företrädare i förhandlingarna har deklarerat att regeringen prioriterar budgetneddragningar och budgetrestriktivitet och "ej ett maximerat återflöde till Sverige".

Som enda regering i EU har den svenska regeringen detta huvudlösa förhållningssätt. Det är oklokt att gå in i en förhandling utan krav för egen del. Så värnas inga svenska intressen. En nation som går in i en sakpolitisk förhandling med andra nationer utan egna nationella krav är en förlorare på förhand.

Herr talman! I torsdags morse kom jordbruksministrarna överens om en jordbruksreform. Det är bra för Sveriges bönder att det gick dåligt för Margareta Winberg. Det är magstarkt av regeringen att framställa uppgörelsen som en framgång för Sveriges förhandlare. Uppgårelsen ligger tvärt emot långt från den extrema avregleringslinje som Sveriges förhandlare drivit.

Resultatet av jordbruksförhandlingarna illustrerar ganska väl hur två olika förhållningssätt i en förhandling ger vitt skilda resultat. Låt oss jämföra Sverige med Finland, två nykomlingar i EU som båda har höga ambitioner för EU:s utvidgning. Finland har målmedvetet lyft fram frågor som gagnat egna jordbruksföretagare, medan Sveriges jordbruksminister bildat allians med länder vars jordbruk inte besitter några likheter med Sveriges jordbruk.

Jordbruksministrarnas överenskommelse innebär att den svenske bonden får ännu sämre konkurrensvillkor i förhållande till kollegerna i Finland. Reformen av EU:s jordbrukspolitik gör det än mer nödvändigt att lyfta av den ryggsäck av betydligt högre kostnader i form av skatter och avgifter som den svenske bonden släpar på jämfört med sina kolleger i EU. Det resultatet vill vi nu återfinna i vår budgeten.

Herr talman! Den gemensamma struktur- och regionalpolitiken blir ännu viktigare när EU utvidgas österut och när valutaunionen upprättats. Olika gemenskapsinitiativ är betydelsefulla för att främja mellanfolkligt samarbete och för att stärka regionernas samarbete i Europa. EU:s regionalpolitik skall vara ett komplement till den regionalpolitik som medlemsländerna bedriver själva. En gemensam regionalpolitik skall vara kraftfull, annars riskerar den inre marknaden i kombination med den gemensamma valutan att ytterligare förstärka centraliseringen och därmed obalanserna i Europa.

Den svenska regeringens linje i förhandlingarna om en ny strukturpolitik är minst sagt otydlig. En vänlig själ skulle möjligen säga att svenskarna verkar vara mycket kompromissvilliga. Risker för att svenska förhandlare ger upp stöd som Finland får behålla är överhängande. När det gäller regionalpolitiken tycks regeringen inriktad på att tillåta ökade klyftor – inte på att skapa jämlika villkor mellan regionerna.

Därför är det viktigt att Anna Lindh i dag talar klarspråk och förmedlar vilket intresse det finns bland svenska förhandlare att återföra medel till Sverige. Eller är en fryst EU-budget regeringens enda intresse?

Småortssverige är berörd av Agenda 2000 och önskar besked från regeringen. Blir det några resurser till nyföretagande i Filipstad, till förnyelse av industrimiljöer i Hallstahammar? Hur blir det med landsbygdsutvecklingen i Lessebo, Vännäs eller Tanum? Kommer det att vidtas några

sysselsättningsfrämjande åtgärder i Torsby eller Sollefteå? Eller är en fryst EU-budget regeringens enda intresse?

Anf. 6 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Vanskötsel, svågerpolitik och bedrägerier. Det var knappast oväntat när den skandalomsusade EU-kommissionen meddelade sin avgång sent i måndags kväll. Det var tvärtom nödvändigt och på tiden.

Papoutsis, Wulf-Mathies och van den Broek. Gradin, Liikanen och Bonino. Santer, Marín och Cresson. Listan över de kommissionärer som har varit i skottgluggen under de senaste månaderna är längre än listan över deltagarna i den här debatten. Det säger en hel del om omfattningen av denna skandal.

Jag vill understryka att jag säger detta som en stark EU-vän. Det har varit år av bortförklaringar, undanflykter och ren nonchalans. Det har varit år av omfattande slarv med de europeiska väljarnas skattemedel. Detta tvingade till slut ordföranden Jacques Santer att lämna in sin kommissions avskedsansökan. Han hade inget val. När ridån gått ned var det hög tid att lämna scenen, och det var precis vad de 20 EU-kommissionärerna fick göra i måndags kväll.

Det tragiska med hela denna härva av omfattande misskötsel och misstankar om bedrägerier är att den fått fortgå så länge. Redan i december när den holländske internrevisorn Paul van Buitenen förde upp skandalerna i offentlighetens ljus krävde Folkpartiet och den liberala gruppen i Europaparlamentet kommissionens avgång.

Då, precis som nu, utkrävde vi ansvar av dem som begått fel. Vi krävde att kommissionärer som begått uppenbara fel skulle tvingas gå. I Europaparlamentet röstade vår parlamentariker Hadar Cars för ett misstroende mot kommissionen. Men den gången var alla inte lika villiga att stödja vår linje. Trots att klara fakta låg på bordet, och trots att de utpekade kommissionärerna inte velat förklara sina handlingar, kunde Santer gång sitta kvar.

Utrikesminister Anna Lindhs partikamrater nere i Bryssel tillhörde dem som då röstade för kommissionen. Den röda partiloyaliteten med socialisterna Edith Cresson och Manuel Marin framstod som viktigare än att utkräva ansvar.

Priset för denna onödiga försening av upprensningen i EU kan komma att bli mycket högt, både vad gäller tempoförlust i en känslig och viktig tid för Europasamarbetet och i form av sjunkande förtroende hos medborgarna för Europatanken.

Samtidigt har socialisternas ovilja att ta itu med rötan givit EU-motståndarna lättköpta gratispoäng i debatten, de vars uttalade syfte det är att kasta grus i maskineriet och undergräva det europeiska samarbetet. Det är sorgligt. Det är oansvarigt. Det är högst beklagligt.

Men EU-arbetet är för viktigt för att tillåtas avstanna på grund av en oansvarig kommission. Viktiga reformer inom jordbruket och regionalpolitiken måste drivas vidare med kraft och frenesi, vilja och beslutsamhet.

Herr talman! Det senaste halvsekle har lärt oss att varaktig fred endast kan byggas genom samarbete – politiskt och ekonomiskt. Europatanken får inte kastas i papperskorgen över en natt. Ingen här i kammaren

har väl kommit på tanken att skrota den kommunala demokratin på grund av skandalerna i Motala, Gävle eller Alingsås?

Men naturligtvis måste EU förändras. Unionen måste bli fullständigt och totalt öppen för insyn, på samma sätt som Europaparlamentet redan är. Det krävs inte bara en "svensk" offentlighetsprincip. Det krävs också en konstitution som gör beslutsfattandet glasklart för varje medborgare. Den allra enklaste åtgärden för att öka öppenheten och insynen inom EU är att stärka parlamentets makt på kommissionens bekostnad. Det är ett krav som vi liberaler tidigt har drivit och drivit länge. Detta krav måste nu förankras och förverkligas.

Kommissionens arbetsätt måste bli öppet, tydligt och kontrollerbart. Givetvis skall länderna och Europaparlamentet gemensamt tillsätta kommissionen och kunna avsätta den. Vi liberaler kräver en ordentlig öppenhetsreform med start så snart som den nya kommissionen har tillsatts.

Herr talman! Arbetet inom Agenda 2000 får naturligtvis inte överges, stanna upp eller gå i stå på grund av detta. Jordbruket och regionalpolitiken måste reformeras, bl.a. för att det är där det stora fusket har varit, men framför allt för att östutvidgningen skall bli möjlig – den stora utmaningen.

Sverige måste göra sitt yttersta för att driva reformarbetet framåt. När jordbruksministrarna presenterade sin reform i förra veckan verkade glädjeyran inte känna några gränser. Margareta Winberg talade om en historisk överenskommelse och ett trendbrott. Men var överenskommelsen i förra veckan verkligen ett glädjeämne och något att vara stolt över?

För Sveriges del ter sig uppgörelsen knappast som en succé. Kravet på en nedtrappning av direktstödet nämns inte, och uppgörelsen säger heller ingenting om mjölkkvoternas framtid. Sveriges bönder missgynnas kraftigt i konkurrensen med övriga Europa. Det är obegripligt varför Finland fått ett bättre avtal än Sverige, med tanke på att våra förutsättningar liknar varandra.

Huvudproblemet med Agenda 2000-förhandlingarna är dock ett annat. Det senaste kompromisspaketet spräckte det budgettak som stats- och regeringscheferna fastställde för bara en månad sedan, men vi vet fortfarande inte med hur mycket. Vi har inte fått klara besked om det. Grundtanken med Agenda 2000 sattes åt sidan. Hur denna reform skall gå att kombinera med östutvidgningen är fortfarande en gåta – östutvidgningen som ju är den enskilt viktigaste framtidsfrågan för vår kontinent!

Därför skulle jag vilja fråga utrikesministern vilka av ansökarländerna som inte ryms inom ramen för denna s.k. historiska överenskommelse. Är det polackerna, är det ungrarna eller är det tjeckerna som tvingas stå tillbaka för kraven om bevarade spannmålsstöd och oförändrade eller höjda bidragsvolymmer? För mig är det obegripligt och oansvarigt att politiska ledare upptar sin tid med att bråka om bidrag och volymregler när frågan om EU:s östutvidgning ännu inte är löst. Med den senaste överenskommelsen har en lösning inte närmat sig, tvärtom.

Herr talman! Det är två år kvar till dess att Sverige tar över klubban och blir ordförandeland i EU. Med start i dag måste den svenska regeringen utarbeta en Europapolitik som kan uppnå resultat – en politik som kan leda utvecklingen i unionen framåt och visa vad vi faktiskt vill göra.

För Folkpartiet är utvidgningen av den europeiska unionen till Öst- och Centraleuropa den enskilt viktigaste frågan för EU. Under Sveriges tid som ordförandeland bör därför en tidsplan för medlemskap för ansökarländerna fastställas. Folkpartiet är Sveriges mest Europavänliga parti, skulle jag tro. Vi vill utveckla EU. Vi föredrar mer, inte mindre, samarbete mellan demokratier. Vi tror på EU. Vi tror på att nationerna kan lösa problemen gemensamt. Därför kan vi också vara starka kritiker.

Utmaningarna är många. Därför är det bekymmersamt att den svenska regeringen hållit så låg profil i Europafrågorna. Medlemskapet ger oss enorma möjligheter som vi i dag inte utnyttjar. EMU är det tydligaste exemplet. Vänta-och-gör-ingenting-linjen har tyvärr lett till att vårt inflytande och anseende i EU har minskat betydligt.

Jag skulle vilja avsluta med att förtydliga frågan om regeringens hållning när det gäller resultatet av de överläggningar som har varit. Jag ser att också jordbruksministern har kommit in i kammaren. Jordbruksministern har hyllat denna överenskommelse. Samtidigt har vi här hört utrikesministern, som kritiskt har granskat överenskommelsen och som är bekymrad över utgången.

Vilken bedömning är det som gäller, egentligen? Är det utrikesministerns, eller är det jordbruksministerns bedömning som är regeringens bedömning?

Avslutningsvis skulle jag också vilja vända mig till Johan Lönnroth, som höll ett vackert tal om biståndet och volymen. Jag vill bara påminna Johan Lönnroth om att det är Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna som har sytt fast en budget när det gäller biståndet på en historiskt låg nivå – 0,7 %.

Anf. 7 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! EU är i kris. De orden upprepades ett otal gånger i nyhetsförmedlingen i går. Vi har fått se en avgång av hela EU-kommissionen, eller EU:s regering, som det nu talas om i debatten. Den avgången borde vi ha sett något tidigare, eftersom det har varit uppenbart att det har förekommit både mygel och fusk och att man har hanterat ansvaret på ett helt oacceptabelt sätt.

Det visar sig också att EU egentligen inte är uppbyggt på ett demokratiskt sätt. Den insyn och den möjlighet till folklig kontroll som behövs i en demokrati finns inte. Det finns uppenbarligen inte heller ett regelsystem som tydligt reglerar vad som skall hända i fortsättningen när nu EU:s regering, eller EU-kommissionen, har avgått.

Det är angeläget att vi här och nu kan få höra från utrikesministern hur hon ser på det framtida hanterandet av kommissionen och på vad som skall ske. Anita Gradin sade i ett uttalande bl.a. att det här kan leda till att Agenda 2000 försenas kraftigt. Det är naturligtvis viktigt att vi får en bild av hur regeringen tänker hantera frågan med tanke på den konstitutionella kris som har uppstått och att vi får veta vad man har för synpunkter på detta när det gäller det framtida arbetet. Det här förstärker också Miljöpartiets åsikt att det måste finnas ett regelsystem som också tar upp frågan om vad som händer om ett land t.ex. skulle vilja lämna EU. Det finns inte heller med i EU:s konstitution.

Den gröna gruppen och våra gröna parlamentariker i EU har varit väldigt aktiva när det gäller att ta fram fakta och information kring vad

som har pågått. Detta har visat på att det faktiskt behövs politiker inom EU som är kritiska och som vågar stå för det när det blåser. Det vågade inte alla när frågan om kommissionens ansvarsfrihet var uppe första gången.

Händelserna i går gör naturligtvis att den här debatten blir ännu mer aktuell än vad den hade varit annars, och detta förändrar naturligtvis situationen inför förhandlingarna. Det är viktigt att vi får en tydlig bild av vad vi kan förvänta oss framöver.

Jag har varit förvånad över att arbetet med Agenda 2000 har pågått under en ganska lång period utan att vi egentligen har haft någon genomgripande debatt i Sveriges riksdag kring hur vi ser på framtidsfrågor inom EU. Det är så dags att vi får den debatten nu, en vecka innan beslutet egentligen skall fattas. Men det är också ett bevis på att det är en brist när det gäller folklig förankring, demokrati och debatt. Det här ger ju inte människor möjlighet att vara med i den viktiga debatten kring hur man ser på EU och framtiden.

Det går an att säga att det är oerhört viktigt och angeläget med förändringsarbetet osv. Men, som jag ser det, måste man också ha en folklig förankring i ett förändringsarbete. Då är det viktigt att det finns en öppenhet i debatten och att det finns en möjlighet till insyn. Konsekvenserna måste också klart redovisas i god tid, så att man kan vara med och diskutera frågorna.

Utrikesministern tog upp fyra viktiga frågor som är med i diskussionen. Det är budgeten, jordbruket, regionalpolitiken och bördefördelningen. Jag tror också att det finns en annan fråga som är med i diskussionen; det är maktfördelningsfrågan. Skall EU i framtiden ha mer makt och befogenheter, eller skall vi decentralisera besluten i större utsträckning? Den frågan nämnde inte utrikesministern. Jag skulle därför vilja höra hur regeringen ser på detta och hur aktuell den frågan är i dag i den debatt som pågår inom EU.

Budgeten skall läggas som något slags sjuårsprojekt. Det är angeläget att vi får en tydligare bild av ökningen av budgetanslagen. Johan Lönnroth var tidigare inne på att det inte tycks finnas något tak. Det är ju märkligt om det skall vara en politik som bygger på att man måste ha en restriktiv budget för att klara av att betala tillbaka tidigare skulder. Inom vissa områden får det rinna i väg pengar, och det får uppenbarligen kosta ganska mycket utan att något tak sätter stopp. Jag har hört att kostnaden inom några år skulle gå upp från nuvarande drygt 20 miljarder per år till över 30 miljarder per år. Det är ju en ansenlig ökning av en kostnad som måste tas någonstans ifrån och som innebär ytterligare åtstramningar, förmodligen inom andra väsentliga områden.

Den finns en annan fråga som jag inte heller tycker blev tydlig. Det gäller utrikesministerns beskrivning av regionalpolitiken. Vi har nu haft en diskussion om fördelningen av pengarna till kommunerna och om vikten av att vissa kommuner får mer än andra för att de skall kunna klara sin ekonomi. Men stora delar av regionalpolitiken ligger inom EU:s beslutsområden. Och vad händer om man gör om områdena här och har gleshetskriteriet som ett nytt kriterium för hela Norrland och om man inte får gehör för detta inom EU? Då faller ju stödområdet som stödområde på grundval av att inkomsterna totalt sett är för höga för detta område. Det är ju egentligen bara med det nya regelsystemet, gleshetskriteriet,

som stödpengar kan ges till Norrland. Därför skulle jag vilja veta om man i och med denna omfördelning av budgeten är helt säker på att man får med gleshetskriteriet när det gäller regionalpolitiken. Vad blir konsekvenserna för Norrlands inland när det gäller stöd om man inte får med det?

När det gäller bördefördelningen och utvidgningen av EU tycker vi i Miljöpartiet de gröna att det är oerhört viktigt att de nya länder som eventuellt vill vara med i EU också har möjlighet att påverka framtidsprocessen. De borde naturligtvis också få vara med i diskussionen om framtidsfrågorna, inte minst när det gäller maktfördelningsfrågorna, för att de skall veta vad som gäller i framtiden i de länderna. Man skall också klart och tydligt tala om att man fördelar så, att dessa länder har en möjlighet att reellt bli medlemmar utan att det skadar deras miljö och utvecklingsmöjligheter. Det går ju inte att ställa en mängd krav på länder som har ett betydligt sämre ekonomiskt utgångsläge utan att man vet vilka effekter det blir. Jag undrar lite grann hur Sverige har resonerat. Man talar om att man vill ha möjligheter och om att man kämpar för att dessa länder skall vara med. Men på vilket sätt skall man ge dem reell möjlighet, så att dessa länder verkligen kan vara med och att det blir villkor som inte missgynnar människorna i dessa länder när det gäller ekonomin? Jag tänker t.ex. på kraftiga neddragningar i områden med hög arbetslöshet.

Den beskrivningen tycker jag är viktig att få in i debatten.

När det gäller jordbruket finns det säkert mycket att säga om detaljerna i den uppgörelse som i stort sett tycks vara klar.

Det är alltid viktigt att man tar med framtiden för det svenska jordbruket i det här. Sverige har ju ett helt annat geografiskt läge och helt andra natur- och miljöförutsättningar att driva jordbruk än vad många av de andra länderna har, och detta måste det tas hänsyn till i fördelningen.

Vi hoppas och tror att detta kan ge möjligheter för det svenska jordbruket att klara sig konkurrensmässigt gentemot övriga EU-länder. Vi förutsätter att så måste vara fallet.

I frågan om skatterna, som också har varit uppe, kan vi tänka oss att sänka skatten på el och eldningsolja till de nivåer som tillverkningsindustrin har – naturligtvis under förutsättning att detta finansieras via energisektorn, så att inte de 300 miljoner kronorna skall plockas från skola, barnomsorg eller något annat angeläget.

En annan viktig del i det hela tycker jag är frågan om ansvarsfrihet för kommissionen i framtiden. Den frågan har varit uppe i EU-nämnden. Jag vet att Miljöpartiet då tyckte att man från svenskt håll inte skulle ge ansvarsfrihet för 1998, men tydligen har regeringen tyckt att det är okej att göra det. Jag skulle då vilja veta: Tycker regeringen fortfarande att det är okej med ansvarsfrihet, fast vi över huvud taget inte vet vad som händer under det året?

Anf. 8 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag skall försöka svara på ett antal olika frågor som har ställts. Men frågeställarna får också ursäkta om jag inte hinner med allt i denna omgång. I så fall kan jag komma tillbaka i replikerna.

Jag kan börja med att konstatera att det finns många olika, spretiga viljor i kammaren. Några vill inte vara med alls och inte betala alls. Vore

jag Johan Lönnroth skulle jag tycka att det kändes lite konstigt att inte vilja vara med i det projekt – det fredsprojekt – där ett antal länder från Östeuropa i dag står i kö för att få komma med. Några, t.ex. Centern, vill betala mer till jordbruk och regionalfonder. Vore jag Åsa Torstensson skulle jag kanske tycka att det kändes lite konstigt att förklara det för de skattebetalare som faktiskt skulle bli lidande av ett sådant agerande.

Regeringen värnar EU. Vi värnar utvidgningen och att ena Öst- och Västeuropa. Vi värnar det fredsprojekt som EU är. Men vi värnar också svenska skattebetalare och vill därför få en så bra överenskommelse som möjligt. Och det lyckliga är att det här faktiskt stöder vartannat. Någon, jag tror att det var Åsa Torstensson, sade att den svenska snålheten i fråga om de svenska bidragen skulle drabba utvidgningen. Jag skulle vilja säga att det är precis tvärtom. Budgeten handlar ju om hur mycket pengar EU:s nuvarande 15 medlemsländer får göra av med. Ju strängare och stramare budget vi har för de nuvarande 15 medlemsländerna, desto mer resurser har vi att ge till de nya medlemsländerna och desto lättare kan utvidgningen gå. En stram budget och en utvidgning av EU går alltså hand i hand. Alternativet är att vi gynnar svenska eller spanska jordbrukare på utvidgningens bekostnad, och det vill vi inte se från svensk sida.

Låt mig innan jag går in på de olika sakområdena börja med den aktuella kris som många har talat om. Hur skall EU klara krisen, kortsiktigt och långsiktigt? På kort sikt tror jag att alla europeiska regeringschefer är överens om att man måste försöka hitta en så snabb lösning som möjligt, dvs. att vi redan i Berlin nästa vecka försöker hitta en lösning som gör att vi har en fungerande kommission.

Det allra viktigaste är dock det långsiktiga. Hur skall vi nu kunna använda den här situationen och vända den till någonting mer positivt, till att få ett öppnare EU? Jag tog tidigare upp att Sverige i Amsterdamförhandlingen drev att vi i princip skulle få igenom en offentlighetsprincip i EU. När Amsterdamtraktaten träder i kraft innebär det också att detta skall bli verklighet. Det innebär att vi kommer att få en liknande offentlighetsprincip i EU som vi sedan tidigare har i Sverige och andra nordiska länder. Det innebär att man skall ha speciella regler för när man måste sekretessbelägga handlingar, men detta skall vara undantag i stället för regel. Det innebär att man skall upprätta listor över alla handlingar, både öppna och hemliga, osv.

Det handlar också om hur vi skall kunna få in en ny förvaltningsstruktur i EU, dvs. få en effektivare och modernare förvaltning. Det kanske allra viktigaste är just öppenheten, som vi har berört. Men det handlar också om att få ett mindre hierarkiskt och mindre slutet system, ett system där man fördelar ansvar och tar ansvar. Det här är frågor som vi har drivit tidigare och som jag tror att vi har mycket större möjligheter att nu få gehör för efter det som har hänt.

Sedan går jag över till själva frågorna kring Agenda 2000. Låt mig börja med bördefördelningen och kostnaderna för Sverige.

Lars Tobisson undrade om jag ansåg att det bara var den tidigare borgerliga regeringens fel att Sverige betalade ett så högt nettobidrag. Nej, jag tycker inte att det är så enkelt som att det bara skulle vara Lars Tobissons eller Anne Wibbles fel. Regeringen har naturligtvis alltid ett huvudansvar för förhandlingar, men jag tycker nog att alla de partier i den svenska riksdagen som var med då skall ta ett ansvar för att vi fick

ett dåligt resultat i förhandlingarna. Vi måste utgå från att vi har en besvärlig svensk nettobörda, och sedan får vi göra vad vi kan för att förbättra den inför framtiden.

Kommissionens förslag innebär tyvärr att vi skulle få betala ännu mer i framtiden, eftersom kostnaderna tillåts öka och vi som nettobidragsgivare därmed också får betala mer. Här har vi från svensk sida försökt arbeta med olika förslag, såsom jag sade tidigare, t.ex. att sätta ett tak för hur höga bidrag ett land skall betala – det som med ett annat ord kallas för nettokorrigeringsmekanism. Vi har också diskuterat om vi kan slippa vara med och finansiera Storbritanniens speciella rabatt. Det är ju en regel som bara gäller för Storbritannien efter det att Margaret Thatcher drämde handväskan i bordet, som Johan Lönnroth sade. Kanske kan vi hitta några lösningar där för att komma fram till ett bättre resultat för svensk del.

Jag tycker att det är viktigt att vi har rimliga förväntningar på den här förhandlingen, eftersom vi har ett svårt utgångsläge. Men jag kan försäkra Johan Lönnroth och alla andra att vi skall göra allt vi kan. Tror vi att det underlättar om Göran Persson dunkar skorna i bordet och jag portföljen – jag har ingen handväska – kan jag garantera att vi gör det också, även om jag inte är säker på att detta är det mest effektiva i förhandlingarna. Och om Johan Lönnroth tycker att Erik Åsbrink är hård i de interna förhandlingarna kan jag garantera att han har varit lika bestämd i de EU-förhandlingar som förs, liksom både Göran Persson och undertecknad.

Lars Tobisson tog upp att vi skulle förlora 2 miljarder i onödan på att inte vara med i EMU. Jag inser att Lars Tobisson tyckte att det var ett bra debattknep, men han glömde tala om att vi faktiskt får tillbaka de pengarna året efter. Om vi förlorar på valutakursen får vi tillbaka det året efter. Där gör vi alltså ingen förlust. Det är slutsatsen. Detta påverkar inte den svenska betalningen.

Johan Lönnroth sade att detta kostar oss 2 400 kr per invånare. Då räknar han ingenting av det vi faktiskt får tillbaka från EU i olika stödformer, som ju faktiskt går till olika drabbade och utsatta regioner i Sverige eller t.ex. till lantbruket.

Marianne Samuelsson undrade över avgiftsökningen. Den summa hon pekar på är lite svår att jämföra med de andra, eftersom den inkluderar dels inflationsuppräknning, dels ökningen på grund av utvidgningen.

Den fråga som kanske har diskuterats mest är jordbrukspolitiken. Vi kan se en total splittring mellan de partier som finns här, som både vill att man skall minska bidragen och att man skall öka dem. Regeringens linje är mycket tydlig. Vi skulle vilja hålla jordbrukspolitiken på 40,5 miljarder euro. Vi vill därför ha en nedtrappning av jordbruksstödet. Det har varit en fullständigt enig linje. Det uttalade också jordbruksministern i en egen deklaration i direkt samband med jordbruksministrarnas möte, när överenskommelsen slöts. Hon förklarade att detta var bra i innehåll, men det saknade den viktiga ekonomiska aspekten att trappa ned kostnaden.

Några talare säger att jordbruksöverenskommelsen inte är en revolution. Nej, det kanske inte är en revolution, men det är faktiskt den största reform som har gjorts av EU:s jordbrukspolitik sedan den startades 1957. Jag upptäckte att vi är årsbarn, jordbrukspolitiken i EU och jag. Jag hop-

pas att jag har förändrat mig mer än EU:s jordbrukspolitik under de här åren.

I denna reform, som alltså är den största förändring som faktiskt har skett av jordbrukspolitiken sedan 1957, har Margareta Winberg och de svenska förhandlarna lyckats få gehör för ett antal svenska önskemål. Reform av mjölksektorn och ett antal specifika svenska frågor: ensilage, dikor, handjur, oljeväxter, m.m. Vill ni diskutera de olika frågorna i detalj tror jag att ni gör det bättre med jordbruksministern.

Även om vi har haft principer när det gäller jordbruksreformen har vi samtidigt velat se till att de svenska lantbrukarna får bra villkor. Där har vi ett antal specifika svenska frågor.

Jämförelsen med Finland, som flera har gjort, haltar. Sverige har ett mycket rationellare och modernare jordbruk. Det kan svenska lantbrukare vara stolta över. Jag tror att hälften så många lantbrukare producerar lika mycket som man gör i Finland. Vi är övertygade om att den här överenskommelsen i och med att man faktiskt stärker marknadskrafterna på jordbruksområdet också kommer att gynna det jordbruk som har kommit längst när det gäller marknadskraft, och det är det svenska jordbruket.

Jämför man med de norrländska bönderna, som har ungefär samma situation som de finländska bönderna, kan man konstatera att de har samma stöd enligt EU-reglerna.

Vi får också ett bra återflöde av den senaste överenskommelsen. Men målet med jordbruksreformen är naturligtvis att det skall underlätta östutvidgningen.

Vi skall fortsätta avregleringen. EU skall också vara mer öppet för import från tredje världen. Jag tycker ofta att det är pinsamt när jag träffar representanter från utvecklingsländer och de talar om sina problem att exportera sina jordbruksvaror till EU.

Vi skall ha en politik för konsumenterna, så att mjölken, brödet, köttet blir billigare för konsumenterna. Jordbruksreformen var bra steg på vägen.

Kommissionens förslag när det gäller struktur- och regionalpolitiken innebär att man går över från sex mål till tre.

Mål 1 är stöd till regioner som släpar efter vad gäller välstånd. Det är framför allt nuvarande mål 6 och väldigt perifera regioner, några speciella fall, som kommer att räknas in i mål 1.

Mål 2 blir stöd till områden i industriell och ekonomisk omvandling, strukturomvandling.

Mål 3 är mer programslutet. Stöd till utbildning, praktik och sysselsättning.

Inriktningen är att man skall koncentrera insatserna på de områden som behöver det allra bäst. Det här är bra och viktigt för att vi skall skapa ett utrymme för EU:s utvidgning.

Samtidigt som vi stöder är vi måna om att behålla vår svenska andel av strukturfonderna. Vi vill bibehålla och förstärka vårt glesbygdsstöd. En del har satt Norrland och mål 1 i motsats till resten av landet. Men det är viktigt att säga att får vi igenom den svenska förhandlingslinjen skulle det gagna hela Sverige. Får vi ett mål 1-område som omfattar alla de fyra nordliga Norrlandslänen, och hela länen, innebär det att det mål 2-stöd som satsas där i dag i stället kan satsas i andra delar av landet.

Avslutningsvis, herr talman, råder det ändå enighet kring en del frågor här i kammaren, och det tycker jag är viktigt. Jag hoppas att vi kan vara överens om att det vi nu driver, striktare budget, ett reformerat jordbruk och enklare regler för strukturfonderna, är viktigt därför att det också underlättar EU:s fortsättning som fredsprojekt och EU:s utvidgning till Östeuropa.

Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Medlemsförhandlingarna gällde inte avgiftssystemets konstruktion. Det var redan fastlagt när vi kom så långt. Det är okunnigt av utrikesministern att hävda att det var dåliga förhandlingar som ledde till att vi blev nettobidragsgivare. Jag kan inte förstå hur en sådan slutsats kan dras, eftersom vi beträffande reglerna för infasning av avgiften var så noga med att hela tiden ha kontakt med den socialdemokratiska oppositionen, som då inte hade några invändningar, utan tvärtom delade vår uppfattning att det var ett överraskande bra resultat.

Det är likaledes, såvitt jag förstår, okunnigt av utrikesministern att hävda att vi får tillbaka 2 miljarder. Den kostnad vi har åsamkats för detta år beror på att kronans värde i förhållande till euron var sämre när kurserna lades fast i maj, och vi hade chansen att inträda, än den var när euron infördes. Jag vill gärna att utrikesministern förklarar hur vi skall kunna få de pengarna tillbaka.

Sedan ställde jag några frågor till utrikesministern. Den mest påträngande gäller hur vi skall få en fungerande kommission. Jag vill hävda att en stark kommission är de mindre EU-ländernas bästa vän. Vi har all anledning att eftersträva detta. Då ställer jag frågan: Hur klarar man slutförhandlingen om Agenda 2000 utan att kommissionen kan vara med och lägga fram de kompromissförslag som alltid behövs i en sådan här slutförhandling? Och hur får vi fram underlag för den kommande regeringskonferensen om vi bara har en kommission som sitter som expeditiousminister?

Jag frågade förut om man tänker sig att gå igenom hela den komplicerade procedur som krävs för att få en ny kommission, som då bara sitter i som mest nio månader, fram till nästa kommission, eller om man är beredd att verka för, vilket jag tycker vore bäst, en tillfällig lösning baserad på en del av de nuvarande ledamöterna av kommissionen.

Anf. 10 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! När det gäller det tidigare förhandlingsresultatet är det inte okunnighet. Det är faktiskt ärlighet från oss båda att erkänna att det resultat vi uppnådde när vi blev medlemmar i EU inte gav oss ett bra resultat ekonomiskt. Vi måste kunna erkänna att vi har en hög nettobörda. Nu har vi också ett gemensamt ansvar för att försöka se till att vi får ett så bra utfall för Sveriges del som möjligt samtidigt som vi värnar viktiga principer som utvidgning och reformer av jordbruks- och strukturpolitiken.

Sedan kan jag hålla med Lars Tobisson om att det är väldigt viktigt för oss i ett litet land med en stark kommission. Det är i praktiken omöjligt, förmodligen också ogörligt enligt författningen, att kunna utse hela den nya kommissionen för nästa femårsperiod i förväg. Då återstår i realiteten möjligheten att förnya några av ledamöterna i kommissionen

och i övrigt låta kommissionen fortsätta med också några av de gamla ledamöterna fram till årsskiftet, när den helt nya kommissionen tillsätts.

Hur stora förändringar det blir i en sådan här interimskommission, alltså en tillfällig kommission, är det för tidigt att säga i dag. Men det finns en bred överensstämmelse mellan regeringscheferna om att man ändå skall försöka hitta en fungerande tillfällig kommission, en interimskommission, som kan sitta året ut.

Den kommissionen kommer dock inte att hinna ta fram några förslag när det gäller Agenda 2000 till Berlinmötet, som äger rum nästa vecka. Ledamöterna utses ju samtidigt som förhandlingen sköts. Där hoppas jag att alla medlemsländer tar på sig ansvaret att försöka se till att vi klarar att få igenom Agenda 2000, trots att vi inte kommer att ha en sittande kommission vid det tillfället.

Anf. 11 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Först och främst: Den nettobörda som vi dras med följer av den avgiftskonstruktion och de finansiella perspektiv som förelåg när vi inträdde i EU. Det gick inte att påverka då. Vad vi kunde påverka var själva infasningsreglerna, och de var vi överens om.

Sedan noterar jag att utrikesministern inte förklarade hur vi skulle kunna få tillbaka de 2 miljarderna. Kom igen nu och förklara det!

När det gäller kommissionen tror jag att det är en vettig uppläggning som utrikesministern här talar om. Jag tror också att man skall göra så och att det har betydelse redan för utgången av Agenda 2000-förhandlingarna i nästa vecka att man vet hur man skall hantera frågan, även om kommissionen då fortfarande är skadskjuten.

Jag skulle vilja lägga till en sak: En av de kommissionärer som är minst anfäktad av de svårigheter som har varit är Leon Brittan. Han har en nyckelroll när det gäller att förhandla om banantvisten och andra svårigheter som vi har på handelssidan men också att förbereda den kommande WTO-rundan. Det är därför önskvärt att han får en nyckelroll i fortsättningen. Att bli av med honom nu skulle vara direkt förödande för EU:s möjligheter att sköta handelsförhandlingar i framtiden.

Anf. 12 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Vi kanske inte skall ta namndiskussionerna om de enskilda kommissionärerna direkt i kammaren. Det är naturligtvis viktigt att komma ihåg att det skiljer sig väldigt mycket i den kritik som rapporten ger de olika kommissionärerna. Några kommissionärer har gjort sig skyldiga till oerhört allvarliga övergrepp. Ta t.ex. Edith Cresson. I rapporten kallas det som hänt för ren nepotism. Detta är naturligtvis oerhört allvarligt. Även om man tycker att kommissionen också skall ha ett gemensamt ansvar gäller det att kunna se skillnaderna mellan det och de kommissionärer som bara så att säga har ett gemensamt ansvar, inte ett individuellt ansvar.

De 2 miljarderna får vi igen, Lars Tobisson, genom att man kompenseras och får tillbaka den typen av valutaförluster.

Hur ser vi då till att vi klarar Agenda 2000 i Berlin? Ja, när vi inte har en fungerande kommission utan så att säga har den gamla kommissionen kvar kan det kompenseras genom att vi har en aktiv ordförande – ett aktivt tyskt ordförandeskap som är fast beslutet att driva igenom

Agenda 2000 därför att man också vet att det senare kommer att underlätta utvidgningen. Om alla medlemsländer då är beredda att ta sitt ansvar och att se till att vi, trots den här krisen för kommissionen, tar oss igenom Agenda 2000 och fattar beslut om den stora reformen, som är så viktig för EU:s framtid, vore det, tycker jag, en väldigt bra signal att skicka till alla medborgare i Europa.

Anf. 13 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! EU har säkert bidragit till att det nog aldrig blir krig mellan länderna inom EU. Det är bra. Men det är inte där som de framtida krigsriskerna finns. I dag tycker jag att man ser en process som handlar om att motsättningarna mellan de olika handelsblocken skärps. Där finns också krigsriskerna. De finns alltså på den globala nivån. Jag är rädd att det – som EU nu utvecklas, med EMU och mot en superstat – snarare blir högre murar mot resten av världen.

Jag ser fram emot att på TV få se utrikesministern drämma sin portfölj i bordet. Jag har tidigare tagit detta med Göran Perssons skor som ett löfte att försöka övertala statsministern att göra som Chrusjtjev en gång gjorde och slå sin sko i bordet.

Jag talade om bruttosiffrorna, och det är relevant att tala om dem. Det är ju ändå skattebetalarna som står för dem. Återflödet hamnar i privata företag och i privata individers fickor. Men jag har faktiskt också räknat på nettosiffrorna. Det handlar då om 1 400 kr per invånare i dag. Kommissionens förslag för år 2006 landar på i storleksordningen 1 800 kr per invånare. Regeringens linje är 1 200 kr per invånare. Det är alltså mycket stora skillnader. Därför vill jag upprepa: Var går utrikesministerns smärtgräns? När kommer den svenska regeringen att säga absolut nej?

Anf. 14 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Johan Lönnroth frågade om smärtgränsen, men jag tror inte att Johan Lönnroth är beredd att före en förhandling offentligt deklarerat var hans smärtgräns går. Det skulle inte ge Johan Lönnroth särskilt bra resultat i förhandlingarna. Så agerar inte heller regeringen.

När det gäller frågan om EU kontra omvärlden är det, Johan Lönnroth, väldigt viktigt att vi ser till att EU är ett EU som är öppet mot omvärlden. Jag kan se både väldigt glädjande exempel och negativa exempel, men där kan Sverige faktiskt vara med och bidra till att EU blir ett EU som är öppet mot omvärlden. Att Sverige skulle ställa sig utanför EU skulle bara innebära att vi byggde upp murar mot den gemenskap där i princip alla andra europeiska länder deltar. Det skulle inte heller underlätta kontakterna för Sverige med världen utanför EU.

Anf. 15 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag kan väl erkänna att det inte är så lätt att exakt spika det här med smärtgräns. Jag efterlyser ändå hårdare uttalanden från regeringen. Det har varit, tycker jag, ganska mycket av ett slags inställning att man redan har accepterat att den egna linjen inte kommer att gå igenom.

I mitt huvudanförande försökte jag visa på att det faktiskt finns en motsättning mellan engagemanget på den globala nivån och engagemanget på EU-nivån. Det har varit en trend i Sverige att det i denna kammare mera talas om interna EU-angelägenheter, som ju dagens de-

batt är ett exempel på. Debatten om Sveriges ansvar och roll på den globala arenan har däremot mer och mer tystnat.

Det är oerhört viktigt att vi nu får till stånd en diskussion om hur vi skall bygga motmakter till den enorma kapitalmakt som har brett ut sig över världen. Hur skall vi skapa regler över världen som begränsar storfinansens makt? Den diskussionen är oändligt mycket mer angelägen än de eviga debatterna om EU:s regleringssystem. Det handlar alltså snarare om var regeringen lägger sitt engagemang.

Anf. 16 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! För det första är det inte alls så att vi har accepterat kommissionens förslag. Vi har tvärtom sagt att det är fullständigt oacceptabelt för Sverige att acceptera det och därmed betala så mycket som skulle kunna bli konsekvensen.

För det andra har vår röst när det gäller resten av världen inte alls tystnat. Så sent som häromveckan gav vi riksdagen en Asienskrivelse som handlar om regeringens syn på vårt framtida samarbete med Asien och alla de länder som finns i Asien. Tidigare har vi haft en presentation i riksdagen, och personligen har jag ägnat en stor del av våren åt Afrika, en kontinent där vi kan se både glädjeämnen och väldigt stora problem. Gentemot Asien, Afrika, Latinamerika och andra kontinenter är det, tror jag, en styrka att vi kan agera både som svenskar, som Sverige, och genom EU för att därmed kunna påverka också EU:s politik.

Anf. 17 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Herr talman! Centerpartiet förordar, utrikesministern, absolut inte en ökning av Sveriges medlemsavgift. Däremot gör vi precis det som utrikesministern fångade in, nämligen vänder på perspektivet just från skattebetalarnas aspekt. Det är därför som jag har frågor till utrikesministern. Det gäller den totala koncentrationen på budgetrestriktiviteten för att utifrån denna diskutera den svenska nettobidragsutgiften. Man lägger ju ambitionen på den ena sidan och ger inga signaler eller möjligheter till en diskussion om återflödet till Sverige.

Är Sveriges regering i sina förhandlingar, t.ex. när det gäller de kvarvarande strukturfonderna, intresserad av att bibehålla det återflöde som många av våra småorter i dag är starkt beroende av? När det gäller nuvarande mål 2-områden, starka industriorter i strukturförändring och våra landsbygdsorter i 5 B-området har ingenting av detta klargjorts eller diskuterats. Den aspekt som jag tycker är väldigt viktig utifrån ett ledarskap när vi diskuterar EU-problematiken och EU-frågorna är att få det hela förankrat och att få en delaktighet också i det svenska medborgarperspektivet.

Anf. 18 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! När det gäller principerna tycker jag att det är viktigt för Åsa Torstensson – Centern har ju talat för det högre jordbruksstödet – att komma ihåg att för varje krona vi får betalar vi mer eftersom vi är nettobidragsgivare, för varje krona eller euro som EU:s budget ökar minskar möjligheterna och förutsättningarna för en utvidgning. Därför är det viktigt att vi sätter budgeten i centrum både för att hålla den gemen-

samma europeiska budgeten så stram som möjligt och också för att inom den ramen få ett så bra resultat för Sverige som möjligt.

När det gäller strukturfonderna förmodar jag att vi alla inom våra respektive partier och folkrörelser har tagit möjligheten att informera våra medlemmar om den svenska positionen. Det har informerats om den i EU-nämnden och i regeringens diskussioner med övriga partier i en mycket öppen anda under hela förhandlingstiden. Positionen innebär att vi vill se till att få ett bra stöd för Norrland, för alla de fyra Norrlandslännen inklusive att vi därmed får en bättre situation för andra områden i Sverige i dag som ingår i s.k. mål 2-områden.

Anf. 19 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill åter påpeka att jag är väldigt starkt kritisk till den svenska regeringens förhållningssätt vad gäller det strategiska sättet att förhandla, att man ensidigt diskuterar budgetrestriktiviteten och inte tar en aktiv och utvecklande debatt vad gäller strukturfondernas framtid i Sverige.

Tillbaka till den andra delen, som handlar om jordbrukspolitiken. Anna Lindh beskrev berömmade Margareta Winbergs förhandlingsresultat i jordbruksförhandlingarna. Strax efter markerade Erik Åsbrink att åtgärder måste vidtas i ett senare förhandlingsläge. Utgifterna måste pressas. Vad är det som gäller? Kommer regeringen att förändra det förhandlingsläge som Margareta Winberg har nått?

Anf. 20 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Först om strukturfonderna. Sverige har drivit mycket aktivt att vi skall få ett bra regionalpolitiskt stöd i Sverige, men vi driver också väldigt tydligt att vi skall hålla igen på budgeten av alla de skäl som jag beskrivit. Jag vet inte riktigt vad det är som brister i strategin enligt Åsa Torstensson. Tvärtom är det här den absolut enklaste modellen för att vi både skall få ett stöd till Sverige och dessutom skall kunna klara utvidgningen och andra mål, ifall vi nu klarar den svenska linjen: både stöd till Norrland och en skärpt budget.

I jordbrukspolitiken finns inga olika ståndpunkter eller ställningstaganden i den svenska regeringen. Vi har alla sagt att vi skulle vilja se en ram på 40,5 miljarder euro. Eftersom den nuvarande överenskommelsen inte ligger på 40,5 miljarder euro skulle vi vilja se en nedtrappning av stödet, s.k. degressivitet, så att man kommer ned till 40,5 miljarder euro. Men vi tycker samtidigt att den överenskommelse som gjordes ändå var ett mycket viktigt steg på vägen, eftersom det faktiskt är den största reformen av EU:s jordbrukspolitik sedan 1957. Det har Margareta Winberg och andra all anledning att vara nöjda med.

Anf. 21 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Utrikesministern sade att det är spretiga viljor här i kammaren. Det kan jag naturligtvis hålla med om. Det är ingen nyhet heller. Vi har ju partier som inte vill vara med i EU-samarbetet över huvud taget utan vill lämna det, såsom Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det är som sagt ingen nyhet, men det som är intressant i sammanhanget är egentligen att det är spretiga viljor inom regeringen. Det är olika signaler som regeringen sänder ut. När man lyssnar på utrikesministern här

måste jag säga att det är en väldigt positiv anklag i anföranden och i repliker. Det välkomnar jag. Det andas en EU-vän i hennes ord. Däremot om man lyssnar på andra ministrar, Margareta Winberg, Marita Ulvskog och andra, märker man en annan framtoning. Det är naturligtvis bekymmersamt att regeringen är splittrad i frågan. Vi kan ta t.ex. statsministern eller finansministern som inte ger besked i EMU-frågan. Detta är förbryllande för svenska folket. Det här är en signal som borde vara en varning i den kommande valrörelsen inför EU-valet.

Jag skulle vilja skicka med inför de fortsatta förhandlingarna det här med Thatcherrabatten. Det är orimligt att England skall fortsätta att ha en rabatt i det här sammanhanget när t.ex. Sverige betalar mycket mer. Här har utrikesministern ändå en bra kontakt med sin gode vän Tony Blair som tillhör Labour och borde försöka påverka honom. Det vill jag gärna skicka med.

Anf. 22 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Om Margareta Winberg ibland låter mer negativ om EU än jag kanske inte är så konstigt eftersom hon har ansvaret för jordbrukspolitiken. Det är verkligen EU:s akilleshäla, en oproportionerligt stor akilleshäla.

När det gäller den brittiska rabatten kan jag naturligtvis hålla med om att den i dagens läge ter sig orimlig för ett antal andra medlemsländer. Det har vi också framfört till våra vänner i Storbritannien vid ett antal tillfällen. Samtidigt är det så att ingen regering blir överdrivet populär på att förhandla bort förmåner som man har fått. Därför kan jag inse att regeringen i Storbritannien sitter i ett dilemma när det gäller att ge upp den brittiska rabatten.

Anf. 23 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Jag vill ändå att utrikesministern försöker, tillsammans med andra ministrar som skall förhandla om detta, att höja rösten när det gäller Thatcherrabatten därför att den är orimlig.

Jag har en konkret fråga: Det har figurerat olika siffror på med hur mycket jordbruksuppbyggnaden har spräckt budgeten på 40,5 miljarder. Vi vet inte om det är 1, 2, 3, 4 eller 5 miljarder. Där borde vi få ett besked. Det måste naturligtvis betyda att man måste pruta på något annat område för att klara den allra viktigaste uppgiften, nämligen östutvidgningen. Det är huvuduppgiften. Vi får inte, på grund av att man inte kunnat upprätthålla en budgetdisciplin, missa denna historiska chans att få med öststater som nu knackar på dörren. Det är otroligt viktigt. Om vi missar denna chans nu, då kan det dröja ganska länge innan vi har möjlighet att ta in nya medlemmar i EU.

Anf. 24 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag kan inte ge någon exakt siffra på jordbruksuppbyggnaden i dag. Jag skulle gärna vilja ha den själv, men det finns inte den typen av exakta beräkningar ännu. Det blir lätt så att det låter som om det vore en fråga för den svenska regeringen. Den svenska regeringen satt inte ensam vid förhandlingsbordet när jordbruksuppbyggnaden träffades. Det fanns 14 andra viljor vid bordet. Den viktiga frågan är att vi måste se till att klara utvidgningen. Där upplever jag att vi är fullständigt ense.

Anf. 25 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! När utrikesministern beskrev krisen med kommissionens avgång sade hon att frågan skulle få en snabb lösning. Dessutom sade utrikesministern att vi skulle få offentlighetsprincipen och regler om när sekretess fick tillämpas.

Det här är ju en gammal fråga som vi känner igen delvis från tiden innan Sverige blev medlem. Vi skulle få både offentlighetsprincip och meddelarskydd inom EU bara Sverige blev medlem och kunde påverka. Nu har vi sett hur seg den processen har varit. Är det så att det finns någon öppning nu för att offentlighetsprincipen skall tillämpas, och finns det också någon diskussion om meddelarskydd? Då tänker jag särskilt på den person som avslöjade skandalerna och som nu är arbetslös därför att han visade civilkurage och vågade tala om att man här misskötte sina uppdrag. Har regeringen i det fallet agerat för att man faktiskt måste tillåta en viss form av öppenhet och civilkurage inom EU?

Anf. 26 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! När det gäller meddelarskyddet tyckte jag att brevväxlingen mellan Göran Persson och Santer var ganska tydlig vad gäller den svenska inställningen till detta. Göran Perssons kritik av vad som skedde med den här tjänstemannen innebar ju sedan att han fick en brevväxling med EU:s president i kommissionen, och enligt svenska regler offentliggjordes brevet. Det ger väl en ganska bra bild av skillnaden mellan förhållandena hittills i EU-kommissionen och Sverige.

Men Sverige har ju inte suttit överksamt under de här åren. Vi fick in i Amsterdamtraktaten en skrivning om offentlighet och öppenhet som innebär att när Amsterdamtraktaten nu träder i kraft kommer också offentlighetsprincipen att fungera inom EU med ett antal konkreta specifika regler som jag tidigare gick igenom.

Nu ser jag att min talartid är slut, och därmed vill jag tacka kammaren för den här debatten. Jag hoppas att vi kan fortsätta se till att vi gemensamt får ett bra resultat i förhandlingarna och fortsätter att lägga grunden för EU:s utvidgning och enandet av Östeuropa och Västeuropa!

Anf. 27 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar också för debatten, och också för svaret att Sverige driver på arbetet med offentlighetsprincipen. Det är så oerhört viktigt, om man över huvud taget skall få ett någorlunda demokratiskt fungerande system, att det finns en offentlighetsprincip och också, som jag ser det, ett meddelarskydd. Särskilt med tanke på vad som har hänt borde det vara ännu mer angeläget att man faktiskt får med detta meddelarskydd. Jag har förstått att det är milsvida skillnader i uppfattning emellan EU-länderna i hur man ser på möjligheten att få ett meddelarskydd. Den svenska uppfattningen tycks ju inte vara den som råder i alla fall, och det är väl naturligtvis en lång process att få övriga länder att hänga med på det här.

Jag tror att det är oerhört viktigt för att över huvud taget kunna få en tilltro till ett system som i dag uppenbarligen inte alls fungerar demokratiskt, där insyn och kontroll är under all kritik och där man inte ens vågar kritisera. Det tycker jag också att vi tyvärr har sett i den här processen som har pågått en lång tid, att inte ens regeringen har vågat kritisera EU-

kommissionen tillräckligt tydligt. Det är först när man har fått den här rapporten, av vilken misskötseln framgår väldigt tydligt, som man också vågar säga att det var rätt att kommissionen nu avgick. Det här fanns ju ändå uppe på EU:s bord för ganska länge sedan, och det hade också varit möjligt att i tid påpeka det.

Anf. 28 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag skall försöka att vara klädsam gentemot Åsa Torstensson som tyckte att kristdemokraterna borde förklara hur lägre avgifter inte skall försämra för svenska bönder, och det har jag inte svårt att göra.

Vi kristdemokrater accepterar att vi får sänkta stöd även till jordbruket – på lång sikt och lika för alla. Den linjen har vi drivit i EU-nämnden, och jag har inte uppfattat att Centern heller har haft någon annan linje i den frågan. Den linje vi driver i det här sammanhanget är mycket tydlig. Det är lika villkor för alla bönder och också andra näringsidkare i Sverige jämfört med kollegerna ute i Europa. Det är inte många år sedan som vi fick förhandla för varje ton ost man skulle sälja till Europa. Vi pläderar för lika villkor, och det är vår politik. Där har vi också ett gott stöd från svensk näring över huvud taget och också från LRF och de bönder som är aktiva.

Marianne Samuelsson sade i debatten tidigare här att man från regeringens sida bör beakta maktfördelningsproblematiken, och det är naturligtvis viktigt att man gör det i det kommande arbetet gentemot östländerna. Jag vill bara påpeka att den politik som Miljöpartiet för skulle leda till att man tar steget *ur* EU. Det skulle i sig innebära ett nollinflytande för svenska folket, och det är väl inte precis det som vi är ute efter. Man lyfter också fram kostnaderna som det enda stora problemet, och målar upp och fokuserar på detta i sammanhanget. Man glömmer helt att ens försöka diskutera fördelar och intäkter när det gäller medlemskapet i EU. Vi kan ju bara se den svängning som håller på att ske nu i Norge, som valde utanförskapet. Men när oljan börjar sina och kostnaderna stiger där blir man mer och mer positiv till EU. Jag tycker att vi skall beakta detta, även när vi ser de bekymmer som finns i sammanhanget.

EU har brister, och det har vi sett i dessa dagar. Jag och vi kristdemokrater försvarar inte detta, inte en sekund. Här gäller det att agera mot de brister som organisationen har. Vi tror för vår del att det handlar om att öppenhet och en hög etik i sammanhanget är viktigt och att vi framför allt nu får en hög personlig integritet som ett av de viktiga kriterierna när man skall utse en ny kommissionsordförande. Jag skulle beklaga mycket om Sverige så att säga drar sig ur, eller om det finns partier som vill dra sig ur, den europeiska politiken i denna kamp för att förbättra etiken och moralen i Europa. Det kan knappast vara den vägen som vi skall gå.

Jag beklagar att utrikesministern inte har mera tid för att svara på frågorna, men jag vill ändå skicka med som kristdemokraternas uppmaning: Se nu till från den svenska regeringen att de viktigaste kriterierna för en ny kommissionsordförande inte enbart skall vara den politiska färgen och varifrån personen kommer, utan att man nu tar lärdom av vad som har hänt de senaste dagarna och låter personlig kompetens, hög etik och civilkurage få vara vägledande när det gäller att utse en ny kommissionsordförande.

Anf. 29 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Det har talats om att det har spretat i den här debatten, och det kan nog vara sant. Det finns ju olika åsikter i EU-frågan och i EMU-frågan. Men jag måste nog ändå säga att det parti som slår alla rekord när det gäller spretighet faktiskt är Kristdemokraterna. Jag begriper inte alls var Kristdemokraterna står i de grundläggande EU-frågorna, för att inte tala om EMU-frågan.

Jag har bara en mycket kort fråga: Om man röstar på kd i valet till EU-parlamentet nu i juni så röstar man på en hängiven EMU-anhängare på första plats. Längre ned på listan finns det lika hängivna motståndare till EMU. Kd:s officiella linje är oklar för mig. Vad röstar man på när det gäller inställningen till EU och EMU om man röstar på Kristdemokraterna nu den 13 juni?

Anf. 30 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är mycket enkelt att svara på den frågan. Röstar man på Kristdemokraterna så gäller beträffande EMU-frågan att vi har uttalat oss för en folkomröstning i det här sammanhanget. Vi vill inte tvångsinföra Sverige i det här steget på det sättet som man forcerade in oss i ett medlemskap. Vi tror att det var fel att göra det. Det var ingen tvångsanslutning, men det gick för fort. Nu skall folket ha en chans att säga sitt. Det måste vara ganska enkelt att förstå den logiken. Den gäller för Kristdemokraterna.

Anf. 31 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Johan Lönnroth agerar gentemot kd och påpekar att det finns en spretighet, och den är naturligtvis anmärkningsvärd. Det är mycket tydligt två riktningar som kd här anger, dvs. att driva sänkt medlemsavgift samtidigt som man med ganska kraftfulla ord kritiserar regeringen för nedskärningslinjen på jordbruksområdet. De är inte förenliga om man skall vara trovärdig i det politiska perspektivet.

I dag tillförde Holger Gustafsson ordet långsiktighet. Nu får jag ju inte möjlighet till svar på vad den långsiktigheten i detta sammanhang innebär.

Anf. 32 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Till Holger Gustafsson: Demokrati är oerhört viktigt för Miljöpartiet. Det verkar vi för på alla nivåer där vi har möjlighet att göra det. Det innebär att även om vi inte får majoritet för våra åsikter, lämnar vi inte vår ideologi. Det är därför som vi fortfarande hävdar att det kan vara en fördel att stå utanför EU.

Anf. 33 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Det fortsatta EU-arbetet handlar om att bereda vägen och marken för de nya demokratierna i Öst- och Centraleuropa för att de skall kunna bli fullvärdiga medlemmar i EU, som de så gärna vill. Denna historiska uppgift får inte förspillas på grund av dålig budgetdisciplin inom EU.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 11 mars.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1998/99:54 till konstitutionsutskottet
1998/99:81 till socialförsäkringsutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Utbildningsutskottets betänkande 1998/99:UbU3
Försvarsutskottets betänkande 1998/99:FöU3
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1998/99:SfU6 och SfU5
Kulturutskottets betänkanden 1998/99:KrU4, KrU5 och KrU7

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att trafikutskottets betänkanden TU4 och TU5 samt konstitutionsutskottets betänkande KU16 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

5 § Informationssamhället inför 2000-talet

Föredrogs
Trafikutskottets betänkande 1998/99:TU4
Informationssamhället inför 2000-talet (skr. 1997/98:190, 1998/99:2 och 1998/99:40)

*Informationssamhället
inför 2000-talet*

Anf. 35 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Fru talman! Dagens betänkande om IT gäller tre skrivelser från regeringens sida och ett sjuttioal motiöner. Den första skrivelsen gäller lägesrapport om IT-omställningen i samhället inför år 2000, den andra informationssamhället inför 2000-talet och den tredje handlar om elektronisk handel.

Fru talman! Jag noterar av dagens talarlista att näringsminister Björn Rosengren avser att delta i debatten. Jag förstår att näringsministern ser

det som nödvändigt eftersom regeringens skrivelser är tomma på konkreta åtgärder.

Jag tycker dock att det är lite märkligt att näringsministern efter vår utskottsdebatt kommer upp i denna debatt med ett 15 minuters anförande, när vi själva bara har möjlighet till två minuters repliker på hans anförande. Jag tycker att IT-frågorna är av så utomordentligt stor betydelse för Sverige att de motiverar en mycket bred debatt och att näringsministern därför borde ha inlett debatten.

Låt mig först beröra frågan om IT-omställningen inför sekelskiftet, vars problem är orsakade av att årtalen i våra datorer är inprogrammerade med två siffror i stället för fyra. Det innebär att datorn inte vet vilket sekel eller millennium vi övergår till.

Som bekant har Moderata samlingspartiet och inte minst Carl Bildt på ett mycket tidigt stadium aktualiserat problemet. Kravet har varit att regeringen borde tillsätta en IT-general som skulle haft det totala ansvaret för att staten, landstingen, kommunerna och näringslivet i god tid skulle förmås att gå igenom sina datorstyrda system, så att systemen i en eller annan form inte kollapsar vid övergången från 1999 till 2000.

Gång på gång, i flera år, har vi från vårt partis sida krävt gehör för våra krav, men regeringen har inte lyssnat. Statsministern har knappast, och lika lite hans regeringskolleger, uttalat ordet IT och mycket mindre sett till att inte viktiga samhällsfunktioner rasar samman, vilket drabbar enskilda.

Statskontoret, som har fått regeringens uppdrag att driva på, har gjort vad man har kunnat. Men ansvaret och ledningen borde ha knutits till regeringen och ett IT-statsråd eller, som vi moderater kallar det, en IT-general.

En statlig myndighet har, som vi vet, inte rätt att lägga sig i vad en annan myndighet gör. I stället har det hela blivit lite av en polsk riksdag – ingen har haft det uttalade ansvaret och det uttalade ledarskapet.

I dag, fru talman, ser vi resultatet – 289 dagar före årsskiftet. Hur ser det ut? Det är rent skrämmande.

Det står i utskottets betänkande att regeringen inte med säkerhet kan uttala sig om risken för störningar i de för samhället viktigaste sektorerna – 289 dagar före årsskiftet.

Det står i utskottets betänkande att vissa kommuner inte kommit tillräckligt långt i arbetet, vilket är oroväckande mot bakgrund av kommunernas viktiga uppgifter som distributörer av el, värme, vatten m.m. Betänk att årsskiftet sker mitt i vintern, och det är bara 289 dagar dit!

Det står i utskottets skrivning att medvetenheten om problemen på många håll i samhället fortfarande är alltför låg och måste höjas – 289 dagar före årsskiftet.

För några dagar sedan kunde Statskontorets grupp för 2000-omställningen meddela att en rad myndigheter redan nu vet att de inte blir färdiga med sina tester till den 1 juni. Försvarsmakten, Läkemedelsverket, CSN, Energimyndigheten och Riksskatteverket är några av dessa. Statskontoret bedömer att myndigheterna just nu befinner sig mittemellan att vara helt klara och total katastrof – 289 dagar före årsskiftet.

Ericsson tar 2000-problemen på så stort allvar att ledningen avser att hålla vissa av sina produktionsenheter stängda runt det kommande årsskiftet, och Ericsson om några borde veta vad man talar om. Men vad

skulle hända om viktiga samhällsfunktioner som sjukvård, tele, vatten, el etc. inte skulle fungera?

Fru talman! Den 11 februari i år har en rad 2000-generaler i företag och myndigheter – Volvo, Vattenfall, Stockholms stad, Posten, Ericsson, Telia, Stockholms läns landsting och Föreningssparbanken bland några – skrivit till statsminister Göran Persson och vädjat till honom att personligen lyfta upp frågorna på samhällsagendan. De anser nämligen att insikten om graden av medvetenhet och förberedelseaktivitet på många håll i landet är betänkligt låg – och det är bara 289 dagar kvar till årsskiftet.

Varför gör statsministern ingenting? Varför gör regeringen ingenting? Det vi har framför oss är en tickande bomb. Varje dag som går av passivitet från regeringens sida är en förlorad dag. Vad finns det några månader före årsskiftet för garantier för att elen kommer att fungera, att vattenförsörjningen kommer att fungera, att all avancerad teknik inom sjukvården kommer att fungera, att telefonväxlar kommer att fungera och att vi får våra pensioner?

När vi vet att det finns kommuner och landsting som just har börjat testa sina datorprogram finns det, fru talman, all anledning att vara orolig.

När vi diskuterade detta betänkande i utskottet kunde jag notera att en del ansåg att vi skulle dämpa kritiken och inte ge uttryck för oro. Vi skulle sitta stilla i båten. Men är kejsar Persson naken, så är han naken, och då måste det sägas. Hur påklädd näringsministern är får vi se om en stund.

Inget parti och ingen partiledare har som Moderata samlingspartiet och dess partiledare varnat för millenieskiftets problem för våra datorsystem. Inget parti har som Moderata samlingspartiet har så starkt krävt ett kraftfullt ledarskap, en IT-general för Sverige, som skulle kunna driva på för att klara omställningen inför sekelskiftet.

En IT-general skulle kunna samla alla, inte minst det i samhället så väl integrerade näringslivet, för att göra allt för att årsskiftet inte skall inledas med obehagliga överraskningar. I dag när vi har 289 dagar kvar har vi inga som helst garantier för att ingenting skall hända. Närmare ett fiasko, fru talman, kan vi inte stå.

Låt mig sedan gå över till de andra två skrivelserna om IT rent generellt och frågan om elektronisk handel. Regeringen kommer i skrivelserna med en rad politiska plattityder när den säger att Sverige skall befästa sin tätposition som IT-land, bl.a. genom att bygga ut digital infrastruktur för höghastighetsförbindelser. Det är viktigt, säger man, att förutsättningar skapas så att Sverige kan bli ledande i elektronisk handel. Men vilka förutsättningar tänker man på? Det är svårt att i skrivelserna notera några som helst konkreta förslag.

Lika passiv och lika viljelös som regeringen är vad gäller datorproblemen vid sekelskiftet, lika tomhänt står den inför en av de största utmaningarna inför framtiden, informationstekniken. I dag, fru talman, är Sverige en av världens mest avancerade telekomnationer. Den tekniska utvecklingen går så snabbt att det som för nio månader sedan togs fram i dag i stort sett är obsolet.

Infokomindustrin, där telekommunikationer, elektroniska medier och informationsteknik går samman – eller konvergerar, som man säger i branschen – är en av världens mest dynamiska sektorer, om inte den allra

mest dynamiska sektorn. Redan i dag sysselsätter infokomsektorn i Sverige flera än vad skogs-, stål- och verkstadsindustri gör tillsammans.

Regeringen är tagen på sängen. Den lyssnar mer på IT-analfabeter inom LO som bara har kvar de gamla industristrukturerna på näthinnan än på de unga. Det är den unga generationen som står för det nya, det som kommer att förändra vår värld lika mycket som industrialismen en gång gjorde.

Regeringen tar inte svensk IT-industri på allvar. Det verkar som om den tror att de som ägnar sig åt detta är en rad 25-åringar som leker med dataspel. Vi moderater ser med bekymmer delar av våra svenska IT-företag och vår kompetens söka sig utomlands. Rubrikerna i våra tidningar gäller Volvo och Astra. Men det som händer i det tysta bland våra unga IT-företagare kan vara minst lika allvarligt. I synnerhet som just dessa företag är framtidsföretagen.

Bristen på riskkapital, den i Sverige i jämförelse med andra IT-nationer hårda beskattningen av personaloptioner, den höga inkomstskatten som gör det svårt att knyta till sig utländsk kompetens och dubbelbeskattningen är några av de faktorer som håller tillbaka IT-utvecklingen i Sverige. Många unga svenskar driver i dag sina företag i Frankrike och i Tyskland i stället för i Sverige. Den tätposition som regeringen antyder att den vill att Sverige skall inta håller i dag på att glida oss ur händerna. Vad går vi inte miste om i fråga om arbetstillfällen och ekonomisk tillväxt genom att inte ge dem och det svenska näringslivet förutsättningar att driva sina företag på ett gentemot sina konkurrenter likvärdigt sätt?

Vi måste ge våra IT-företag, oberoende av vad de jobbar med – bredbandskapacitet, elektronisk handel, telekom, algoritmer, routrar eller IT-telefoni – bra konkurrensförhållanden och goda näringsbetingelser i Sverige. Då är vi övertygade om att Sverige kan försvara sin tätposition. Marknaden, de enskilda initiativen, kommer att ge oss de bredband som efterfrågas.

Vi kan konstatera att den svenska befolkningen, oberoende av var människor bor, har tillgång till telefon och el som kan användas för avancerad dataöverföring. Kommuner, privata entreprenörer, elproducenter och eldistributörer kommer att verka för att bredband med betydligt högre överföringshastigheter kommer att erbjudas konsumenterna.

Bredband är inte bara en optisk fiber. Det är också elledningar, telefonledning och användning av radiofrekvenser och satelliter. Utvecklingen går snabbt. I en tidning häromdagen kunde man läsa att 4 ½ megabit trådlöst skall kunna erbjudas i Stockholm, Göteborg och Malmö. I vissa glesbygdsområden finns redan 10 megabit. Utvecklingen går otroligt snabbt.

Vi inom Moderata samlingspartiet har en lång rad personer som på olika sätt har följt och engagerat sig i denna IT-teknik. Kunnandet inom partiet är stort. Efter mig kommer en rad andra moderater att med liv och lust delta i den här debatten. Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Anf. 36 STURE ARNESSON (v):

Fru talman! Vi behandlar i dag tre regeringsskrivelser, *Elektronisk handel, Informationssamhället inför år 2000* och *Lägesrapport om IT-omställningen inför år 2000* samt ett antal motioner.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservationer nr 2 och 5 och i övrigt bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

IT-utvecklingen går rasande fort. Vem kunde t.ex. för några år sedan tro att Internet skulle få den roll det spelar i dag? IT-samhället ger nya möjligheter, men vi måste också vara på vår vakt mot avarter och ställa nya krav.

För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att IT kan användas för att minska klyftorna mellan rika och fattiga länder, mellan olika regioner och mellan fattiga och rika i samhället.

Så är det inte i dag. Vissa grupper står utanför och tenderar att fortsätta med detta. De som kan vill lära sig mer. De som inte kan vill över huvud taget inte ta i en dator, ofta av rädsla för att de inte förstår. Alla måste få en möjlighet att på egna villkor lära sig behärska tekniken.

Vi i Vänsterpartiet har ställt upp åtta punkter för rättvisa på IT-området.

För det första kräver vi rättvisa för de delar av världen som i dag inte är delaktiga. Att surfa på nätet är en surfning mellan olika välståndsöar. Särskilt vill vi betona det ansvar Sverige har för att utveckla samarbetet med de forna östländerna. Vi föreslår en stor FN-konferens om dessa frågor – bl.a. tycker jag att vi behöver diskutera etik när det gäller IT – varför inte i Stockholm?

För det andra kräver vi rättvisa för glesbygden i Sverige. Hur skall vi kunna tro att företagen vill etablera sig i glesbygden så länge som IT-kommunikationerna inte fungerar? Vi vill ha ett nationellt bredbandsnät – observera att jag säger nationellt nät – över hela Sverige där olika operatörer kan hyra in sig. Till husknuten och yttersta glesbygden kan vi tänka oss andra modeller – satellit, el, kopparkablage, osv. – men tillgängligheten och priset skall vara samma i hela landet. Det bör vara en politisk uppgift att se till att tillgängligheten till näten inte förebehålls en informationsteknisk elit utan att alla kan använda tekniken till rimliga kostnader. Principen bör vara politiskt ansvar och samhällsägande för maximal tillgänglighet och stor frihet för den enskilde att använda tekniken.

För det tredje kräver vi rättvisa för de lågutbildade. Det är ofta de som inte får del av IT-utvecklingen och även de som i första hand slås ut när arbetsplatser datoriseras.

För det fjärde kräver vi rättvisa för de fattiga grupperna i Sverige. Det står i skrivelsen att priset inte är något hinder för att skaffa sig en dator. Det anser jag är en grov lögn. Många arbetslösa, ungdomar och äldre har helt enkelt inte råd att skaffa sig en dator i dag.

För det femte kräver vi rättvisa för kvinnorna. IT är i stor utsträckning pojkars område, vilket innebär att flickor halkar efter. Med tillfredsställelse noterar vi att regeringen uppmärksammat denna fråga och hoppas att regeringens ambitioner gällande IT i skolan leder till konkret handling.

För det sjätte kräver vi rättvisa för de äldre. När den elektroniska handeln nu kommer med stormsteg liksom banktjänster m.m. på Internet borde ju de äldre, som ofta har svårt att ta sig till sitt bankkontor eller till sin affär, gynnas. Vi vill då se en större satsning på utbildning av de äldre.

För det sjunde kräver vi rättvisa för de funktionshindrade. Datortekniken har på ett dramatiskt sätt öppnat helt nya möjligheter för många grupper funktionshindrade att delta i samhällslivet. Allmänna arvsfonden bidrar med medel för att sprida information till dessa grupper, men faktum är att många funktionshindrade inte har den ekonomiska möjligheten att köpa en dator, och då faller dessa intentioner.

Slutligen och för det åttonde kräver vi rättvisa för alla dyslektiker. De måste få ha en egen dator, både hemma och i skolan eller på arbetsplatsen, för att kompenseras för sina funktionshinder.

Anf. 37 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja göra en reflexion över det som Sture Arnesson har sagt. Han efterlyser väldigt mycket av politiska inslag och styrningar i denna verksamhet. Skulle vi ändå inte kunna vara lite överens om att det är tack vare marknaden, den dynamiska utvecklingen och ett privat näringsliv som hela denna teknik nu ställs till förfogande för funktionshindrade, för arbetslösa, för kvinnor och för många andra grupper? Jag är övertygad om att om man ser på prisutvecklingen på hela IT-området är det ett av de starkaste incitamenten som skapar möjligheter för alla att få tillgång till denna fantastiska verksamhet på IT-området som privat näringsliv har bidragit till.

Anf. 38 STURE ARNESSON (v) replik:

Fru talman! Jag förnekar inte att marknaden är drivande och även bör vara drivande i dessa sammanhang. Det tycker jag är helt riktigt. Men samtidigt måste det vara samhällets uppgift att se till att dessa rättvisekrav uppnås, eftersom jag inte tror att marknaden – den erfarenheten har vi från andra håll – är speciellt intresserad av att se till att dessa grupper får det som de bör ha rätt till. Jag tror att om t.ex. människor i glesbygden skall få möjligheter i detta sammanhang måste vi samlas nationellt och erbjuda dem det.

Anf. 39 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! I stort sett alla, med undantag av ett par hundra hushåll som inte har tillgång till elektricitet men som förmodligen har telefon, har i dag relativt goda höghastighetsmottagningsmöjligheter när det gäller den här nya tekniken. Och det är tack vare den marknad som vi har. Jag är därför helt övertygad om att ju mindre som den politiska sektorn ger sig in på att reglera detta, desto lättare är det för Sverige att inta och förhoppningsvis bibehålla den tätposition som vi har i dag. Vi har Stålverk 80 och många andra underbara exempel på politiska kraftgrepp som på något sätt har förstört väldigt mycket. Det vore en olycka om det hände igen. Låt oss låta marknaden fungera på ett bra sätt. Då ger vi också alla möjligheter att få tillgång till denna nya teknik.

Anf. 40 STURE ARNESSON (v) replik:

Fru talman! Det var märkligt att dra in Stålverk 80 i denna debatt. Jag skall inte kommentera det. Men jag håller inte med Per-Richard Molén om att alla i glesbygden har tillgång till dessa system på samma villkor. ISDN är i dag oerhört dyrt på vissa ställen. Jag vet t.o.m. att en ledamot i

Anf. 41 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Vi skall i dag behandla tre IT-skrivelser från regeringen. Kristdemokraterna kan i mycket dela regeringens syn på IT-frågorna. Men om jag skulle sammanfatta den kritik som vi ändå har är det tre saker som vi saknar, nämligen bättre ledarskap, fiber åt folket och tuffare tag inför år 2000.

Varför behövs ett särskilt IT-ledarskap? Jo, bl.a. därför att informationstekniken, eller IT, ger oss enorma möjligheter att få nya tjänster, nya arbeten, ökad kunskapsspridning och, rätt hanterad, en bättre demokrati.

Men låt mig först stanna upp och ställa några kritiska frågor. Är det bara fördelar med IT? Alla kan väl inte jobba med datorer? Vad skall alla de andra, som inte kan eller vill utbildas inom detta område, göra? Och hur skall man kunna stoppa allt elände som väller fram på Internet?

Man skulle kunna påstå att Sverige inte bara är tudelat när det gäller synen på IT utan t.o.m. tredelat. Vi har de som är på gränsen till fanatiska och gör datorer och informationsteknik i övrigt till ett självändamål, som helt okritiskt hyllar allt som kommer fram på dataskärmen och som tror att alla företagsidéer kan lyckas bara man har tillräckligt många datorer och system till förfogande.

Sedan har vi de som ser datorn och Internet som hotet om världens undergång. På Internet kan pedofiler sprida sin avskyvärda hantering. Recept för att tillverka bomber kan fritt hämtas med känt resultat. Denna mörka sida som ofta slår emot oss i form av svarta rubriker skrämmer många människor i dag. Och då tänker man inte på att IT i sig självt är neutralt. All teknik kan ju användas både till gott och till ont. En brevkonversation som jag nyligen har haft har fått mig att tänka efter och försöka förstå de människor som känner sig skrämda av just IT.

Den tredje kategorin människor torde vara de som inser att det finns två sidor av myntet – en mörk och en ljus sida – och som väljer att satsa på den nya teknikens möjligheter och samtidigt bekämpa det destruktiva. Jag vill själv gärna tillhöra den sistnämnda kategorin.

Just av dessa skäl är det viktigt med ett bra ledarskap på IT-området. Det behövs goda föredömen som pekar på möjligheterna samtidigt som de är beredda att bekämpa det kriminella och det destruktiva. De båda regeringarna som suttit sedan 1994 har i detta sammanhang varit alldeles för passiva. Jag vet att det har anslagits pengar till skolprojekt, jag känner till att utredningar har startats, och jag vet att näringsministern har träffat Bill Gates i Malmö. Men det räcker inte om det skall skapas tillväxt här i Sverige och inte enbart i Silicon Valley. Bill Gates var 20 år när han startade Microsoft 1975. 1998 redovisade bolaget 14 ½ miljarder US-dollar i intäkter och 4 ½ miljarder US-dollar i vinst.

Hur många Bill Gates har vi i Sverige, och hur många av dem tar sina idéer med sig utomlands? I Finland har man ett framtidsutskott i parlamentet som aktivt arbetar med framtidsfrågor, bl.a. på IT-området. Vad betyder detta för tillväxtklimatet? Det tål att fundera på.

Jag efterlyser en offensiv regering, som på rätt sätt lyfter fram IT-frågorna i olika sammanhang – för bättre tillväxt och för ökad kunskaps-

spridning, inte bara för ungdomar utan även för de äldre – samt för ökad tillgänglighet för funktionshindrade.

Bara detta att bankomaterna inte fullt ut är tillgängliga för funktionshindrade är talande för hur sakta utvecklingen går. Nu installeras visserligen talsyntes för synskadade i vissa bankomater, men sitter man i rullstol når man oftast inte ens upp till tangentbordet. ”Tänkte inte på det ...”

Vad gäller skrivelsen om elektronisk handel har utskottet i stort tillmötesgått kristdemokraternas motionsyrkanden, och vi står därför bakom utskottets skrivning.

Frågan om den digitala infrastrukturen är mycket viktig. Vem skall betala höghastighetskommunikationen? Vem skall ordna med ”fiber åt folket”?

Alla skall kunna utnyttja möjligheterna med IT – småföretagaren i en liten landsbygdskommun likaväl som storföretaget i storstaden; distansarbetaren på ön i skärgården likaväl som tonåringen på gymnasiet i stan.

Kristdemokraterna anser att staten har ett huvudansvar för infrastrukturen. Det innebär inte att staten skall betala varje meter optisk fiberkabel som grävs ned. Det mesta tror vi kan göras på rent kommersiell basis. Men där inte marknaden räcker till måste staten ta ett särskilt ansvar.

I väntan på att alla hushåll och företag i Sverige får höghastighetsförbindelser borde man försöka få ISDN-priserna att hamna på en rimlig nivå. Vi pekar på det orimliga i att man får betala ca 2 000 kr i Stockholmsområdet medan man på landsbygden kan få betala 40 000 kr, i extremfallet upp till 60 000 kr för en ISDN-anslutning. Vi vill att regeringen engagerar sig i frågan.

Fru talman! Här yrkar jag bifall till reservation 7.

Slutligen: Vad händer på nyårsafton?

Regeringens skrivelse om 2000-problematiken ger en bra översikt över hur det ser ut i samhället med datoromställningen. Men tyvärr tickar klockan snabbt, och medan vi talar här närmar vi oss årsskiftet. Vi vill inte sälla oss till domedagsprofeterna och tro att allting skall stanna den 1 januari, men vi har i vår motion pekat på ett antal brister och faror. Nu har utskottet behandlat vår motion så bra att vi slipper reservera oss.

Problemet är att innan bläcket har torkat i betänkandet framkommer nya uppgifter om osäkerheten hos olika aktörer. Få vattenverk är 2000-säkra, påstår TT. Försäkringsbolag ändrar sina klausuler och frånskriver sig betalningsansvar för eventuella 2000-problem i bilarnas datorer. Dagligen kan man se nya uppgifter om osäkerheten. Här gäller det för regeringen att driva på. Självklart har företag, organisationer m.fl. ett eget ansvar, men till syvende och sist är det stat och kommuner som måste se till att samhället fungerar normalt den 1 januari år 2000. Vi vill se tuffare tag från regeringen. Klockan tickar.

Anf. 42 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Mot bakgrund av den stundom euforiska diskussionen om vad den snabba utvecklingen av informationstekniken kan innebära vill jag i dagens debatt lyfta fram några grundläggande utgångspunkter samt Centerpartiets vision av hur informationssamhället bör utvecklas och byggas ut.

För oss i Centerpartiet är det en första och självklar utgångspunkt att tekniken skall stå i människans tjänst. Nya och bättre tekniska lösningar

och snabbare kommunikationer skall bidra till att förbättra människors vardag. Tekniken skall vidare användas för att överbrygga klyftor, inte skapa nya klyftor. Tekniken skall också nyttjas i arbetet för att forma ett ekologiskt anpassat, långsiktigt hållbart samhälle.

Men tekniken skall också stå i företagsamhetens tjänst. Den skall bidra till att göra det enklare och effektivare att driva företag, oavsett om det är ett litet enmansföretag eller en större verksamhet.

Informationstekniken skall alltså enligt vår mening inte bara komma ett fåtal till del. Det är utomordentligt centralt för oss att alla, oavsett kön, ålder, social och ekonomisk bakgrund eller var man bor i landet, skall få tillgång till snabba och säkra förbindelser och få det på likvärdiga villkor. Det är i detta sammanhang som vi brukar tala om en digital allemansrätt.

I dagens betänkande talar också utskottets majoritet om fortsatta insatser för att bygga ut en digital infrastruktur för höghastighetsförbindelser och att hushåll och företag i hela Sverige bör ges goda förutsättningar att utnyttja den tekniken. Men utskottsmajoriteten vågar inte, eller vill inte, se de stora möjligheter och det utvecklingssprång det skulle innebära att bygga ut IT-samhället med tydligt sikte på den vision om en digital allemansrätt som vi i Centerpartiet vill förverkliga.

Socialdemokraterna, som i dag sitter i regeringsställning med stöd av Vänstern och Miljöpartiet, väntar på utredningar och regeringsinitiativ. Till dess förlitar man sig på de stressade koppartrådarna och de gamla koaxialkablarna.

På s. 4 i skrivelsen *Informationssamhället inför 2000-talet* sträcker man sig som längst när man välmående skriver: ”Målet är att alla skall ha lika möjligheter att använda informationstekniken som ett medel för ökad kunskap, demokrati och rättvisa.” Det låter väldigt bra, men vilka konkreta initiativ är socialdemokraterna beredda att ta för att förverkliga detta mål? Är näringsministern, som ju är i kammaren i dag, beredd att här och nu ta några initiativ och redovisa en planering och en strategi? Jag ser gärna att flera partier blir mera offensiva i denna centrala framtidsfråga.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet har i utskottet gett besked om att inte heller de så här långt varit beredda att förorda en målmedveten offensiv satsning på fiber till hemmen och till företagen. De hoppas mera på att marknaden skall lösa problemet. Att avvakta eller hoppas på att marknaden ordnar saken går kanske för sig i de större städerna, men det bidrar knappast till lika möjligheter för alla i hela landet – den digitala allemansrätt som Centerpartiet föreslagit.

Det är lite typiskt att Per-Richard Molén här säger att man ju har relativt goda förbindelser även ute på landsbygden. Så långt sträcker sig moderaternas ambitioner. Vi har betydligt mera långtgående ambitioner än så.

Samhället har historiskt tagit ett ansvar för landets infrastruktur. Det har gällt utbyggnaden av vägar och järnvägar, elnät och teleförbindelser. I dagens samhälle är det om möjligt ännu viktigare att det tas ett samhällsansvar för den infrastruktur som kan lägga grunden för tillväxt och utveckling i 2000-talets kunskapssamhälle.

Centerpartiet har, mot bakgrund av den optiska fiberns överlägsna kapacitet, föreslagit att staten initierar en utbyggnad av ett finmaskigt

fibernet till hemmen och till företagen. Den långsiktighet som ett sådant beslut kräver innebär enligt vår mening att kommersiella aktörer inte kommer att vara villiga att ta på sig det fulla ansvaret för detta. En gemensam utbyggnad garanterar också den fria konkurrensen och tillgången till informationstekniken i hela landet. Därmed motverkas den regionala obalans som vi ser så tydligt i dag.

Ett avgörande viktigt argument för optofiber till hemmen är den helt överlägsna bandbredden och kapaciteten. Ett optofibernet skulle få en kapacitet som kommer att täcka alla förutsägbara behov för framtiden. För alla andra tekniker finns en tydlig kapacitetsgräns, som kommer att kräva nya dyrbara investeringar så snart taket har nåtts. Detta innebär att en utbyggnad av fiber är en framtidsatsning som med åren kommer att visa sig vara en mycket klok och framsynt investering.

Jag vill i detta sammanhang yrka bifall till reservation nr 6, där Centerpartiets syn på dessa frågor har utvecklats.

Fru talman! Låt mig i det här sammanhanget också kommentera innehåll i reservation nr 7, som är gemensam för Centerpartiet och Kristdemokraterna. Den handlar om prissättning och vikten av att alla människor och företag i vårt land har tillgång till tekniken på likvärdiga ekonomiska villkor. Det finns tyvärr skrämmande exempel på hur oerhört stora skillnader som finns i dag, när människor i avvaktan på ett nationellt nät av fiberoptiska förbindelser vill installera t.ex. ISDN eller motsvarande teknik. Prislappen varierar från under 2 000 kr i Stockholms innerstad till en kostnad på upp till 60 000 kr på landsbygden och i glesbygden. Det är enligt vår mening orimliga prisskillnader om man menar någonting med likvärdig tillgång. Vi anser att anslutningsavgiften bör vara densamma över hela landet för att man skall skapa likvärdiga villkor. Jag vill i det sammanhanget yrka bifall till reservation nr 7.

Men för oss i Centerpartiet är alltså teknik typ ISDN något som används nu i avvaktan på ett heltäckande fiberoptiskt nät. En målmedveten satsning på fibernet har också det goda med sig att Sverige har möjlighet att befästa sin position som en av världens ledande IT-nationer. Det förstärker våra möjligheter att dela med oss av teknik och kompetens till andra länder i form av nya stora exportframgångar.

Just denna vecka öppnar världens största IT-mässa, cebit-mässan i Hannover. 81 svenska företag finns då på plats med Ericsson i spetsen för att demonstrera hur långt vi har kommit i teknikutvecklingen. Läs gärna mera om detta i den utmärkta tidningen Ny teknik.

Fru talman! Låt mig understryka ytterligare två viktiga komponenter som vi i Centerpartiet vill betona för att informationssamhället skall utvecklas på ett positivt sätt.

En digital allemansrätt handlar i grunden om alla människors lika möjligheter och rätt att ha tillgång till informationsteknikens verktyg, oavsett social bakgrund, kön eller andra faktorer som traditionellt verkat diskriminerande. Avgörande för detta är att tekniken är spridd över landet, men det finns också två andra viktiga faktorer som jag här kort vill beröra. Det gäller kunskapsfrågorna och människornas kunnande för att tillgodogöra sig tekniken. Det gäller också rättsordningen och att lagstiftningen måste vara anpassad till de nya förhållanden som informationssamhället för med sig.

Tillsammans med den utbyggnad av fiber till hem och företag som vi förordar är det av central betydelse att förebygga de kunskapsklyftor som IT-utvecklingen riskerar att föra med sig. Det framstår som en av de viktigaste sociala rättvisefrågorna att ge alla människor möjligheter till en bra utbildning som ger goda förutsättningar för yrkeslivet, ett livslångt lärande och aktivt deltagande i samhället.

Vi från Centerpartiet vill se ett nationellt kunskapslyft inom IT. Det skall innebära att alla människor får möjlighet att lära sig att utnyttja verktygen och därmed de möjligheter som en utbyggd infrastruktur ger. Här har alla de traditionella studieförbunden en central roll, men också pensionärsorganisationer, invandrarorganisationer, idrottsrörelsen, handikapporganisationer – för att ta några exempel.

Rättsordningen är den tredje faktor som jag här vill betona som grundläggande för människors tilltro till informationstekniken. Inom flera områden måste lagstiftningen ses över. Frågor om integritet och yttrandefrihet har blivit aktuella genom debatten om personuppgiftslagen, PUL. Och det framstår som uppenbart att en modern integritetslagstiftning måste ta hänsyn till att alla människor kommer att vara såväl konsumenter som potentiella producenter av information.

Ett exempel är den elektroniska handel som berörs i de skrivelser som utgör underlag för dagens betänkande. Det behövs såväl svenska som internationella regler för att underlätta den elektroniska handeln. Det kan handla om digitala signaturer, betalningssystem eller kryptering. Konsumenternas ställning vid elektronisk handel måste ses över.

Centerpartiet har flera gånger lyft fram frågor som berör elektronisk handel. Jag har i detta avsnitt valt att avstå från reservationer. Det innebär dock inte att jag är fullt nöjd med regeringens insatser på området. Det finns flera viktiga framtidsfrågor än att det i dag behövs större insatser.

Fru talman! Jag ser att min talartid håller på att ta slut. Jag hinner därför inte kommentera mera kring t.ex. IT-omställning, utan jag får återkomma till det i en replik.

Jag vill ytterligare en gång yrka bifall till reservationerna nr 6 och 7. Jag står självfallet bakom även andra reservationer, men för tids vinande avstår jag från att yrka bifall till dem.

Anf. 43 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Centerpartiet har ju tagit patent på det trevliga uttrycket digital allemansrätt. Men jag tycker att det haltar lite grann. Ni jämför detta med IT-området och vill att staten skall bygga ut kabelnätet i hela landet. Då är det ju staten som äger kablarna. I naturen är det många som äger olika fastigheter. Där har allemansrätten en annan betydelse, men låt vara.

Jag skulle gärna vilja veta vad det är som skiljer våra partier åt i den här frågan. Sven Bergström säger att vi andra partier inte vill driva på, vilket jag tycker är fel. Om jag förstår det rätt vill Centerpartiet att staten skall gräva ned och betala de optiska fiberkablarna med skattemedel. Jag vill gärna att Sven Bergström utvecklar detta.

Anf. 44 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag tackar för Johnny Gyllings komplimang, att vi har tagit patent på uttrycket digital allemansrätt. Det är vi stolta för och vill gärna utveckla det ytterligare.

Johnny Gylling frågade vad det är som skiljer Centern från andra partier. Det finns självfallet olika nyanser hos olika partier, men det som vi så starkt betonar är att det är ett samhälleligt ansvar att se till att det nya IT-samhället når ut till samtliga människor och till samtliga företag – stora som små – över hela landet. Därvidlag finns det i dag inte någon kommersiell drivkraft för att bygga det finmaskiga nätet.

De stora strukturerna, de digitala motorvägarna, byggs naturligtvis. I Stockholms innerstad, i Linköping, i Umeå och i andra städer är det inga som helst bekymmer, och knutpunkterna finns. Men beträffande de elektroniska grusvägarna, det finmaskiga nätet, är det ett samhällsansvar att se till att detta kommer ut till alla och envar.

Som vi ser det är poängen att detta är en långsiktigt klok och riktig investering. Vi slipper bygga på stressade koppartrådar och koaxialkablar, utan vi bygger framtidens teknik redan nu.

Jag hoppas att Johnny Gylling och kristdemokraterna, liksom andra partier, efter hand ansluter sig till synsättet att detta är en klok och framsynt investering.

Anf. 45 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Jag tackar Sven Bergström för svaret. Men jag konstaterar att vi har lite olika uppfattningar här.

Det som vi är överens om är vem som har huvudansvaret för att alla hushåll och företag så småningom skall få ta del av höghastighetsförbindelser. Det är en sak, men vem skall betala?

Det finns många som gräver i marken, kommunerna, elbolagen och operatörer. Finns det inte andra sätt att få det finmaskiga nätet utbyggt än att använda skattepengar? Jag vill som ett exempel nämna Svenska kraftnät, som i sin bolagsordning saknar detta att man har som uppgift att lägga ned kabel. Svenska kraftnät skulle mycket väl kunna lägga ned fler kablar av bara farten, om regeringen hade ändrat bolagsordningen. Delar inte Sven Bergström den uppfattningen att man inte behöver använda skattepengar till allting sådant här?

Anf. 46 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! För att börja i den sista änden är det självklart utmärkt om vi slipper använda skattepengar, om vi kan initiera detta på annat sätt, t.ex. genom att engagera olika enskilda aktörer. Svenska kraftnät är en aktör i sammanhanget.

Men – och det är det som är poängen med vår digitala allemansrätt och vår rapport kring denna – om detta skall nå ut till alla människor och alla småföretag över hela landet finns det i dag ingen kommersiell drivkraft som garanterar att detta sker. Därför säger vi att samhället måste vara berett, inte i första hand att bygga, gräva och lägga kabel men att se till att det blir gjort – gärna i samarbete med olika andra aktörer. Ingen annan än staten kan ta ansvaret för att detta når ut till alla. Annars kan det bli ett selektivt nät och olika lösningar som kanske inte blir så bra.

Det finns goda exempel i historien på att detta har varit klokt och framsynt när det gäller telenät, järnvägsförbindelser, vägar och andra

system som ingår i infrastrukturen. Jag är övertygad om att det är nästa stora uppdrag för oss att se till att detta kan bli någonting som når ut till alla människor.

Prot. 1998/99:70
17 mars

*Informationssamhället
inför 2000-talet*

Anf. 47 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Det är glädjande att Centern på senare tid har ställt upp bakom tanken på någonting som man kallar för digital allemansrätt.

Jag minns när Carl Bildt som statsminister 1994 satte Internet, och därmed hela den här tekniken, på den svenska kartan. Jag minns att han redan då argumenterade för behovet att ge hela landet tillgång till den här tekniken. Speciellt betonade han behovet av att skolor, grundskolor och gymnasier, skulle få tillgång till det här, att glesbygden skulle få tillgång till det här och att värden på olika sätt skulle få tillgång till den här verksamheten.

Jag är inte, och där instämmer jag med herr Gylling, så övertygad om att vi hela tiden behöver vara fixerade vid fibernät. Vi ser hur tekniken hela tiden går väldigt snabbt fram när det gäller radiofrekvenser. Vi ser på satelliter. Vi ser hur man kan stressa upp elledningar. I grund och botten är det ju faktiskt ändå så som jag har sagt tidigare i den här debatten att i stort sett alla i Sverige har tillgång till el och telefon. Därmed har de möjligheter till uppkopplingar – i dag kanske med relativt långsamma modem upp till 56,6.

Men redan nu finns, inte minst i Gävleborgs län dit vi i trafikutskottet gjorde en resa, alltså herr Bergströms eget län, privata initiativ som skapar möjligheter till en höghastighetsöverföring som ligger uppe på 10 megabit. Låt oss alltså vara öppna och inte bara tänka oss att staten skall gå in. Det finns så många intressen; elbolag, kabelbolag och kommuner som tillsammans med andra skapar sådana här initiativ. Jag tror att det tillgodoser våra behov.

Anf. 48 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det sista var väldigt avslöjande. Per-Richard Molén säger att det tillgodoser våra behov på ett rimlig sätt. Och i ett tidigare inlägg sade han att det här ändå ger *relativt* goda förbindelser. Alla som har inblick i den här branschen, Per-Richard Molén, talar om att det är en oerhört snabb utveckling. 10 megabit i dag kommer om några år att vara 100 megabit i behov hos det enskilda hushållet och hos den lille företagaren.

Alla oberoende aktörer i branschen är ense om att det då inte räcker med vare sig radio, snabba modem eller något sådant. Då är fibern, optofibern, det som har de långsiktiga förutsättningarna att bli bärkraftigt. Alla är övertygade om att det kommer att vara framtidens melodi.

Jag vill gärna ge moderaterna, och Per-Richard Molén och Carl Bildt, en eloge. Ni var nog tidigt ute. Dock tycker jag inte att det är rimligt att ni får monopol på det här området. Nu tycks ni ha fastnat i att det räcker med *relativt* goda förbindelser för en stor del av svenska folket.

Vi har högre ambitioner än så. Vi tycker att här har vi nu svensk teknik som kan byggas ut, och som det är klokt och långsiktigt rätt att bygga ut. Då skall vi inte tveka. Då skall vi våga ha tydliga visioner om hur vi skall gå till väga. Vi i Centerpartiet säger att det här systemet, en digital allemansrätt byggd på optofiber till alla hushåll och alla företag i landet,

är framtidens melodi. Jag hoppas att också moderaterna efterhand ansluter sig till det synsättet.

Anf. 49 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Är det någonting vi moderater är emot så är det monopol. Om det på något sätt kan förändra situationen att Centern kommer in i det hela så får vi väldigt mycket av den mångfald som vi moderater talar så mycket om.

Jag tror, fru talman, att jag och Sven Bergström kanske har lite lätt att underskatta den snabba tekniska utvecklingen. Vi bollar i dag gärna med megabit – om det är 5 eller 10 eller 100. Jag är övertygad om att utvecklingen kommer att ge oss möjligheter till en sådan kapacitet att vi kan konvergera digital TV och digital radio med telefoni och mycket av den information som snurrar runt på Internet.

I princip är vi alltså överens. Det är i alla fall rätt skönt att få en kommentar om att det inte ens hos Centern i första hand är staten som skall stå för det hela. Det är ju trots allt den marknad som finns som vi måste luta oss emot.

Anf. 50 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det är självklart inget självändamål att staten skall pumpa in en massa miljarder i det här. Men vad vi i Centerpartiet betonar så starkt är att det är ett samhällsansvar att se till att det blir gjort. Det är därför vi vill ha en utredning nu med tydlig inriktning på den här digitala allemansrätten som skall nå ut till alla.

Jag hoppas och tror att det kommer att bli ett väldigt givande samspel mellan enskilda aktörer, olika företag och samhället när det här sätts i gång.

Per-Richard Molén sade att vi underskattar utvecklingen. Ja just det, många underskattar utvecklingen. Det är just därför vi säger: Stanna nu inte vid stressade koppartrådar, XDSL, ADSL, snabba modem och allt vad det heter. Låt oss satsa målmedvetet och konsekvent på det vi *vet* kommer att hålla 10, 20, 30 år fram i tiden, nämligen optofiber.

Dessutom ligger svensk teknik långt framme på det här området. Vi har svenska företag som jobbar med detta. Det kan ge oerhört stora synergieffekter. Det kommer att ge exportframgångar.

Så jag hoppas att näringsministern när han så småningom kommer upp i kammaren i dag kan ge en ordentlig signal om att den här vägen skall vi gå och den här strategin skall vi lägga fast för att utveckla oss på det här området.

Anf. 51 KENTH SKÅRVIK (fp):

Fru talman! Internet har fått snabbare genomslag än någon annan teknik. På fem år har Internetanvändandet i Sverige ökat från nästan noll till att i dag hälften av befolkningen över tolv år surfar varje månad.

En sådan genomgripande ny teknik där information samtidigt finns tillgänglig för alla kan inte undgå att påverka vår världsbild. ”På ett dunkelt sätt som i en spegel” hette det i den gamla bibelöversättningen. I dag måste vi välja andra metaforer. Ingen förstår att speglar då bestod av putsade mässingsplattor som gav en oklar spegelbild. På samma sätt

kommer många av dagens uttryck och bilder att bli obegripliga för dem som växer upp i informationsamhället.

Vilka förändringarna blir vet vi inte. Alexander Graham Bell och Lars Magnus Ericsson utvecklade telefonen. Men de kunde inte föreställa sig telefonsvarare, 020-nummer, Sagolinjen, faxar eller mobiltelefoner. Lika lite vet vi vart Internet tar vägen.

Den liberala slutsatsen måste vara att politiker skall och kan göra mycket lite för att påverka informationsteknikens utveckling. Politiker skall inte hindra utvecklingen utan sträva efter att skapa förutsättningarna för att tekniken kommer så många människor som möjligt till godo.

Redan nu kan vi se hur IT förändrar samhällen och människors sätt att arbeta. Kunskapssökande blir mindre hierarkiskt och kombinationerna blir fler när det i texten ligger hyperlänkar som gör att den som läser snabbt kommer vidare, får förklaringar eller kan låta sina associationer blomma ut.

Sannolikt får IT-samhället större politiska effekter än vi hittills insett, inte minst i de politiska partierna. Informationstekniken innebär att avstånd mellan människor minskar både geografiskt och socialt. Ökade möjligheter till snabb och effektiv kommunikation och informationsutbyte mellan människor är bra för oss alla.

Låt mig ta några exempel: Informationstekniken ger människor möjligheten att själva söka information och delta i den demokratiska beslutsprocessen i dialog med andra. Informationstekniken vidgar yttrandefriheten genom att man själv kan söka information. Man kan delta i den demokratiska beslutsprocessen i dialog med andra. Informationstekniken vidgar yttrandefriheten genom att det blir lättare för vem som helst att publicera sig och nå fram med budskap. Många ekonomiska hinder för publicering försvinner.

Informationstekniken kan bl.a. effektivisera sjukvården, förbättra miljön samt underlätta för funktionshindrade att få information och utföra tjänster. Informationstekniken tillåter människor att bo på ställen av andra skäl än att arbete finns där eftersom mycket arbete kommer att kunna utföras på distans. IT gör det möjligt att behålla en levande landsbygd.

Informationstekniken både bygger broar och raserar barriärer mellan stater och människor. Det är lättare för svenskar att hålla kontakt när de bor utomlands. Det är lättare för invandrare i Sverige att behålla sina rötter.

Informationstekniken ger medborgare nya möjligheter att bevaka sina intressen gentemot myndigheter och att göra sina stämmor hörda på ett snabbt och effektivt sätt. Det underlättar de demokratiska vinster som finns att hämta i protokoll, diarium och annat på nätet.

Om nuvarande lagstiftning lägger hinder i vägen för att alla offentliga handlingar läggs ut på nätet, skall lagen ändras.

I stort anser Folkpartiet att det liggande betänkandet innehåller bra tankar inför informationssamhället år 2000. Därför har vi endast deltagit i en reservation, nämligen reservation nr 4. Jag yrkar därför bifall till denna.

Fru talman! Vi reseranter anser att staten bör ha som huvuduppgift att garantera informationsteknikens infrastruktur och se till att möjligheter till snabb kommunikation finns i hela landet. Det innebär att bred-

bandsuppkoppling skall vara möjlig för företag och hushåll i hela Sverige till en rimlig kostnad.

Anf. 52 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 11.

Miljöpartiet de gröna har tidigare krävt en samlad redogörelse till riksdagen för hur 2000-problemet hanteras. Vi hälsar nu med tillfredsställelse att riksdagen har fått en sådan redogörelse.

Regeringen lämnar i skrivelsen en bild av det aktuella läget i regeringen och de statliga myndigheterna beträffande arbetet med IT-omställningen inför år 2000. När det gäller det statliga sektorsansvaret och kommunernas omställningsarbete reser skrivelsen tyvärr fler frågor än den ger nöjaktiga svar.

Ett krav från Miljöpartiet på den redovisning som nu givits var att den skulle innehålla vilka kostnader för IT-omställningen som kan beräknas samt hur dessa skall budgeteras. Det finns mycket knapphändiga kostnadsberäkningar i regeringens skrivelse. De totala kostnaderna för omställningsarbetet uppskattas till 1,1 miljarder kronor, men då hade nästan hälften av de 180 myndigheterna inte gjort några kostnadsuppskattningar. En lång rad brister och osäkerheter i lägesbedömningen räknas upp i skrivelsen. Man konstaterar att det fortfarande finns en betydande osäkerhet om vilka kostnader som omställningen kommer att innebära för de statliga myndigheterna. Regeringen förutsätter att myndigheternas omställningsarbete skall klaras inom befintliga ramar. Detta skrivs i slutet av år 1998 då cirka ett år kvarstår och statsbudgeten för 1999 är lagd.

Även med Statskontorets uppskattningar från januari 1999 på 1,3 miljarder kvarstår kritiken.

Det mycket osäkra läget beträffande kostnaderna för IT-omställningen är uppenbart oacceptabelt i en fråga som handlar om miljardbelopp.

Miljöpartiet kräver att regeringen snarast återkommer till riksdagen med en redovisning av IT-omställningens beräknade kostnader inom det statliga området och vilka konsekvenser detta har för statsbudgeten.

Regeringen redovisar uppenbara problem med styrningen av IT-omställningen inför år 2000. Man har upprepade gånger uppmärksammat och ställt krav på sina underlydande myndigheter att ta tag i problemen och redovisa analyser och resultat. Gensvaret från de statliga myndigheterna har varit anmärkningsvärt svagt. Det finns ingen analys i skrivelsen av varför regeringen inte förmår styra sina egna myndigheter i denna fråga. Regeringen meddelar att man under 1999 skall ställa krav på myndigheterna att alla verksamhetsinriktade system skall vara åtgärdade, testade och klara att tas i drift senast den 1 juni 1999.

Med hänsyn dels till den uppenbart svaga ledningsförmåga regeringen hittills haft, dels till den stora eftersläpning som finns i omställningsarbetet i de statliga myndigheterna, ställer Miljöpartiet frågan om regeringen verkligen lyckas uppnå driftklara 2000-säkrade system inom ett halvår, som man föresatt sig. Följdfrågan blir vad regeringen har för beredskap om man skulle stöta på ytterligare bakslag i arbetet. Vilka kraftåtgärder finns förberedda om det vid halvårsskiftet fortfarande finns samhällsfarliga IT-system i de statliga myndigheterna? Om detta finns inget att läsa i regeringens redovisning.

När man sedan vidgar frågeställningen till att inte bara gälla de statliga myndigheternas egna system, utan också tar in kommunernas IT-omställningsarbete samt myndigheternas sektorsansvar för fungerande samhällsviktiga funktioner såsom hälso- och sjukvård, energi- och vattenförsörjning, transporter osv., blir det redovisade läget ännu mer oroande.

Regeringen konstaterar att med det underlag som finns i dag kan regeringen inte med säkerhet uttala sig om risken för störningar i de för samhället viktigaste sektorerna. Vidare bedömer regeringen att det är oroväckande att vissa kommuner inte kommit tillräckligt långt i arbetet. Kommunerna står ju för mycket viktiga funktioner som distributörer av el, värme och vatten m.m. Miljöpartiet instämmer i bedömningen att utvecklingen är oroväckande inte bara vad gäller kommunerna, utan också vad gäller myndigheternas sektorsansvar för samhällsviktiga funktioner.

Än mer oroväckande är enligt Miljöpartiets mening regeringens planerade åtgärder. Regeringen planerar åtgärder i form av informationsinsatser, uppföljningar och analyser för att åtgärda problemen under första halvåret 1999. Dessutom har regeringen uppenbarligen stor tilltro till att anpassningen skall främjas genom en lokal debatt som ger ett tryck från energiföretagens kunder t.ex. Även här måste vi ställa frågan: Vad har regeringen för beredskap om man skulle stöta på ytterligare bakslag i arbetet med att med information, uppmaningar och kundtrycksskapande debatt påverka kommuner och sektorsmyndigheter att ta sitt ansvar? Vilka kraftåtgärder finns förberedda om det under andra halvåret 1999 visar sig att omställningsarbetet för samhällsviktiga funktioner inte nått tillräckligt resultat?

Miljöpartiet menar att en situation där otillräckliga omställningsåtgärder för samhällsviktiga funktioner identifierats men där staten förhåller sig passiv inte kan accepteras. Vi antar att regeringen delar denna uppfattning. Vi vill därför under våren 1999 ta del av en redovisning av hur regeringen avser att agera om IT-omställningen inför år 2000 under andra halvåret 1999 fortfarande uppvisar brister som gör att samhällsviktiga funktioner inte kan garanteras och därmed hotas vid årsskiftet 1999/2000.

Kärnkraftsreaktorer bör vara stoppade under timmarna kring årsskiftet 1999/2000 om inte alla delsystem i ett kärnkraftverks hela drift- och säkerhetssystem har funktionstestats fullt ut av en oberoende part, så att absolut säkerhet råder om att de inte reagerar fel för årtalet 2000, och om inte absolut säkerhet råder om att kärnkraftverket klarar andra störningar på elnät och andra försörjningssystem som kan befaras inträffa vid detta årsskifte.

Detta gäller givetvis alla kärnkraftsreaktorer i hela världen, men riksdagen kan bara ta ansvar för de svenska reaktorerna.

Effekterna av en allvarlig incident eller ett reaktorhaveri på grund av funktionsfel i något datorpåverkat system som beror på omställningen till årtalet 2000 måste vägas mot kostnaderna för att kärnkraftverken stoppas under timmarna kring årsskiftet 1999/2000. Effektbehovet under ca 36 timmar från nyårsafton kl. 12.00 till nyårsdagen kl. 24.00 torde vara lägre än under normala vinterdygn.

Många kraftkrävande industrier bör kunna stoppas för planerat underhåll under den aktuella tiden. Detta förefaller rimligt, eftersom planerat underhåll normalt kräver längre stopptider än de 36 timmar som det här är fråga om. Vattenkraft kompletterad med normal krafttillförsel från kraftvärmeverk bör därför räcka till för att klara den nödvändiga energitillförseln under de aktuella 36 timmarna. Några kondenskraftverk och gasturbiner kan hållas driftklara i beredskap.

Ett stort antal tänkbara incidenter både inom kärnkraftsindustrin och inom andra verksamheter har sin grund i mänsklig oförmåga att förutse vad en olycklig kombination av händelser kan få för effekter. Ytterligare ett antal tänkbara incidenter har sin grund i en oförmåga att reagera tillräckligt snabbt för att avbryta olycksbringande händelsekedjor som utlöses av oväntade händelser, respektive att i tid spåra felkällan och stoppa händelseutvecklingen eller länka den in i mindre olycksbringande banor.

Vår bedömning är att riskerna för felfunktion i något drift- eller säkerhetspåverkande datasystem är väsentligt större vid omslaget till året 2000 än de är normalt. Därför bör de svenska kärnkraftsreaktorerna vara stoppade under timmarna kring årsskiftet 1999/2000.

Anf. 53 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Det skulle vara intressant att veta lite mer om Miljöpartiets IT-politik. Jag kan bara hitta två motioner i sammanhanget. Den ena handlar om forskning på elektromagnetiska fält. Jag kan hålla med om att det är viktigt att veta mer om detta. Den andra motionen handlar om det som Mikael Johansson nu har talat om, nämligen om kostnaderna för år 2000-omställningen.

I övriga frågor har inte Miljöpartiet sagt någonting, inte i den här debatten i alla fall. Jag vill fråga: Hur ser ni på den nya tekniken? Ingår datorer i er politik? Ingår Internet? Skall vi ha bredband för alla? Ni har inte kommenterat regeringens syn och våra andra partiers syn på IT-samhället.

Anf. 54 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! Kortfattat går vår politik ut på att IT skall vara tillgänglig för alla och begriplig för alla.

Sedan vill jag gärna återkomma till hur vi ser på den framtida satsningen av statens medel när vi har de konkreta planerna framme på bordet. Kanske kan näringsministern ange en del av de idéer han har haft i samband med t.ex. utförsäljningen av Telia som ett led i att investera de pengar som frigörs i en infrastruktursatsning på IT-området.

Anf. 55 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Risken är stor att man tror att Miljöpartiets IT-politik enbart går ut just på forskningen och år 2000-omställningen. I så fall är ju halva politiken borta nästa år när vi har passerat årsskiftet.

Nu säger Mikael Johansson att Miljöpartiet kommer tillbaka med idéer lite längre fram. Det är ju trevligt. Problemet är bara att utvecklingen går så rasande fort att det hade varit bra att presentera några idéer i dag. Men vi får väl vänta på dem.

Anf. 56 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! I första hand är det en budget som vi lägger. Det gör vi ihop med Vänstern och Socialdemokraterna. Först i det läget är det aktuellt att presentera de konkreta planer och idéer vi skall förverkliga i framtiden.

Anf. 57 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Det är bara att läsa betänkandet så ser man hur tomhant Miljöpartiet är när det gäller IT-politik. Men det är inte det jag i första hand skall kommentera.

Om det är några som verkligen har gått igenom omställningsproblemen så är det de svenska kärnkraftverken. Det är ett sätt att skrämja genom att börja föra fram detta. Det förstår jag eftersom Miljöpartiet inte vill något hellre än att stänga av de svenska kärnkraftverken.

Det skulle vara intressant att se en avstängning vid millennieskiftet samtidigt som vi inte längre har särskilt mycket av gasturbiner och gaskraftverk kvar i det nya elsystemet. Det blir kallt. Har vi vatten i våra älvar? Vi har inte tillräckligt mycket kraftvärmeverk som skall kunna kompensera det hela, så jag tror att vi kan vara trygga när det gäller kärnkraftverken. De har också kommit med sina försäkringar på det här området.

Anf. 58 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! Den myndighet som enligt skrivelsen har satts att kontrollera detta är SKI. Man har gjort dokumentgenomgångar. Man har ställt muntliga frågor till bolagen. Man avser under det halvår som nu är att ta del av den dokumentation som kärnkraftsbolagen har. Man har ingen annan roll. Man går helt och hållet på att det som kärnkraftbolagen lämnar som uppgifter stämmer. Vi vill se en oberoende part som testar om kärnkraftverken är år 2000-säkrade. Vi kan inte leka med denna verksamhet med de enorma konsekvenser det kan få vid en olycka.

Anf. 59 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Det är ganska starkt att höra att man behöver ett oberoende organ när staten har tillsatt SKI för att utföra en ständigt, kontinuerlig, löpande granskning av verksamheten. Arbetet för en omställning har pågått under ett antal år redan, och därför kan vi vara övertygade.

Jag tycker att det är att verkligen föra fram en mycket allvarlig kritik mot SKI som man inte är förtjänt av.

Anf. 60 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag kan bara försöka citera ur den skrivelse som finns:

”SKI:s bedömning är för närvarande, baserad på inlämnade rapporter och de muntliga föredragningar som skett, att kraftbolagen hanterar år 2000-problemet på ett sådant sätt att SKI inte skall behöva ställa ytterligare krav på redovisning eller vidtagande av åtgärder.”

Därför tycker jag att det är allvarligt. Därför kräver vi en oberoende part som gör även tester och inte enbart går på det som kraftbolagen gör. Naturligtvis skall vi inte råka ut för någonting som Tage Danielsson

redan på sin tid framförde i sin monolog om osannolikheten i det som hände i Harrisburg.

Vi vågar inte det. Jag tycker inte att någon annan heller skall våga sig på det konststycket.

Anf. 61 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Samhällsomdanande kraft – ja, vi har sagt det tidigare, men det tål att sägas igen. IT är inte bara ett verktyg, IT förändrar hela vårt samhälle i grunden. Det förändrar vårt sätt att leva, bo, arbeta och kommunicera. Förändringen är så stor och genomgripande att vi i dag inte kan se vidden av den. Sverige som IT-nation eller digitalt samhälle är i fronten och skall så förbli.

Vi har sedan 1996, då riksdagen behandlade målen om de prioriterade uppgifterna för den nationella IT-strategin, både vässat lagstiftningen och flyttat fram positionerna inom så gott som samtliga samhällsområden när det gäller IT. Informationstekniken har så stor betydelse att den påverkar vår produktionsförmåga, våra levnadsmönster och förutsättningarna att utveckla vår demokrati.

Det innebär i dag

1. att fortsatta insatser bör göras för att bygga ut en digital infrastruktur för höghastighetsförbindelser och att hushåll och företag i hela Sverige bör ges möjligheter till goda förutsättningar att utnyttja den nya tekniken,
2. att man bör underlätta för elektronisk handel för nya affärsmöjligheter som drivkraft för sysselsättning och tillväxt samt ge konsumenterna ökade möjligheter,
3. att man – vilket det är mest bråttom med – bör ge arbetet med omställningen av datorer och IT-system inför år 2000 högsta prioritet. Omställningsarbetet måste ske målmedvetet och kraftfullt i alla samhällssektorer, dvs. myndigheter, kommuner, landsting, företag och organisationer.

Men vi börjar med den nationella IT-strategin som skall stimulera användningen av informationsteknik på ett sätt som befrämjar kreativitet, tillväxt och sysselsättning. Vi skall vara pådrivare och underlätta utvecklingen genom att anpassa regelverket till de nya förutsättningarna. Vi skall också på olika sätt försöka förhindra att IT-utvecklingen skapar nya klyftor i samhället – tvärtom.

I den nationella IT-strategin, som vi föreslår skall ligga fast, finns tre områden som skall prioriteras i syfte att främja utvecklingen av informations- och kunskapssamhället. Det är rättsordningen, utbildningen och samhällets informationsförsörjning.

Under senare år har skillnaderna mellan olika former av tele-, data- och massmediekommunikation minskat. Denna utveckling har påverkat de olika branscherna inom medie- och kommunikationsområdet. Marknaderna för de olika tjänsterna flyter samman. Vi kan bara ta statens egna bolag och företag som exempel. Telias marknadsplats på Internet, Passagen, och Postens motsvarighet, Torget, är framgångsrika. Telias och Postens satsningar på marknadsplatser på Internet har bidragit till att påskynda Internetanvändandet i Sverige. Det är viktigt att även våra

samhällsägda företag och myndigheter inte stannar i utvecklingen. Även de måste ges möjligheter att möta framtiden på ett bra sätt.

Den svenska telemarknaden har under senare år genomgått stora förändringar som påverkar statens roll och ansvar. Avregleringen av telemarknaden har i Sverige liksom i många andra europeiska länder medfört en helt ny lagstiftning. Det har blivit konkurrens på nätet vilket har lett till lägre kostnader. Post- och telestyrelsen har ansvar för att följa upp och redovisa marknadsutvecklingen och regionala konsekvenser på marknaden.

Det finns klara samband mellan IT och miljö. Med möjlighet till distansarbete och distansutbildning kan mycket resande sparas in. Många transporter borde kunna samordnas och dirigeras effektivare med hjälp av datakommunikation och datorstödd trafikledning. Men informationstekniken minskar inte automatiskt belastningen på miljön. Det finns all anledning att följa utvecklingen mycket noga, t.ex. transporter för Internetförsålda varor. Om informationstekniken skall utnyttjas för att öka medborgarnas livskvalitet, måste vi följa utvecklingen och se till att det går mot ett långsiktigt ekologiskt hållbart samhälle.

Så till utgångspunkterna för en digital infrastruktur. Informationstekniken har mycket stor betydelse i arbetet med att stärka Sveriges konkurrenskraft och utvecklingsmöjligheter. Den digitala infrastrukturen skall vara tillgänglig också för olika grupper i samhället, såsom unga, gamla, män, kvinnor, välutbildade och lågutbildade, människor i hela landet, pensionärer, invandrare och funktionshindrade. Genom en väl utnyttjad informationsteknik kan hela vårt land utvecklas. Men det blir inte så med automatik. Marknaden klarar det inte helt själv. Vi måste ha en politisk vilja och kompetens att styra informationssamhället med en tydlig viljeinriktning.

Vi behöver en kapacitetsstarkare infrastruktur, bl.a. tack vare den snabba teknikutvecklingen och Internetanvändningen. En nationell utbyggnad av digital infrastruktur för höghastighetsförbindelser är nödvändig, och det behövs en samordning. Utvecklingen av ny teknik i dag är mest marknadsledd. Detta medför att investeringarna i första hand görs inom företagssektorn och att satsningarna sker inom tätbefolkat område – eller med aktörernas språk: där det finns en kritisk massa.

Regeringen har tillsatt en särskild utredare med uppdrag att undersöka tillgången till avancerad informations- och kommunikationsteknisk infrastruktur ur ett regionalt och socialt perspektiv. Utredningen skall kartlägga den befintliga infrastrukturen och föreslå åtgärder. Uppdraget skall redovisas senast den 11 juni 1999. Vi får avvakta till dess utredningen har lagt fram sitt förslag. Men det råder inget tvivel om att vi vill ha en snabb, högkvalitativ digital kommunikation i hela landet.

Den tekniska utvecklingen driver ständigt fram nya och bättre produkter. Flera aktörer på marknaden sätter press på priserna och tvingar fram nytänkande. Det är därför fel att i lagstiftningen binda sig vid en viss teknik, t.ex. ISDN. ISDN är inte, som bekant, allena saliggörande. Det är tjänsten som sådan och inte tekniken som skall regleras.

En samhällsstyrning av tekniken kan medföra felbedömningar och stora felinvesteringar. Det är viktigt att prisutvecklingen på telefonitjänster följs ur ett konsumentperspektiv – som vi beslöt i samband med de telepolitiska målen 1997.

Fru talman! Vi har ett nationellt program för IT i skolan. Det omfattar förskoleklasser, grundskolan, särskolan, sameskolan och gymnasieskolan. Det finns en delegation för en särskild satsning på IT i skolan. Det är bra och nödvändigt. Men alla människor skall kunna dra nytta av IT:s möjligheter. En kompetensutveckling för hela befolkningen behövs så att inte nya klyftor uppstår. Äldre människor och vissa funktionshindrade kan om vi inte är uppmärksamma ha svårt att utnyttja den nya tekniken. Även kvinnors möjligheter bör särskilt beaktas i mån av att de utnyttjar IT-tekniken alltmer och även driver företag den vägen.

Konsumenterna kan stärka sin ställning på marknaden. Det blir lättare att få tillgång till viktig information och tillgång till ett större utbud av varor och tjänster, vilket på sikt kan främja konkurrensen och ge lägre priser. Informationstekniken kan även medföra förbättrad tillgång till service för vissa grupper såsom äldre eller boende i glesbygd. Men för att konsumenterna skall kunna dra nytta av tekniken krävs IT-kunskap.

Med Internets starka framväxt har elektronisk handel och andra former av elektronisk affärskommunikation blivit ett av de viktigaste användningsområdena för informationsteknik. Vi bör uppmuntra samspel med näringslivet och konsumentgrupper. Vi vill ha ett effektivt regelverk, samordnade offentliga aktiviteter samt en tillgänglig och säker teknisk infrastruktur i syfte att främja den elektroniska handeln. På så sätt kan vi få ytterligare tillväxt i näringslivet, bl.a. i de små företagen. Men vi skall också skydda de enskilda konsumenterna.

Informationsteknik och elektronisk handel kan utnyttjas som en drivkraft för regional utveckling. Men förutsättningarna för landets olika regioner ser olika ut. I storstadsregionerna finns marknadskrafter som i många fall driver utvecklingen snabbt framåt. I regioner med vikande befolkningsunderlag och svag sysselsättning kan främst kommuner, länsstyrelser och landsting tillsammans med högskolor spela en aktiv roll för att påskynda utvecklingen. Det finns många regionala IT-projekt runt om i landet som visar ett stort intresse för att ta till vara informationstekniken som drivkraft för regional utveckling.

Så till vårt närmast liggande problem med 99 och 00, dvs. sekelskiftetsproblemet. Vi har all anledning att vara korrekta, dvs. vi skall varken negligera problemen eller haussa upp stämningen.

Frågan angående IT-omställningen inför år 2000 måste ges högsta prioritet. Riksdagen skall hållas informerad om utvecklingen. Myndigheterna tar frågan på stort allvar, och arbetet med att säkra de egna verksamheterna har kommit en god bit på väg.

Vissa kommuner har inte kommit tillräckligt långt i arbetet, vilket är oroväckande med tanke på distributionen av el, värme och vatten, m.m. Störningar inom kommunerna kan leda till konsekvenser inte bara för deras invånare utan för samhället i stort. Arbetstakten med IT-omställningen måste ökas väsentligt bland små och medelstora företag liksom i kommunerna för att undvika driftstopp och kedjeeffekter.

Alla – myndigheter, kommuner, landsting, företag, branschorganisationer och andra aktörer – skall ta sitt ansvar och driva på omställningsarbetet inför 2000-talet.

Vi förutsätter att regeringen i nästa skrivelse till riksdagen redovisar vilka åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas för att avhjälpa eventuella brister.

Sammanfattningsvis: IT är en samhällsomdanande kraft som saknar motstycke. Vi ser stora möjligheter, men också stora problem eller utmaningar, att klara övergången. Barnen ser det redan som självklart att ha en snabb kommunikation med hela världen – och det är de som är framtiden.

Vi skall från samhällets sida ta vårt ansvar för rättsordningen, utbildningen och informationsförsörjningen. Jag yrkar med detta avslag på motionerna och bifall till hemställan i betänkandet.

Jag skall avsluta med ett citat från Karin, 70 år, en s-kvinna från Skövde. Hon skickade ett *mail* till mig när hon hade sett min hemsida. Så här skriver hon: ”Jag har tidigare tyckt att ni i Stockholm är så långt bort, jag har inte riktigt vetat vad ni håller på med. Nu kan jag både läsa på Sverige direkt och se riksdagens beslut och jag kan till och med maila till er direkt vad jag tycker. Du Monica,” skriver hon avslutningsvis ”du är längre bort nu när du är i Stockholm på veckorna men ändå känns det som om du är mycket närmare än förut.”

Anf. 62 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Monica Green hade tre synpunkter i sitt anförande som jag helt delar. Hon säger att IT förändrar hela vårt samhälle. Där är vi helt överens. Vi är också överens om att Sverige befinner sig i fronten. Och vi skall vara pådrivare.

Det är lätt att konstatera detta. Men frågan är vad den socialdemokratiska regeringen har gjort. Jag minns att den borgerliga regeringen avreglerade telemarknaden under motstånd från det socialdemokratiska partiets sida. Det var avregleringen av telemarknaden som på något sätt öppnade möjligheterna för en lång rad aktörer att engagera sig och göra så att Sverige kom fram i fronten. Det är mycket av tomhet som präglar den socialdemokratiska politiken.

Man kan läsa i betänkandet att huvudinriktningen på den nationella IT-strategin är att stimulera användningen av informationsteknik på ett sätt som befämjar kreativitet, tillväxt och sysselsättning. Har regeringen gjort det? Vi vet att skatter och många andra regler är en kolossal hämsko mot att kunna bibehålla den tätposition vi har lyckats uppnå. Det är inte tack vare regeringens initiativ, utan trots regeringen och de många goda idéer som har kommit fram på en privat marknad och där unga entusiastiska entreprenörer i större utsträckning flyttar utomlands. Här behövs åtgärder.

Anf. 63 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Om man skall vara ärlig, och det skall man väl vara, hände det inte ett dyft. Jag vet att Carl Bildt och er partiledning gjorde ett stort nummer av IT-frågan, men det hände inte ett dyft under den tiden. Visst kan det vara bra med medieutspel osv., men det är under vår tid som vi har vässat lagstiftningen och vi som har flyttat fram positionerna.

Vi har goda förutsättningar i Sverige att vara kvar i fronten, därför att vi har ett företagsvänligt klimat, bra ränta osv. Därför finns det många exempel på IT-företag som placerar sig i Sverige nu. Jag kan ta ett exempel från min hemkommun Skövde, där Netsource placerar sig och ger många nya arbetstillfällen. Det är en av förklaringarna till att arbetslösheten sjunker, trots att de gamla arbetstillfällena försvinner.

Jag tycker att vi jobbar på bra, och vi betar av fråga efter fråga. Vi kanske inte är så massmedie- och klyschmässiga som den förra regeringen, men det här är ett effektivare sätt.

Anf. 64 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Det är klart att vi skall vara ärliga i debatten. Det är då bara att konstatera att de här stegen togs under den borgerliga regeringen, där Carl Bildt verkligen var en pådrivare.

På vilka områden har lagstiftningen vässats? Finns det en åstundan att vässa lagstiftningen? Jag är rädd för, utifrån tidigare erfarenheter, att när socialdemokraterna säger att de vässar lagstiftningen leder det till betydligt mycket mer av regleringar och elände. Jag tror att man skall vara väldigt försiktig med att vara alltför ambitiös på lagstiftningsområdet, därför att utvecklingen går så kolossalt snabbt.

Därför förväntar jag mig lite mer av marknadsvänliga åtgärder, som gör att företag stannar kvar i Sverige och utvecklar det kunnande som finns, inte minst när det gäller digitala signaturer och krypteringsteknik, där regeringen inte är särskilt pådrivande för att ändra på Wassenaaröverenskommelsen, som förhindrar export av mycket avancerad, i Sverige framtagen, krypteringsteknik.

Anf. 65 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att det var 1996, under den här regeringens tid, som vi för första gången behandlade IT-frågor i riksdagen. Det var under den här regeringens tid som vi flyttade fram positionerna. Det första betänkandet kom 1996, och 1997 förändrade vi de telepolitiska målen och tog nya avstamp. Det finns många fler exempel inom olika områden där det framgår att det är vi som har flyttat fram positionerna. Jag kan ge en eloge till Carl Bildt för att han gjorde det glamoröst och tjusigt, men han flyttade inte fram några positioner.

Anf. 66 STURE ARNESSON (v) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att det är en stor samsyn mellan Vänsterpartiet och Socialdemokraterna i de här frågorna, och det gläder mig. Jag skulle vilja utvidga det här lite grann när det gäller rättvisa för grupper som kanske har svårt att tillgodogöra sig de IT-satsningar som görs.

När det gäller lågutbildade, arbetslösa, ungdomar, äldre, kvinnor och funktionshindrade, är socialdemokraterna villiga att tillsammans med oss föreslå speciella satsningar på de grupperna? Jag vet att det finns satsningar, men jag tycker inte att de räcker utan att vi behöver satsa mer. Är socialdemokraterna villiga att tillsammans med oss föreslå mer satsningar?

Anf. 67 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Det pågår redan nu, och det är självklart att vi vill fortsätta utbildningen och möjligheterna för människor att skaffa en god IT-kunskap. Det stärker också konsumentintressena. Vi har skrivit i betänkandet om både de äldres och de handikappades möjligheter. Vi vill ge dem ytterligare möjligheter. Det finns också under äldreåret möjlighet att söka pengar från Socialdepartementet för kommuner, intresseorganisa-

ioner, PRO och studieföreningar som vill utbilda äldre. Det är ett sätt. Sedan måste vi se till att fortsätta med IT i skolan och flytta fram positionerna även för den nationella strategin för IT i skolan. Jag delar den uppfattningen.

Prot. 1998/99:70
17 mars

*Informationssamhället
inför 2000-talet*

Anf. 68 STURE ARNESSON (v) replik:

Fru talman! Jag noterar det svaret med tacksamhet. Samtidigt finns det grupper som vi ger information och lär detta, men det kan stupa på en så enkel sak som att en funktionshindrad inte har råd att skaffa en dator. Där skulle jag vilja att vi tillsammans tittar på detta och gör mer satsningar. Är ni beredda att delta i det?

Anf. 69 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Oberoende av hur människors ekonomiska ställning och livssituation ser ut måste vi självfallet se till att människor har en grund att stå på rent ekonomiskt. Vi får konstatera att det som LO har gjort med sina satsningar på paket med LO-datorn, och det som andra företag har gjort när de givit sina anställda möjligheter att köpa dator på avbetalning, har inneburit att Sverige är i en tätposition när det gäller antalet datorer i hemmet. Vi får följa den utvecklingen och se till att även andra grupper får möjlighet att skaffa dator.

Anf. 70 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Jag blev lite förvånad när Monica Green tog så lätt på kostnaderna för ISDN. Monica Green säger att vi inte skall skriva in ISDN i lagstiftningen. Nej, det är ingen som har begärt det. Men jag tycker att utskottet borde ha gjort ett uttalande i frågan till regeringen.

Jag undrar: Försvaret Monica Green att det finns en så stor prisskillnad för dessa anslutningskostnader som mellan 2 000 kr i storstaden och 60 000 kr i det mest extrema fallet på landsbygden?

Anf. 71 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Nej, jag försvarar inte det. Jag har sedan 1996 förväntat mig att det skulle gå snabbare att få en jämnare prisutveckling mellan storstäder och vissa regioner där man får betala orimliga kostnader. Jag tycker inte att Telia riktigt har levt upp till de förväntningar som vi hade. Det stärker mig också i min uppfattning att vi behöver ytterligare kapacitet.

Anf. 72 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Det är bra att vi har samma uppfattning om att det är något fel här, men jag kan bara konstatera att om den här prisskillnaden hade gällt ett vanligt telejack hade Sverige inte stått stilla länge. Då hade man säkert reagerat från regeringens sida och från socialdemokraternas sida. Om det hade gällt priset på en tågbiljett, med en skillnad mellan 2 000 kr och 60 000 kr, hade det säkert varit full fart.

Vi kristdemokrater menar nu inte att man skall binda sig till den teknik som ISDN innebär, men för närvarande kan det betyda att en ensamföretagare kan ha en tillförlitlig uppkoppling och driva sitt företag, eller

inte kan göra det om man bor på landsbygden. Därför hade det varit bra om utskottet hade tagit vårt förslag om ett uttalande i den här frågan.

Anf. 73 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Jag måste varna för det här; vi skall inte hänga upp oss just på ISDN. Det finns redan nu fiber och hypersnabba modem, och tekniken stannar inte. Det finns alltså andra möjligheter redan nu. Vi skall också vara ärliga och se att det är 90–95 % som har enhetspriset, men det försvarar ändå inte priset i de andra delarna av landet. Jag delar uppfattningen att vi borde kunna ha en jämnare prisutveckling.

Anf. 74 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det är inte så lätt att ta replik på Monica Green, därför att hon har många välmenande och positiva formuleringar, som vi är överens om i hela utskottet och i hela riksdagen. Det är jättebra. Men vår uppgift som politiker är naturligtvis också att sätta ned fötterna ibland, ge klara besked och uttala visioner. Det är här som jag skulle vilja se tydligare tongångar. Om vi inte får det från Monica Green hoppas jag att näringsministern har något mer i bakfickan när han så småningom kommer upp i talarstolen.

Jag vill hänga på det Johnny Gylling tog upp i sitt replikskifte med Monica Green. Det är en intressant fråga. Monica Green svarade på frågan om prisskillnader. Oavsett om det rör ISDN eller annan teknik finns det prisskillnader när det gäller anslutningsavgiften. Kristdemokraterna och Centern har i en gemensam reservation sagt att anslutningsavgiften bör vara densamma.

Monica Green säger här och nu att hon inte försvarar skillnaden. Det är för stor skillnad mellan 2 000 kr i Stockholms innerstad och 60 000 någonstans ute på landsbygden. Den intressanta frågan är då självklart följande: Ansluter sig Monica Green och socialdemokraterna i utskottet till synsättet att det bör vara en likvärdig anslutningsavgift – densamma över hela landet? Om inte – var ligger den acceptabla skillnaden? Ligger den mellan 2 000 och 20 000 eller mellan 2 000 och 10 000 kr?

Är det inte enklare, Monica Green, att säga att vi har rätt i denna fråga? Om man har höga ambitioner när det gäller regionalpolitisk utjämning och likvärdiga förutsättningar bör det vara självklart att säga att anslutningsavgiften skall vara densamma.

Anf. 75 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Nu är det inte vi som sätter priserna, men vi kan rekommendera. Man kan ha en åsikt, och det har vi. Vi tycker inte att glappet skall vara för stort. Det antog vi i de telepolitiska målen 1997.

Då sade vi att skillnaderna gentemot resten av landet inte får bli alltför stora om priserna av konkurrensskäl blir väldigt mycket lägre i storstäderna. Det har vi uttalat från riksdagens sida. Jag förutsätter också att våra statliga bolag följer våra rekommendationer, men det är inte vi som sätter priserna här.

Anf. 76 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Monica Green har sagt att skillnaden – kostnader mellan 2 000 kr och 60 000 kr – är oacceptabel. Men ändå vill hon inte ansluta sig till den om man har ett jämställdhetsperspektiv och ett likvärdighetsperspektiv ganska självklara åsikten att kostnaden borde vara densamma över hela landet.

Vilken är då den skillnad som Monica Green och socialdemokraterna kan acceptera? Är det 20 000 kronors skillnad? Är det 10 000 kronors skillnad, eller var går gränsen? Säger man a i detta sammanhang måste man rimligen också säga b.

Jag kan skicka med som en hälsning att jag tycker att det vore klädsamt och bra om vi kunde vara överens om att ambitionen självklart bör vara en likvärdig anslutningsavgift över hela landet. Jag hoppas att Monica Green så småningom kan landa där tillsammans med hela socialdemokratiska partiet.

Anf. 77 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Jag får skoja lite med Sven Bergström. Han sade att det inte är lätt att ta repliker på Monica Green eftersom vi tycker ungefär samma. Alltså har han sagt a, och då behöver han inte begära repliker.

Jag tycker att vi skall ha ungefär samma priser i hela landet. Det är mitt svar. B-svaret blir då att glappet inte får vara för stort. Det har vi sagt i de telepolitiska målen, som vi antog 1997 i denna kammare.

Anf. 78 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Sverige är och skall förbli en IT-nation av yttersta världsklass. Sverige bejakar teknikutveckling, kunskap och kompetens, och så skall det vara även i framtiden. Sverige har ett stort antal högt kvalificerade företag som ligger i teknikutvecklingens framkant. Så skall det vara även i framtiden.

Sverige är ett av världens datortätaste länder. I år kommer mer än hälften av alla svenskar att ha tillgång till en dator i hemmet. De flesta kommer att vara anslutna till Internet. Så är det, och så skall det vara i ännu högre grad i framtiden.

Fru talman! IT och telekommunikationer bidrar alltmer till den svenska ekonomin, till sysselsättningen och tillväxten. År 1996 omsatte svenska IT-företag ca 325 miljarder kronor. Det är ungefär lika mycket som de totala intäkterna i Sveriges kommuner. Skulle vi göra en beräkning i dag skulle vi se att det är avsevärt högre än dessa 325 miljarder.

Den elektroniska handeln mellan företag i Sverige väntas explodera under de kommande åren. Den svenska handeln företag till företag omsatte förra året 2,7 miljarder kronor, är uppe i 14 miljarder kronor nästa år och förväntas växa till 59 miljarder kronor år 2003. Vidare kommer Internethandeln att öka snabbare i Sverige än på något annat håll i världen.

Utvecklingen går, som har sagts tidigare här i talarstolen, oerhört fort. Vi politiker måste hela tiden vara offensiva för att behålla Sveriges tätposition. Vi måste lämna industrisamhällets gamla strukturer. Vi måste anpassa regler och normer till de behov och villkor som kommer att gälla för medborgarna och företagen i det framtida digitala samhället.

Regeringen ser därför över den nationella IT-strategi som riksdagen lade fast våren 1996, och vidareutvecklar den till en strategi för det fram-

tida digitala Sverige. Grundläggande är att alla – jag vill betona *alla* – skall ha tillgång till modern infrastruktur över hela – jag vill betona *hela* – Sverige.

Infrastrukturutredningen lämnar sitt betänkande i juni. På grundval av det kommer regeringen att lämna konkreta förslag till åtgärder som garanterar att den digitala tekniken blir tillgänglig i hela landet.

För att IT till fullo skall kunna användas av enskilda, företag och organisationer behövs också kunskap om den moderna tekniken och dess möjligheter. Det krävs såväl en hög allmän kunskapsnivå och en hög IT-mognad som en spetskompetens, så att vi kan skapa och behålla kvalificerade företag i Sverige.

För den enskilde ger också det livslånga lärandet ökade möjligheter till delaktighet och ansvar. Det gäller både möjligheten att styra sitt arbete och att påverka samhällsutvecklingen.

Utbildningen måste vara av världsklass och ge goda förutsättningar för livslångt lärande.

Min vision om hur framtidens Sverige skall se ut innebär

- att IT används av alla grupper i samhället på det sätt som passar varje individ och varje enskilt företag,
- att IT ökar människornas frihet när de väljer bostad, arbete eller studier,
- att IT används för att förbättra den offentliga verksamheten, inte minst vård och omsorg,
- att IT bidrar till att Sverige får fler världsledande företag som har tillgång till en global miljö,
- att IT leder till en fördjupning av demokratin genom de ökade möjligheterna till dialog mellan väljare och valda,
- att IT skapar nya samarbetsformer mellan stora och små företag liksom kunskapsövergripande nätverk som ökar kvaliteten och slagkraften i hela näringslivet, vilket därmed skapar fler jobb.

Fru talman! Regeringens arbete med en strategi för det framtida Sverige bygger vidare på 1996 års IT-strategi. Tre områden prioriterades av riksdagen. Det var rättsordningen, utbildningen och samhällets informationsförsörjning.

Strategins huvudinriktning är att stimulera användningen av IT på ett sätt som främjar kreativitet, tillväxt och sysselsättning. Ett annat viktigt mål är att se till att IT blir ett medel för ökad kunskap, demokrati och rättvisa.

Vi måste undvika ett samhälle där några ges möjlighet att delta i informationssamhället medan andra stängs ute. Samtidigt skall vi vara medvetna om att individer, företag och regioner har olika förutsättningar och olika intressen av att ta till sig den nya tekniken.

1996 års beslut har bl.a. resulterat i följande:

- En omfattande satsning på IT i skolan genomförs. 1,5 miljarder används under tre år för att öka kompetensen hos lärarna och ge dem bättre tillgång till datorer som arbetsverktyg. Skolornas anslutning till

Internet har förbättrats, och lärarna och eleverna får egna e-postadresser.

- Antalet platser på högskolan har ökat, med tyngdpunkt på naturvetenskap och teknik.
- Regeringen och Industriförbundet har utarbetat ett nationellt program för att utbilda 10 000 personer inom IT-området under 1998 och 1999.
- Antalet datorer i hushållen har ökat explosionsartat genom beslutet om undantag från förmånsbeskattning. Detta har haft avgörande betydelse för svenska folkets datormognad.
- Många myndigheter har blivit förebilder när det gäller användningen av IT, och nu tas en handlingsplan för utveckling av den statliga förvaltningen fram. Utveckling av IT-användningen är en viktig del i detta.
- En ny IT-kommission har inrättats, och arbetet har intensifierats.
- Sverige arbetar intensivt i nationella och internationella grupper för att skapa goda förutsättningar för säker elektronisk kommunikation och elektroniska affärer. En stor och viktig del av det arbetet sker i EU.

Innehållet i den nya strategin blir följande:

Den första och övergripande uppgiften är att skapa goda förutsättningar och klara spelregler för utvecklingen.

För det första måste vi garantera en väl fungerande teknisk infrastruktur. Alla skall kunna använda den nya tekniken. Den nya tekniken skall svara mot den efterfrågan och det behov som finns hos individer och företag i hela landet. Men vi skall inte låsa fast oss vid en enda teknisk lösning. Därför behövs en väl fungerande konkurrens på telemarknaden. Det stimulerar också utbudet av tjänster och tillämpningar, och kostnaderna pressas.

För det andra skall vi ha stabila regelverk som är förutsägbara och begripliga.

Sveriges tidiga avreglering av telemarknaden har haft stor betydelse för utvecklingen, och vi måste fortsätta att ligga i framkant.

En viktig del av infrastrukturen är att det finns förutsättningar för en säker elektronisk kommunikation. Dokument måste kunna undertecknas elektroniskt, och den elektroniska kommunikationen måste kunna skyddas från insyn.

Jag nämnde tidigare att vi arbetar intensivt med detta i EU. Vi tar fram ett program för att stimulera elektronisk handel.

Den andra uppgiften är att se till att vi har en god kompetensförsörjning.

I informationssamhället är kunskapen viktig, och vi måste ha en hög allmän kunskapsnivå, en hög IT-mognad och spetskompetens. Effekter på utbildning och forskning är kopplade till detta och på den industriella utvecklingen, företagandet och tillväxten.

Den tredje uppgiften är att se till att vi har ett gynnsamt näringsklimat, inte minst för IT-branschen. Företag skall skapas, utvecklas och växa.

Den fjärde uppgiften är att använda den offentliga sektorn som förebild och motor för att stimulera utvecklingen och medverka till att nya tjänster och produkter skapas.

Den femte uppgiften är att förhindra att nya klyftor uppstår i samhället.

Till sist: I det korta perspektivet är 2000-frågan den viktigaste frågan inom IT-området. Detta är en förtroendefråga för det nya digitala samhället.

2000-delegationen arbetar målmedvetet för att störningarna i samhället skall bli så små som möjligt vid millennieskiftet.

Jag vill betona att varje företag, varje organisation och varje myndighet måste ta sitt ansvar för 2000-omställningen i sin egen verksamhet.

Fru talman! Regeringen fortsätter nu sitt arbete med att vidareutveckla strategin för hur Sverige skall utvecklas i den digitala miljön i enlighet med vad jag nu har redovisat. Vår avsikt är att presentera resultatet av detta arbete i en proposition i början av år 2000.

Tack!

Anf. 79 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Det har varit intressant att lyssna på Björn Rosengren. Allt som han ger uttryck för i lite mer vida och generösa formuleringar kan vi ställa upp på. Jag noterar med tillfredsställelse att han konstaterar att avregleringen av telemarknaden, som drevs fram av den borgerliga regeringen, har haft en så stor betydelse för IT-utvecklingen i Sverige.

Vid många tillfällen har näringsministern talat om behovet av att svenska företag skall vara i världsklass och att Sverige som IT-nation skall vara i världsklass. Några dagar senare har man kunnat notera att andra statsråd har gått emot detta. Man vet inte riktigt om alla utfästelser som näringsministern nu kommer med även kommer att gälla för regeringen.

När det gäller ett bra näringsklimat är jag övertygad om att det i den näringslivsgrupp som Björn Rosengren deltog i kom klara signaler om att många svenska IT-företag är på väg att flytta ut eller redan har flyttat ut. Det handlar inte minst om den elektroniska handeln. Hindren är stora när det gäller digitala signaturer och krypteringstekniken. Det behövs betydligt mer konkreta åtgärder. På vilket sätt skall ni åstadkomma allt detta? Den frågan hoppas jag att jag får svar på i den proposition som väntas om några månader.

Anf. 80 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag konstaterar att Sverige är i världsklass när det gäller IT. Det är så. Vi kan jämföra oss med vilket land som helst. Därför blir Per-Richard Moléns frågeställning ganska innehållslös. Vi är i världsklass. Det handlar om att vi måste fortsätta att utvecklas ännu snabbare.

Som jag sade tidigare bedömer alla på marknaden att Internet kommer att utvecklas snabbast i Sverige, i förhållande till många andra länder. Är det ett uttryck för att vi har ett dåligt företagsklimat? Eller är det ett uttryck för att vi har ett bra företagsklimat?

Anf. 81 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Vi är överens om att Sverige befinner sig i världsklass på IT-området. Vi är överens om att det här är någonting som exploderar i Sverige. Och detta med elektronisk handel kommer på något sätt också att drivas på.

Men bakom dessa siffror finns också en del saker som hämmar utvecklingen. Jag tänker på dubbelbeskattningen och den ogynnsamma beskattningen när det gäller optioner till personal; den är betydligt mer negativ än den som finns i andra länder.

Alla dessa saker leder till att vi många gånger ser IT-företag utvecklas i Sverige, men när de sedan får svårt att få tag i utländsk arbetskraft och får svårt att komma runt beskattningsreglerna är dessa företag tvungna att flytta ut. Vi har sett exempel på detta.

Det är åtgärder när det gäller det här som vi från Moderata samlingspartiets sida efterlyser. Vi har inte råd att satsa på kompetensutveckling och samtidigt förlora många av de stora IT-begåvningar som vi skulle behöva för att komma till rätta med den arbetslöshet som den socialdemokratiska regeringen inte har kommit till rätta med trots att det har gått många år och att det har getts löften.

Anf. 82 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag konstaterar att många utländska IT-företag etablerar sig i Sverige. Under de senaste åren har vi haft direktinvesteringar i Sverige på 80 miljarder per år. Det är första gången på 25 år som det investeras lika mycket i kronor här som Sveriges företag investerar utomlands. Det är väl ändå uttryck för att det finns ett starkt intresse för att etablera sig i Sverige.

När det gäller arbetslösheten är jag tacksam över att frågan togs upp och över att jag får chansen att uppehålla mig en kort stund vid den.

År 1998 skapade vi 105 000 nya jobb här i Sverige. Vi har fått ned arbetslösheten i en takt som ingen trodde på. Sysselsättningen ökar, arbetslösheten sjunker och de s.k. konjunkturberoende åtgärderna för att få ned den öppna arbetslösheten sjunker också.

Det underliga tycker jag är detta: Vi ser framför oss att arbetslösheten sjunker, att sysselsättningen ökar och att alltfler investerar. Vi måste, som sagts tidigare här i dag, gå tillbaka 50 år för att hitta en räntenivå som dagens och 20 år för att hitta en reallöneökning som dagens. Men lik f... får man höra, inte minst från moderat håll, att det inte är bra. Vad är det som är dåligt? Jo, det *kanske* kommer att gå åt skogen. Det är bra att ni intresserar er för framtiden, men det vore kanske bättre om det var lite mer lyft i ert intresse för framtiden – inte minst när det gäller informationstekniken.

Det kommer att gå bra för Sverige. Det kommer också den här propositionen att visa.

Anf. 83 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Näringsministern hade många fina formuleringar. Det är också lätt att instämma i mycket av det han har sagt, i synnerhet när han talar om att alla – han betonade alla – i hela Sverige – han betonade hela – skulle ha tillgång till den här tekniken. Det hälsar vi med tillfredsställelse från Centerpartiets sida.

Jag noterar dock att Björn Rosengren svävar lite på målet när det gäller hur det här skall gå till och vilken teknik man långsiktigt skall eftersträva. Han talar om att de goda förutsättningarna i den tekniska infrastrukturen skall svara mot efterfrågan och behov. Men problemet, näringsministern, är att det som i dag svarar mot behoven och efterfrågan i morgon, eller i alla fall i övermorgon, är en gammaldags teknik.

Det är därför vi i Centerpartiet så tydligt målar upp visionen om en digital allemansrätt byggd på optofiber, som vi med säkerhet vet kommer att hålla åtminstone under den tid som näringsministern och jag är politiskt verksamma – 10, 20, kanske 30 år framåt i tiden. Jag skulle gärna vilja att näringsministern sade något ytterligare om detta. Vore det inte rimligt att i dag, i ett stort, framtidsinriktat projekt tillsammans med näringsliv och aktörer, satsa långsiktigt på detta hållbara system, vilket också kan bli en injektion för export och framtidsutveckling?

Vi vet mycket väl att många småföretag som i dag är underleverantörer kräver bredbandsteknik för att kunna kommunicera med sina uppdragsgivare. Då är optofibern det som behövs. Vi vet också att behovet av kapacitet ökar explosionsartat.

Jag skulle gärna vilja ha näringsministerns kommentarer till detta. Varför skall vi nöja oss med ISDN, ADSL och annat som kommer att vara alldeles för dåligt om inte i morgon så i alla fall nästa år eller året därpå?

Anf. 84 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag skall tillåta mig ofoget att här i kammaren citera Tony Blair. Hans bok *Min dröm* är mycket bra, och jag rekommenderar den. Han säger så här:

Nya Labour vet att de elektroniska motorvägarna bör byggas av den privata sektorn. Vi vet att staten varken har skyldighet att välja ny teknik eller önskar det. Vi vet att vår roll inte är att välja ut vinnare utan att ange ramar som främjar konkurrens, och inom dem får företagen sedan tävla.

Jag delar helt Tony Blairs uppfattning. Men jag vill göra tillägget – och här kanske Storbritannien skiljer sig från Sverige – att vi också måste ta ett ansvar för att ge alla, som jag sade, i Sverige möjlighet att använda den nya tekniken. Här måste staten spela en roll.

Det är dock lite för tidigt att nu bestämma sig för vilken teknik man skall ha och bygga ut den. I varje fall är jag inte beredd att uttala mig om detta förrän vi har fått svar på en mängd frågor, och det var för att få det som vi tog initiativ till IT-infrastrukturutredningen. Det gäller frågor som handlar om t.ex. hurvida det skall vara statligt stöd i någon form till höghastighetsnät i mindre orter och på landsbygd, stöd till abonnenter i glesbygd, ett offentligt nytt nät, regionala sammanbindningsnät, bildande av statligt nätverk och krav på kommunala stadsnät.

Problemet i dag är sådant att vi i varje fall måste göra en kartläggning. Ingen vet riktigt hur det ser ut. När vi vet det kan vi ta initiativ och säga: Så här skall vi göra. Jag bedömer att vi från regeringens sida kommer att klara av det när vi lägger fram vår proposition våren 2000. Här krävs faktiskt att man är lite seriös.

Anf. 85 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det är gott och väl att näringsministern är seriös. Men näringsministern vet naturligtvis mycket väl att om marknadskrafterna skall styra den här utvecklingen blir det med nödvändighet så att man räknar, kalkylerar och ser vad som är lönsamt. Den stora risken är att man då bränner en massa miljarder på teknik som om ett eller annat år kommer att vara förlegad.

Sverige har genom åren haft förmågan att se långsiktigt och försökt hitta de långsiktiga visionerna. Och det är ingen tvekan om – näringsministern som har goda kontakter i branschen vet självfallet att alla är överens om detta – att optofibern är den överlägsna och tydliga framtidsinriktningen. Varför skall man då gå halvvägs och halvhjärtat till väga, i synnerhet om näringsministern och jag – och det hoppas jag – har gemensamma visioner om att detta faktiskt måste gälla hela landet och att det skall vara likvärdiga villkor i hela landet?

Jag vill bara ta upp en sak till. Näringsministern talade väl om kunskapen och att överbrygga kunskapsklyftor. Jag har förstått att detta är något man säger ofta och gärna, och det är utomordentligt bra; vi säger det också i Centern. Men problemet är att lärarutbildningen här släpar efter, och jag undrar om näringsministern är riktigt uppmärksam på detta.

Som jag har förstått det finns det bara en lärarutbildning i landet, nämligen den i Norrköping, som på riktigt allvar lyfter fram IT-frågorna i utbildningen. Här borde det vara viktigt för riksdag och regering att initiera någon förändring så att man verkligen tar IT-frågorna på stort allvar och ser till att de lärare som nu kommer ut i skolorna är mycket duktiga på det här området.

Anf. 86 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att vi är ganska eniga om att vi behöver en bra IT-infrastruktur. Men en aktiv IT-politik måste bygga på kunskap. IT-infrastrukturen är svårbeskriven. Den finns i privata bolag, i statliga bolag, i kommuner och på andra ställen, och det finns ingen heltäckande karta att utgå ifrån. Innan vi bygger ut måste vi veta vad som är viktigast att bygga. Det vet vi faktiskt inte i dag. Det är just därför vi har tagit initiativet till att kartlägga det här. Detta kan ju inte kritiseras! Vi kartlägger och får in mer kunskap, och när vi har fått denna kunskap kommer vi att agera och vara aktiva. Detta tycker jag är det minsta man kan förvänta sig av en regering.

Anf. 87 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra citatet från Tony Blair. Jag kan säga till ministern att kristdemokraterna har samma inställning i den här frågan. Med ministrarnas tillägg om att staten måste känna ett extra ansvar för dem som kanske inte omfattas av marknaden är vi helt överens på den punkten.

Vi pratar om fiber åt folket. Vi vill att optisk fiber skall läggas ut till alla i landet så långt det är möjligt. Jag vet att den utredning som ministern hänvisar till pågår, men ett år i det här sammanhanget är en väldigt lång tid. Utvecklingen går väldigt fort. Många som överväger att starta ett eget företag kanske inte gör det på grund av att infrastrukturen inte är på plats.

Jag undrar hur ministern ställer sig till våra tankar när det gäller att skynda på den här utbyggnaden. En tanke är ROT-avdrag för hemmen om man ansluter sig till ett sådant här nät. En annan är att skynda på kommunerna. Vi vet att många kommuner bygger egna nät. Kan man tänka sig att Svenska Kraftnät, som vi nämnde tidigare, får ett bolagsdirektiv att lägga ned kabel när man ändå är ute och gräver? ISDN-avgifterna har vi debatterat. Är ministern beredd att påtala den orimliga prisskillnaden för Telia, t.ex.? Hur skall vi annars kunna ha den här garantin om tillgänglighet?

Anf. 88 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag måste ändå än en gång upprepa att vi vill ha kunskap. Det får vi i juni månad. Därefter skall vi föra en diskussion och ta in olika synpunkter. Sedan skall vi lägga fram förslag till riksdagen.

Än en gång: Vi är överens om att det är marknaden, som har en väldig kraft, som har gjort att det har gått så fort och att staten måste ta ett ansvar, så att alla får del av detta.

Jag vill också säga att det finns väldigt stora resurser inom staten, som nämndes här. Vi har Svenska Kraftnät, vi har Banverket och vi har Vattenfall som äger nät, om jag använder det uttrycket. Det är klart att detta är en resurs som kanske kan användas. Men jag vill även där avvakta. Med det har jag sagt att jag inte kan ta ställning direkt och säga: Så här skall vi göra. Jag tycker att det skall respekteras tills vi vet att det ser ut på ett visst sätt. Därifrån går vi vidare.

Anf. 89 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Jag har respekt för att man vill se på utredningen först, men jag hoppas att ministern också har förståelse för att det finns en otålighet hos många när det gäller infrastrukturen.

En annan fråga jag vill ställa till ministern är den som gäller klyftan i samhället. Ministern nämnde t.ex. att vi politiker måste vara offensiva. Det är just det jag har efterlyst i mitt anförande. Vi måste vara ute och tackla den klyfta som uppstår. Jag kommer från Blekinge. Blekinge har fått stora möjligheter att satsa på IT. Det fungerar mycket bra och många goda exempel finns. Samtidigt finns klyftan till de människor som inte kommer in i den nya tekniken, som fortfarande är arbetslösa. Har ministern några tankar på hur ett offensivt ledarskap kan tackla det problemet?

Anf. 90 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det finns mycket stora klyftor i vårt samhälle, inte minst inom detta område. De finns dessvärre också inom många andra områden. Ofta ser vi dem i den mycket starka regionala obalans vi har.

Jag tycker att enda möjligheten att klara detta är att vi gör väldigt breda satsningar på många områden. Det kan ju låta lite voluminöst, men det är enda vägen. Det gäller regionalpolitiken, det gäller IT-infrastrukturen och det gäller utbildningen. Regeringen har också gjort stora satsningar på utbildning i skolorna. Dessutom utbildas många i IT inom arbetsmarknadspolitiken.

Jag tycker ändå att vi för det första förstår detta, för det andra vidtar en hel del åtgärder. Men självklart kan vi vidta fler åtgärder för att minska de här klyftorna. Det vill jag också återkomma till när vi har mer kunskap om helheten. Det gäller även infrastrukturen.

Anf. 91 BARBRO JOHANSSON (mp):

Fru talman! Jag vill tacka trafikutskottet för att min motion om mobiltelefoner har behandlats med ett stort allvar i betänkandet. Motionen avstyrks men är ändå behandlad på ett bra sätt, tycker jag.

Under de år som jag har skrivit motioner om mobiltelefoner har användningen ökat explosionsartat. När jag skrev första gången under allmänna motionstiden 1995 såldes det 23 000 abonnemang under de tre första månaderna. Det var lika mycket som under hela 1993.

Den här utvecklingen av antalet abonnemang tyckte jag var anmärkningsvärd på grund av den strålning som mobiltelefoner utsänder och att de s.k. SAR-värdena skulle öka i samhället.

Följande år har ökningen varit exponentiell och kraftig. Nu ligger försäljningen på nära 4 miljoner, och telefonbolagen räknar med att nio personer av tio kommer att ha mobiltelefon om några år.

Gränsvärdena är satta för användning under en till två minuter. Knappt någon pratar i dag så kort tid. Jag har sett människor sitta och prata i 30 minuter, och då ökar naturligtvis exponeringen och de upptagna SAR-värdena.

Som jag skriver i min motion har forskning visat att mänskliga celler reagerar på lågfrekvent strålning. Koncentrationsförändringar av kalcium gör att cellen skickar ut små s.k. antenner, vilket kan mätas.

Fru talman! Försiktighetsprincipen är viktig i sådana här sammanhang. Påverkan under lång tid och vad det kan innebära är alltid svårt att förutse. Därför bör försiktighet gälla.

Sverige har en undantagsklausul som innebär att mobiltelefoner under en uteffekt av 7 watt inte behöver kontrolleras. Denna klausul bör försvinna, bl.a. på grund av att ett så stort antal olika mobiltelefoner kommer ut på marknaden och ökar på SAR-värdena. Forskare på mobiltelefoner säger också att en slopad gräns för kontroll nu bör antas.

Visst har mobiltelefonen gjort att olycksfallsarbetet har kunnat underlättas. Antalet sjöolyckor, speciellt med småbåtar, har kunnat minskas på grund av att mobiltelefoner finns ombord, och antalet utryckningar från sjöräddningen har också gått ned. Självklart är detta mycket positivt, men det undantar inte det faktum att mobiltefontillverkare måste se till att designa telefonerna med en antenn som inte utsätter människokroppen för uppvärmning eller förse telefonerna med s.k. *handsfree* och därmed minska strålningsrisken.

En varningstext som varnar för att prata alltför länge i mobiltelefon skulle hjälpa till att minska utsattheten. Det finns dock forskning som visar på risker och följer redan nu av användningen av mobiltelefoner.

Fru talman! Den strålning som tas upp av kroppsvävnaden benämns SAR-värden. Dessa värden testas av tefontillverkarna, men de görs inte officiella. Jag påpekar i min motion att dessa värden bör vara helt öppna.

Gränsvärdet, som mäts i SAR, är ett tidsmedelvärde – när 10 gram kroppsvävnad under sex minuter har utsatts för strålningen från en mobiltelefon. För GSM-telefoner är gränsvärdet 2 watt per kilo.

Utgångsvärdet för gränsen är satt till att kaniner, som blev exponerade för mikrovågsstrålning, fick grumlade linser, alltså starr. Detta är en säkerhetsmarginal för att inte få grumlade linser, men det visar inget om t.ex. nervpåverkan eller annat som kan bli påverkat.

Det är faktiskt ett rimligt krav att öppenhet ges från tillverkarna. Oron hos människor ökar naturligtvis när mätningar är hemliga. I en debatt som hölls i förra veckan på Chalmers högskola i Göteborg frågade forskare just detta, varför inte värdena offentliggörs. De fick till svar att detta inte skulle vara intressant för forskarna.

Den stora undersökning som utfördes av docent Kjell Hansson-Mild vid Umeå universitet omfattade 11 000 personer. Det är den största undersökning som har gjorts i världen i sitt slag och den besvarades av svenska och norska mobiltelefonanvändare.

Denna undersökning visade på symtom såsom trötthet, huvudvärk, minnesluckor och koncentrationsproblem, värme på och bakom örat, brännande hud, stickningar och yrsel.

Fru talman! Den här forskningen har visat att ytterligare forskning behövs för att klargöra eventuella samband med allvarigare konsekvenser, nu när mobiltelefonpratandet tenderar att bli allt frekventare och ta längre tid.

En grupp personer utsattes vid ett försök helt nyligen i England för mobiltelefonfrekvent strålning under en halvtimme tillsammans med en kontrollgrupp. Alla de bestrålade försökspersonerna uppvisade att korttidsminnet hade påverkats, enligt de engelska forskarna.

Fru talman! På kontor och i hemmen blir nu sladdlösa telefoner vanliga. De s.k. DECT-telefonerna har konstaterats avge tio gånger mer strålning än de vanliga mobiltelefonerna. Sådana används bl.a. här i riksdagen av våra kanslier. Anledningen är att signalen till de här telefonerna är konstant och att sändaren hela tiden avger ett strålningsfält. De människor som använder dessa mobila telefoner utsätts nu för en onödig exponering.

Runtomkring oss i vår livsmiljö, i luften, finns nu en mängd olika elektriska fält som samverkar, interagerar, med varandra. Lodräta fält uppstår från satelliter i rymden, som används av digital TV. Dessa lodräta fält korsas av vågräta fält från elektrisk utrustning, bl.a. telefoner. Luften är nu så mättad att det fattas frekvenser, och de stora telefonbolagen blir tvungna att ta fram nya system.

De här korsande elektriska fälten i atmosfären kan liknas vid en enorm mikrovågsugn. Man kan säga att mänskligheten nu ingår i ett gigantiskt experiment där jorden med atmosfär är denna enorma mikrovågsugn och där ingen kan säga vad detta kommer att innebära.

Med detta, fru talman, vill jag avsluta med att önska att vi alla kan titta framåt och ta åt oss nya tekniker, men med en viss försiktighet vad gäller liv och hälsa.

Anf. 92 EVA ARVIDSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att också min motion har blivit välvilligt behandlad i utskottet.

Utvecklingen av informationssamhället går mycket snabbt och förändringstakten är hög. I dag har tekniken nästan inga begränsningar. För att detta inte skall skrämna de människor som inte känner sig delaktiga i

utvecklingen krävs det information och utbildning. Det bästa för samhällsutvecklingen är att så många som möjligt känner att de är med i utvecklingen, förstår vad som händer och själva kan hantera informationstekniken.

Vi politiker måste ta till vara denna utveckling på bästa sätt därför att den, som det står i propositionen, påverkar vår produktionsförmåga och vårt levnadsmönster liksom förutsättningarna för att utveckla vår demokrati.

Sverige har en tätposition som IT-land, och den skall vi självfallet behålla genom att bygga ut en digital infrastruktur för höghastighetsförbindelser och ge hushåll och företag i hela Sverige goda förutsättningar att använda den nya tekniken.

Vidare framgår det av regeringens förslag om IT i skolan att vi satsar rejält på IT i utbildningsväsendet. Jag har i min motion tagit upp att även förskolan ingår i det livslånga lärandet. Det är därför angeläget att även resurser fördelas till förskoleverksamheten så att alla barn, inte bara de som har dator hemma, hinner få lite vana vid datorn innan de börjar i förskoleklass och i den reguljära skolan.

Vidare är det synd att inte ta till vara den fantastiska lust att "leka med datorn" som många små barn har. Jag har egna erfarenheter av hur tre- och fyraåringar mycket snabbt lär sig att hantera datorn just genom lusten att leka och lära. De är orädda för tekniken.

För att använda informationstekniken i den pedagogiska verksamheten behöver lärarna ha kunskaper och egna erfarenheter. Alla som avlägger lärarexamen bör ha den kompetensen. Tyvärr är kunskaperna inom lärarkollektivet mycket ojämna. Därför är det viktigt att man när den stora satsningen på skolan görs också följer upp den med statistik över lärarnas IT-kunskaper.

I nämnda proposition hänvisas det till att även förskolan ingår i det nationella programmet för IT i skolan. Jag hoppas att det innebär en satsning även på förskolan.

När det gäller uppföljningen av IT-området och redovisningen av statistik är det bra att det blir ett samlat system för statistik över modern informations- och kommunikationsteknik och att det sker i samråd och i samarbete med övriga myndigheter/organisationer med statistikansvar på IT-området.

Det är också viktigt att stärka konsumenternas ställning på marknaden. Konsumenterna kan exempelvis lättare få tillgång till viktig information och tillgång till ett större utbud av varor och tjänster, vilket på sikt kan främja konkurrensen och ge lägre priser.

Utskottet skriver att informationstekniken även kan medföra förbättrad tillgång till service för vissa grupper, såsom äldre och boende i glesbygd. Men för att konsumenterna skall kunna dra nytta av den nya tekniken krävs det IT-kunskap.

Dessutom är det viktigt att konsumenten känner sig trygg i användandet av Internet för elektronisk handel. För det krävs regelverk med lagar och förordningar men det handlar om mer än regelverk – konsumenterna bör vara med och utforma den framtida möjligheten till konsumentinformation via nätet. För att få konsumenterna delaktiga bör ett folkbildningsarbete initieras om konsumenternas möjligheter vad gäller IT-stöd.

Fru talman! Samhället har ett viktigt ansvar för att informationstekniken kommer alla till del och att vi tar till vara de stora möjligheter som tekniken erbjuder.

Anf. 93 PER BILL (m):

Fru talman! Tiden går fort. Det märks inte minst när man debatterar på det här området. När jag första gången tog upp 2000-problematiken var det drygt 1 000 dagar kvar till år 2000.

Jag minns de debatter som jag haft med Erik Åsbrink, som då var ansvarig för 2000-problematiken. Hans enda kommentarer var: Det här får inte kosta ett enda öre. Vi vet inte om det kommer att kosta någonting. Dessutom behövs det ingen samordning.

Verkligheten har visat att Erik Åsbrink hade fel, förskräckligt fel. Nu är det omkring 297 dagar kvar till år 2000. Det finns i dag en samsyn men det är *väldigt* sent. Vi får lita till hoppet. Jag tror nämligen att det mera är hopp som vi nu får ha, för i fråga om många av de här projekten är det för sent att starta. Just i dag skulle man vara långt inne i testning av de nya systemen eller ha bockat av problemen.

Fru talman! Jag hade sett fram emot näringsministerns tal i dag – jag vet att näringsministern också planerat att vara på en kongress anordnad av Expo Nova – och trodde att vi skulle få en agenda med några tydliga och klara besked. Tyvärr blev det mest prat – visserligen en del, tycker jag, positivt prat. Jag vill då framför allt säga att jag tycker att det är positivt att vi ändå kan tolka ut att vi saktar på väg mot ett ökat intresse från Socialdemokraterna när det gäller bredband.

Näringsministern tycks nu vara klart mer intresserad av en avreglering av telemarknaden. Kanske vill han gå vidare på den vägen. Det är hög tid. Vi var kanske först ute men nu säger flera rapporter att vi ligger långt bak i fråga om avregleringen.

Fru talman! Det finns mycket positivt att säga om läget i Sverige på IT-sidan. Man brukar prata om de tre 50 som någonting magiskt: 50 % datapenetration i hemmen, 50 % uppkopplade på Internet och 50 % med mobiltelefon. Jag tror att Sverige och Finland i dag är de enda länder som kan nå dit, och det är mycket bra. Tyvärr är det väl så inte på grund av regeringen utan trots regeringen. Snarare har det att göra med just avregleringen av telesektorn, med Carl Bildts ledarskap och, kanske mest, med det kompetenskluster som har vuxit fram kring Ericsson, Nokia och alla de tusentals små IT-företag som har skapat en kreativ miljö i Sverige för detta.

Men småföretagarklimatet är faktiskt inte bra. När Socialdemokraterna och t.o.m. Vänsterpartiet och Miljöpartiet har en samsyn kring att vi har ett bra småföretagarklimat stämmer det inte med verkligheten. De IT-företagare som jag träffar är förbannade – ja, man skulle t.o.m. kunna säga förtvivlade – över att de inte kan få tag i kompetent personal och över att de inte kan förse sina medarbetare med personaloptioner som har samma värde som exempelvis i USA. På punkt efter punkt efter punkt är de förbannade och förtvivlade. Det är ju ändå de små företagen som är värdemätaren på huruvida vi har ett bra småföretagarklimat eller inte. Om tre politiska partier blir överens om att vi har det, så är det fullständigt ointressant.

Anf. 94 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag skulle bara helt kort vilja redogöra för vad som händer när det gäller 2000-frågan, som togs upp här av Per Bill. Vi har förändrat delegationen. Vi har förstärkt med en vice ordförande. Därmed skulle jag kunna säga att vi har anskaffat, om man vill ha det så uttryckt, en general. Delegationen har nu tagit initiativ till oberoende bedömningar av viktiga sektorer, t.ex. elmarknaden och telemarknaden. Vi kommer att göra oberoende studier där. Vi börjar föra diskussioner med elmarknaden i morgon.

Jag vill också säga att det som i dag tagits upp i kammaren om 2000-frågan har grundats på den rapport som riksdagen fick tidigare. Den nya rapporten, som kommer att lämnas i maj, kommer att visa – jag kan säga det utan att överdriva – att vi kan känna oss mycket trygga i 2000-frågan. Vi har tagit en hel del initiativ, och de olika branscher, offentlig sektor etc. är jag övertygad om kommer att klara detta mycket bra.

Slutligen: Att i talarstolen försöka måla svarta bilder – det kommer att gå åt skogen, kärnkraftverk kommer att explodera, det kommer att hända det ena och det andra – är faktiskt oansvarigt. Det finns ingen grund för det.

Anf. 95 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Låt mig börja med det sista. Jag håller helt med näringsministern om att de som ser 2000-problematiken som en möjlighet att prata om jordens undergång, om att kärnkraftverken skall explodera eller att man inte kan införa någon typ av lagstiftning därför att detta kommer att ta all kraft försvårar debatten.

Jag var orolig när näringsministern uttryckte sig ungefär så här: Någon var ju tvungen att ta på sig frågan. Detta angående vem som skulle ta 2000-problematiken i regeringen. Med det lilla övertrampet tycker jag ändå att vi efter det har sett flera saker gå åt rätt håll. Det är synd att Erik Åsbrink såsade med detta så väldigt länge. Det gör arbetet för näringsministern och nuvarande regering och arbetet för den s.k. generalen, som skulle ha varit tillsatt för flera år sedan, väldigt mycket svårare.

Jag skulle vilja ställa en fråga till näringsministern. Näringsministern lär träffa en hel del IT-företagare i dag på Expo Novas stora arrangemang "IT och karriär". Om IT-företagarna säger att de inte är nöjda med klimatet och man samtidigt får höra att Vänsterpartiet och Miljöpartiet är nöjda med småföretagarklimatet, vilket väger tyngst för näringsministern? Är det det IT-företagarna säger eller det koalitionsbröderna säger?

Anf. 96 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Först får jag konstatera att näringsklimatet är hyggligt i dag. Det går bra för Sverige och även för småföretagarna. Sedan finns det regelsystem och hinder för företagandet som vi måste se över – skatteregler och annat. Det kommer vi att återkomma till.

Anf. 97 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det är också en moderering åt det bättre. Det finns områden där näringslivsklimatet är hyggligt. Jag tror att det är precis den typen av inställning man skall ha. Man kan inte samla ihop fem direktörer och fem fackföreningsbossar och vips skapa världens bästa företagskli-

mat. Det här är en ständigt pågående process. Det är en ständig kamp. Hela tiden måste vi flytta fram våra positioner. Vad IT har gjort är bl.a. att verkligen över natt utsätta oss för mycket större global konkurrens. Om vi mot förmodan skulle kunna låsa in fem direktörer, fem fackföreningsbossar och en minister och de skulle komma ut med ett recept som just den veckan skulle vara världens bästa företagarklimat, skulle det bara några månader senare inte vara det därför att konkurrensen fortsätter, därför att fler och fler länder gör sitt bästa för att attrahera företag och de allra bästa.

Under industrisamhället var det möjligt att ha dåligt företagarklimat på många sätt. Skogen stod där den stod, malmen låg där den låg, näringen var tvungen att vara kvar. I dag har IT-företagarna nästan allt i sina huvuden och kan flytta till Silicon Valley eller något annat ställe precis när som helst.

Anf. 98 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Också jag vill uppehålla mig vid säkerheten inför årtusendeskiftet. Mycket trygga kan vi vara, säger näringsministern. Det kan vi i en sådan här situation bara vara på ett enda sätt, nämligen trygga att vi har gjort vårt absolut yttersta för att hantera en mycket speciell situation. Jag vill faktiskt påstå, herr näringsminister, att den här regeringen inte lyckats, inte den förra heller, göra det som skulle få oss att känna oss trygga.

Det här är en mycket speciell situation med riktig osäkerhet och samtidigt risk inom alla sektorer. Det kan i värsta fall braka ihop precis överallt – i bästa fall bara i vattenkokaren. Någon har sagt att ventilationssystemet i riksdagen eventuellt kan slås ut, men i värsta fall är det ett kärnkraftverk, ett gammalt sovjetiskt byggt kärnkraftverk på andra sidan Östersjön. Internationellt ses det som den kanske största risken inför 2000-årsskiftet.

Det är bra att vi har fått rapporter och utredningar och att man nu har satt till en ledning. Det är alldeles utmärkt. Samtidigt är det oroande att det finns så många rapporter om akuta brister. Vad som är absolut anmärkningsvärt är att regeringen fortfarande inte har satt av några pengar för det här. T.o.m. de egna myndigheterna skall klara av detta inom sin egen budget.

Det måste naturligtvis till en ledning och en organisation så att arbetet inte försvagas genom att vara uppdelat sektorsvis. Näringsministern har i dag låtit oss få veta att det har tillsatts en vice ordförande. Det låter i och för sig bra, men den skulle ha funnits för många år sedan. Det behövs en rejäl samlande ledning i en sådan här risksituation. I vårt land är det så att det bara är en enda enhet som kan utöva det ledningsansvaret vid påfrestningar i fredstid. Det är regeringen och ingen annan. Det är tyvärr inte så att man, som näringsministern gör, kan uppmana företag, myndigheter och organisationer att var och en bör ta sitt ansvar. Nej, det här är en allvarlig risksituation för hela landet. I det läget är det faktiskt bara regeringen som kan ta ansvar. Det finns vissa gemensamma uppgifter som skall vara statens. Det här är en av dem.

Vi hade kunnat vara i ett betydligt bättre läge om regeringen hade vidtagit åtgärder när vi moderater för första gången för flera år sedan tog upp frågan. Jag kan bara uppmana ministern och hans vice ordförande att

hämta modeller från andra håll. Arbetet har gått betydligt fortare i andra länder där man tagit detta på allvar.

Ministern påpekade hur viktigt det är med IT-utvecklingen. Ja, i den här frågan kan den offentliga sektorn gå före och vara motor. Jag vill vädja till ministern att han tar den här frågan på allvar och genast och med kraft arbetar för en konkret kraftsamling när det gäller problemet inför 2000-årsskiftet.

Försvarsutskottet har uppmanat regeringen att lämna en rapport. Fru talman! Jag vill uppmana regeringen: Låt det inte stanna vid detta. Gör någonting nu!

Fru talman! Med detta vill jag instämma i de yrkanden som Per-Richard Molén tidigare framfört.

Anf. 99 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Det är tredje moderaten som försöker göra partipolitik av 2000-årsproblematiken. Det är bara att beklaga att man försöker skrämja svenska folket på detta vis. Vi har tagit 2000-problematiken på mycket stort allvar.

Vi har tillsatt den här generalen, och 2000-delegationen fortsätter att ge klartecken allteftersom myndigheterna bockar av när de har testat klart sina områden. En skrivelse läggs fram på riksdagens bord i maj.

Vi tar detta på mycket stort allvar, och det är att beklaga att moderaterna försöker göra partipolitik av en sådan här sak. Man kan faktiskt skrämja upp svenska folket här. Vi måste vara sakliga och korrekta och sköta det här på ett snyggt sätt, och jag tycker att det är osmakligt av moderaterna att göra så här.

Anf. 100 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Jag tycker ändå att det är viktigt att så att säga försöka väcka regeringen vid denna sena timma, och jag tycker att det är väldigt bra att man har vidtagit de här åtgärderna.

Problemet är bara att det ju inte finns folk som kan göra någonting åt saken. Om regeringen – den förra regeringen – hade satt i gång för tre år sedan hade man på sikt kunnat ta sig an de här problemen.

Jag tycker inte att vi skall jaga upp svenska folket och börja lagra konserver och sådant, men jag vill däremot faktiskt skrämja upp regeringen till att ta lite ordentligare tag i den här frågan. Jag vet att det har legat flera utredningar på regeringens bord ända sedan förra sommaren, och man har försökt att få regeringen att ta tag i den här problematiken och faktiskt tillsätta en ledning och se till att man får framför allt ett samlat grepp.

Vad det handlar om nu är ju inte en IT-problematik. Det här handlar om att skapa beredskap för en risksituation. Det är dit vi har kommit nu. Tyvärr är vi så sena att det inte längre är fråga om att förebygga, utan nu gäller det att se till att vi kan fixa konsekvenserna. Då är det beredskap vi talar om, och det är regeringens ansvar.

Jag är glad att man har tillsatt en ny vice ordförande – det tycker jag är jättebra – men se till att han får mandat och resurser också så att han faktiskt, med några månaders varsel, kan se till att man tar sig an frågorna ordentligt.

Anf. 101 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Om Anna Lilliehöök ville skrämra upp regeringen så var det alldeles onödigt, eftersom de här åtgärderna redan var vidtagna. Talet var väl skrivet redan innan hon fick rapporten av Björn Rosengren i dag. Jag tycker att det är synd att man inte försöker vara saklig i den här frågan. Regeringen har tagit frågan på mycket stort allvar. Man har tillsatt Jan Freese, och vi får en ny skrivelse i maj där man tittar på hur långt man har kommit på kommuner, myndigheter och andra organ. Jag betackar mig alltså för den partipolitik man försöker göra av detta från moderaternas håll.

Anf. 102 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Vi tycker ju att det är bra att man äntligen har kommit till insikt, men det är bara det att vi nu har så få månader på oss. Vi i försvarsutskottet har läst de här rapporterna, och vi tyckte att det var utmärkt att Statskontoret nu äntligen har levererat sin första rapport. Vi har fått utredningen från i somras från Statskontoret. ÖCB har tagit initiativ till en internationell konferens, även om det inte var särskilt många där och lyssnade på den heller, såvitt jag förstod, från den centrala regeringen. Men det är fortfarande så att vi inte är längst i framkant.

Jag hoppas, precis som Monica Green, på den rapport vi får i maj. Inget skulle glädja mig mer än att de besked jag får höra då är att vi nu ligger långt framme och att vi är på väg att göra så mycket som det någonsin går. Som jag sade inledningsvis: Trygghet kan vi inte tala om i det här sammanhanget. Det är osäkerhet. Trygghet kan vi bara känna när vi vet att man faktiskt gör sitt yttersta för att det här skall bli bra och fungera på bästa möjliga sätt.

Anf. 103 LENA EK (c):

Fru talman! Ledamöter! Som ung juristikstudent var det för mig liksom för många andra så att pengarna tog slut, och jag försökte reparera det genom att vikariera som lärare. Efter att under ett par veckor gått igenom allt om rymden, månen och stjärnorna med alla eleverna i första klassen ställde jag frågan: Innan vi går över till att lära oss om lantgården, är det något barn som har någon sista fråga om rymden nu? Då räcker flickan som sitter längst bak, en liten mörkhårig tjej, dotter till en katolsk religionshistoriker, en ganska känd pappa, upp handen och frågar: Var bor Gud?

I det läget blir man som lärarvikarie ganska svarslös. Men efter att nu ha sett fyra eller kanske t.o.m. fem ministrar vifta med en känd bok med kända valtal från en känd engelsk politiker undrar jag om jag kanske borde ha svarat *10 Downing Street* i stället.

Björn Rosengren har i dag i kammaren meddelat att regeringen kommer att lägga fram en skrivelse om IT i början av sommaren och att man väntas lägga fram en proposition om infrastrukturfrågor i början av nästa år. Han sade också att alla skall få ta del av den här nya tekniken, alla över hela landet, och att staten skall garantera en väl fungerande teknisk infrastruktur. Det här är förstas förskräckligt bra. Det är det vi har efterlyst i allt vårt arbete och allt vårt tal från Centerpartiet om den digitala allemansrätten.

Men nu pågår en väldig industriell omstrukturering i det här landet, både vad gäller ägande och vad gäller produktion. Det innebär att stora delar av verkstadsindustrin och underleverantörerna är extremt beroende av att kunna använda bredbandsteknik nu, mycket snart, för att inte hamna utanför de listor som finns över kvalificerade underleverantörer. Det innebär att många mellanstora företag och småföretag faktiskt är väldigt illa ute därför att infrastrukturen inte finns framme; ledningarna är inte dragna.

Jag instämmer med näringsministern att marknadens krafter självklart skall användas där de kan fungera och användas på ett bra sätt i det här sammanhanget, men den sista biten fram till dessa företag och fram till hemmen måste staten gå in och garantera att det dras fiber ända fram.

IT:s roll för tillväxt har nämnts i många olika sammanhang, och den kan inte underskattas. Det handlar inte bara om tjänstesektorn, som alltid nämns när vi pratar om IT. Det handlar lika mycket om att bevara och utveckla t.ex. verkstadsindustrin. Och då är det bråttom, mer bråttom, tror jag, än vad näringsministern tycks ha i det här sammanhanget.

En annan fråga som har berörts i debatten i dag är frågan om priset för ISDN-uppkoppling. Skillnaden mellan detta och telefoni är ju att när det gäller telefoni har Telia faktiskt ett ägaruppdrag, ett ägaruppdrag som säger att bolaget har ett regionalt ansvar för att telefonin skall vara likvärdig över hela landet. Något motsvarande ägaruppdrag vad gäller infrastruktur för informationsteknik finns inte, och det är det som fattas i det här sammanhanget. Det är det som skulle göra att bolaget i sig faktiskt kan garantera likvärdiga priser för ISDN-uppkopplingar över hela landet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 7 §.)

6 § Investeringsplaner för trafikens infrastruktur

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1998/99:TU5

Investeringsplaner för trafikens infrastruktur (skr. 1998/99:8)

Anf. 104 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Infrastrukturfrågorna har hög prioritet bland riksdagens ledamöter. Lite ironiskt skulle man kunna uttrycka det så att antalet motioner och förslag om åtgärder på såväl det enskilda vägnätet och de allmänna vägarna som järnvägsnätet står i omvänd proportion till de anslagsramar majoriteten har fastställt.

Den höga investeringstakt som följde av satsningarna i början av 90-talet har förbytts till en nivå där såväl vägkapitalet som delar av järnvägsnätet sakta devalveras. De stora investeringsambitioner som den dåvarande socialdemokratiska oppositionen visade upp och vid den tiden ansåg vara långsiktigt nödvändiga har dessvärre prioriterats ned till en nivå som gör att man i vissa delar av vårt land nu inte vågar satsa på investeringar i näringslivet och på permanentboende.

I det betänkande, TU5, som vi just nu behandlar, avhandlar vi såväl regeringens skrivelse om investeringsplanen för trafikens infrastruktur som de 158 motioner som avgivits i ärendet, varav flertalet har lämnats under den allmänna motionsperioden.

I den moderata kommittémotionen belyser vi sambandet mellan ekonomisk utveckling på transportområdet och en god tillgänglighet för alla på ett infrastrukturnät som uppfyller kraven på att upprätthålla näringslivets konkurrenskraft gentemot omvärlden. Det geografiska avståndshandikapp som Sverige har gentemot våra främsta konkurrentländer i Europa måste enligt vår mening krympas och inte, som nu sker, öka.

Fru talman! Frågorna om de ekonomiska ramarna som anges i regeringens skrivelse avhandlades i samband med budgetbehandlingen i december 1998. Jag vill bara hänvisa till de ställningstaganden som vi moderater gjorde i den debatten. Eftersom de ekonomiska ramarna nu är fastställda av riksdagen vill jag i stället kommentera utskottets ställningstagande till några av de 158 motioner som utskottet haft att behandla. Bland dessa finns naturligtvis såväl parti- som kommitté- och enskilda motioner.

Enskilda vägar utgör ingen stor budgetpost i nationalräkenskaperna. Den sammanlagda väglängden på detta s.k. kapillära vägnät utgör dock cirka två tredjedelar av det totala vägnätets längd i landet. Dessa vägar utgör tillsammans en grundförutsättning för att upprätthålla det näringsliv, det skogs- och lantbruk som tillsammans ger sysselsättning och inkomst till en betydande del av landsbygdsbefolkningen. Samtidigt bidrar inte minst skogen till en mycket stor del av landets samlade exportöverskott.

Ett stort antal av de enskilda vägarna är också förutsättningen för att många fritidsboende med rimlig ansträngning skall kunna nå sina fastigheter. Självklart är också dessa enskilda vägar en förutsättning för att det rörliga friluftslivet skall kunna bibehållas och utvecklas.

Den anslagsnedskärning som regeringen tidigare låtit det enskilda vägnätet drabbas av har vi energiskt vänt oss emot. För innevarande budgetår äskar vi 100 miljoner ytterligare i driftsanslag för det enskilda vägnätet. Samtidigt som vi vill höja anslaget till detta område med ytterligare 50 miljoner, vill vi satsa på bärighetshöjande åtgärder på samma vägområde. Vi vill alltså bygga bort flaskhalsar i form av försvagade broar och andra kapacitetsbegränsande delar av det enskilda vägnätet. Riksdagsmajoriteten har dessvärre avvisat detta krav, varför vi genom vår reservation nr 1 än en gång vill markera behovet av dessa insatser.

För att för framtiden med större precision än vad som är fallet i dag och på ett tillfredsställande sätt kunna fördela de alltför små anslagen för upprustning av det enskilda vägnätet, föreslår vi i vår motion att en inventering av dessa vägar genomförs med skyndsamt så att vi kan få ett nytt utgångsläge för att göra bedömningar. För att åtgärda brister i broar och andra bärighetsbegränsande brister som då kartläggs kan adekvata åtgärder sättas in.

Fru talman! På regeringens förslag beslöt riksdagen 1997 att lagen om enskilda vägar och vägsamfälligheter skulle sammanföras i en för gemensamma anläggningar anpassad lagstiftning för att därefter hanteras enligt anläggningslagen. I samband med denna förändring yrkade vi moderater att de fastighetsägare som genom delaktighet i befintliga samfälligheter och som genom den förändrade lagstiftningen kom att drabbas av nya lantmäteriförrättningar för att erhålla ändring av andelstal skulle hållas ekonomiskt skadeslösa.

För oss är det en självklarhet att kostnader som förorsakas av samhället också skall bäras av samhället och inte med hjälp av en ny lagstiftning övervältras på enskilda människor. I en med Centern och Folkpartiet gemensam reservation nr 5 begär vi därför att regeringen med skyndsamt skall se över de ekonomiska konsekvenserna av denna förändrade lagstiftning.

Fru talman! Visionen om att genom satsningar på såväl nybyggnation som förbättrat vägunderhåll och att med massiv information om det egna trafikantansvaret kunna nedbringa antalet olyckor på våra vägar är tyvärr på väg att haverera. Ansvaret för denna negativa utveckling kan säkert fördelas på många, men om vi som politiker har tagit vårt fullt ansvar kan ifrågasättas. Målsättningen att bygga bort olycksdrabbade vägavsnitt har på grund av otillräckliga anslag inte kunnat genomföras. Regeringen har i sina förslag gjort svårbegripliga omprioriteringar.

Löftet att förbinda landets största städer med väg av motorvägsstandard har bantats bort. Vi moderater beklagar regeringens omsvängning i denna fråga, men vidhåller enligt tidigare ställningstaganden och enligt reservation nr 6 i betänkandet vårt förslag att färdigställa objekt vid Markaryd på väg E 4. Därmed skulle man kunna nå målet en fullständig motorväg mellan Malmö och Stockholm.

Det ekonomiska utrymme som regeringspartierna har avsatt i investeringsplanen motsvarar till ingen del det behov som inventerats. Möjligheten att genom andra finansieringsmetoder öka utbyggnadstakten bör därför enligt vår mening prövas även i Sverige. P.P.P. eller skuggtullsmodellen, som den också kallas, har i andra länder visat sig vara en framkomlig väg att höja utbyggnadstakten.

Att låta privatkapital medverka i framtida infrastrukturinvesteringar ger enligt vår mening flera fördelar. Nödvändiga utbyggnader kan tidigareläggas, samtidigt som statens investeringsbudget kan hållas på en mer rimlig nivå. Med högre vägstandard kan antalet olyckor nedbringas. En ökad konkurrens bland entreprenörer och investerare medför samtidigt lägre byggkostnader, och bättre vägar ger svenskt näringsliv ökade konkurrensförutsättningar.

Vi moderater är även öppna för att pröva en finansiering genom trafikantavgifter. Det kan vara en framkomlig väg för att inte minst i storstadsområden finna lösningar på trafikproblem som måste byggas bort.

Fru talman! Satsningen på upprustning av det svenska järnvägsnätet präglar 90-talet, speciellt dess inledning. För att järnvägens konkurrenskraft gentemot andra transportslag skall kunna upprätthållas måste de banor som i dag inte klarar trafikbelastningen få sin upprustning. Att snabbt, säkert och miljövänligt kunna transportera såväl stora passagerarmängder som ökade godsvolymer är ett måste om järnvägens konkurrenskraft skall kunna upprätthållas. På samma grunder som framförts beträffande behovet av att knyta samman landets huvudorter med vägar av hög standard, måste den framtida satsningen på järnväg styras av de ekonomiska incitament som trafikeringsunderlaget ger.

Satsningar som leder till att de stora godsflödena på järnväg når exporthamnar och andra internationella knutpunkter ger enligt vår mening bättre och snabbare avkastning än att bygga ny järnväg som främst konkurrerar med det gods som i framtiden kan eller redan i dag transporteras sjövägen.

Fru talman! Effektiva, snabba och säkra transporter av människor och gods är några av grundförutsättningarna för vår välståndsutveckling. Det ekonomiska utrymme som vi i vårt land likväl som andra länder kan avsätta för infrastrukturinvesteringar är och kommer alltid att vara begränsat. Det är därför viktigt att vi låter ny teknik, nya investeringslösningar och övrig teknikutveckling med moderna miljöhänsyn och fri konkurrens vägas samman i den nya transportpolitik som ger näringslivet nödvändig konkurrenskraft för att våga investera i de nya framtida jobben i Sverige.

Avslutningsvis, fru talman, står vi naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 1.

Anf. 105 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Också jag väljer att yrka bifall till enbart en reservation, reservation 6 under mom. 8. Jag står naturligtvis bakom övriga reservationer.

Bland alla dessa fina tankar om vägar och infrastruktur och behovet av upprustning blir det naturligtvis mycket subjektivt vad man väljer ut att tala om. Jag vill bara nämna att vi står bakom den första reservationen, om bärighetshöjande åtgärder.

Vi har blivit uppvaktade i riksdagen och i trafikutskottet om de leriga vägarna i stora delar av Norrlandslänen som varken bär eller brister när tjälen går på vårkanten. Även Vägverket har konstaterat att det finns ett stort behov av bärighetshöjande åtgärder på enskilda vägar även om en del kunnat uträttas med hjälp av tioårsprogrammet. Vägverket självt har

konstaterat att det ordinarie statliga bidraget till enskild väghållning inte räcker till stöd till sådana åtgärder.

Mot den bakgrunden och med hänsyn till det enskilda vägnätets avgörande betydelse för näringslivet och för människorna som är bosatta på landsbygden instämmer vi med texten i reservation 1.

Så kommer vi till frågan om Markaryd och E 4:an. Vägverket har i sitt förslag till nationell väghållning för perioden 1998–2007 tagit upp projektet förbifart Markaryd. Vägverkets förslag innebar att 21 km av E 4:an förbi Markaryd skulle byggas ut till motorvägsstandard i en delvis ny sträckning. Projektet beräknades kosta 740 miljoner kronor och skulle enligt planeringen genomförts under perioden 2002–2007.

Nu vet vi alla smärtsamt att regeringen har i sitt fastställandebeslut lyft ut detta projekt ur väghållningsplanen och i stället lyft in Motala, som av en tanke mitt under valrörelsen, med en kostnad på 138 miljoner kronor. Det tycker vi är olyckligt. Bakgrunden är att praktiskt taget hela E 4:an är utbyggd till motorväg. Här blir det en flaskhals. Att på en begränsad sträcka av Sveriges kanske viktigaste transportled nöja sig med en lägre standard är enligt reservanternas och också Vägverkets mening inte rimligt.

Det må vara siffermässigt korrekt, som regeringen anför, att projektet inte uppfyller något av Vägverkets kriterier. Det förnekar vi inte. Men fakta i form av tillgänglig olycksstatistik talar ett tydligt språk. Det är inte för inte som vägen kallas Dödens väg. Vägverkets statistik visar att på den aktuella sträckan under perioden oktober 1990–juni 1998 inträffade det 488 trafikolyckor med 9 dödade, 28 svårt skadade och 91 lindrigt skadade.

Låt oss nu blicka framåt. Statistiskt sett kommer under den nu löpande planeringsperioden 10 människor att dödas, ca 110 att skadas svårt och ca 125 att skadas lindrigt. Man kan lugnt säga att det finns goda trafiksäkerhetsmässiga skäl till att bygga ut sträckan till motorväg.

Inte nog med detta. I bygden runtomkring Markaryd sviktar förtroendet för oss politiker. Det blir besvärande konsekvenser med det beslut som majoriteten har fattat för Markaryds kommun och dess invånare. Det har varit en omfattande demokratisk process. Det har medverkat ca 400 markägare, kommunen, övriga myndigheter och intresseorganisationer, och nu har projektet förts fram nära nog till byggstart. Det har kostat 20 miljoner kronor. De 20 miljonerna, fru talman, är kastade i sjön om man inte effektuerar vad planeringsarbetet har lett fram till.

Även kommunen och privata intressenter har avsatt betydande resurser för att skapa förutsättningar för genomförandet. Detaljplaner har fått omarbetas och anpassats till Vägverkets planering och flera fastighetsägare, därav för sysselsättningen väldigt betydelsefulla företag, kan inte få bygglov eftersom fastighetsbildningen och detaljplanerna inte stämmer överens.

Därför, fru talman, yrkar vi bifall till reservation 6.

Jag vill också säga några ord om Europabanan. Europakorridoren är ett projekt och en frivillig sammanslutning av Stockholms stad och Nyköpings, Norrköpings, Linköpings, Jönköpings, Värnamo och Ljungby kommuner samt Helsingborgs stad med tanke på en sammanhängande förbindelse från Helsingborg upp till Stockholm. Vi vill lyfta betydelsen av Europabanan. Vi vill att regeringen bör uppdra åt Banver-

ket eller åt en särskild utredningsman att genomföra en studie av Europa-banan.

Fru talman! Jag vill lyfta fram en viktig del av landets, nämligen Blekinges och östra Skånes, infrastruktur. Nordöstra och östra Skåne samt Blekinge har sedan länge betraktats som en återvändsgränd. Med Berlinmurens fall 1989 och de politiska förändringar som sedan dess har inträffat i Östeuropa har nya förutsättningar skapats för ett ökat handels- och kulturutbyte med länderna på andra sidan Östersjön. Östra Skånes och Blekinges närhet till dessa folkrika regioner har gett nya möjligheter, och de skånska och blekingska hamnarna har åter blivit en naturlig port för Öst- och Centraleuropa.

Nu kräver vi kristdemokrater en omfattande upprustning av infrastrukturen i Blekinge och östra Skåne för att de vackra orden i regeringsförklaringen som talar om vikten av Östersjökontakterna skall realiseras.

Det är några viktiga projekt som jag vill nämna här i avslutningen av mitt anförande och som bör genomföras för att Blekinge och östra Skåne skall kunna spela sin viktiga roll som port mot Öst- och Centraleuropa.

Kustbanan mot Karlskrona och Kristianstad skall elektrifieras för att den positiva trafikutvecklingen skall fortsätta.

Med Sydostlänken, en ny järnvägssträckning från Olofström till Kustbanan, skulle gods på Södra stambanan kunna länkas av vid Älmhult för att gå nedåt Europa via hamnen i Karlshamn.

Kust-till-kust-banan mellan Karlskrona och Göteborg via Kalmar menar vi kristdemokrater bör rustas upp.

Beslutet om elektrifiering av järnvägssträckan Ystad-Simrishamn måste snarast effektueras. Vi tycker att den nedlagda järnvägen mellan Kristianstad och Gärsnäs och vidare ned mot Ystad behöver sättas i skick och åter tas i bruk för att undvika flaskhalsar i transportnätet.

Europaväg 22 genom Blekinge bör byggas ut till fyrfilig väg med mittbarriär genom hela länet. Också sträckningen mot Kalmar är i behov av åtgärder.

Det är ett nationellt intresse att väg 30 mellan Jönköping, Växjö och Ronneby rustas upp och klassas om till Europaväg med anslutning till E 77 i Gdynia.

Fru talman! Vi vill betona vikten av infrastrukturer i sydöstra Skåne och i Blekinge för att de mål som regeringen har satt upp och som vi håller med om skall effektueras. Vi vill att detta skall beaktas i samband med den kommande revideringen av den tioåriga infrastrukturplanen.

Anf. 106 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Under förmiddagen i dag har vi talat om vikten av väl fungerande IT-trafik för att samhället skall utvecklas och fungera väl. Nu har turen kommit till det mer traditionella väg- och järnvägsnätet, som också måste hålla en hög och jämn standard om samhället skall fungera väl. Det är grunden för dagliga arbetsresor och person- och varutransporter över hela vårt land i mycket stor omfattning.

En bra vägstandard är av avgörande betydelse för att devisen om att hela Sverige skall leva skall ha någon mening. Under senare år har vi kunnat konstatera hur de stora satsningarna inom kommunikationsområdet gjorts på jättepprojekt i anslutning till de mer tätbefolkade delarna av

vårt land medan det finmaskiga vägnätet – länsvägar, mindre vägar och enskilda vägar – fått klara sig med mindre pengar.

För någon vecka sedan hade trafikutskottet ett länsbesök i Gävleborg då vi i kontakter med länsledning, kommuner, företagare och andra fick väldigt tydligt beskrivet för oss vilken betydelse det har att de dagliga kommunikationerna fungerar väl och att vägnätet är väl utbyggt, väl underhållet och fungerar bra.

Vi har också i förra veckan haft en uppvaktning här i riksdagshuset från Jämtlandsregionen, länsstyrelse och enskilda, som har påtalat hur vägnätet ser ut i den delen av landet. För något år sedan var utskottet i Västernorrland och konstaterade att även där finns stora brister i vägnätet.

Investeringar som har gjorts i infrastruktur av detta slag lätt gå förlorade om de inte följs av insatser för drift och underhåll. Väg- och järnvägskapitalet måste förvaltas på sådant sätt att värdet av gjorda investeringar inte urholkas. För att upprätthålla en sådan princip krävs naturligtvis en långsiktig strategi för drift och underhållsåtgärder.

Upprustningen av vägnätet är en ytterst angelägen regionalpolitisk fråga av avgörande betydelse för möjligheten att utveckla ett decentraliserat samhälle där hela landet lever och utvecklas.

Dåligt underhållna vägar är till stort men för de boende och näringsliv utmed vägarna. För att vidmakthålla vägkapitalet måste drift och underhållsåtgärder prioriteras. Avstängningar eller dålig framkomlighet innebär betydande merkostnader för näringslivet. Längre restider, försämrade framkomlighet och högre underhållskostnader drabbar både människor och företag.

En av reservationerna i betänkandet handlar om bärighetshöjande åtgärder. Det är viktigt. Det handlar om tjälsäkring och beläggning av grusvägar som är av mycket stor betydelse. Andelen vägar som avstängs på grund av tjällossning måste kraftigt reduceras, inte minst med tanke på skogsindustrins transportbehov och de enskildas möjlighet att bo och verka på landsbygden. Vi har ju fått bevittnat att det har gått så långt att man under de känsliga årstiderna vår och höst, då vägen varken bär eller brister som Tuve Skånberg sade, försöker hitta någon timme på dygnet då det faktiskt är så kallt att det är tjäle i backen så att man kan köra. Men det får, enligt min mening, absolut inte betyda att man drar ned på underhåll och bärighetshöjande åtgärder bara därför att man har uppfunnit en ny metod att faktiskt komma fram på vägen. Det är viktigt att vägarna håller en hög och jämn standard.

I Sverige finns det drygt 2 000 mil allmän väg som inte är hårdbelagd. Detta finmaskiga vägnät utgör en betydande verksamhetsförutsättning för en väldigt stor del av vår industri och vårt näringsliv. Detta vägnät utgör också start eller slut på flertalet av de transporter som utförs. Om investeringar i större transportförbindelser skall få avsedd effekt är också vidmakthållandet av det finmaskiga vägnätet av största betydelse.

Fram till för någon vecka sedan hade vi trots att Sveriges vägnät består av ungefär 10 000 mil statlig väg, 3 700 mil kommunala gator och vägar och ca 28 000 mil enskilda vägar. Vid ett besök uppe i Gävleborg, som jag refererade till tidigare, hävdade en ledande företrädare för Lantmäteriverket att det är fel. Vi har inte drygt 41 000 mil vägar här i landet, utan vi har 53 000 mil vägar här i landet, och Lantmäteriverket borde väl

vara de som kan mäta väglängder, så vi får väl anta att den uppgiften är korrekt. Det finns alltså 53 000 mil vägar i landet.

Det är inte heller 28 000 mil enskilda vägar, utan det är över 40 000 mil enskilda vägar enligt Lantmäteriverket. Det illustrerar väldigt tydligt vikten av att vi faktiskt avsätter resurser som räcker till för att underhålla detta vägnät. Det enskilda vägnätet, alltså 40 000 mil vägar, är för många boende på landsbygden förbindelsen till det allmänna vägnätet. Det statsbidragsberättigade enskilda vägnätet berör ca 1 miljon av Sveriges befolkning och närmare 50 % av den totala skogs- respektive åkerarealen. Var fjärde gods- eller persontransport genereras från de enskilda vägarna. En stor del av alla transporter som sker startar eller slutar på en enskild väg. Bidragen till de enskilda vägarna är en liten men väldigt viktig del för att upprätthålla en stor tillgänglighet till natur och rekreation.

Fru talman! Låt mig därefter övergå till att kommentera några av reservationerna. Lars Björkman och Tuve Skånberg har kommenterat några reservationer särskilt, och jag tänkte därför koncentrera mig på reservation 5 och reservation 8 som jag yrkar bifall till.

Reservation 5 handlar om förrättningskostnader. Genom riksdagsbeslutet våren 1997 upphävdes lagen om enskilda vägar. I korthet innebär lagstiftningen att vägföreningar och vägsamfälligheter fr.o.m. den 1 januari 1998 anses utgöra gemensamhetsanläggningar enligt anläggningslagen. Därmed måste man också göra nya förrättningar för att fastställa andelstal, och det skall ske senast vid utgången av år 2002. Detta innebär naturligtvis kostnader som inte är uppkomna i den enskilda vägföreningen utan är uppkomna på grund av ett riksdagsbeslut. Vi menar därför att det inte är rimligt att denna kostnad skall läggas ut på de enskilda väghållarna utan att det är ett samhällsansvar att försöka hjälpa till med detta. Därför yrkar jag bifall till reservation 5 om förrättningskostnader.

Europabanan har redan kommenterats en del. Det handlar alltså om ett projekt, den s.k. Europakorridoren, som har många olika intressenter. Det är ingen tvekan om att detta projekt är angeläget. Det bör in i planeringsprocessen nu för att kunna förverkligas under nästa tioårsperiod. Det finns en motion från Eskil Erlandsson, centerpartist från Kronoberg, i detta ärende, och jag yrkar därmed bifall till reservation 8.

Sedan vill jag säga några ord om förbifarten Markaryd på E 4, som också har kommenterats här tidigare. Vi har haft en uppvaktning i utskottet av företrädare för Markaryds kommun som väldigt tydligt har beskrivit hur angeläget detta projekt som omfattar två mil är. Det är på något sätt nästan absurt om detta nu skall lyftas ut ur den pågående planeringen. Vägverket har lagt ned 20 miljoner kronor på planeringen, och kommunen, enskilda markägare och företagare har hjälp till och försökt få fram detta projekt så att det nu skall kunna förverkligas inom ett eller annat år. Då väljer regeringen att lyfta ut det hela. Vi vet samtidigt att olycksstatistiken för detta vägavsnitt visar att det har skett väldigt många dödsolyckor och många olyckor med svårt skadade där under de senaste åtta åren – 9 dödade, 28 svårt skadade och 91 lindrigt skadade. Det borde väl ändå vara en tankeställare för oss alla när vi ser hur tydligt ett vägavsnitt drabbas att kunna säga tydligt och klart att vi inte kan vara med om detta och att vi måste ta vårt ansvar, i synnerhet när planeringen har kommit så långt så att man är beredd att sätta spaden i jorden. Det kom-

mer då att upplevas som mycket märkligt av lokala och regionala företrädare om man nu skjuter detta framåt och får nya stora kostnader för att planera detta på nytt. Jag står alltså bakom reservation 6 liksom reservation 1, men tidigare talare har redan yrkat bifall till dem.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag alltså bifall till reservationerna 5 och 8.

Anf. 107 KENTH SKÅRVIK (fp):

Fru talman! Samhället behöver av många skäl ett väl fungerande vägnät. Under den borgerliga regeringsperioden 1991–1994 satsades det på att förbättra vägnätet, och på många håll höjdes vägarnas standard och kapacitet. Detta var välkommet då våra vägar länge hade eftersatts under 1980-talet.

Vägarna i hela landet måste hålla en sådan standard att trafiksäkerheten garanteras och transporter till och från industrin kan upprätthållas. En god standard är en förutsättning för att hela Sverige skall leva och utvecklas samt för att vi skall kunna få ett företagsklimat som gör att sysselsättningen och välfärden säkras inför framtiden.

Ett allvarligt flaskhalsproblem är den bristfälliga bärigheten hos många vägar. Detta är av stor betydelse främst för skogsindustrins råvaruförsörjning men också för exempelvis åkerinäringen.

Underhållet är av väsentlig betydelse i ett samhällsekonomiskt perspektiv. De stora investeringar som görs skall vårdas väl.

Underhållet är även av stor betydelse för framkomligheten. Detta illustreras varje vår under tjällossningsperioden då problem ofta uppstår med avstängda vägar i stora delar av Norrland, västra Svealand till Dalsland och norra Bohuslän.

Folkpartiets förhoppning är att regeringen snarast skall komma med ett förslag till åtgärder för att förbättra underhållet och standarden på de utsatta delarna av vägnätet i hela vårt land.

De tunga transporterna kommer alltid att behövas, och då måste vi se till att vägarna är av en sådan standard att transportörerna kan utföra sitt arbete på ett för dem nödvändigt ekonomiskt säkert och bra sätt.

Sverige måste också se till så att våra s.k. huvudvägar som sträcker sig mellan de nordiska huvudstäderna, t.ex. Stockholm–Malmö–Köpenhamn, Köpenhamn–Göteborg–Oslo, Stockholm–Oslo samt Stockholm–Luleå och Stockholm–Göteborg, håller en sådan standard i hela sin längd som man kan kräva av dessa nationella sträckor. Detta gäller även riksväg 45 i hela dess längd genom Sverige som håller en mycket låg standard. Detta är exemplet på vägen som byter skepnad på sin färd genom Europa – först som Europaväg, sedan från svenska gränsen som omväxlande riksväg, dålig landsväg och byväg med urusel standard som Sverige borde skämmas över.

Europaväg 6 har diskuterats i denna kammare vid ett flertal tillfällen, senast i fredags under en interpellationsdebatt. Då gavs inga positiva uppgifter om en snabb utbyggnad av denna olycksdrabbade väg. När Norge äntligen har bestämt sig för utbyggnad av denna väg till motorvägsstandard tvekar man i Sverige, där vi förut har varit ganska klara över utformningen av vår vägstandard.

Jag undrar hur många som skall behöva mista sina liv eller skadas svårt innan vi får fram ett slutgiltigt beslut om en utbyggnad av denna

väg till motorväg. Senast i söndags kväll inträffade en olycka med lastbil och personbil, där ett äldre par miste sina liv. Det går snart inte en vecka utan en olycka med dödlig utgång. Under sommaren är det givetvis ännu värre.

När skall regeringen ta sitt ansvar och se till att Vägverket får fram pengar för att fortsätta denna ombyggnad? Alla olyckorna kostar mängder av pengar för staten.

Liknande sträckor finns, som förut nämnts, på E 4 och på riksväg 44 Vänersborg–Trollhättan–Uddevalla. Jag skulle här kunna göra en lång plädering för behovet av att mycket snabbt göra något för att få trafiksäkrare vägar som kan rädda liv.

Fru talman! Våra järnvägar är givetvis en mycket viktig del av infrastrukturen i vårt land. För tillfället är ganska många projekt på gång, speciellt i Stockholmsregionen med Mäljarbanan och Arlandabanan, men också Botniabanan längs den nordöstra kusten. Ett annat viktigt projekt är Götalandsbanan Göteborg–Landvetter–Borås–Jönköping och vidare till Stockholm. Regeringen bör undersöka möjligheterna att genomföra detta projekt. Vi utgår också från att det snarast kommer någon form av lösning av Väst kustbanan genom eller förbi Hallandsåsen.

Med detta, fru talman, hoppas Folkpartiet att Näringsdepartementet skall ta sitt ansvar och arbeta hårt och fort för att ta fram förslag och pengar för att kunna verkställa påbörjade och nödvändiga förslag inom den infrastruktur som har med vägar och järnvägar att göra. Det gäller att spara liv eller långa sjukhusvistelser samt att få fram snabba förbindelser inom vårt land och med våra grannländer och det övriga Europa.

Jag stöder de reservationer som Folkpartiet har ställt sig bakom i detta betänkande men yrkar bifall endast till reservationerna nr 1 och nr 4.

Anf. 108 JARL LANDER (s):

Fru talman! Det är ofta stimulerande att arbeta som trafikpolitiker. Trafikpolitiken är ett stort område, som många är intresserade av. När man är ute i landet träffar man mycket folk, man får stimulerande besök osv.

I det betänkande som vi nu debatterar behandlas, som vi har hört, regeringens skrivelse om investeringsplanerna för infrastrukturen och ett stort antal motioner. Lars Björkman hade räknat ut att det var 158 motioner, och det kan stämma. Vi har alltså haft ett ganska digert arbetsmaterial till vårt förfogande.

Vi har också fått ett stort antal uppvaktningar och många skrivelser med krav på satsningar. Vi har tagit emot krav på ökade resurser till i stort sett alla områden. Det har handlat om extra resurser till järnvägar, länsvägar, grusvägar, motorvägar och enskilda vägar liksom om andra projekt i det nationella stamvägnätet.

Man måste erkänna att det inte alltid är lika stimulerande att tvingas konstatera att det ekonomiska utrymme som vi har att disponera för infrastrukturens utbyggnad inte räcker till för att genomföra alla de för trafiksäkerheten, framkomligheten och miljön angelägna projekt som föreslås i motionerna. Precis som på alla andra politikområden tvingas man att göra ganska hårda prioriteringar.

Underlaget för den skrivelse som vi nu debatterar är Vägverkets och Banverkets planförslag för åren 1998–2007. Dessa förslag baseras i princip på det infrastrukturbeslut som fattades 1997. Där slog riksdagen fast att transportinfrastrukturen skall främja ett miljöanpassat och trafiksäkert transportsystem som skall bidra till tillväxt och sysselsättning i alla delar av landet. Sammanlagt skulle 190 miljarder fördelas under de närmaste tio åren.

När Vägverkets plan framlades för regeringen kunde man konstatera att åtgärderna översteg den ram som hade beslutats. Därför måste en del reduceringar göras i denna plan.

Jag har inte för avsikt att kommentera alla de objekt som finns i planerna på väg- och på järnvägssidan, men jag skall lyfta fram bl.a. några objekt som har föranlett reservationer från meddebattörerna.

Låt mig börja med objektet förbifart Markaryd. Jag håller med om att det icke är acceptabelt att vi har vägsträckor där det sker ett så stort antal olyckor, i synnerhet inte om det beror på att vägstandarden är mycket dålig. Vi måste gemensamt få till stånd en klar förbättring av trafiksäkerheten.

Regeringen har beslutat att lyfta ut objektet förbifart Markaryd på E 4. Det kan hänvisas till att Vägverkets förslag inte uppfyller något av Vägverkets prioriteringskriterier för förslag till nya sträckor. Det har föreslagits en ny sträckning som skall byggas ut till motorvägsstandard. Kostnaden är ca 740 miljoner, och projektet skulle genomföras under perioden 2002–2007. Slutförandet skulle ske ganska sent under perioden.

Vägverket konstaterar att objektet inte är samhällsekonomiskt lönsamt och att det inte heller uppfyller något annat av Vägverkets kriterier. Vägverkets förslag beror också på att riksdagen beslutat om att överge det tidigare s.k. stråktänkandet. Det viktiga är att vägstandarden tillgodoser de mål och de behov som finns i respektive del av landet. Vi måste inte ha motorväg överallt för att klara trafiksäkerheten och tillgängligheten, för att få fram trafiken säkert osv. Varje vägsträcka bedöms utifrån sina egna förutsättningar.

När det gäller utlyftandet av förbifart Markaryd ur Vägverkets planer har flera sagt att detta inte är tillståndigt på grund av alla de olyckor som sker. Vi och regeringen har dock sagt att Vägverket skall återkomma med ett enklare förslag till utbyggnad i nästa planeringsomgång. På det sättet kan man ändå komma i gång med förbifarten och faktiskt få den färdigställd lika tidigt som blir fallet enligt förslaget i den skrivelse som vi nu behandlar.

Vi finner alltså inte att vårt förslag utmynnar i att det inte blir en trafiksäkrare väg förbi Markaryd.

Fru talman! Jag går över till en annan punkt, som också har tagits upp av många andra. Den har även föranlett reservationer. Det gäller de enskilda vägarna. Som vi har hört har de en stor längd. Två tredjedelar av Sveriges vägnät består av enskilda vägar. Vi i utskottet delar motionärernas uppfattning att det enskilda vägnätet har en stor betydelse i vårt land. Vi är mycket väl medvetna om att det behövs ett stort ekonomiskt stöd för det enskilda vägnätet. Samtidigt måste statens ekonomiska engagemang på det här området vägas mot behovet av medel för nyinvesteringar och drift liksom för underhåll av det allmänna vägnätet.

Regeringen kommer nu att göra en översyn av den enskilda väghållningen, och vi förutsätter från vårt håll att behovet av stöd till enskilda vägar tillhör de frågor som kommer att behandlas i denna översyn. Det samma gäller frågan om statligt stöd till bärighetssatsningar på det enskilda vägnätet.

Vad gäller vägföreningar som kan komma att drabbas av merkostnader till följd av att lagstiftningen om enskild väg upphörde den 1 januari 1998 kan det bemötas med att Riksförbundet för enskild väghållning befarar att merkostnaderna skulle uppgå till 700–750 kr för varje hushåll. Men om vi – som Sven Bergström sade – skall tro på Lantmäteriverket kommer kostnaden att stanna på 200–300 kr per fastighet. Differensen blir då i alla fall 50 %, och kostnaderna kanske inte blir så enorma.

Vi utgår ändå ifrån att regeringen kommer att uppmärksamma problemet med förrättningskostnader, antingen i samband med den planerade översynen av det enskilda vägnätet eller i annat lämpligt sammanhang, och att man, om det visar sig nödvändigt, ämnar vidta erforderliga åtgärder.

Fru talman! Några korta ord om järnvägen. Jag skall bara kommentera det som så här länge har tagits upp i debatten, Europabanan, Göta-landsbanan osv.

Vad vi säger är inte direkt nej, men vi säger inte heller ja, för det finns ju inte möjlighet att plocka in detta inom de nuvarande ekonomiska ramarna. Men vi förutsätter att Banverket i sin egenskap av sektorsansvarig myndighet tar med detta i beaktande och presenterar möjliga förslag i kommande planeringsprocesser.

Fru talman! Vi har i och för sig fattat beslut om de ekonomiska ramar som vi har att arbeta inom. Trots detta utger sig andra partier och vissa utskottsföreträdare här för att vara alla goda gåvors givare. Man presenterar nya sträckningar på enskilda vägar, man vill ha mer pengar till enskilda vägar, till motorvägar, till nya järnvägar, m.m.

Som avslutning vill jag säga att det hade varit väldigt klädsamt om ni hade talat om var dessa pengar kunde hämtas. Om ni skall lägga 740 miljoner extra på en förbifart vid Markaryd, vilka vägsträckor skall då tas bort? Vi är ju låsta med de medel som vi har inom ramen.

Jag har kontrollerat med det budgetmaterial som övriga partier presenterade när budgeten antogs i höstas. Det är ingen som har mer pengar för den här sektorn än vad socialdemokraterna föreslog. Visserligen ville moderaterna lägga mer pengar på vägsektorn, men de ville i stället lägga mycket mindre pengar på järnvägar. Totalt betyder det att samtliga oppositionspartier ville anslå mindre pengar. Hur skall ni vara trovärdiga när ni säger att ni kan plocka fram mer pengar till vägnätet?

Fru talman! Med det anförda yrkar jag avslag på samtliga reservationer och bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande nr 5 i dess helhet.

Anf. 109 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! När det gäller pengarna kan jag bara påminna Jarl Lander om att vi ligger någon promille under regeringens anslag, men i stort sett på samma nivå. Det handlar om 40 miljoner kronor inom denna stora budget. Vi tar på oss både bördan och privilegiet att kunna omfördela inom anslaget.

Beträffande Markaryd får ju inte avståndstagandet från stråktänkande medföra den sortens konsekvenser att man accepterar att det rör sig om en motorväg där det har uppstått en flaskhals. Vi vet om att vägsträckan är olycksdrabbad och att människor kommer att dö i olyckor där. Då kan vi inte hänvisa till att riksdagen har beslutat att vi inte skall ha ett stråktänkande.

Det är självklart att denna vägsträcka måste åtgärdas. Jag tycker att Jarl Lander gav intryck av att han höll med i sak, även om han inte kunde omdisponera pengarna. Detta blir ytterligare komplicerat genom de ca 400 markägarna och kommunens ansträngningar. Det rör sig om 20 miljoner i planeringskostnader som blir kastade i sjön.

Min enkla fråga till Jarl Lander och den socialdemokratiska majoriteten är: När får dessa människor sin väg?

Anf. 110 JARL LANDER (s) replik:

Fru talman! Jag kan först hålla med om att kristdemokraterna i stort sett har samma budget som vi socialdemokrater när det gäller infrastrukturprojekt. Men det gör det ju inte lättare, och det förklarar inte var man hämtar de 740 miljonerna. Vi ser ingen möjlighet att ta bort så pass mycket pengar från andra objekt runtom i landet. Det hade likafullt varit klädsamt om ni hade talat om varifrån ni hämtar pengarna.

Som svar på frågan när dessa människor får sin väg kan jag säga att de kan få den lika tidigt och den kan bli minst lika trafiksäker med det nya sättet som regeringen har föreslagit, nämligen att Vägverket skall återkomma i nästa planprocess. Färdigställandet i den första planprocessen, där regeringen nu har lyft ur projektet, innebär att det skulle vara klart i slutet av denna tioårsperiod. Med en ny planprocess som börjar inom fyra år hinner det ändå bli klart innan 2008. Jag kan bara säga att vägen kan vara färdig vid samma tidpunkt som det var tänkt från början.

Anf. 111 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Detta låter ju bra, sånär som på det lilla ordet ”kan”. Det ”kan” vara färdigt. Det hjälper ju inte markarydsborna. De behöver kunna ha en framförhållning och med trygghet kunna räkna med att det är färdigt innan 2008. Finns det möjlighet att ändra det lilla ordet ”kan” till ”skall”?

Anf. 112 JARL LANDER (s) replik:

Fru talman! Om man har varit politiker i ett antal år blir man försiktig med att lova någonting om ”kan” och ”skall”. Det skall t.ex. hållas ett val innan 2008. Man vet aldrig vad som händer.

Det enda jag vill poängtera är att socialdemokraterna ser lika allvarligt som alla övriga partier på att det sker olyckor bl.a. på denna vägsträcka och på andra vägar. Vi måste få bort olyckorna på vägarna. Kan vi sedan göra det på ett sådant sätt att vi snabbar upp möjligheten att få ett bättre vägnät över hela landet genom att inte genomföra så storartade projekt, t.ex. genom Markaryd, som Vägverket har föreslagit, är det en bra mycket bättre lösning, för då räcker pengarna till fler trafiksäkra projekt runtom i landet.

Anf. 113 LARS BJÖRKMAN (m) replik:

Fru talman! Markaryd har berörts åtskilliga gånger här. Fortfarande är det bara på diskussionsplanet. Såväl markarydsborna som trafikanterna får nöja sig med att vi för tillfället inte har någon möjlighet att se när någonting kan ske som verkligen ger en bättre väg.

Jarl Lander tycker att det skulle vara klädsamt om vi anvisade pengar till objekten. Han noterade i och för sig att vi hade ett gott utrymme i vår budget. Det finns fullt tillräckligt för de åtgärder som vi pläderar för i det här sammanhanget, fattas bara annat.

Sedan säger Jarl Lander i en parentes: Vi har inte satsat lika mycket som ni på järnvägar. Men, Jarl Lander, det är ju det som är poängen, att vi har gjort en annan markering när det gäller insatserna. Därav har vi alltså ett gott utrymme för att finansiera detta stråktänkande, varav Markarydsdelen utgör en länk.

Jag vill ställa en motfråga till Jarl Lander. Markarydsprojektet låg ju i pipeline och var i stort sett på väg att förverkligas när regeringen av någon anledning beslutade sig för att omprioritera detta projekt. Pengarna hamnade i stället i trakterna kring Motala. Då kan man börja fundera över varför den vägsträckan plötsligt blev så viktig, men Jarl Lander kan kanske berätta vilka grunder som man hade för det beslutet.

Jarl Lander var inne på förrättningskostnaderna för det enskilda vägnätet. Han avvisade förslagen med att man skulle avvakta vägdatabankens färdigställande.

Jag måste bara konstatera att de två frågorna inte har något samband. Förrättningskostnaderna för det enskilda vägnätet uppstår den dag då någon begär en ny förrättning. Där har vi principiellt olika uppfattningar. Vi hävdar att enskilda inte skall behöva ta ansvaret för lagändringar som riksdagen genomför, alltså att kostnader som uppstår i samband med nya lagar skall täckas av samhället.

Anf. 114 JARL LANDER (s) replik:

Fru talman! Återigen kommer Markaryd upp. Det är klart att moderaterna har mer pengar på vägsektorn. Det var ju det jag sade också. Men de har ändå inte så mycket pengar att det skall kunna täcka Markaryds 740 miljoner plus alla dessa miljoner som ni skall höja bärigheten på enskilda vägnätet med och plus övriga satsningar på vägnätet. Det räcker ändå inte, Lars Björkman. Tyvärr klarar ni inte av den biten.

Sedan påstås att man för att lyfta ut Markaryd slänger in Motala i stället. Jag vill påstå att Motala har varit med hela tiden i Vägverkets diskussion. Det är inte fråga om antingen eller, utan problemet var att Vägverket överskred den ram som var fastställd för väginvesteringar totalt sett med drygt 700 miljoner kronor. På något sätt måste man banta.

Kan man göra en förbifart vid Markaryd något enklare men ändå åstadkomma samma resultat vad gäller trafiksäkerheten och framkomligheten, då tycker jag att vi har pengar att tjäna på den biten. Kan vi dessutom inse att det här kan färdigställas inom minst samma tidsperiod som det första förslaget tycker jag att det är helt okej att man gör på det här sättet.

Anf. 115 LARS BJÖRKMAN (m) replik:

Fru talman! Det var ju inte mycket till förklaring i fråga om på vilka prioriteringsgrunder man bytte objekt. Men jag kanske får ha förståelse för det. Regeringen hade kanske andra bevekelsegrunder än vad Jarl Lander kände till, eller i alla fall än vad det kan finnas anledning att här i kammaren redovisa. Vi får förmodligen inget svar på den frågan även om jag låter den hänga kvar. Det finns möjlighet att kommentera den vidare.

Sedan gäller det enskilda vägar. Driftsbidrag och en inventering av det enskilda vägnätet är två frågor som hänger nära samman. Att täcka det enskilda vägnätets driftskostnader med 70 % är en gammal princip som man sedan länge har levt med. Man har kunnat finansiera underhållet på stora delar av det enskilda vägnätet.

På grund av anslagskrympningar har man nu tvingats minska till 60 %. Det finns exempel på att man t.o.m. ligger under den nivån i vissa sammanhang. Det vore bra, Jarl Lander, om ni konstaterade att det inte räcker att skriva procentsatser i ambitionsnivåer. Vi måste också se till att anvisa medel för att täcka upp till den nivån. De enskilda vägghållarna blir inte särskilt nöjda med att få en procentsats på papperet men i plånboken utdebitering efter en betydligt lägre nivå.

När det gäller inventeringsbiten har vi också förslagit att man skall påskynda för att få ett bättre grepp om standarden på det enskilda vägnätet. Där kan vi konstatera att det är en väldigt vag skrivning i utskottet. Den avslutas med: ”Det kan enligt utskottets mening inte utslutas att mer enhetliga förhållanden i nu behandlat avseende skulle erbjuda fördelar, inte minst från rättvisesynpunkt.”

Jarl Lander, när skall ni leva upp till detta? Vad har vi för tidsaspekt på att denna rättvisesynpunkt verkligen kan tillgodoses?

Anf. 116 JARL LANDER (s) replik:

Fru talman! Först och främst tycker jag att Lars Björkman kanske skulle ha varit lite tydligare i fråga om vad han syftar på när han står och insinuerar att man har lyft pengar från ett område till ett annat. Det är i alla fall ingenting som vi i trafikutskottet har behandlat på något sätt. Vi har inte heller något underlag för det. Det hade varit klädsamt av Lars Björkman att tala om vad han menar när han kommer med sådana insinuationer.

Vad gäller enskild vägghållning över huvud taget kan jag vara en av de första som beklagar att vi inte har tillräckligt med pengar inom vår ram, inom kommunikationssektorns ram, för att klara alla önskemål. När vi står inför de här prioriteringsfrågorna är det det allmänna vägnätet, så att industri och sysselsättning klarar sig någotsånär, som vi skall prioritera före enskild väg. Då kanske det är så att man får sänka anslagsprocenten något. Men nu säger vi ju att vi förutsätter att den utredning och översyn som skall göras av de här reglerna snabbt kommer till stånd och att vi kanske får en bättre fördelning.

Får vi sedan bara – det är återigen det som är grunden för allt det här – en bättre situation i samhället totalt sett, så att vi får in mer skattepengar, något som jag skulle tro att Lars Björkman motsätter sig, då kan vi använda samhällets medel till fler enskilda mil – och till fler mil på allmänt vägnät också.

Anf. 117 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Först det här med Markaryd, Jarl Lander. Jag tycker att man kan läsa mellan raderna i det Jarl Lander säger att han inte själv riktigt tror att det är möjligt att göra de här omdispositionerna och få fram den här vägstumpen, 21 kilometer, i den takt som hade klarats om man hade fullföljt som planerat. Markaryds kommun har haft samråd med 400 markägare, företag och andra, och Vägverket har lagt ned 20 miljoner kronor på att projektera och planera den här stumpen. Och så kastar man om planeringen – på ett avsnitt som är olycksaligt hårt drabbat av olyckor.

Då borde det finnas kraft i den här församlingen att säga att det här inte är rimligt. Här tycker vi att vi måste hjälpas åt att klara detta och göra de nödvändiga dispositionerna för att faktiskt få fram projektet. Det är inte rimligt att bara stillatigande acceptera. Risken är betydande att det här nu skjuts flera år framåt i tiden. De här 20 miljonerna som Vägverket har investerat brinner inne osv.

Sedan gäller det de mindre vägarna och de delarna. Jarl Lander är ju värmlänning och vet väldigt väl hur det ser på det allmänna vägnätet och på de enskilda vägarna ute i bygderna. Det är ingen tvekan om att det är kontraproduktivt, att det är en dålig affär långsiktigt för samhället att underlåta att underhålla och se till att bärigheten är tillräcklig på dessa vägar. Vi förlorar långsiktigt pengar på att inte vidta åtgärder nu. Vi brukar tala om långsiktigt hållbar politik. Det vore verkligen långsiktigt hållbar politik att faktiskt göra de här satsningarna nu.

När det gäller var de olika partierna har lagt sina pengar vet Jarl Lander mycket väl att Centern har motsatt sig de här storskaliga satsningarna typ Södra länken i Stockholm där det kostar 1,2 miljoner kronor per löpmeter väg att bygga. Vi har sagt att vi vill använda de 500 miljoner kronorna som regeringen håller inne för senare användning. Om viljan finns tror jag att det går att klara det här på alla håll. Just i Markaryd är det faktiskt särskilt angeläget att få fram det här projektet nu.

Anf. 118 JARL LANDER (s) replik:

Fru talman! För sista gången från min sida skall jag ta upp Markaryd. Som jag ser det, som vi har sett det, som jag förstår att regeringen har sett det, finns det möjligheter att med en enklare utformning av vägstandarden nå samma resultat vad gäller trafiksäkerhet och framkomlighet till en lägre summa pengar. Man kan dessutom om Vägverket – och det förutsätter vi naturligtvis – återkommer med ett sådant här förslag i nästa planeringsprocess, få detta färdigställt vid samma tidpunkt som Vägverkets första förslag skulle vara färdigställt till. Då förstår jag inte varför ni skall motsätta er det här förslaget. Ni har ju ändå inte de pengar som behövs för detta.

Sedan kan jag hålla med Sven Bergström. Jag är också ute i landet, t.ex. ute i Värmland, och ser alla dessa dåliga vägar. Det är bedrövligt att vi i stort sett är tvingade att förslita vägkapitalet så mycket som vi gör nu. Det var lite därför som jag hade det här lilla replikskiftet med Lars Björkman förut. I så fall måste jag prioritera det allmänna vägnätet framför en stor procentsats statsbidrag till det enskilda vägnätet.

Problemet är ju i grund och botten statens ekonomi. Vi måste alltså från den statliga ekonomin hämta en tillräckligt stor ram att jobba med

inom kommunikationssektorn för att klara det här totalt sett. Och det är det vi gör. Det var någon som efterlyste att Näringsdepartementet skulle göra det här hårt och fort och stort. Då vill jag lova att det gör man.

Sedan har vi också konkurrens från andra sektorer i samhället om våra skattemedel. Vården skall ha sitt, det är vi överens om. Skolan skall ha sitt, det är vi överens om. Omsorgen skall ha sitt, det är vi också överens om. Det står bl.a. i Folkpartiets motioner att de krymper anslagen till kommunikationssektorn bara för att få utrymme för det här. Det tycker jag är bra på *sitt* sätt. Men samtidigt kan man inte då gå ut och säga att man skall ha mer pengar till motorväg.

Låt oss bygga enklare och billigare men nå samma resultat!

Anf. 119 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Låt mig för min del också ta upp Markaryd en sista gång. Det är klart att endast framtiden kan visa om Jarl Lander får rätt, dvs. om det går att ta fram en annan och enklare lösning som blir lika bra och om det går att göra det vid samma tidpunkt. Jag är tyvärr lite pessimistisk på den punkten. Jag hoppas verkligen att Jarl Lander har rätt. Det vore en olycka om det här nu skjuts många år in i framtiden med tanke på den olycksfrekvens som vi har på det här vägnätet.

Det är självklart så att det är ont om pengar. Vård, skola och annat vill ha sitt. Nu har ju Jarl Landers parti och mitt parti hjälpts åt för att försöka få ordning och reda på statens finanser här i landet. Nu ser vi i alla fall lite ljus i tunneln. Det finns mera pengar att disponera. Vi kan kanske vara överens om att det är dålig hushållning med resurserna att förslita ett kapital så att det kostar mer att återställa det, vare sig det är enskilda vägar, statliga vägar eller kommunala vägar. Det är kontraproduktivt, det är en dålig affär, att slita ned vägkapitalet så att det kostar mer att rusta upp det en dag. Därför borde vi kunna vara överens om att det är en klok och bra politik att se till att underhålla vägkapitalet så att vi inte råkar ut för en situation där det kostar mer att rusta dem så småningom.

Jag har tyvärr inte hunnit med att ta upp förrättningar och annat som jag också gärna skulle ha velat säga någonting om. Men där kan jag instämma i det Lars Björkman sade. Det är orimligt att ägare av enskilda vägar, som inte har beställt någon ny lag, får stå för kostnaden när vi här i riksdagen fattar ett beslut. Det borde vi också kunna vara överens om.

Anf. 120 JARL LANDER (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Sven Bergström om att det inte är bra att vi sliter ned vägkapitalet på det sätt som vi gör. Vi gör allt för att det inte skall behöva vara en så drastisk förslitning av det heller. Det är bristen på pengar till infrastruktursektorn i landet som gör att vi sitter i den här sitsen.

Men, som Sven Bergström också sade, vi ser ljuset i tunneln. Och det är inte ett mötande tåg, utan det är en öppning som finns där borta. Med den utveckling som vi har pratat om tidigare i dag i IT-debatten med ny sysselsättning osv. ser vi att vi är på rätt väg. I nästa planeringsprocess skall det kunna bli ett större utrymme för detta. Vi skall inte behöva ha de här limiterna, som det heter, på investerings- och underhållssektorn på väg- och järnvägssidan i framtiden.

Anf. 121 STIG ERIKSSON (v):

Fru talman! Vänsterpartiet har inga reservationer i trafikutskottets betänkande *Investeringsplaner för trafikens infrastruktur*. Vi ställer oss bakom utskottets betänkande. Det betyder däremot inte att vi saknar åsikter eller visioner om dagens eller kommande revideringar av investeringsplanerna.

Riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition 1996/97:53 *Infrastruktursatsningar för framtida transporter* innebar bl.a. att transportinfrastrukturen skall främja ett miljöanpassat och trafiksäkert transportsystem. Detta avspeglas också i riksdagens beslut våren 1998 med anledning av propositionen *Transportpolitik för en hållbar utveckling*.

Vi i Vänsterpartiet tycker att dessa beslut är bra och väsentliga. Men de ger också anledning att ifrågasätta dagens dyra och stora motorvägsinvesteringar som t.ex. Södra länken. Det är ett motorvägsbygge som kostar drygt en miljon kronor per meter eller 30–50 gånger mer än vad en genomsnittlig motorväg på landsbygden kostar.

Dyra och stora motorvägsinvesteringar är knappast att hänföra till en miljöanpassning av transporterna. Sådana investeringar medför tvärtom ökade transportvolym, och då framför allt ökade godstransporter, på vägar. En ökad transportvolym och fler tunga fordon på vägarna innebär ökade kostnader för samhället i form av vägunderhåll, och samtidigt kan de påverka trafiksäkerheten negativt.

Det är inte heller fler vägar som behövs. Däremot måste naturligtvis förbättringar av de befintliga vägarna ske. Då måste man analysera och utreda om det är ytterligare dyra motorvägar som skall till eller om det finns billigare alternativ som dessutom uppfyller kravet på trafiksäkerhet. En ökad trafiksäkerhet är inte heller enbart knuten till vägnas kvalitet utan till en rad andra frågor som bilbältesanvändning, alkoholpåverkan, hastighet osv.

I dagens betänkande under den nationella stomnäsplanen finns City-tunneln i Malmö med. Det är Vänsterpartiets förhoppning att det finns en ordentlig analys av kostnaderna för tunnelprojektet och av konsekvenserna för miljön innan spaden sätts i jorden, och det brådskar. Vi hoppas att de geologiska undersökningarna görs så bra som det över huvud taget är möjligt så att vi undviker ett nytt Hallandsåsprökt.

Fru talman! Inför kommande år anser vi i Vänsterpartiet att det är viktigt att man inför styrmedel för att person- och godstransporter skall kunna flyttas över till järnväg och sjöfart. Det skulle bättre svara mot en miljöanpassning av transporterna. Det innebär att man måste se över hur avgifter och skatter skall utformas för att också få en mer rättvis kostnadstäckning för de olika transportslagen.

Det är också mer samhällsekonomiskt riktigt att använda redan gjorda stora investeringar som bl.a. järnvägen. Det finns en stor kapacitet att ytterligare öka andelen transporter på järnväg. Detta bör utgöra en grundbult vid kommande beslut kring framtida transporter. Vår långa kust är en stor fördel som gör att sjöfarten även bör lyftas fram vid framtida planeringar av hur transporterna skall ske.

För att klara en framtida planering av transporterna och för att följa de av riksdagen beslutade riktlinjerna om en miljöanpassning för en

hållbar utveckling och om en ökad trafiksäkerhet, krävs också ett nytt tänkande och en större samordning mellan de olika trafikslagen.

Fru talman! För att framöver klara de stora problemen med underhåll av och bärigheten på vårt grusvägnät, och även på de enskilda vägarna, behövs det en genomgripande utredning och analys av detta. Dessutom behövs det troligen en stor omfördelning av resurser. Vänsterpartiet anser att man bör se över hur Vägverkets relativt stora resurser används när det gäller investeringar och underhåll av det befintliga vägnätet samt när det gäller bärigheten. Man måste också se över hur dessa pengar fördelas regionalt.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande TU5 i dess helhet.

Anf. 122 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Jag har vid utskottssammanträdet den 2 mars 1999 föreslagit att trafikutskottet, med stöd av 3 kap. 7 § riksdagsordningen, skall hemställa att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att tunnelbygget genom Hallandsåsen inte skall fortsätta. Utskottsmajoriteten har emellertid motsatt sig detta förslag. Med anledning av detta vill jag i detta anförande redovisa motiven till att Miljöpartiet anser att tunnelbygget skall stoppas.

I detta sammanhang diskuterar jag inte åtgärder som kan motiveras av alla de brister i miljötillsyn, miljöstyrning samt eventuella brister i lagar och regler som ledde fram till att Hallandsåskatastrofen inträffade. Fokus är alltså på vad som skall göras i framtiden, inte på anledningarna till katastrofen.

Vi har tidigare tydligt tagit ställning för en tunnel genom Hallandsås som en del av en dubbelspårig Västkustbana. Motivet var att få ett konkurrenskraftigt, miljövänligt alternativ till bil- och flygtrafik i ett av landets mest miljöstörda områden, men nu har vi ändrat oss.

Miljökonsekvenserna av ett ingrepp i Hallandsåsen är många och kan, som bekant, bli drastiska. Efter en genomgång av den stora mängd miljöfrågor som diskuteras i utredningsmaterialet har två miljöfrågor av avgörande betydelse identifierats. Det gäller dels grundvattensänkningens ekologiska effekter på Hallandsås och effekter på dricksvattenförsörjningen, dels tätningsmetoder och tätningsmedel i kontakt med grundvatten. Frågorna hänger naturligtvis ihop.

När det för det första gäller grundvattensänkningen och dess effekter bör man skilja på grundvattensänkningen under byggtiden och en eventuell permanent grundvattensänkning då tunneln är färdigbyggd. En grundvattensänkning under byggtiden är oundviklig och dess effekter har varit allvarliga. Brunnar, källor och vattendrag har sinat. Den kan i ekologiskt hänseende liknas vid en serie torrår. Men effekterna bedöms ändå vara av övergående karaktär. Vattnet kommer tillbaka då läckaget stoppas. SGU räknar med att grundvattenbalansen är återställd inom två till tre år om tunneln görs helt tät.

De ekologiska konsekvenserna av en permanent sänkt grundvattennivå är allvarliga. Detta blir fallet om man bygger en otät tunnel. Trycksänkningen innebär en minskande tillgång på grundvatten i jordlagren på åsens yta, vilket i sin tur påverkar utströmningen till källor, våtmarker och vattendrag. Utströmningsområdena utgör ofta värdefulla naturtyper

med en specifik biologisk mångfald som är beroende av tillförseln av grundvatten och av vattenmättade jordlager. Om tillförseln av ytligt utströmmande grundvatten upphör kan enligt SGU det ekologiska systemet långsiktigt påverkas. Det handlar i första hand om en förskjutning av flora och fauna från arter som trivs i våta miljöer till ”torra” arter. Dessutom tillkommer effekter av ytterligare sinande brunnar och potentiell förorening av grundvattnet med utfällt järn och mangan.

Banverket verkar nu inställt på att bygga en helt tät tunnel. För att göra detta krävs annorlunda tätningsmetoder och tätningsmedel än de som hittills använts. Den nu använda tekniken har ju misslyckats fullständigt. Den har orsakat en kemikaliekatastrof och den har inte tätat tillräckligt. Anledningen är i grunden att det saknas teknisk kunskap och erfarenheter av tunnelbyggen under höga vattentryck. Det är nämligen vanligt att man sänker grundvattnet ovanför en tunnel i berg av denna typ.

Vattentrycket mot tunnelväggen i Hallandsås blir mycket högt, som mest 150 meter vattenpelare. Enligt Banverkets egen utredningsgrupp saknas det erfarenheter i världen av tunnelbygge under sådana tryck. Tunnelborrning har utförts under upp till 100 meter vattenpelare – Stora Bält-tunneln. Men skall Hallandsåstunneln borras blir det enbart en enkelspårstunnel. Övriga tätningsmetoder har prövats under tryck upp till 75 meter vattenpelare.

I utredningsmaterialet presenteras ett antal tätningsmetoder som alla innebär injektering av kemikalier i kontakt med grundvatten. De kemikalier som nu diskuteras är cement i olika kvaliteter, vattenglas, akrylater och polyuretan. Vattenglas och viss typ av polyuretan klarar bara 80 meter vattenpelare. Beständigheten för cement och polyuretan anses överstiga 120 år. För de övriga är beständigheten väsentligt kortare, men ingen vet förstås säkert. Denna osäkerhet är avgörande för hur projektets långsiktiga effekter bedöms. Att utsätta framtida generationer för denna risk är oacceptabelt. Att överlämna förutsättningar för ett opåverkat grundvatten måste tillhöra varje generations uppgift. Åtminstone akrylater och polyuretan innebär miljörisker och arbetsmiljörisker. Tätningsmetoden som nu förespråkas är s.k. flexibel stegvis tätning, vilket mer eller mindre innebär att man får pröva och se vartefter man möter nya förhållanden.

Det kan ifrågasättas om Hallandsås bör användas som experimentstation för täta tunnlar under högt vattentryck. Försiktighetsprincipen och det som redan inträffat talar för att man bör avstå ett sådant experiment. Det kan också ifrågasättas om den färdiga tunneln verkligen kommer att bli helt tät, vilket ökar risken för permanenta ekologiska skador ovanpå Hallandsås.

Järnvägen över eller igenom Hallandsås har stor betydelse för hela Skånes järnvägstrafik. Banverket har därför genomfört en revidering av sin systemplan för Skåne med alternativet ingen tunnel genom Hallandsås. I studien kommer man fram till att befintlig sträckning med vissa förändringar kan vara ett fullgott alternativ till tunnlarna genom Hallandsås, åtminstone fram till år 2010.

Förslaget innebär att spåret över Hallandsås doseras och byts ut mot ett nytt helsvetsat spår på sträckan Båstad–södra tunnelmynningen, samt att signalsystemet förbättras. Vidare innebär Banverkets förslag att fler

godståg leds över Markarydsbanan, alltså Halmstad–Markaryd–Hässleholm, samt att Markarydsbanan rustas upp med två nya mötesstationer och bättre elförsörjning. När godstågen leds över Markarydsbanan till Hässleholm uppstår kapacitetsproblem på Södra stambanan mellan Hässleholm och Malmö. Därför behövs kapacitetsförstärkningar på denna del av bannätet.

Skillnaden mellan ovan beskrivet alternativ och det ursprungliga tunnelalternativet är betydande, inte minst på sikt. Persontågen kommer att få 5–10 minuter längre restid och godstågens transporttid förlängs med ca 1 timme, enligt Banverkets egna beräkningar. Restiden kan troligen förkortas då Västkustbanan är fullt utbyggd till dubbelspår. På längre sikt kommer den förväntade trafikökningen att tas om hand av bilar, bussar och lastbilar, men dessa problem accentueras först efter år 2010. Om en skatteväxling av Miljöpartiets modell genomförs blir kapacitetsbristen förstås tydlig tidigare. De samhällsekonomiska kalkyler som genomförts enligt gängse modell av Banverket visar på att fortsatt tunnelbygge inte är samhällsekonomiskt lönsamt i dagsläget men att det ovan beskrivna förslaget är lönsamt. Om förutsättningarna ändras, t.ex. genom skatteväxling eller billigare och miljövänligare tunnelbyggnadsteknik, så förändras också resultatet av den samhällsekonomiska kalkylen.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns en godtagbar alternativ trafiklösning till tunnlar genom Hallandsås. Detta alternativ bör väljas för att lösa problemen på kort sikt. För att åstadkomma tillräcklig kapacitet på längre sikt bör alternativet med en dubbelspårig Markarydsbana och ytterligare kapacitetsförstärkningar av bannätet i Skåne utredas vidare. Det bör vara möjligt att åstadkomma tillräcklig bankapacitet även utan en tunnel genom Hallandsås om resten av Västkustbanan byggs ut till dubbelspår.

Tunnelbygget har kostat 1,1 miljarder kronor t.o.m. år 1997. Därefter har tätning – betonginklädning – av de existerande tunnlar m.m. budgeterats för ca 600 miljoner kronor. Detta arbete pågår nu. När detta arbete har färdigställts uppgår alltså de totala kostnaderna nedlagda i projektet till 1,7 miljarder.

Ett fortsatt tunnelbygge har av Banverket kostnadsberäknats till ytterligare mellan 2,1 och 3,2 miljarder kronor. Beloppet beror på vilken tunneldesign som väljs. Det lägre beloppet gäller en enkelspårig tunnel som borras – jodå, men med en annan slags borrar än den som tidigare havererade. Det högre beloppet gäller om man fortsätter med liknande teknik som i dag. Det finns också underlag för tre mellanprisalternativ som alla innebär två spår genom berget.

Det är uppenbart att det är svårt att få fram ytterligare ett par, tre miljarder till Banverket. Det är stor risk för att de mycket dyra tunnlar genom Hallandsås kommer att dra resurser från andra kortsiktigt angelägna järnvägsinvesteringar, vilka alla uppvisar samhällsekonomisk lönsamhet enligt samma beräkningsmodell som anger Hallandsåstunneln som olönsam.

Bygget av tunnlar genom Hallandsås skall inte fortsätta. Det nu pågående arbetet med att täta den existerande tunnelsträckningen skall avslutas. Därefter skall befintliga tunnlar förslutas på ett sätt som gör att eventuella framtida utläckage av farliga ämnen skall kunna tas om hand och ej tillföras grundvattnet.

Anf. 123 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag har väckt en av de motioner som hanteras i det här betänkandet. Som så många andra motioner handlar den om en speciell vägsträcka, för min del om E 6 genom Bohuslän. Motionen har inte för- anlett någon reservation, eftersom utskottet behandlat den välvilligt och understryker giltigheten i mina påståenden. Bl.a. påpekas att regeringen inte fastställt Vägverkets förslag för sträckan Rabbalshede–Svinesund, vilket är viktigt. Dessutom utgår man från att planerade vägprojekt på E 6 skall prövas enligt gällande lagstiftning, nämligen enligt miljöbalken från den 1 januari 1999 för fyrfiliga och 10 kilometer långa vägsträckor. Detta innebär att den fortsatta utbyggnaden av E 6 kommer att ställas inför allt hårdare krav – inte minst miljökrav.

Jag vill ändå säga några ord med anledning av motionen och utskot- tets ställningstagande. Utbyggnaden av E 6 genom Bohuslän har nu på- gått under många år. Tillskyndarna tycker att det inte går tillräckligt snabbt, medan vi som anser att detta jätteprojekt inte stämmer överens med en hållbar framtida trafikpolitik tycker att Vägverkets planer borde stoppats för länge sedan.

Den vägsträcka som nu återstår, från Lerbo i Söder till Svinesund i norr, har delats upp i sju avsnitt, och den kommer under planperioden, som nu omfattar 1998 till 2007, att kosta ca 6 miljarder kronor. De sen- aste neddragningarna på investeringsanslaget för vägar skapar bara mindre fördröjningar.

Fru talman! Jag har i många anföranden och debatter försökt att få andra i den här kammaren och politiker i mitt eget län att förstå hur illa den här satsningen rimmar med ett hållbart och framtidsinriktat trans- portsystem, hur illa den rimmar med vår skyldighet att hålla oss innanför gränserna för vad naturen tål. Men jag har också under årens lopp förstått att Miljöpartiet står ganska ensamt bland partierna i den här frågan. Bilis- ternas och åkeriägarnas organisationer har framgångsrikt drivit frågan om behovet av en utbyggnad, inte till den 13 meters målstandard som riksdagen tidigare fattade principbeslut om, utan till en motorvägsstan- dard eller minst fyrfilig 18,5 meters ”slimmad” motorväg. Huvudargu- mentet för den riktigt breda vägen är numera den s.k. nollvisionen, dvs. olycksfritt, samtidigt som ingen hänsyn tas till miljön och en långsiktigt hållbar framtid.

Jag har ännu inte förstått att argumentet om olycksfrekvensen an- vänds för utbyggnad, för fartökning och mer av större och tyngre gods- transporter på vägen. I stället borde det argumentet tala tydligt för en fartsänkning, mer av poliskontroll av fart och droger, en tyglad bilism, planskilda korsningar, ökad kollektivtrafik och framför allt att tyngre godstransporter i huvudsak skall ske per järnväg och via sjötransporter.

Länsstyrelsen i Västra Götaland har nyligen skrivit ett intressant mil- jöstrategiskt dokument om miljömålen i länet, där man bl.a. påpekar vägtrafikens negativa och avgörande påverkan på miljön. Vägtrafiken kommer inte med dagens planering att klara de uppsatta långsiktiga mil- jömålen vad gäller kväveoxider, koldioxid, partiklar och kolväten. Därför menar Miljöpartiet att det behövs en helt annan inriktning på trafikpoliti- ken.

Vad gäller den pågående utbyggnaden av E 6 lever ingen av del- sträckorna upp till den nationella miljömålsättningen. Trenden är i stället

den motsatta. Alla alternativ innebär ytterligare påspädning med högre trafikintensitet och högre hastighet.

Fru talman! Jag tror att bilen behövs även i framtiden. Men enbart katalysatorer och alltmer bränslesnåla modeller kommer inte att minska utsläppen tillräckligt. Det handlar i stället om att ställa om till icke-fossila bränslen och också att den totala trafikmängden på vägarna minskar.

I Vägverkets PM om den här vägsträckan nämns inte miljön, och tågtrafiken nämns bara i förbigående. Med tanke på försurningssituationen i Bohuslän, de nationella målen och Vägverkets ansvar för kollektivtrafiken, är det anmärkningsvärt att miljösituationen inte alls uppmärksammas. Visserligen konstaterar man att buss är tio gånger säkrare än bil, men man säger inte samtidigt att tåg är 15 gånger säkrare än bil och fem gånger säkrare än buss.

Fru talman! Den planerade utbyggnaden är fel. Vägverket borde ha satsat på att rätta svåra kurvor, bredda till 13 meter – vilket var riksdagens beslut – göra säkra korsningar och ge bilismen utrymme *inom* de ramar som den omgivande naturen sätter. För att lyckas måste samhället samtidigt satsa kraftigt på kollektivtrafik, på att föra över person- och framför allt godstransporter på en upprustad och snabb järnväg. Utefter vår bohuslänska kust finns också goda möjligheter att komplettera ett miljöanpassat transportsystem med s.k. sjöpendel som går upp och ned utefter kusten.

Fru talman! Nu spränger sig Vägverket fram – dygnet runt – genom Bohuslän, skapar barriärer för djurens spridningskorridorer och bäddar för en vägtrafik som vi alla vid det här laget borde veta går stick i stäv mot ett ekologiskt hållbart samhälle. I stället för att minska miljöskulden ökar vi den. Det är mycket allvarligt.

En liten, men viktig, detalj i detta stora, gigantiska projekt är att korsningen vid Gläborg tydligen fortfarande inte finns med i planarbetet. Ändå sprängs där för fullt, schaktas och byggs, just nu i denna stund.

Anf. 124 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Sjöpendeln som går upp och ned fascinerade mig. Det innebär att vi, såvitt jag kan tolka detta, får civil användning av ubåtarna.

Jag skall ge två meddelanden till Per Lager. Det ena är lite tråkigt, därför att jag ställer mig helt bakom utbyggnadsplanerna av E 6. Den andra är lite trivsammare, nämligen en motion som jag har väckt och som gäller tåg.

Det var nog den kortaste motionen som väcktes i höstas. Det fanns bara två ord i själva motionstexten: Götalandsbanan behövs. Det är för att jag tycker att det är en självklarhet.

Förra gången frågan om Götalandsbanan behandlades i ett betänkande från trafikutskottet fanns de motioner som berörde frågan införda i förteckningen över okommenterade allmänt avslagna motioner. Nu har vi denna gång i alla fall fått ett eget avsnitt där vi motionärer – det är tre motioner som tar upp frågan – i princip får medhåll. Jag bara väntar på nästa behandling, för då utgår jag från att det blir bifall.

Detta är en fråga som rör halva Sveriges befolkning – om man börjar i Göteborg och slutar i Stockholm och går genom de befolkningstätaste områdena, bortsett från dem i Skåne. Därför är frågan av oerhört stor

betydelse. Det är en så självklar förbindelse att den finns inritad i Europeiska järnvägsunionens förteckning över kommande stomjärnvägsnät i Europa – fastän den ännu inte finns i verkligheten.

Det som har varit viktigt för mig – och som framgår i de andra motionerna – är att förarbetet i avvaktan på de ekonomiska resurserna för utbyggnaden inte får avstanna. Banverket borde ha fått en signal om att hålla grytan kokande.

Götalandsbanan bör tas med i stamnätsplanen. De olika intressenternas strävanden bör samordnas. Jag hade velat att de olika förslag som finns från de olika intressenterna längs banan hade utvärderats i Banverkets regi. Nu har inte Banverket gjort något åt frågorna sedan 1996. Det är bara att beklaga.

Fru talman! Jag avslutar mitt anförande med samma som jag skrev i min motion: Götalandsbanan behövs.

Anf. 125 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill börja med att reservera mig mot trafikutskottets beslut under mom. 18 till förmån för motion 1998/99:T334, som innebär mer pengar till de värmländska vägarna.

Bakgrunden till mitt förslag är det eftersatta underhållet på de värmländska vägarna. På flera ställen på våra riksvägar är vägstandarden så undermålig att den anses vara en trafikfara. Privat- och yrkesförare har kontinuerligt framfört klagomål till Vägverket, men hittills har inga löften givits om förbättringar.

Under vintern 1998/99 har vägstandarden ytterligare försämrats, och främst gäller det riksväg 62, som är Värmlands pulsåder i länet från norr till söder. Vägens dåliga kvalitet har lett till att Yrkesinspektionen har övervägt att eventuellt stoppa yrkestrafiken. Det skulle vara förödande och bidra till att människor som bor i området skulle tappa framtidstron. Regeringen måste uppmärksamma detta.

Det finns starka skäl för regeringen att tillskjuta mer pengar till de områden där vägarna är extremt dåliga. 62:an är ett sådant exempel. Västra regionens vägverk bör därför erhålla pengar från den ”pott” som ännu inte är öronmärkt.

Vi värmlänningar har stora förhoppningar att vårt län under de kommande åren skall få en positiv tillväxt. Vi satsar stort på turismen i hela länet och på året-runt-turism. Det finns i dag turister som undviker vårt län på grund av de dåliga vägarna. Det anser vi att man måste ändra på.

Men skall vi lyckas med att få fler turister, både svenskar och andra, till oss är det ett måste att vägstandarden blir bra. Det är svårt att locka turister till områden där vägarna betecknas som en trafikfara. Det är också svårt att behålla eller få turisterna tillbaka där vägarna inte underhålls eller förbättras.

Jag vill uppmana regeringen att gärna komma till Värmland och ta en biltur på 62:an. Efter det tror jag att vi är överens med tanke på nuvarande standard.

Anf. 126 JARL LANDER (s) replik:

Fru talman! Jag är den förste att hålla med Viviann Gerdin om att många borde komma till Värmland och se de dåliga vägarna. Det är bevisligen urusel kvalitet på merparten av länsvägnätet. Det är just läns-

vägnätet som är dåligt. Då skulle jag för ordningens skull vilja vädja till Viviann Gerdin att icke yrka bifall till sin motion.

Jag hoppade över ett avsnitt i mitt skrivna anförande, och det handlade om att riksdagens uppgift är att ange övergripande mål och riktlinjer för planeringen samt fastställa ekonomiska ramar. Riksdagen skall i planeringsprocessen inte ta ställning till enskilda infrastrukturprojekt eller andra enskilda åtgärder. Därför har vi avstyrkt de 115 motionsyrkanden som behandlas i betänkandet om sådana frågor, och vi har redovisat dem i tabellform.

Vi har alltså icke i den nya planeringsprocessen möjlighet att från riksdagens sida uttala oss om länsvägnätet. Det är i en process som går i flera steg, där pengar fördelas från budgeten över till Vägverket, sedan ut till länsregioner och vägverks- och banverksregioner, och därefter återkommer de och sammanställs osv.

Tyvärr har vi inte möjligheten att påverka det som Viviann Gerdin skulle vilja och som jag ville vara med på, att vi får ett mycket bättre vägnät i Värmland. Det är ingen tvekan om det. I synnerhet väg 62 behöver dessa medel. Men jag ser inte någon möjlighet att genomföra de beslut som Viviann Gerdin syftar på här i riksdagen i dag.

Anf. 127 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! På det vill jag svara att jag tycker att det är fel om vi här i riksdagen inte kan uttala oss när vi märker att de kanaler vi har inte räcker till. Det smyger sig in en hopplöshet här. Vi vet att Vägverkets budget är alldeles för liten. Det har gjorts påstötningar om det.

I och med att regionen har ökat och Värmland befinner sig i ett ytterområde upplever jag att det har blivit än svårare att kunna påverka. Jag tycker naturligtvis att när det går så långt att det blir en trafikfara, att man ingriper från Yrkesinspektionens sida och överväger att eventuellt stoppa yrkestrafiken, är det i första hand Vägverkets ansvar. Men om det inte sker någonting där ligger huvudansvaret i regeringen och här i riksdagen.

Jag har inte yrkat någonting här, men jag har en reservation och vill ha en markering i protokollet att jag inte delar utskottets mening. Jag anser att det är särskilda skäl som råder.

Anf. 128 JARL LANDER (s) replik:

Fru talman! I sak kan jag hålla med om att det är bra om vi från riksdagen påtalar olika problem som finns ute i samhället. Som jag sade i mitt förra inlägg är jag den förste att hålla med om att vägsystemet är dåligt i Värmland, och kanske i synnerhet väg 62. Men sedan kan jag räkna upp alla andra vägar i Värmland, och jag kan sträcka mig till nästa län och räkna upp vägarna där.

Problembilden är den jag var inne på i en debatt tidigare i dag, att den summa pengar vi har till förfogande inom infrastrukturens område för dagen inte är tillräcklig. Men som jag sade till Sven Bergström, Viviann Gerdins partikollega, har vi konstaterat att ljuset finns där framme i tunneln och är på väg. Jag är övertygad om att vi i nästa planprocess kommer att ha bättre förutsättningar.

Återigen betyder det sakliga som vi skall behandla här att vi från riksdagens sida icke kan ställa oss bakom en enskild motion som rör länsvägnätet.

Anf. 129 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! På det vill jag svara Jarl Lander att när problembilden blir så omfattande att man från Yrkesinspektionens sida överväger att stänga yrkestrafiken, anser jag att det har gått väldigt långt och att man måste göra någonting. Jag är väl medveten om att det kan finnas vägar på andra ställen som också har samma situation, men då är det en fråga om prioritering att åtgärda just de här vägarna i första hand.

Jag ser fortfarande att vi som är förtroendevalda här i riksdagen skall vara opinionsbildare. Det är klart att vi kan utöva påtryckningar på Vägverket och deras omdisponeringar – det hoppas jag verkligen. Till syvende och sist handlar det om en prioritering var man lägger pengarna.

Anf. 130 HARALD BERGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 6 till det betänkande vi debatterar.

På väg E 4 mellan Jönköping och Värnamo omkom i trafikolyckor de tre åren 1990, 1991 och 1992 tio människor och 33 skadades svårt. De fem och en halv milen var ombyggda till motorväg år 1994. Under de första tre åren därefter, alltså åren 1995, 1996 och 1997, hade inte en enda dödsats och antalet svårt skadade var elva. Den standard Vägverket har byggt där har blivit kallad den ”förlåtande vägstandard”. ”

De ca 22 km E 4 vid Markaryd som omnämns i betänkandets punkt 4 på s. 26 har fått den förfärliga benämningen ”Dödens väg”. Sedan regeringen den 11 juni 1998 fattade sitt olyckliga beslut om att ”objektet förbifart Markaryd på E 4 utgår ur planen eftersom objektet inte uppfyller något av de prioriteringskriterier som Vägverket ställt upp” har minst sju personer omkommit. Vid den svåraste av dessa olyckor var det fem personer som miste livet.

Regeringens motivering att prioriteringskriterierna inte har uppnåtts är, som jag skriver i min motion, siffermässigt riktiga, men framstår som cyniska när man vet både vad jag här nämnt om olycksstatistik på den nybyggda E 4 norr om Värnamo och vad som har hänt motsvarande period vid Markaryd. Där var det från 1990 till 1998 inte mindre än nio personer som miste livet och ett stort antal som skadades. Så följer den förskräckliga hösten 1998. Nu borde väl det trafiksäkerhetsmässiga prioriteringskriteriet vara fyllt med råge.

Detta är den mänskliga sidan av saken, tragediernas sida. Till den ekonomiska sidan bör läggas att Vägverket i sin planering av bygget fram till färdiga arbetsplaner har lagt minst 20 miljoner kronor och Markaryds kommun minst 1 miljon. Vägen har blivit så dyr därför att Vägverket, kommunikationsexperten vid Länsstyrelsen i Kronoberg, kommunens tjänstemän och också departementets tjänstemän varit överens om att även här bygga en s.k. ”förlåtande väg”. Då kostade den 740 miljoner.

När regeringens beslut att ta bort objektet ur den nationella vägplanen kom reagerade många människor med vrede, såväl bland allmänheten och berörda markägare som bland beslutsfattare och tjänstemän i länet. Inte minst jag själv reagerade. Jag blev arg. Hur kan man göra så, och samtidigt lyfta in ett tidigare oprioriterat projekt vid Motala? De flesta hade, under den lama inledningen på valrörelsen vid denna tid 1998, Motala i färskt minne, men då av helt andra orsaker.

Jag har hört delar av debatten, och jag har också hört talas om de 740 miljonerna och att det inte finns pengar nu. Men när regeringen fattade sitt beslut om att lyfta ur objektet fanns det pengar.

Nu skulle jag vilja avsluta med att tacka alla er som tänker rösta för Markaryd. Jag tackar å alla berörda vägnar, särskilt å deras vägnar som slipper att dödas och skadas.

Jag hoppas att vi blir så många som röstar för reservation 6 att kammaren fattar det enda rimliga beslutet om ombyggnad – ett beslut som samtidigt ställer regeringen vid skampålen.

Anf. 131 JARL LANDER (s):

Fru talman! Jag vet inte om Harald Bergström har haft möjlighet att lyssna på den debatt vi har haft. Jag har varit uppe fyra fem gånger, tror jag, och förklarat vad regeringens utlyftning av objektet förbifart Markaryd ur vägplanen betyder. Det betyder inte att vi skall fortsätta att ha en trafikfarlig vägsträcka förbi Markaryd, men det betyder att vi skall bygga ett något enklare och mindre storvulet projekt. Det är inte motorvägar som är allenarådande eller absolut bäst överallt.

Har vi begränsad ekonomi, och har vi dessutom förutsättningar att till samma tidpunkt för en mindre summa pengar åstadkomma samma sak vad gäller framkomlighet och trafiksäkerhet, tycker jag att vi kan gå på de projekten.

Vägverket skall ju återkomma vad gäller förbifart Markaryd i nästa vägplan, och den kommer inom fyra år. Det betyder att detta projekt ändå kan vara färdigställt till samma tidpunkt som det s.k. storvulna motorprojektet skulle ha varit färdigställt – någon gång 2007 eller 2008.

Återigen: Regeringen har icke på något sätt annat i åtanke än att vi skall ha en ”förlåtande” väg som förbifart vid Markaryd också.

Anf. 132 HARALD BERGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag hörde de första replikerna och det första replikskifte som Jarl Lander var involverad i. Enligt de informationer jag har stämmer inte detta. Vägverket skulle enligt sina planer vara färdigt till 2001 och 2002. Då skulle det vara klart. Vi talar nu om 2008. Jag hävdar att det är så angeläget att den ursprungliga vägplanen borde följas.

Jag hävdar också att det fanns pengar reserverade vid den tidpunkt då regeringen hade beslutet för handen. Att det inte gör det i dag är självklart, eftersom projektet en gång har lyfts ur.

Jag vet också hur exceptionellt det är med ett regeringsbeslut till följd av ett tillkännagivande på det sätt som jag och flera av oss har begärt. Av det skälet har jag full förståelse för att regeringen inte har räknat med dessa pengar i sin plan.

Fru talman! För alla de människors skull som är i fara – inte minst för de utlänningar som brassar på för fullt på en rejäl motorväg från Helsingborg och sedan kommer in på en vanlig landsväg – hoppas jag att kammaren fattar ett riktigt beslut i dag.

Anf. 133 JARL LANDER (s):

Fru talman! Tyvärr måste jag ta en replik till. Jag tycker att det är lite oanständigt att nu hävda att utländska förare och andra brassar på förbi

Markaryd, oavsett vad det är för vägstandard, oavsett vilka hastighetsregler som gäller osv.

För det första vill jag ha sagt att vi måste ha respekt för de trafikregler som gäller om vi skall klara trafiksäkerheten. För det andra vill jag ha sagt att en väg förbi Markaryd färdigställs vid samma tidpunkt oavsett om man tycker som Harald Bergström eller som majoriteten i trafikutskottet. Går vi på det förslag regeringen och trafikutskottets majoritet har talat om får vi en trafiksäker väg för en mindre summa pengar vid samma tidpunkt som Harald Bergström förespråkar.

Anf. 134 HARALD BERGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill bara nämna att jag sade ”brassa på” om våra utländska goda vänner och affärskontakter. De är vana vid att köra på en motorväg. De har kommit på en sådan långt nerifrån Danmark, och så plötsligt är motorvägen inte längre motorväg.

En av företagsledarna i Ljungby, som jag hörde häromdagen, bor i Helsingborg och färdas dagligen på den vägen. Han är mycket ofta utsatt för olyckstillbud och incidenter på just denna vägstup. Han bad mig innerligt att brassa på i debatten.

Tack för ordet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 7 §.)

7 § Vissa revisionsfrågor

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU16
Vissa revisionsfrågor

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

TU4 Informationssamhället inför 2000-talet

Mom. 1 (övergripande utgångspunkter)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (v)

Förberedande votering:

72 för res. 1

38 för res. 2

189 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
209 för utskottet
72 för res. 1
18 avstod
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 33 v, 36 kd, 13 fp, 13 mp
För res. 1: 71 m, 1 kd
Avstod: 4 v, 14 c
Frånvarande: 17 s, 11 m, 6 v, 5 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 2 (bredbandsutbyggnad m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (m, kd, fp)
3. res. 5 (v)
4. res. 6 (c)
Förberedande votering 1:
38 för res. 5
14 för res. 6
247 avstod
50 frånvarande
Kammaren biträdde res. 5.
Förberedande votering 2:
120 för res. 4
40 för res. 5
140 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 4.
Huvudvotering:
162 för utskottet
121 för res. 4
15 avstod
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 36 v, 13 mp
För res. 4: 71 m, 37 kd, 13 fp
Avstod: 1 v, 14 c
Frånvarande: 18 s, 11 m, 6 v, 5 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 3 (prissättning)

1. utskottet
2. res. 7 (c, kd)
Votering:
247 för utskottet
50 för res. 7
2 avstod
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 69 m, 38 v, 13 fp, 13 mp

För res. 7: 36 kd, 14 c

Avstod: 2 m

Frånvarande: 17 s, 11 m, 5 v, 6 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Per Landgren (kd) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Mom. 19 (kostnader, redovisning och avställning av kärnkraftsreaktorer)

1. utskottet

2. res. 11 (mp)

Votering:

287 för utskottet

13 för res. 11

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 71 m, 38 v, 37 kd, 14 c, 13 fp

För res. 11: 13 mp

Frånvarande: 17 s, 11 m, 5 v, 5 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU5 Investeringsplaner för trafikens infrastruktur

Mom. 2 (stöd till bärighetshöjande åtgärder)

1. utskottet

2. res. 1 (c, m, kd, fp)

Votering:

164 för utskottet

135 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 38 v, 13 mp

För res. 1: 71 m, 37 kd, 14 c, 13 fp

Frånvarande: 18 s, 11 m, 5 v, 5 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 5 (revision av vägnätet)

1. utskottet

2. res. 4 (m, fp)

Votering:

213 för utskottet

87 för res. 4

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 38 v, 35 kd, 13 c, 13 mp

För res. 4: 71 m, 2 kd, 1 c, 13 fp

Frånvarande: 17 s, 11 m, 5 v, 5 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mikael Oscarsson (kd) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Prot. 1998/99:70
17 mars

Mom. 7 (förrättningskostnader)

1. utskottet

2. res. 5 (c, m, fp)

Votering:

202 för utskottet

98 för res. 5

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 38 v, 37 kd, 13 mp

För res. 5: 71 m, 14 c, 13 fp

Frånvarande: 17 s, 11 m, 5 v, 5 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 8 (förbifart Markaryd på E 4)

1. utskottet

2. res. 6 (c, m, kd, fp)

Votering:

158 för utskottet

135 för res. 6

5 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 36 v, 13 mp

För res. 6: 71 m, 37 kd, 14 c, 13 fp

Avstod: 4 s, 1 v

Frånvarande: 18 s, 11 m, 6 v, 5 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 16 (Europabanan)

1. utskottet

2. res. 8 (c, kd)

Votering:

247 för utskottet

51 för res. 8

2 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 70 m, 38 v, 1 kd, 12 fp, 13 mp

För res. 8: 1 m, 36 kd, 14 c

Avstod: 1 s, 1 fp

Frånvarande: 17 s, 11 m, 5 v, 5 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU16 Vissa revisionsfrågor

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU3 Mänskliga rättigheter, m.m.

Mom. 13 (samernas ställning)

1. utskottet
2. res. 2 (v, kd, c, fp, mp)

Votering:

181 för utskottet

116 för res. 2

1 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 68 m

För res. 2: 2 m, 38 v, 36 kd, 14 c, 13 fp, 13 mp

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 18 s, 12 m, 5 v, 5 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 19 (mänskliga rättigheter i Iran)

1. utskottet
2. res. 3 (kd)

Votering:

260 för utskottet

37 för res. 3

1 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m, 38 v, 14 c, 13 fp, 13 mp

För res. 3: 1 m, 36 kd

Avstod: 1 s

Frånvarande: 17 s, 12 m, 5 v, 6 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 26 (utvecklingen i Taiwan)

1. utskottet
2. res. 4 (kd, c, fp)

Votering:

234 för utskottet

65 för res. 4

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 70 m, 38 v, 12 mp

För res. 4: 37 kd, 14 c, 13 fp, 1 mp

Frånvarande: 17 s, 12 m, 5 v, 5 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras vid arbetsplenum torsdagen den 18 mars.

9 § Offentlig upphandling

Offentlig upphandling

Föredrogs

Finansutskottets betänkande 1998/99:FiU17

Offentlig upphandling (förs. 1997/98:RR10)

Anf. 135 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! En ökad offentlig upphandling och en effektivare sådan skulle ge en besparing på 15–20 miljarder kronor, utöver den besparings-effekt som redan tagits hem under senare år genom den offentliga upphandlingen.

Denna uppskattning gör Nämnden för offentlig upphandling. Troligtvis är siffran förhållandevis låg. En effektivare offentlig upphandling av det som redan i dag upphandlas ger naturligtvis en viktig besparingspotential. Men den stora potentialen ligger i att fler uppgifter som i dag sköts i offentlig regi verkligen konkurrensutsätts och upphandlas.

Sett mot den bakgrunden borde det vara lätt att vara överens om att det är viktigt att den offentliga upphandlingen fungerar bra och att alltfler områden av den offentliga verksamheten konkurrensutsätts.

Det betänkande som vi nu skall behandla är emellertid ett sorgligt exempel på att vi har en regering som inte tycks förstå detta, eller i varje fall fortfarande har ideologiska skygglappar. Visserligen har utskotts-majoriteten samlat sig till att föreslå en allmän översyn av lagen om offentlig upphandling. Men när man sedan diskuterar direktiven till en sådan

utredning går man förbi vissa givna frågor och ägnar sig i stället åt detaljer som snarast är ägnade att kunna försvåra en effektivisering.

Fru talman! Jag menar att detta betänkande mot den bakgrunden är tämligen torftigt. Visserligen landar man så småningom i en parlamentarisk utredning när det gäller de här frågorna, och det kan vara bra. Men man får, som sagt, se till bakgrunden. Och bakgrunden är bl.a. att Riksdagens revisorer har gjort en ganska ingående undersökning av den offentliga upphandlingen och lagt fram förslag som skulle kunna innebära påtagliga förbättringar.

I det sammanhanget är *en* viktig punkt att den offentliga upphandlingen sker så att den stimulerar konkurrens och försvårar oligopolbildningar. Då är det viktigt att så många företag som möjligt verkligen kan delta i den offentliga upphandlingen. Riksdagens revisorer har visat att det fortfarande är så att små och medelstora företag har stora svårigheter att på ett riktigt sätt delta i de stora upphandlingarna. Upphandlarna gör fortfarande alltför lite för att tillgodose de möjligheter som egentligen redan i dag finns men som inte utnyttjas, t.ex. till delad upphandling. Jag tycker att det är märkligt att utskottsmajoriteten här inte har velat ge tydliga direktiv till den kommande utredningen att klara ut detta med förbättrade möjligheter för små och medelstora företag.

En annan fråga som Riksdagens revisorer har pekat på är att många företag som anser sig förfördelade i en upphandlingssituation själva inte vill överklaga i ett sådant ärende, med hänsyn till att de i framtiden kanske får ännu större svårigheter. Riksdagens revisorer har tagit upp ett förslag som tidigare framförts från moderat håll här i riksdagen och som utskottet då avvisade, nämligen betydelsen av att få en utvidgad talerätt – dvs. att talerätten också skulle gälla för en sammanslutning av företagare. Riksdagens revisorer var eniga på den punkten. Här har utskottsmajoriteten dock inte velat ge någonting. Jag hoppas att den frågan likväl kommer att kunna utredas ordentligt i framtiden.

Jag har redan nämnt att den stora potentialen för besparingar inom den offentliga sektorn ligger i att fler uppgifter verkligen blir föremål för upphandling. I den gemensamma borgerliga reservationen till dagens betänkande, reservation 1, säger vi:

”En viktig uppgift för utredningen bör också vara att lägga fram förslag som säkerställer att besparingspotentialen utnyttjas genom en mer omfattande offentlig upphandling i stat, kommuner och landsting.”

Detta är grunden för att man verkligen skall kunna spara ordentligt med pengar genom offentlig upphandling men det är en mening som, naturligtvis, lyser med sin frånvaro i majoritetstexten.

Från moderat håll har vi också en egen reservation, nämligen reservation 2. Där behandlar vi frågorna om den här vidgade offentliga upphandlingen kontra egenregi. Vi har nu noterat att man ånyo avvisar motionskraven från oss moderater om en principbestämmelse i kommunallagen, nämligen att verksamhet som kan upphandlas i konkurrens skall upphandlas så. Vi tror att det är väldigt viktigt att få till stånd en sådan principregel. Naturligtvis kan den inte fungera utan undantag men den skulle kunna fungera på det sättet att kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen när man inte upphandlar skulle få lov att protokollföra de synnerliga skäl som man vill åberopa för att inte genomföra en upphandling. Därmed skulle man kunna få fram de skäl som föreligger. Det är nämli-

gen så att det i de allra flesta fall är en ren ovilja mot konkurrensutsättning. Ibland kan det vara omöjligt att genomföra en upphandling, och då kan även det framgå.

I reservation 2 behandlas frågan att regeringen i sina regleringsbrev till myndigheterna borde låta regleringsbreven innehålla riktlinjer om verksamhet som skall upphandlas. Det är ett ganska modest önskemål från vår sida. Det är märkligt att utskottet avvisar det, trots att regeringen faktiskt har börjat ge sådana anvisningar i vissa regleringsbrev. Det skulle vara väldigt intressant att höra från utskottsmajoriteten varför man tycker att regleringsbreven inte skall innehålla några sådana riktlinjer till myndigheterna. Om man ser att konkurrensupphandling sparar pengar åt staten är det märkligt om regeringen inte vill ta hem den besparingspotentialen genom att ge tydliga riktlinjer till myndigheterna.

Fru talman! Det här betänkandet visar alltså att vi fortfarande har en lång väg att gå innan vi kan hämta hem den besparingspotential som Nämnden för offentlig upphandling har pekat ut. Vi kan hoppas på att det utredningsarbete som nu kommer att bedrivas leder till att vi om något eller några år får en mer moderniserad lagstiftning men framför allt att vi också kan hoppas på ett nytt tänkesätt från socialdemokraterna i dessa frågor.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 men jag står självfallet bakom båda reservationerna.

Anf. 136 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Lagen om offentlig upphandling måste ses i ett större sammanhang än det svenska. Det handlar egentligen i första hand inte om att vinna effektivitet och besparingar i den offentliga sektorn, trots att detta är mycket viktigt. Det handlar framför allt om ekonomisk integration för att skapa ett stabilt och fredligt Europa. Medlet för detta är just ekonomisk integration och ett ömsesidigt beroende länderna emellan. Med de fyra friheterna och icke-diskrimineringsregeln i Romfördraget med öppenhet, konkurrens, affärsmässighet och objektivitet skall integrationen förverkligas. Ett direkt resultat av detta är den europeiska gemenskapens lagstiftning om offentlig upphandling. Det är angeläget att påminna riksdagen om detta inför EU-valet. Ekonomisk integration leder till besparingar och effektivitet. Det är så lätt att sätta det pekuniära i första rummet och glömma visionen och missförstå all harmoniserande lagstiftning på det ekonomiska området.

Nu har, som vi hört, Riksdagens revisorer lämnat viktiga förslag till riksdagen om just offentlig upphandling. Det behövs en lättfattlig samlad svensk policy för offentlig upphandling. Nu gällande regler är svåröverskådliga och har en hög detaljeringsgrad. En god redovisning behöver krävas av offentliga upphandlare för valet av leverantör. Kvalitetsaspekter och inte bara det lägsta budet behöver ges större tyngd. De små och medelstora företagens möjligheter att delta i upphandlingen behöver också underlättas. En samordning av inköp snöper gärna de mindre företagens möjligheter att delta. Klara instruktioner om tröskelvärden, om lagenliga möjligheter till uppdelning och delkontrakt behöver presenteras i lättfattlig form. Frågan om en utvidgning av den krets som har rätt att klaga på upphandlande enheter behöver utredas.

Det föreligger, fru talman, enighet i utskottet om behovet av en snabb översyn. Den pågående utredningen behöver tilläggsdirektiv och bör övergå till att bli parlamentarisk. Det som föranleder oenighet är det urval av riktlinjer som utskottsmajoriteten gjort. Nu lider det av en slagsida och genomsyras inte alls av vare sig grundtanken om att underlätta ekonomisk integration genom konkurrens, affärsmässighet och objektivitet eller om att underlätta för de små och medelstora företagen. Det är inte svårt att ana stödpartiernas krav. Miljökraven är i sig rimliga. Vi har själva från kd:s sida motionerat om dem, men de bör utredas och skärpas med sikte på konkurrensneutralitet med successiva reformer på direktivnivå inom EU. Det är knappast en framkomlig väg att bara rikta krav mot svenska företag med svensk lagstiftning.

Det, fru talman, var vad jag hade att säga i detta ärende.

Anf. 137 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Nu är den årstid då läckorna om vårbudgeten står som spön i backen. Mycket av läckorna handlar som vanligt om att man diskuterar mer pengar till vård, omsorg och skola. Men vad man mycket mer sällan talar om är vad man gör med dessa pengar som går till kommunerna och den kommunala och landstingskommunala verksamheten. Det handlar inte bara om att kommunerna skall göra rätt saker utan – och det gäller just i det här sammanhanget – om att göra sakerna på rätt sätt.

Den offentliga upphandlingen, alltså kommuner bestämmer sig för att köpa i stället för att producera i egen regi, handlar om mycket stora belopp, kanske bortemot 15 % av BNP. Det betyder att om man genomsnittligt kunde sänka priset med en procentenhet innebär det över 3 miljarder kronor i effektivisering. Det är pengar som i dag används till saker som inte är att använda pengarna på det bästa sättet. När vi talar om att vi tycker att det är angeläget med bättre service i äldreomsorgen, om kvalitet i skola för våra barn, då handlar det inte bara om att ge mer statsbidrag. Det handlar om att de som ser till att skola och äldreomsorg fungerar gör det på bästa möjliga sätt. Ett mycket viktigt sätt är att se till att upphandlingen sköts professionellt, affärsmässigt och i fri konkurrens mellan olika företag. Det har en mycket stor ekonomisk betydelse för den kommunala verksamheten.

Många kommuner väljer att engagera sig i egna bolag i stället för att upphandla duktigt från privata företag. Det här är ett sätt att använda kommunens pengar på fel sätt. Hur hör det hemma i sammanhanget? Jo, ofta skall de kommunala bolagen konkurrera med de privata i upphandlingarna. Men vi vet att de kommunala bolagen ofta sköts på ett sådant sätt att man inte ställer samma avkastningskrav, man kan alltid spela med skattebetalarnas pengar. Förutom att pengarna ibland används på ett märkligt sätt kan man också skaffa sig olika typer av insiderinformation om hur anbudet skall utformas osv. på grund av att det ofta är personalunioner, det går att använda kommunens resurser. Om man i stället för att ägna sig åt att värna de kommunala bolagen, vilket jag tror att regeringspartiet alldeles för mycket gör, ser till att avveckla dem och satsar på att få en välfungerande kommunal upphandling, skulle mycket vara vunnet både för den kommunala verksamheten och för det lokala företagsklimatet.

Det är nämligen så, fru talman, att ett villkor för att de privata småföretagen i kommunen skall kunna delta på ett bra sätt, till nytta för kommunens invånare och för dem som får jobb inom företagen, är att reglerna inte är alltför krångliga och inte kräver alltför stora resurser i bolaget för att kunna vara med och bjuda och få vettigt med tid på sig för att kunna lägga anbudet. Det är inte alltför ovanligt att anbudsfrågningarna sköts lite med vänsterhand, så att det bara är de stora bolagen som redan är insatta och erfarna som kan vara med och bjuda.

Många av de tjänster som man i dag bedriver i antingen kommunal bolagsverksamhet eller i vanlig kommunal regi kan man upphandla helt och hållet på entreprenad, men man kan också upphandla olika typer av stödfunktioner eller delar av den kommunala verksamheten, t.ex. gatuunderhåll, matlagning inom äldreomsorgen m.m. Genom att bryta ned det i små enheter och göra en korrekt upphandling kan man utan förtäckta subventioner, svågerpolitik eller annat faktiskt också gynna det lokala näringslivet.

Jag kan ta ett konkret exempel. När Sollentuna kommun för ett par år sedan valde att dela upp sitt anbudsförfarande för parkunderhållet i mindre enheter lyckades man både sänka kostnaderna och få en extremt professionell skötsel av slottsträdgården vid Edsbergs slott, samtidigt som man använde helt andra entreprenörer för att sköta det vanliga parkunderhållet. Till både nytta och nöje för kommunens invånare blev alltså Edsbergs slottsträdgård bättre skött, och man kunde spara pengar och använda sig av lokala företagare. Det är ett exempel på hur man använder den offentliga upphandlingen på ett bra sätt för både skattebetalare och företag.

Man kan också gynna den lokala utvecklingen på andra sätt. Om en kommun begär in ett anbud för skolmåltiderna till hela kommunen i ett anbud är det klart att det inte finns speciellt många företag som kan vara med och bjuda på ett sådant, och inte kanske det blir så speciellt trevlig verksamhet heller. Men om man däremot lägger ut anbudet på varje skola för sig eller varje äldreboende för sig så kan den lokale krögaren vara med och bjuda på ett bra sätt.

Det här handlar också väldigt mycket om att skapa ett gott företagarklimat i vårt land; att skapa ett positivt företagarklimat som också skapar en god lokal utveckling. Vi vet ju att det finns väldigt få saker som en kommun i praktiken kan göra utöver att ha en bra skola och en bra infrastruktur, men några saker man kan göra är just att genom den lokala upphandlingen se till att man får ett gott företagsklimat för de små företagen. Få saker gynnar tillkomsten av nya företag på en ort så mycket som just att det finns andra levande företag på orten. Då är det ju bra att man nu har samlat sig till att vilja lyfta fram upphandlingsfrågorna i en statlig utredning. Vi har haft lagen i ett antal år, och detta visar att det fortfarande finns brister i den.

Förslaget från Riksdagens revisorer kom för rätt länge sedan, men de pekar på ett antal områden där man borde flytta fram positionerna. I betänkandet är majoritet och opposition överens om att det finns väldigt mycket utestående frågor och att det kan vara bra att samla ihop det här i en gemensam utredning.

För att det inte skall bli så som man så ofta lite ironiskt säger, att man begraver saken i en utredning, måste man också ge den här utredningen

en mycket tydligare inriktning. Den inriktningen menar vi måste vara att underlätta för de små och medelstora företagen att vara med och bjuda på ett bra sätt så att man kan få fram de bästa produkterna till det bästa priset och gynna företagandet utan att använda sig av de metoder som vi så ofta tycker är dåliga.

Det framgår mycket mer av vad tidigare talare har fört fram om den exakta inriktningen på det här, och jag skall inte ta upp mer av kammarens tid. Men jag vill ändå till sist peka på de miljökrav som jag tycker att det är viktigt att man skall ta med i den här utredningen och som vi vill skall uttryckligen framgå av direktiven, liksom vi vill att det skall framgå att villkoren för de små och medelstora företagen och den svenska linjen i EU-arbetet skall ingå i den här utredningen. Man skall inte blanda ihop miljökrav med att snedvrیدا konkurrensen. Det viktiga för medborgarna i kommunen är ju att man till de kvaliteter som man sätter upp att man vill ha får de bästa priserna, inte att man så att säga gynnar lokalt företagande på bekostnad av kanske företagare i grannkommuner eller något längre bort som kan tillgodose de önskemål som man faktiskt har satt upp. Därför är det viktigt att man också är tydlig i att det skall vara klara och öppna konkurrensvillkor som gäller i den lokala offentliga upphandlingen.

Därmed, fru talman, har jag förbrukat min talartid och yrkar alltså bifall till reservation nr 1.

Anf. 138 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Ämnet offentlig upphandling är en mycket stor och komplicerad fråga. Av den anledningen tog också finansutskottet initiativ till att Riksdagens revisorer skulle granska just detta ämne. Så har skett, och detta betänkande vilar på den grund som revisorernas rapport innehöll. Att frågan dessutom väcker ett stort intresse inom den politiska debatten kan avläsas av de många motioner som väckts med anledning av just frågor kring offentlig upphandling.

Vi kan dessutom konstatera att den offentliga upphandlingen har stor ekonomisk betydelse, då den omfattar ett belopp motsvarande ca 300 miljarder per år. Det är ett stort belopp – det har sagts även tidigare här – där även små effektiviseringar i upphandlingsprocessen naturligtvis ger betydande besparingar till beställaren, besparingar som lämnar utrymme till andra satsningar inom den offentliga verksamheten, om den politiska viljan så bestämmer.

För övrigt anser också utskottsmajoriteten att en offentlig upphandling bör vara ett effektivt instrument för att påverka utbudet på marknaden så att beståndet av produkter snabbare kan anpassas till t.ex. krav på ekologisk hållbarhet osv.

Om man sedan ser till kommuner och landsting och den offentliga upphandling som sker där rör det sig om betydande belopp, uppskattningsvis ca 200 miljarder per år. Utan att här nämna några belopp är ändå en kvalificerad bedömning att det finns betydande besparingar att göra även inom dessa sektorer genom en effektivare upphandlingsprocess. Jag tror att det vore fel att sticka under stol med det.

För att göra en återblick i Riksdagens revisorers rapport så bedömer dessa att det behövs ett mera samlat grepp om upphandlingsfrågorna för att upphandlingen skall bli effektivare. Likaså delar utskottsmajoriteten

revisorernas bedömning att det som vägledning för upphandlarna och för arbetet i EU behövs en tydlig nationell policy för upphandlingsfrågor samt att det också föreligger behov av en fortsatt översyn av reglerna för offentlig upphandling. Vi kan alltså med andra ord konstatera att vi inte på något sätt är framme och att det inte råder full tillfredsställelse med den situation som råder, utan det finns mer att göra.

Den 25 juni 1998 tillsatte regeringen en särskild utredare som skulle titta på vissa frågor om offentlig upphandling. Av direktiven framgår det att utredaren bl.a. skall utreda organisationen av Nämnden för offentlig upphandling och vilken roll samt vilka uppgifter nämnden bör ha i framtiden med hänsyn till behoven inom de här områdena. Det tror jag är viktigt att understryka. Utredaren skall även se över hur tillsynsrollen skall utvecklas och ges större tyngd. Likaså skall utredaren vid prövningen av det offentliga åtagandet särskilt pröva hur informationsverksamheten bör avgränsas i förhållande till andra aktörer och precisera den informationsskyldighet som har ett direkt samband med tillsynsfunktionen och som kan anses vara ett offentligt åtagande. Som synes finns det en rad olika frågor av hög svårighetsgrad. Det här är komplicerade frågor.

Med anledning av vad jag tidigare sade beträffande behovet av en nationell policy samt vägledning för arbetet inom EU i dessa frågor, så vill utskottsmajoriteten att den pågående utredningen snarast ges tilläggsdirektiv. Det innebär att utredningen bör övergå till att bli parlamentariskt sammansatt. Senast den 31 december 1999 bör utredningen lämna ett delbetänkande omfattande de tidigare direktiv jag nämnde.

Vidare bör tilläggsdirektiven ge utredningen i uppdrag att ta fram övergripande linjer för den offentliga upphandlingen samt även riktlinjer för det svenska arbetet inom EU i dessa frågor. Viktigt här är att det tas fram under vilka förutsättningar miljökrav får ställas vid offentlig upphandling. Rimligt är att anse att produkter som köps in också bör uppfylla kriterier för miljömärkning.

En annan fråga vid offentlig upphandling är det som brukar kallas lokal upphandling, alltså beaktandet av möjligheten att väga in inköp av produkter som produceras lokalt. Denna fråga har varit och är föremål för mycket diskussion, inte minst ute i kommunerna där man handlar upp. Utredningen bör även behandla denna fråga i sitt fortsatta arbete. Jag tror att det kan vara bra att man belyser de olika aspekter som det här kan innebära.

Det som utskottet sagt om behovet av övergripande riktlinjer vid offentlig upphandling samt riktlinjer för det svenska arbetet i EU, och där pågående utredning ges tilläggsdirektiv för att uppfylla dessa uppgifter, skall ges regeringen till känna, vilket framkommer i betänkandet. Detta innebär att Riksdagens revisorers yrkande 1 och 2 tillstyrks samt att yrkande 3 avstyrks i detsamma.

Fru talman! Med de orden vill jag till sist yrka bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet samt yrka avslag på de båda reservationerna.

Anf. 139 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! När Sven-Erik Österberg nu har talat om betydelsen av offentlig upphandling – ord som man självfallet kan instämma i – vore det av värde att höra Sven-Erik Österberg säga något om varför han och

utskottsmajoriteten avvisar tanken på en mer omfattande offentlig upphandling.

Vi har från utskottsminoritetens sida varit klara över att ju mer man upphandlar, desto större besparingspotential tas till vara. Då undrar jag av vilken anledning socialdemokraterna inte vill medverka till en mer omfattande offentlig upphandling.

Sedan har utskottsmajoriteten skrivit i betänkandet, tydligen i polemik mot den moderata motionen: Finansutskottet anser det självklart att kommunerna skall kunna bedriva verksamhet i egen regi om de så önskar.

Det är ju inte det som är tvistigt. Det är klart att kommunerna skall kunna bedriva verksamhet i egen regi. Men frågan är ju om de skall bedriva verksamhet i egen regi utan att den har föregåtts av konkurrensupphandling, dvs. att egen regi visar sig vara den fördelaktigaste produktionen av tjänsterna i fråga.

Genom att göra uttalanden av den typ som gjorts i utskottsbetänkandet stimulerar man inte minst de egna kommunalmännen i en rad kommuner att köra verksamheten i egen regi utan att plocka hem de vinster som står att finna när man konkurrensutsätter verksamheten.

Jag skulle vilja att Sven-Erik Österberg utvecklade den här inställningen.

Anf. 140 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Det första som Lennart Hedquist tar upp är varför utskottsmajoriteten inte hårdare har tryckt på vikten av offentlig upphandling. Jag säger inte att Lennart Hedquist inte har läst betänkandet, för det tror jag alldeles säkert att han har. Men om man läser noga på s. 13 ser man att vi ganska klart poängterar vikten av en effektiv och konstruktiv offentlig upphandling och att man tar vara på de resurser som ges.

Man kan mena två olika saker, Lennart Hedquist.

Den offentliga upphandling som faktiskt sker kan ju ske på ett bra eller mindre bra sätt. Det är klart att den upphandling som sker naturligtvis skall ske på ett så bra sätt som möjligt. Ett sådant sätt är effektiv upphandling.

Det andra, som jag vet är moderaternas och Lennart Hedquists hjärtepunkt, är att allt skall upphandlas offentligt. Lennart Hedquist har här snuddat vid tanken att det i princip skulle vara nästan förbjudet att bedriva offentlig verksamhet i egen regi, vilket är en uppfattning som jag absolut inte delar. Det förutsätter i så fall att upphandling alltid blir billigare om den inte bedrivs i offentlig regi. Det kan ju så vara i det korta perspektivet i vissa fall. Men Lennart Hedquist har ju precis som jag sett vad som har hänt inom det offentliga området, inte minst när det gäller privata sjukhem som vid anbudsförfarandet och i upphandlingens inledningsskede visade sig väldigt billigt.

Det vore roligt att i efterhand se notan för de projekt som har varit mindre lyckade och vad den totala kostnaden blir när man skall städa upp. Det kan man naturligtvis fundera lite grann över.

Jag delar Lennart Hedquists uppfattning att offentlig upphandling skall vara effektiv och skötas på ett bra sätt. Det finns säkert mycket att göra där. Framför allt gäller det att upphandlarna blir mer professionella. Det är nog någonting som vi gemensamt kan sträva mot.

Anf. 141 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Det är riktigt att det är väldigt viktigt att vi har en effektiv offentlig upphandling. Det finns exempel, bl.a. inom det kommunala området, på dåligt upphandlingsunderlag. Man har inte preciserat kvalitetskraven osv., och då kanske man har fått produkter därefter. Här har kommunerna självfallet mycket att lära, och det är dessbättre också många som lär sig av gjorda misstag.

Men det som är det viktiga att diskutera utifrån utskottsbetänkandet är att det inte bara gäller en effektiv offentlig upphandling utan också en mer omfattande offentlig upphandling. Det är här vi skiljer oss åt. I utskottsbetänkandet finns det ju exempel på att man avvisar tanken på en mer omfattande offentlig upphandling. Nu vet jag att många socialdemokrater i många kommuner är positiva till mer upphandling och också genomför sådana. Varför skulle då inte också utskottsmajoriteten kunna visa denna positiva inställning till upphandling? I stället talar man om vikten av egenregi. Jag avvisar inte egenregi, självfallet inte. Men jag menar att man först skall förvissa sig om att egenregin är konkurrenskraftig, dvs. att den skall vinna en upphandling.

I många kommuner skyddar man egen regi från konkurrensutsättning, och det lider medborgarna av eftersom de då får betala för mycket för den service som skall produceras.

Anf. 142 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Beträffande omfattningen av den offentliga upphandlingen har vi faktiskt inte preciserat oss i betänkandet.

Lennart Hedquist frågade i sitt förra inlägg varför en rad synpunkter som framförts inte har verkställts. Det är ytterst sällan man fattar beslut under tiden en utredning pågår och därigenom föregår utredningens resultat. Med anledning av de synpunkter som framförts och den motionsmängd som finns i frågan har vi tyckt att det finns anledning att låta en parlamentarisk utredning belysa frågan i hela dess bredd. Jag har inte någon förutfattad mening om det exakta innehållet, utan jag förutsätter att utredningen i vanlig god ordning – precis som Karin Pilsäter sade skall den naturligtvis inte grävas ned – analyserar och klarar ut de frågetecken som finns, så att man kan fatta ett bra beslut som kan ligga till grund för det fortsatta arbetet inom offentlig upphandling. Detta är viktigt att påpeka.

Jag tycker att Lennart Hedquist har en lite förutfattad mening när han säger att vi i varje läge försöker bromsa en offentlig upphandling därför att en egenregi skall sättas före. Det finns naturligtvis en rad områden som kan vara mycket lämpliga för offentlig upphandling, t.ex. inom tekniska områden, vilket också sker. Däremot kan det finnas andra aspekter på andra områden där kommunen, trots att man gör upphandlingar fortfarande har ett mycket stort ansvar. Det måste naturligtvis följas upp mycket noga, men när man handlar upp måste man också beräkna vad man lämnar ifrån sig och inte själv har kontrollen över. Det är viktigt att det finns en balans däremellan.

Anf. 143 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Riksdagens revisorer anvisar en rad olika områden som lämpar sig för en fortsatt översyn, vilka utskottsmajoriteten gjort till sina.

Det handlar om detta med behovet av en nationell policy, frågan om små och medelstora företag, annonsering, förhandling, ramavtal, miljöfrågor och en rad andra frågor. Jag vill fråga Sven-Erik Österberg varför ni väljer ut enbart miljöfrågorna – låt vara att de är viktiga i sig – till riktlinjer för utredningen. Vad är utskottsmajoritetens argument för att lyfta fram dessa frågor men hävda att alla andra viktiga frågor skall lämnas fritt för utredningsarbetet?

Sedan vill jag passa på att yrka bifall till reservation 1 under mom. 1.

Anf. 144 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Ett skäl till att vi har lyft fram frågan om lokal upphandling är att det pågår en stor diskussion bland våra kommunala företrädare som lyfter fram den här frågan. De säger: Vi skulle vilja att snickaren på orten fick jobbet att bygga om, därför att det skulle gynna vår verksamhet.

Det kan man ha olika infallsvinklar på. Per Landgren vet lika väl som jag vad Nämnden för offentlig upphandling tycker. Det spelar inte någon roll. Det råder många delade meningar om det. Då tycker vi att det finns anledning att lyfta fram den frågan och låta den särskilt belysas av utredningen. Hur klarar man ut det så att man kan få ett samförstånd och en lokal upphandling? Ett sätt kan vara det som Karin Pilsäter nämnde. Om man delar upp det i små poster kan man på det sättet tillgodogöra sig det bättre.

Det andra är miljöaspekten. Det har under ganska lång tid kanske inte beaktats som ett fullgott skäl att man skall ta miljöhänsyn när man gör upphandling. Nu har det hänt saker på senare tid. Det finns miljömärkning och sådant. I ett gott underlag för en upphandling kan man också ställa ganska höga miljökrav och krav på miljömärkning. Men vi har också där tyckt att det kan finnas anledning att påpeka att det också är något man bör beakta när man utreder.

För övrigt anser vi att de saker som revisorerna har påpekat och som kan göras om till direktiv naturligtvis kommer att beaktas av regeringen när den skriver direktiven. Då får man en fullständig belysning av den problembild som finns omkring den här frågan så att man också får en bra utredning som ett resultat av detta.

Anf. 145 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Jag kan bara säga att jag noterar svaret. Det ger bara ett lite godtyckligt intryck när det plockas fram några saker och det inte är en större bredd, som vi i vår reservation har velat att man skall prestera.

Anf. 146 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Skulle utskottet och utskottsmajoriteten göra som Per Landgren föreskriver skulle det i princip innebära att utskottet skriver direktiv till utredningen för att belysa frågan. Nu är det inte vår uppgift. Det är faktiskt regeringen som skall göra det. Med de kontakter som vi har med regeringen kan vi nog belysa frågan så att vi får bra direktiv som motsvarar vad som står i revisorernas rapport. Det kan jag lugna Per Landgren med.

Anf. 147 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Sven-Erik Österberg refererar till de s.k. vårdska­daler som ibland har skett vid privat upphandling och tar dem som exempel på att det kanske är bra med egenregi i stället. Det visar snarast på dels behovet av en ökad professionalitet inom politiker- och tjänstemannakåren i kommuner, dels behovet att föra en vidare debatt.

Vad det handlar om vid vårdska­daler – oavsett om de har skett i privat regi eller i kommunal regi – är att man har varit dålig att styra och leda. Man har vid den privata upphandlingen varit dålig på att markera vad det är man vill ha.

Vilken husmor som helst vet, att går man in på Konsum eller ICA och säger att man skall ha korv och att man vill ha den billigaste, är det inte säkert att man får den bästa. Man måste definiera vad det är man vill köpa. Sedan får man se vem som har det bästa priset för just det man vill köpa.

Det är inte säkert att det alltid är det billigaste, och det inte är inte säkert att det alltid är den privata entreprenören. Det kan mycket väl vara så att det bästa är att behålla verksamheten i egen regi. Men då har man fått klart för sig både vad det är man vill ha och att man får ett bra pris.

Vad jag verkligen skulle vilja fråga är: Varför är socialdemokraterna nu – om jag vänder på Per Landgrens fråga – så angelägna om att kunna utreda frågan om lokal upphandling, dvs. om det är rätt eller fel med lokal protektionism, men inte intresserade av att man skall utreda frågan om att förbättra och förenkla för de små företagen, dvs. hur vi skapar ett gott lokalt företagsklimat?

Anf. 148 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Företagsfrågor och gott näringsklimat kanske hör hemma i en annan debatt, men det kan höra lite grann till den här frågan.

När det gäller vårdska­daler har jag egentligen ingen annan uppfattning än Karin Pilsäter. Det handlar naturligtvis i grund och botten om att man när man gör upphandlingsformulären också preciserar på ett sådant sätt att den som skall lämna pris också kan göra det utifrån de grunder man har ställt upp.

Här vet vi att det brister mycket. Det visade sig kanske inte minst vid busstrejken för inte så länge sedan. Det fanns vissa upphandlingar som inte reglerade någonting om det blev några störningar i verksamheten. Det är en indikation som gäller den här biten.

Man kan naturligtvis ha olika ideologiska uppfattningar. Inom många socialdemokratiska kommuner har man också upphandlat en del för att få en jämförelse med verksamhet i egen regi, t.ex. vård. Om vi anklagas tycker jag nog ändå att det finns en hel del att peka på där man har gjort en del på den fronten.

Det går nog inte att komma ifrån detta oavsett hur slipad man är och hur uppmärksam man är som politiker. Har man lagt ut verksamhet på ett privat företag är det klart att man inte har samma möjlighet att gripa in och styra på det sätt som man har med egenregi.

Det tycker jag ändå att man skall beakta när man har en egen verksamhet. Där har man lättare att styra. Är det en privat vårdfirma som sköter verksamheten är det ändå ett eget företag som har ett ansvar för

sin verksamhet. Det skall kringgärdas av regler. Man kan ha en lång diskussion om det.

När det gäller lokal upphandling sade jag i svaret till Per Landgren att det är en fråga som är mycket stor i våra led och som diskuteras bland vårt kommunfolk. Det gäller framför allt i glesbygdskommuner där man tittar på hur man kan göra med det lilla näringsliv man har och hur man bäst kan behålla det.

Anf. 149 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Vi är återigen tillbaka till vårdverksamhet, förskollärare, eller vad det kan vara fråga om. Sätter man upp ordentliga krav och kriterier för hur verksamheten skall skötas har man också någonting att gå efter ifall det inte fungerar. Men bedrivs verksamheten i egenregi kan det faktiskt vara betydligt mycket svårare att sätta fingret på problemet och förändra om det inte fungerar.

Jag tror inte alls att det är så enkelt som att man skall se till att man alltid har kontroll över själva driften. Det kan vara väl så effektivt och funktionellt för kommunens medborgare att få den service de skall ha genom att man har definierat vad det är som skall gälla och att man kan ställa krav på entreprenörer.

Vad jag verkligen vill invända mot är resonemanget som Sven-Erik Österberg nu för fram. Anledningen till att ni tycker att det är så viktigt att utreda frågan om lokal protektionism är att det är en diskussion inom socialdemokratin. Då får ni väl ha en egen arbetsgrupp inom det socialdemokratiska partiet.

Det här är en offentlig utredning som hör till statens offentliga utredningar, och den skall väl utreda de frågor som är viktiga för de svenska medborgarna. Ute i kommunerna är det för de olika företag som där inte ges möjlighet att vara med och konkurrera, på grund av att det är för krångligt eller att man bedriver lokal protektionism, fullkomligt ointressant vad ni har för interna partiproblem.

När det gäller ett gott lokalt företagsklimat kan man inte skjuta över den frågan därför att det är en näringspolitisk fråga. Det är just det man gör i många kommuner. Man bedriver näringspolitik för sig och lägger sig i saker som definitivt ligger utanför den kommunala kompetensen. Men det som ligger innanför, exempelvis frågor om offentlig upphandling, struntar man i och sköter på ett sätt som inte skapar ett gott lokalt företagsklimat i alla sammanhang.

Därför tycker vi från Folkpartiets sida att det vore mycket bättre om den statliga utredningen verkligen utredde det som är viktigt, nämligen: Hur skapar vi ett gott lokalt företagsklimat? Det gör vi genom att se till att småföretagens villkor kommer in i utredningen.

Anf. 150 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Det sista förutsätter jag. Jag har sagt det tidigare här. Jag kan än en gång bedyra att det är klart att utredningen skall se på hela perspektivet när det gäller offentlig upphandling. Det som Karin Pilsäter nämner kommer också in.

Karin Pilsäter påpekar vad vi i majoriteten skriver i betänkandetexten. Det är fråga om inte Karin Pilsäter går ett steg för långt. Vi må väl ändå bestämma vad vi vill ha i vår text, även om Karin Pilsäter kan ha åsikter

om det. Ytterst tycker jag inte att det är något konstigt att vi tar vårt politiska material ur vår politiska debatt. Det förutsätter jag att också Karin Pilsäter gör från Folkpartiet när hon argumenterar och diskuterar i utskott eller i annat politiskt forum. Det är i sig inget märkvärdigt.

I fråga om privat verksamhet vill jag inte sträcka mig så långt att det skulle vara lättare att styra verksamhet genom att man lägger ut den. Det tror jag helt enkelt inte på. Däremot är det viktigt att man omgärdar det med regler när man gör det. Det gäller också när man har egen verksamhet.

Man måste ha en tydlig målbeskrivning för den som är utförare av verksamheten. Om man har en köp-och-sälj-funktion eller en vanlig förvaltningsfunktion är det ändå viktigt att personalen, arbetsledare, osv. vet vad kommunen, politikerna, fullmäktige och beställarna vill ha ut av verksamheten. Det tycker jag gäller båda sidor. Att det skulle vara lättare att bedriva verksamhet genom att lägga ut det på entreprenad tror jag inte. Det handlar om noggrannheten i verksamheten.

Till sist, Karin Pilsäter, tror jag i alla fall att om man har egna anställda och driver en verksamhet har man större inflytande och större möjlighet att påverka under resans gång än om man lägger ut verksamheten på ett annat privatföretag som driver den. Jag säger inte att det behöver bli fel, men jag gör bara en liten gradering i detta. I grund och botten handlar det nog om hur man vill se att detta skall skötas, och det kanske vi har lite olika uppfattningar om.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

10 § Allmänna motioner om företags- och kapitalbeskattning

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU11

Allmänna motioner om företags- och kapitalbeskattning

*Allmänna motioner om
företags- och
kapitalbeskattning*

Anf. 151 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Skatteutskottet gjorde i början av veckan en resa till Göteborg, och som vi fick lära oss i den tyska grammatiken så har var och en som har gjort en resa något att berätta. Jag skall strax berätta vad vi upplevde i Göteborg som har en direkt koppling till det betänkande som vi nu skall behandla.

I detta betänkande har samtliga motioner givetvis avstyrkts av utskottsmajoriteten. Det är synd, eftersom en del av dem många gånger innehåller väl avvägda och väl framförda lösningar på de stora problem som nationen har. Skall vi acceptera den höga arbetslösheten och stillatigande se hur 8–10 % av landets arbetsvilliga tvingas in i ett totalt beroende av statsmakternas välvilja för sitt uppehälle? Skall vi fortsätta att rutscha utför i OECD:s statistik över välståndet? Hur skall vi kunna skapa de resurser som krävs för att de grundläggande uppgifterna för ett samhälle skall kunna fungera?

Alla partier verkar sedan länge överens om att det är genom ett ökat företagande som den helt nödvändiga tillväxten skall komma. Här till-

sätts olika pratgrupper på regeringsnivå för att prata om behovet av tillväxt. Runtom i landet pågår ett intensivt arbete för att skapa underlag för tillväxtavtal. Inom parentes kan jag säga att arbetet med tillväxtavtal liknar hur man i Sovjetunionen arbetade fram sina femårsplaner – mycket väsen för ingenting.

Skattesamtal mellan partierna pågår också. Och under den pågående budgetprocessen läcker det ut nya bidragssatsningar. Men när det gäller företagarnas villkor händer praktiskt taget ingenting. Stoppreglerna för fåmansföretag är utredda, och landets fåmansbolag väntar otåligt på att den aviserade propositionen om slopandet av flertalet stoppregler skall läggas fram.

Den av regeringen tillsatta Småföretagardelegationens 71 förslag bereds fortfarande i Regeringskansliet. Vi moderater har tillsammans med kristdemokraterna motionerat om de allra flesta av delegationens förslag. Men motionerna avslås på löpande band.

De käcka löften som lämnades av företrädare för riksdagsmajoriteten vid den s.k. småföretagarriksdagen före valet har förbytts i tystnad och väntan. I likhet med teaterpjäsen *I väntan på Godot* är det högst osäkert vad man väntar på.

Fru talman! Nog är det väl skräp om inte riksdagens ledamöter skulle kunna ha en uppfattning i alla dessa frågor, även om det pågår diskussioner och överläggningar på regeringsnivå? Skall inte vi som är valda ombud för Sveriges folk kunna säga ifrån och tala om vad vi tycker är viktigast? Om vi inte anses kunna göra det, vad har vi då för funktion?

Fru talman! Vad var det nu som hände i Göteborg? Jo, skatteutskottet gjorde några mycket intressanta studiebesök. Vi var bl.a. på Atlet AB, som är ett av landets största familjeägda verkstadsföretag med en omsättning på 1,2 miljarder och med 950 anställda. Atlet tillverkar truckar som till 90 % säljs på export. Vi träffade grundaren och styrelseordföranden Knut Jakobsson, som gav en exposé över företagets utveckling. Med ett startkapital på 17 000 kr startade han 1958 företaget, till en början ensam och på deltid. Men genom en bra produktutveckling har detta företag så småningom blivit mycket framgångsrikt och har nu på dessa 40 år blivit något som vi inte har många av i Sverige, nämligen ett medelstort familjeägt företag. Men det har inte varit problemfritt. Och det största problemet enligt Jakobsson har varit skatterna i Sverige, som vid några tillfällen t.o.m. har hotat företagets existens.

Knut Jakobsson pekade på att det största hotet i dag mot företagets framtid som familjeägt är arvsskatten, som i sin nuvarande utformning omöjliggör ytterligare ett generationsskifte. Våra reservationer på den punkten förkastades av riksdagen häromveckan. På dagens agenda står slopandet av såväl dubbelbeskattningen på företagsvinster som förmögenhetsskatten, som också fanns med på Knut Jakobssons lista över förutsättningar för ett framgångsrikt företagande i framtiden.

Så långt Atlet och Knut Jakobsson. Hans vittnesmål är inte unikt. Så har familjeföretagare berättat och resonerat i minst 40 år. Det är den tidsrymd som jag själv har varit verksam i svenskt näringsliv och kunnat se hur stora framgångsrika familjeföretag har sålts för att ofta slaktas och sedan försvinna. Den utlösande faktorn har praktiskt taget alltid varit svårigheterna att kunna ta ut en rimlig lön utan att äventyra företagets framtid. Det var som värst 85 % marginalskatt på inkomst av tjänst och

3 % i förmögenhetsskatt på kapitalet, och det skulle dessutom betalas med skattade pengar. Situationen är bättre i dag, men fortfarande har vi ett mycket företagarfientligt klimat i Sverige.

Det unika med Knut Jakobsson och Atlet är att han velat fortsätta trots hård internationell konkurrens och mycket ogynnsamma skatteregler. Det vanliga är ju att företagarna har sålt sina företag och flyttat från Sverige. En del spelar golf i behagligt väder, men många har också startat företag i sina nya hemländer. Då känns det motigt. Vi skulle i dag behöva deras skaparkraft för att få fart på tillväxten. Entreprenörsanda, uthållighet och affärsmannaskap är bristvaror i Sverige.

I dagens nummer av Ny Teknik konstateras att Sveriges patenthandel under de senaste sex åren har gett ett överskott på 5,2 miljarder. Det låter ju bra. Det finns tydligen fortfarande klyftiga och uppfinningsrika personer i landet som kan skapa morgondagens produkter. Problemet är att patenten inte utvecklas i landet. Enligt tidningsartikeln beräknar man att 600 000 jobb skulle ha skapats i industrin om vi i Sverige utnyttjat dessa patent och tillverkningslicenser. Varför det inte görs beror i hög grad på oförmånliga skatter för såväl företagare som uppfinnare. Fru talman! Det kan vi i riksdagen ändra på.

Fru talmannen och övriga ledamöter i riksdagen känner alla väl argumenten för att vi moderater anser att företagsvinster inte skall dubbelbeskattas. Företagsflyttningar till Finland under senare tid är t.ex. en direkt följd av nuvarande dubbelbeskattning. Ett steg i rätt riktning vore att införa de dubbelbeskattningsregler som gällde 1994 och som infördes av den dåvarande borgerliga regeringen, men som var en av de för svensk företagsamhet fatala återställarna av den socialdemokratiska regeringen. Bland OECD:s 24 medlemsländer har 10 helt avskaffat dubbelbeskattningen av bolagsvinster. Och i Norge och Finland är därför beskattningen av företagsvinster bara 28 % jämfört med 50 % i Sverige. Det, fru talman, är skillnaden.

Även förmögenhetsskatten i Sverige är ett hinder för den ekonomiska utvecklingen. 15 av OECD:s 24 medlemsländer har helt avskaffat förmögenhetsskatten. Om vi jämför med de länder som fortfarande har förmögenhetsskatt är vi unika igen. På en förmögenhet på 10 miljoner kronor är förmögenhetsskatten i Sverige 1,07 %. Men snittet för OECD är 0,21 % och för EU 0,17 % för samma förmögenhet. Men det är inte bara förmögenhetsskatten i sig som är tillväxtfientlig. Som lök på laxen har vi i Sverige det unika förhållandet att vi fortfarande har sambeskattningsgränsen för skatt är 900 000 kr såväl för en ensam person som för ett par. Detta är en besynnerlig regel i ett land där jämställdhet diskuteras flitigt och där det finns en jämställdhetsminister. Förmögenhetsskatten bör avvecklas stegvis, sambeskattningen upphöra omgående och beloppsgränserna höjas.

Reglerna för fåmansbolag måste också revideras så att företagsvinster skall kunna beskattas som kapital och företagarna kunna ta ut en marknadsmässig lön. Dessutom bör alla stoppregler för fåmansföretag slopas. Nuvarande regler är diskriminerande gentemot småföretagarna och deras familjer.

Fru talman! Vår resa till Göteborg innehöll även ett besök i arla morgonstunden på Göteborgs fiskmarknad. Vi kunde där se hur tillgång, efterfrågan och kvalitet skapade en prisbild. Dessutom hade vi en dis-

kussion med företrädarna för fisket om mom. 10 i betänkandet. Det handlar om att ge de svenska yrkesfiskarna samma möjligheter som deras danska kolleger att göra ett yrkesfiskaravdrag. Detta är inte heller någon ny fråga.

Hösten 1996 uttalade riksdagen att regeringen skulle lägga fram ett förslag med detta innehåll. En statlig utredning har genomförts och redovisats. Men regeringen kommer ändå inte loss. Vi anser därför att riksdagen ånyo skall uppmana regeringen att lägga fram ett förslag om ett särskilt yrkesfiskaravdrag under innevarande riksmöte.

Fru talman! Självklart står jag bakom de nio reservationer som Moderaterna skrivit ensamma eller tillsammans med företrädare för andra partier, men jag yrkar bifall endast till reservation 1 under mom. 1.

Anf. 152 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Jag skall också berätta lite om vår resa till Göteborg. Jag tyckte också att besöket på Atlet AB var intressant och lärorikt.

Vad Carl Erik Hedlund inte nämnde var att vi också var på skattemyndigheten och där fick mycket intressant information. Bl.a. sade man att skatteplaneringen i dag är aggressivare än någonsin. Det handlar om bolagens skatteplanering.

Jag vill också erinra om det faktum att Volvo säljer sin personbilsdivision – det kanske alla i kammaren känner till. Volvo söker förhandsbesked för att komma undan den skatt som kommer att uppkomma i samband med realisationsvinsten.

Jag skall läsa lite grann ur en motion vi väckte i samband med den omstruktureringsproposition som antogs för inte så länge sedan: Vi menade att det är bra att det införs klara och förutsägbara regler när det gäller omstruktureringar. I den bästa av världar skulle detta fungera, men med kännedom om vissa delar av näringslivets förmåga och intresse av att kringgå gällande lagstiftningar för att tillskansa sig skatteförmåner var vi tveksamma till regeringens milda skrivningar när det gäller tillämpningar av lagen om skatteflykt.

I den bästa av världar kan skattelagstiftningen vara relativt enkel, och alla agerar i enlighet med lagstiftningens intentioner. Men historien har visat att näringslivet inte alltid är intresserat av enkla regelsystem, eftersom det ofta förekommer att man försöker kringgå gällande lagstiftning. Näringslivets krav på politikerna är att vi skall skapa klara, enkla och hållbara regelsystem och att vi skall ha förståelse för näringslivet. Samtidigt agerar delar av näringslivet emellertid på ett sådant sätt att man omöjliggör just denna typ av regelsystem och förståelse. Förtroendet och förståelsen måste vara ömsesidiga; annars kommer vi även i framtiden att ha oerhört komplicerade skatteregler.

Regeringen skrev att det självfallet inte kan uteslutas att den praktiska tillämpningen kommer att ge oförutsedda exempel på förfaranden som medför icke önskade skatteförmåner. Detta talar för ett allmänt hållet krav utöver de specifika krav som anges på att överlåtelsen inte får medföra otillbörlig skatteförmån. Utredningens slutsats är att en regel av detta slag emellertid skulle minska förutsägbarheten, vilket i sig skulle försvåra omstruktureringen skattemässigt.

Visserligen kan man med den föreslagna lagstiftningen snabbt ingripa vid missbruk av reglerna, men man kommer inte att kunna ingripa mot

redan genomförda åtgärder för att undgå skatt. Om lagen om skatteflykt gavs mer utrymme skulle man emellertid kunna ingripa även mot försök till kringgående, som den föreslagna lagen inte direkt förbjuder.

Detta tycker jag visar ganska tydligt vad det är som håller på att ske. Tolkningsföreträdet hamnar snart hos storföretagen, och de fiskala intresena finns inte kvar. Här står man i kammaren och säger att det skall vara enkla regler och att stoppregler skall tas bort. Men stoppreglerna infördes en gång i tiden just på grund av kringgåendet. Jag håller med om att de flesta stoppreglerna i dag faktiskt kan slopas. Jag tror att det inom en snar framtid läggs fram en proposition som innebär att de flesta stoppreglerna kommer att slopas.

Det är ganska naturligt. De flesta regler som anges i bestämmelserna om stoppregler finns inbakade i annan skattelagstiftning. Egentligen behövs de inte. Samtidigt finns det inslag i stoppreglerna som inte är önskvärda i dagsläget.

Den information vi fick på skattemyndigheten om företagens aggressiva skatteplanering talar för att näringslivet måste agera för att skapa ett ömsesidigt förtroende.

Vi har en reservation fogad till betänkandet. Den gäller förmögenhetsskatten. Vi menar att dagens beräkning av t.ex. den skattepliktiga delen i förmögenhetsbeskattningen inte är särskilt lyckad. Bl.a. behandlingen av olika typer av aktier gör att mångmiljardärer faktiskt skattebefrias. Det är knepigt. Vi vill ha en klarare definition av den del som är riskkapital för att kunna undanta det från förmögenhetsskatt. Det hade varit intressant att ha en gemensam reservation om en del av förmögenhetsskatten, nämligen den slopade sambeskattningen. Vi har samma uppfattning. Det finns säkert en majoritet. Men genom ett otaktiskt förfarande och genom att man i en reservation kräver att förmögenhetsskatten skall tas bort, hamnar vi i en situation där vi inte kan gå med på en gemensam reservation.

Reservation 1 från Moderaterna är intressant. Där står följande: "Ett grundläggande krav på skattesystemet är att näringsverksamhet som drivs här i landet får samma villkor som gäller för näringsverksamheten i de länder som våra företag konkurrerar med." Det ligger mycket i det. Men sedan står där följande: "Motionärerna pekar på de höga svenska skatterna, bl.a. drivmedelsskatterna -- --."

Jag läste häromdagen en artikel om åkerinäringen. Dieselskatterna för åkerinäringen nämns inte längre. Det har visat sig att drivmedelsskatterna i Tyskland kommer att hamna högre än de svenska drivmedelsskatterna. Åkerinäringen för i stället fram de höga personalkostnaderna. Då vill jag koppla detta till problemen med yrkesfiskarna. Jag inser att även yrkesfiskarna vill ha en situation där de kan konkurrera på lika villkor med t.ex. danska fiskare. Men det får väl ske med hjälp av näringspolitiken. Det blir väldigt underligt om man i skattepolitiken inför principen att det går att göra avdrag för kostnader som man inte har haft. I så fall går det att säga att åkerinäringen skall kunna göra samma sak. Varför skulle inte de kunna göra ett yrkesåkaravdrag? Det börjar bli kärvt i fråga om personalkostnader.

Vi kan hålla på att urholka hela lagstiftningen och ge olika typer av avdrag för olika branscher och näringar, men det är inte hållbart. Säg vad ni vill i stället. Säg att ni vill ge ett näringspolitiskt stöd till detta. Detta

kommer från Moderaterna, som vill minska på vartenda företagsstöd. Jag är lite förvånad.

Det finns en del andra reservationer. Det kan vara intressant att titta på EMU-reglerna för moms på spelarköp osv. Enligt mitt sätt att se har RSV gjort felaktiga tolkningar. Man diskuterar huruvida idrottsföreningarna driver näringsverksamhet eller ej. Men man ser för tillfället över dessa frågor.

När det gäller arbetslokal i hemmet handlar det om en myt. Vad är det för extrakostnader man har när man har en arbetslokal i hemmet i ett hus som redan är byggt och som man kanske bygger om? Ombyggnadskostnaderna får man göra avdrag för, och de får föras upp på avskrivningsplan. Räntorna är avdragsgilla under kapital i vanlig ordning. Jag vet inte vilka extrakostnader man har.

Det är bra att det i dag finns ett schablonavdrag för det här. Vi kan diskutera huruvida det skall vara 2 000 eller 4 000 kr. Om man hyr en lägenhet har man 4 000-kronorsavdraget, och om man har egen villa har man 2 000-kronorsavdraget. Om man sedan kan visa att det är kostnader förenade med det hela får man göra avdrag för dem. Om man t.ex. inreder på ett speciellt sätt är inredningen i det avseendet avdragsgill.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 11.

Anf. 153 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Kristdemokraterna har genom sitt motionsarbete på flera olika sätt påpekat behovet av lägre beskattning på flera områden, vilket jag vill beröra i mitt anförande i dag. Speciellt vill jag lyfta fram motion Sk309, där vi anfört att vin och sprit ej skall ingå i avdragsramen för representation.

Det är emellertid inte för att förringa det värde som finns i bl.a. reservation 2 som jag inskränker mig till reservation 7, utan jag anser den vara synnerligen välformulerad.

Jag kommer bl.a. att tala om denna avdragsram och yrkar redan nu bifall till reservation 7 under mom. 7. Övriga kristdemokratiska motioner och yrkanden ställer vi oss naturligtvis bakom, men mitt yrkande inskränker sig till reservation 7.

Vid en snabb genomläsning av samtliga motionsyrkanden och sammanfattningar av motionerna konstaterar jag ganska snart att behovet kvarstår av lättnader för företagare i allmänhet och småföretagare i synnerhet. I betänkandet försöker utskottet finna svar på och argument för att samtliga yrkanden avslagits i den nu pågående överläggning som finansministern tagit initiativ till. Det var ett lovvärt initiativ, men låt oss inte bli lurade på konfekten. Förväntningarna är höga på att konstruktiva förslag skall födas efter dessa samtal. Konstateras bör dock att intensiteten i samtalen är påfallande låg. Det kan inte vara den högst prioriterade frågan för regeringen när man samlas en handfull gånger och har fyra veckors betänketid mellan sammankomsterna. Vi är många som väntar på besked, och det brådskar. Det borde snart vara tid för konkreta förslag och synbara resultat efter dessa månader som gått sedan första träffen avhölls i början på december 1998.

”Skattenivå i företaget, resultatutjämning” heter ett av avsnitten i betänkandet som jag vill belysa, med tanke på att utskottet inte anser sig kunna låta vissa branscher erhålla differentierad beskattning. Men det är

ju ofta det man tillåter. Jämfört med övriga europeiska länder kräver svensk skattelag en högre beskattning och strängare miljöregler för bl.a. åkerinäringen. Detta om något är en differentierad åtgärd som hindrar en sund och god utveckling av svensk företagsamhet.

Låt mig påminna om dessa regler, som på flera sätt kan drabba Sverige och svensk åkerinäring med så pass negativa reaktioner så att vi förlorar ytterligare företag. Dessa kan komma att "flaggas ut", inte bara fartyg och rederier utan även hjulburna lastare och företag inom åkerinäringen. Med reglerna för samtliga i landet verksamma godsbärare drabbas många av skilda beskattningar. Med andra ord: ge åkerinäringen konkurrenskraftigt rättvisa skatteregler framöver!

Åkerinäringen och andra företagare förväntar sig förslag från regeringens skattesamtal, och man kan ställa sig frågan: När har regeringen talat färdigt? När kan vi läsa konkreta och trovärdiga förslag som ger företagen bättre förutsättning att driva företag och därmed skapa jobb?

Fru talman! Ägarbeskattningen är nästa avsnitt i mitt anförande.

Om en person sätter in eget kapital i sitt företag, gör han det då inte i första hand för att få en god tillväxt på sitt kapital? Det gör åtminstone vi privatpersoner. Men det finns också en drivkraft hos företagaren, nämligen att driva sitt företag, som har nämnts tidigare här i kammaren i dag. Drivkraften är att det egna företaget skall få ett grundkapital och ett rörelsekapital att använda. Detta risktagande borde också stimuleras av den svenska skattelagstiftningen.

Kristdemokraterna vill därför anförda att vi önskar se åtgärder som skulle säkra tillgången på riskkapital, speciellt med tanke på onoterade, mindre och nya företag. I vårt grannland Danmark finns redan en modell med förlustgarantier om 50 % av riskbolagens placeringar i onoterade bolag.

Dubbelbeskattningen av bolagsinkomster som vi fått i Sverige inskränker sig till onoterade företag. Kristdemokraterna hävdar att det borde vara lika självklart att gå vidare så att dessa regler kommer att gälla alla företag som att vi skall sträva efter arbete åt alla människor. Om vi går ut och påstår att vi skall minska arbetslösheten måste vi också ikläda oss ett ansvar som möjliggör för de personer som genom handling visat att de är beredda att gå in under oket att driva ett företag.

Riskkapitalförsörjningen måste således åtgärdas om vi i riksdag och regering skall vara trovärdiga och om Sverige skall uppfylla kravet om sänkt arbetslöshet.

På motsvarande sätt borde alltså även fåmansföretagen behandlas. Småföretagardelegationens förslag bör genomföras för att på så sätt få till stånd ett bättre företagsklimat i Sverige.

Fru talman! Nästa punkt är representationsavdrag för måltider.

Det torde inte råda någon tveksamhet om att företagare förlägger många affärsöverläggningar i anslutning till en måltid. Ibland kan det t.o.m. vara tvärtom, att en måltid är inledningen på en givande affärsöverenskommelse och därmed skapande av ännu fler arbetstillfällen. Även om jag yrkar på att avdragsrätten skall begränsas genom att vin och sprit inte skall ingå i avdragsramen, i enlighet med reservation 7 till detta betänkande, borde det vara rimligt att även höja avdragsutrymmet i stället för att sänka det.

Vad kan man bjuda någon på för futtiga 90 svenska kronor? Det är väl möjligtvis en tallrik makaroner och falukorv under en kvällsvickning. Det är förunderligt att vi svenskar skall vara förmyndare över vilka måltider som skall vara representation och därmed ha möjlighet att yrka avdrag för en affärsmåltids kostnader.

Hösten 1996 halverades avdragsutrymmet till 90 kr till en kostnad av 500 miljoner kronor. Det är försumbart i sammanhanget, eftersom jag tror att måltiderna hade blivit desto fler. Jag vidhåller fortfarande att det borde vara en rättvisefråga att skattemedel inte skall avsättas för vin- och spritkonsumtion i anslutning till arbetsplatserna. Genom att begränsa avdragsutrymmet borde det också bli mindre konsumtion och därmed lägre kostnader för polis och sjukvård. Jag anser det vara värdefullt med ett avdragsutrymme som är högre än 90 kr, men detta skulle skapa ännu fler servicearbeten inom hotell- och restaurangnäringen.

Jag vill även nämna någonting om yrkesfiskarna, fru talman.

En gammal näring i Sverige är fiskeribranschen. Det borde inte råda något tvivel om att vi skall göra allt vi kan för att behålla svenska fiskare i svenska vatten. Det är fel i systemet när utländska fiskebåtar opererar i svenska vatten och dessutom går till svenska hamnar och säljer sina produkter.

Kristdemokraterna vill därför införa konkurrensneutralitet för de svenska yrkesfiskarna. Vi anser att det är fel, som vi läser i pressen, att utländska båtar opererar i svenska vatten som har helt andra ekonomiska förutsättningar att avvyttra fångsten på ett för svenska konkurrensmöjligheter negativt sätt.

Även i detta fall har regeringen krav på sig att snarast prestera ett genomtänkt och bra förslag. Den särskilda utredaren som tillkallades i slutet på 1997 har i början av detta år avlämnat sitt arbete. Även i detta sammanhang väntar vi med spänning på regeringens kraftfulla åtgärder till förmån för småföretagande fiskare.

Avslutningsvis vill jag också nämna förmögenhetsskatten, fru talman. Den vidrördes här tidigare dels av Moderaternas Hedlund, dels av Per Rosengren.

På sikt bör denna skatt avskaffas. Vid en översyn och jämförelse mellan övriga europeiska länder framstår vi som ett dyrt land att inneha förmögenhet i. Det är inte rätt att vi skall hårt beskatta de människor som på ett hårt och ärligt sätt tjänat ihop ett kapital som de kanske har för avsikt att konsumera under den kommande pensionstiden. Med den låga ränta som bankerna för tillfället erbjuder kan det rentav bli så illa att de 30 procentens reavinstbeskattning gör att glädjen och motivationen att spara till den egna ålderdomen helt försvinner. Även om möjligheterna finns att minska förmögenhetsbeskattningen är det ändå en ganska dyr och omständlig skatt.

Inom några år skulle vi kristdemokrater gärna se att denna beskattning är helt borttagen. Vi kan inte som ett enskilt land fortsätta att driva en skattepolitik som inte tar hänsyn till utvecklingen i omvärlden. Hur detta skall gå till behöver vi inte debattera här och nu. Viktigast är att vi kommer fram till den gemensamma åsikten att förmögenhetsskatten skall mildras och att vi därmed uppmuntrar människor att behålla sitt kapital i Sverige.

Jag vill också avslutningsvis säga att jag ställer mig bakom det Hedlund nämnde angående de förmånliga regler som sambor, till skillnad från gifta par, får åtnjuta. Även Per nämnde detta. Jag går inte in på det djupare.

Avslutningsvis yrkar jag alltså bifall till reservation 7.

Anf. 154 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Kenneth Lantz nämnde beskattningen av åkerinäringen. Jag har roat mig med att titta just på utvecklingen när det gäller dieselbeskattning i Tyskland och de nya förslag som nu kommer. De innebär faktiskt att Tyskland kommer att ha en högre dieselskatt än Sverige. Att döma av Kenneth Lantz anförande verkar det som om han tror att svensk åkerinäring skulle ha en högre dieselbeskattning. Så är det alltså inte.

Det man från åkerinäringen nu själv hävdar är just att personalkostnaderna skulle vara högre och att de skulle behöva vissa andra regler. Då är vi inne på yrkesfiskaredebatten. Anser kristdemokraterna att man skall använda skatteinstrumentet för att subventionera olika typer av branscher? Hur många branscher ytterligare är man beredd att subventionera? Skall man sänka skatterna på diesel trots att omvärlden har högre skatter och dessutom andra vägavgifter som nu också, framför allt i Tyskland, är på väg upp?

Jag skulle vilja ställa en fråga när det gäller dubbelbeskattningen. Det finns inte någon enda undersökning som pekar på att ett borttagande av dubbelbeskattningen skulle skapa ett enda nytt arbetstillfälle. Snarare visar det sig att så inte är fallet, dvs. att det inte skapar någonting. De undersökningar som är gjorda har ju visat att det inte påverkar sysselsättningen. Det gäller kanske något annat. Det är signaler av annan natur till näringslivet. Det handlar om symbolfrågor. Jag tycker att det är lite väl kostsamt att kasta ut mellan 8 och 15 miljarder på rena symbolfrågor.

Ni nämner alkohol i er reservation när det gäller representationsavdragen, Kenneth Lantz. Gäller det också lättöl? Kenneth Lantz talar i anförandet om vin och sprit. Förut var starköl tillåtet. Vill ni gå tillbaka till det?

Han sade också att kostnaderna för polis och sjukvård skulle minska om man förbjöd avdrag för alkohol vid representation. Låt säga att avdragsgränsen ligger kvar på 90 kr, som räcker till falukorv. Menar Kenneth Lantz att människor skulle dricka så mycket alkohol på representationskontot att det skulle orsaka stora kostnader för sjukvården och för polisen?

Anf. 155 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Två minuter räcker föga för att återkomma till detta. Vi får kanske fortsätta denna debatt vid något senare tillfälle, Per och jag. Det gör jag med nöje.

Fru talman! Jag bor nere i Helsingborg. Det är inte ovanligt att jag förflyttar mig mellan Malmö och Helsingborg på motorvägen, och jag åker även ned till Trelleborg och Ystad. Jag konstaterar dagligen när jag är ute och kör på dessa vägar att de flesta fordon inte längre kommer från de tyska vägarna. Det är i allt högre grad polska bilar som trafikerar vägarna. Vad ägarna till dessa företag kommer ifrån förtäljer inte histo-

rien, men det är i allt högre grad polska trafikanter som trafikerar de skånska vägarna.

Genom det fria cabotaget har vi fått en helt annan situation för de åkerier som finns i Sverige i dag. Det finns begränsningar. Jag skulle kunna fördjupa mig väldigt mycket i detta, men låt mig inte göra det. Låt mig bara nämna att det finns regler som möjliggör för en polsk gammal lastbil att köra rakt in i Malmö centrum, medan en svensk modern Volvo hindras av miljöskäl. Det är bl.a. här vi skulle vilja ha lättnader.

Jag vill, precis som Per nämner, verkligen se att vi sänker personalkatterna. Även om han politiskt inte delar min uppfattning kan jag säga att det är en lägre personalbeskattning som skapar ännu fler sysselsättningsstillfällen i vårt land. Det är det viktigaste och absolut säkraste sättet att höja sysselsättningen i vårt land.

Per Rosengren frågade vilka branscher vi skall subventionera. Vi skall inte subventionera någon speciell bransch, utan vi skall subventionera småföretagare och företagarnäringen i vårt land. Det kommer att skapa möjligheter för ett bättre Sverige.

Anf. 156 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Det är väldigt intressant att den polska åkerinäringen nu skall bli måttstock för den svenska beskattningen. Det är trots allt miljöbeskattningen det handlar om. Det är de polska miljöreglerna och den polska nivån när det gäller att skydda miljön som vi skall anpassa oss efter – jag kan inte uppfatta Kenneth Lantz svar på något annat sätt. Då kanske också lönenivån skall anpassas efter de baltiska lönenivåerna? Då skulle vi säkert också få högre sysselsättning.

Så kan man inte resonera. Framför allt på miljösidan måste vi ha en beskattning som gör att vi kommer åt detta. Nu hävdar man plötsligt att det är de polska åkerierna som vi skall jämföra oss med, när det förut har varit de tyska. Tyskarna har nu insett miljöproblematiken och skall faktiskt minska landsvägstransporterna och gå över till mer miljövänliga transporter. När de börjar agera på det sättet skall vi i stället börja jämföra våra regler med de polska reglerna, som inte tyder på någon miljömedvetenhet. Jag tycker att det är att ge efter ganska ordentligt.

Jag fick inget konkret svar när det gäller dubbelbeskattningen. Är det så att kristdemokraterna anser att mellan 8 och 15 miljarder är väl använda pengar, när denna ändring enligt alla utredningar inte skapar några nya jobb? Att ta bort dubbelbeskattningen är i stort sett att skattebefria utdelningar. Vad man prioriterar är alltså skattebefrielse på arbetsfria inkomster. Jag måste säga att jag är lite förvånad när jag hör kristdemokraterna uttala sig om detta.

Anf. 157 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Vi talar om svensk arbetskraft. Jag respekterar de polska åkarna och den arbetskraft som finns där nere, men det är svensk arbetskraft vi pratar om, och det är svenska regler som vi vill förbättra. Jag kommer inte att agera för att vi skall få ännu fler polska aktörer. Vi har det fria cabotaget i dag i vårt land. Låt oss se till att vi också får behålla svensk åkerinäring.

Jag tror att en gynnsammare beskattning av det kapital som finns i företagen – riskkapitalet – påverkar också de svenska åkarna. Dubbelbe-

skattningen är inte minst viktig. Det kanske inte skapar så extremt många nya arbetstillfällen, men det kommer inte minst att bespara oss en utflytning av företagare. Det tror jag att både Per Rosengren och övriga här i kammaren inser. Ökade och förbättrade sysselsättningsmöjligheter och förbättrad möjlighet att driva företag i Sverige kommer att bespara oss en utflytning av ännu fler företag.

Prot. 1998/99:70
17 mars

*Allmänna motioner om
företags- och
kapitalbeskattning*

Anf. 158 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Beskattningsområdet ligger för närvarande i ganska stor utsträckning i träda beroende på de pågående skattesamtalen. Det gäller också det ämnesavsnitt som vi har anledning att diskutera i dag – företags- och kapitalbeskattningen. Det är i och för sig ganska naturligt att det är på det sättet, om vi nu vill ha ett samlat långsiktigt skattepaket som ger tydliga signaler inför framtiden för alla beslutsfattare.

Det är också viktigt att detta långsiktiga, breda skattepaket får en bred partipolitisk uppslutning. Om det skall vara möjligt måste det här naturligtvis få ta lite tid. Men i det perspektivet är det oerhört viktigt att de här samtalen snabbt inriktas på att man skall åstadkomma substans och att man verkligen ger de signaler som är så viktiga för beslutsfattare. Det gäller både individer och företagsledare och dem som på annat sätt är ansvariga för företagens utveckling.

Jag hoppas att det blir så, och jag skall försöka medverka till det, eftersom vi har upplevt alldeles för många otydliga och spretiga signaler från olika aktörer på det politiska området när det gäller skatter.

Jag skall uppehålla mig en kort stund vid två saker i det här betänkandet. Det ena är ägarbeskattningen. Det andra är yrkesfiskaravdraget.

Trots den ordväxling som har föregått det här anförandet om behovet av ägarbeskattning tror jag att det är oerhört angeläget att vi så fort som möjligt får signaler om att den dubbelbeskattning som vi för närvarande har skall elimineras ur det svenska skattesystemet.

När det gäller yrkesfiskaravdraget vill jag redovisa att vi i skatteutskottet besökte en fiskeauktion i Göteborg i förrgår. Det var mycket intressant att se den verksamheten. Det enda politiska budskap som de, mycket försynt men ändå mycket tydligt, förmedlade var att vi skulle se till att ge dem konkurrenskraftiga förutsättningar, framför allt jämfört med deras danska fiskarbröder. Det som man mycket entydigt förordade var just införandet av ett yrkesfiskaravdrag enligt den s.k. danska modellen.

Med den här korta pläderingen, fru talman, vill jag yrka bifall till reservationerna nr 2 och 9.

Avslutningsvis vill jag kortfattat beröra ett ämnesområde som borde ha varit med i det här betänkandet. Det är hänförligt till generationsskiftesproblematiken i de små företagen. Det är speciellt inriktat på reavinstbeskattningen av näringsfastigheter, som ju har en lång historia. En del av oss har varit med om att fatta beslut i en tidig del av det här decenniet om mycket långtgående övergångsregler, som nu håller på att ebba ut.

Nu kan vi se de skadliga effekterna av detta i form av att alltför många näringsfastigheter av skatteskäl går till försäljning. Det gäller fastigheter som inte skulle försälas om inte just dessa skattemässiga skäl hade förelagat. Det har dessutom gått så långt att mindre seriösa fastighetsmäklare åberopar detta som en faktor för att man i dag skall fatta beslut om att

sälja sin näringsfastighet utan att man i tillräcklig omfattning har övervägt det.

Vi har sedan länge krävt att man skall förlänga övergångsreglerna i avvaktan på den utredning som behöver genomföras för att man långsiktigt skall kunna lösa frågan om reavinstbeskattningen på näringsfastigheter.

Anledningen till att denna fråga inte finns med i det här betänkandet är att regeringspartiet har utbett sig om betänketid för att överväga om man skall medverka till en sådan förlängning som vi har begärt och som vi faktiskt också har blivit utlovade av regeringen så sent som för ungefär ett år sedan.

Min fråga till Lars U Granberg blir därför: När kan den här betänketiden förväntas ha löpt ut?

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.54 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

10 § (forts.) Allmänna motioner om företags- och kapitalbeskattning (forts. SkU11)

Anf. 159 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Folkpartiet lade under den allmänna motionstiden fram ett förslag om en skattereform i fyra steg. Denna innebar sammanlagda strategiska skattesänkningar på 65 miljarder över en fyraårsperiod. Inriktningen var tydlig: Vår framtida välfärd hänger på hur väl vi kan skapa förutsättningar för tillväxt och ökat företagande i vårt land. Den största orättvisan i vårt land är ändå den mellan dem som har ett jobb och dem som faktiskt inte har det. Arbetslösheten skapar maktlöshet.

Folkpartiet står nu liksom i höstas självklart bakom vår skattemotion och samtliga våra reservationer i utskottet. I dag väljer jag dock, för att underlätta riksdagsbehandlingen, att yrka bifall endast till en reservation.

Skattesystemets utformning och stabilitet spelar en central roll för att skapa goda förutsättningar för tillväxt i Sverige. Fler och växande företag är nödvändigt enligt de flesta. Ändå saknas det majoritet för att vidta de nödvändiga åtgärderna, åtgärder som går ut på att anpassa skattesystemet till en omvärld i ständig förändring.

Det som hittills kommit fram av vad som väntas i vårbudgeten är inte tillräckligt för att komma till rätta med bristen på företag och nya jobb i vårt land. Ända sedan 1994 har socialdemokraterna talat och talat om förbättringar vad det gäller företags- och kapitalbeskattning. Sedan valet

är regeringen dessutom än mer beroende av partier som är tveksamma till tillväxt i ekonomin eller närmast fiendliga till marknadsekonomin funktionsätt. Vad som krävs är en offensiv i detta trängda läge.

När Sverige i den senaste skattereformen beslutade om sänkt bolagskatt till 28 % blev effekten efter några år att skattebetalningarna nästan fördubblades. Ett skäl till detta är att företagen väljer att redovisa mer av sina vinster i vårt land tack vare den relativt låga bolagsskatten. Alltså: Sänkt skatt på företagande kan ge högre skatteinkomster, och det är detta vårt land så väl behöver.

Irland passerade nyligen Sverige i produktionsvärde per invånare. Här har man varit ännu mer offensiv på detta område. Genom en medveten satsning på företagande och goda förutsättningar för detta har industriproduktionen på Irland ökat med 145 % under 90-talet, medan den ökat med endast 12 % inom EU i genomsnitt. Satsningar på företagande och fler nya jobb lönar sig.

Men rejäla förbättringar och offensiva satsningar måste också kosta något i det korta perspektivet – även om bättre företagsklimat förbryllande ofta endast handlar om attitydförändringar och regelförenklingar för företag, som vi tidigare debatterat i kammaren. Således bör det begränsade utrymme för skattesänkningar som finns i form av ett sannolikt överskott i statens finanser efter avbetalning på statsskulden användas till strategiska skattesänkningar för fler nya jobb.

Herr talman! Jag skulle vilja peka på några exempel där det är önskvärt att offensivt och strategiskt sänka skatten för att öka möjligheterna till tillväxt och fler nya företag.

Folkpartiet har under en rad av år krävt att skattevillkoren för fåmansbolag förbättras. Dessa har i decennier diskriminerats jämfört med de noterade företagen. Reglerna upplevs med rätta som både orättvisa och krångliga. Regeringen aviserar i sin propositionsförteckning att de s.k. stoppreglerna till viss del skall slopas och ersättas med allmänna regler. Vi är självklart positiva till detta men avvaktar de konkreta förslag som vi förväntar oss skall presenteras.

Det faktum att fåmansbolagen träffas av strängare skatteregler när det gäller reavinster och utdelningar borde enligt Folkpartiets uppfattning ha kunnat åtgärdas för länge sedan. I avvaktan på konkreta förslag har Folkpartiet föreslagit en tillfällig lösning, nämligen att utdelningen i fåmansbolag, efter det att ägaren tagit ut lön ungefär motsvarande vad en anställd i branschen tjänar, skall beskattas som kapitalinkomst.

Det är ett mysterium att man kan ha en särskild straffskatt på investeringar när vi behöver mer av just detta. Oavsett hur man lägger orden i munnen och tycker illa om att ta bort skatten på aktieutdelningar är det ändå ett faktum att skatten på den utdelade vinsten redan är betald en gång, och jag tycker inte att man skall behöva skatta dubbelt. Det borde säga sig självt att det är negativt att ha en av de högsta sammantagna aktiebeskattningarna i världen, om man tar med beskattningen i alla led.

Svårigheter att erhålla riskvilligt kapital är en ständig källa till bekymmer för många småföretagare. Den enskilt viktigaste åtgärden för att öka tillgången till riskvilligt kapital är därför kanske att slopa den s.k. dubbelbeskattningen på aktier. Den gör det svårt att anskaffa riskkapital. Den gör det svårt för småföretag att själva växa med sitt eget kapital.

Herr talman! Samlat kapital hos många människor i vårt land är en viktig säkerhetsbuffert och en god källa för investeringar. Sveriges välstånd har byggt på att vi accepterat och utnyttjat de möjligheter som ekonomiskt utbyte med omvärlden erbjuder. Nu förändras omvärlden, och därför är det också dags att förändra kapitalskatten i form av förmögenhetsskatt. Folkpartiet har föreslagit att denna stegvis skall avskaffas under mandatperioden. Eftersom detta är en märklig specialskatt på dem som har sparade pengar bör man kanske se över i vilken ordning man skall ta det. Till en början tycker vi att man skall ta bort den sambeskattning som sker och som diskriminerar människor som väljer att t.ex. gifta sig. Vi tycker också att fribeloppet till en början skall höjas till 1,2 miljoner kronor i stället för nuvarande belopp. Detta blir dessutom en väldigt stor lättnad för många människor som inte har något kapital men som råkar bo i bostäder med höga förväntningsvärden på realisationsvinster.

Med dessa tre områden vill jag belysa att det finns strategiska områden som vi måste satsa på när det finns ett begränsat utrymme för skattesänkningar. Det är nödvändigt om vi skall kunna möta de utmaningar som Sverige står inför när omvärlden har förändrats.

Härmed, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 2.

Anf. 160 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! Vi debatterar nu betänkandet SkU11, vilket handlar om de motioner från den allmänna motionstiden som handlar om företagskatterna men också om synen på det rådande företagsklimatet i vårt land och vad som bör göras för att förbättra detta vad avser skatter för företagen.

Att tillväxt och ett gott företagsklimat är viktigt råder det inget tvivel om. Men om debatten enbart fokuseras på skattesänkningar tror jag att ett sådant perspektiv tyvärr kommer att visa sig snävt. Att dra slutsatsen att sänkta skatter oavkortat skulle leda till en förbättrad tillväxt och ett bättre företagsklimat i vårt land är, som jag ser det, att föra in skattepolitiken på en okänd och oklar väg.

I dag, herr talman, är Asienkrisen fortfarande kännbar. Om man tar en titt i riksdagens protokoll kan man se att för ett år sedan var de då snabbt växande ekonomierna i Sydostasien de stora förebilderna för många ledamöter här i riksdagens kammare, bl.a. när vi debatterade företagskatterna. Många menade att vi borde ta efter recepten från dessa länder, vilket skulle leda till att tillväxten sköt fart och att företagsklimatet blev mycket bättre även i Sverige. Men, herr talman, det vi i dag kan se är att tillväxten i de länder som många vill hålla högt, som någon sorts föredöme för hur tillväxt och företagsklimat skall skapas, till slut visat sig vara något helt annat än ekonomisk och social uthållighet. I stället för att vara förebilder har de här länderna hamnat i ett läge där man brottas med politiska kriser och där sociala missförhållanden och problem blottas.

Herr talman! Man vill ibland även önska sig tillbaka till de gamla goda dagarna i Sverige. Varför då inte ta en titt på rekordåren för tillväxt på 50- och 60-talen. Det var en tid då tillväxten skapade en ökad efterfrågan på högre materiell levnadsstandard, vilket skapade resurser som kunde användas för en snabb utbyggnad av utbildning, vård och social trygghet. Men även den här tiden hade som myntet två sidor. Man kan bl.a. klart och tydligt se spår av rovdriften på våra naturresurser.

Visst finns det avtryck i den kris som vi som land också har gått igenom. Men såren i svensk ekonomi har klart och tydligt fördjupats ytterligare och blivit tydligare under tider av kraftiga skattesänkningar. Det synsätt som rätt har varit att just sänkta skatter är den enda vägen till ökad tillväxt och ett bättre företagsklimat. Då tillväxtpolitiken även i det här landet fördes in på en oklar och okänd väg blev resultatet nästintill detsamma som det har blivit i Asien, nämligen ekonomisk instabilitet och sociala missförhållanden. Problemen växte. Det finns alltså klara likheter mellan krisen i Sydostasien och den kris som vi som land har tagit oss igenom.

Herr talman! Jag tror att det är bra att vi debatterar företagsskattefrågorna. Men vi måste också våga ta en titt utanför det område som skatteutskottet vakar över för att finna lösningar som ger ett bättre företagsklimat och ökad tillväxt i vårt land. Miljö, utbildningsnivå och skolan i övrigt, vård och omsorg är också delar som man måste väga in för att få en politik som ger ett bättre företagsklimat och en bättre långsiktig tillväxt. Därför känns det skönt att betänkandet visar att ett noggrant arbete sker i form av utredningar och utvärderingar av remissvar på departementen.

Vissa frågor ur det betänkande som vi nu debatterar kommer att beröras på ett eller flera sätt. Arbetet med frågorna går vidare vad gäller regelförenkling för småföretagen, och på skattesidan handlar arbetet om att slopa merparten av de s.k. stoppreglerna för fåmansföretagen.

Sedan har vi den s.k. Förenklingsutredningen, som fortsätter sitt arbete med att försöka åstadkomma enklare skatteregler för enskilda näringsidkare och handelsbolag. Samtidigt fortsätter arbetet med de förenklingsförslag som Småföretagsdelegationen lagt fram.

Parallellt med det här noggranna arbetet fortsätter också skatteöverläggningarna. Det är en diskussion som säkert kommer att påverka de frågor vi debatterar i dagens betänkande. I de här överläggningarna skall man speciellt ta en titt på hur skattepolitiken skall användas för att förbättra förutsättningarna för en högre och långsiktigare tillväxt och sysselsättning. Man undersöker hur man stimulerar arbete, företagande, utbildning och sparande. Sedan skall allt detta sammanföras med sund samhällsekonomi och starka offentliga finanser.

Det får inte äventyra den höga kvaliteten inom skolan, vården och omsorgen. Det får inte heller leda till att klyftorna ökar i vårt samhälle. Målet är att knyta samman de sakfrågor och områden som hör hemma i diskussioner rörande ett bättre företagsklimat och långsiktig tillväxt. Där hör företagsskatten självklart hemma.

När det sedan gäller reservationerna, herr talman, pågår som sagt var ett flertal utredningar, och andra utredningsförslag bereds vidare. Det har ett avgörande inflytande på den fortsatta behandlingen av de frågor som reservanterna tar upp i sina frågeställningar. Därför anser vi från socialdemokraterna att det arbete som pågår för att på ett bättre sätt belysa de olika sakfrågorna bör få fortsätta, om vi nu inte tar ställning till dem, så att vi får möjlighet att komma tillbaka till en förnyad debatt med ett bättre och mer samlat underlag för beslut. Det gäller förstås också de frågor som hör hemma i skattesamtalen.

Låt mig ändå reflektera över en del reservationer.

När det gäller konkurrenssituationen i förhållande till andra länder bör det sägas att vi i Sverige har en konkurrenskraftig företagsskattenivå på 28 %. Den kan jämföras med Storbritanniens som ligger på 31 % eller Nederländernas på 35 %. När det sedan gäller Tyskland skall man nog vara lite avvaktande på grund av deras arbete med ett förslag till en bolagsskatt på 35 %.

När det gäller yrkesfiskaravdraget delar jag uppfattningen att det tar lång tid att få fram ett utrett underlag till beslut i frågan. Det var just en begäran från Sveriges riksdag. Men nu när utredningen är klar och beredningen av frågan fortgår känner vi att det skulle se underligt ut om vi skyndade på den, eftersom vi från riksdagen beställt ett så belyst underlag som möjligt just för att vi här i kammaren skall kunna enas om ett beslut i den här långdragna frågan. Vi socialdemokrater vill därför avvakta den pågående beredningen.

Förmögenhetsskatterna är också en del i de skatteöverläggningar som hålls mellan regeringen och de andra partierna. Därför vill inte jag nu gå in i någon form av ställningstagande. Men regeringen har deklarerat att man under den här mandatperioden kan tänka sig att göra ändringar i förmögenhetsskatterna.

Frågan om begreppet arbetande kapital och den gränsdragning som finns mellan olika aktieslag i förmögenhetsbeskattningen tycker jag det är bra om vi försöker följa upp så mycket som möjligt så att, som reservanterna säger, de som skall betala verkligen betalar förmögenhetsskatt. Här har utskottet också drivit på och krävt av regeringen att man skall göra en ordentlig genomlysning av problemet för att hitta en långsiktig lösning.

En god tillväxt och ett bra företagsklimat är något som alla i den här kammaren vill uppnå, men det finns en ganska så stor skillnad i synen på vad som bör göras. Vissa anser att vi har ett dåligt företagsklimat med alldeles för höga skatter på företagen. Frågorna blir då: Hur kan det komma sig att vi nu kan blicka tillbaka på ett år då vi har fått drygt 100 000 nya arbeten och där räntan och inflationen ligger rekordlåg? Hur kan det komma sig i ett företagsklimat som är så dåligt som vissa säger? Hur kan det komma sig att Sweden Agency, ett företag som arbetar med utländska investeringar i Sverige, ger Sverige högsta betyg när det gäller satsning på forskning och utveckling, ökat sparande inom landet, antal elever per lärare, hänsyn till aktieägare, socialt ansvarstagande, antal verksamma patent, m.m.? Skulle det vara ett bevis på ett land som har dåligt företagsklimat och dåliga förutsättningar för en långsiktig tillväxt?

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 161 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Jag noterade att jag skulle börja med att ge Lars U Granberg en eloge. Det är första gången en företrädare för socialdemokraterna i en debatt om företagsskatter inte säger att vi har det bästa företagarklimatet och att vi har det så fantastiskt här. Lars U Granberg sade vid flera tillfällen att han är positiv till att vi skall förbättra företagarklimatet. Då finns det ju mer att göra. Tidigare har det inte funnits någonting, enligt andra företrädare.

Men mot slutet kom vi tillbaka till att det är så bra i det här landet, att det växer så det knakar. Det är inte en bild som överensstämmer med vad de upplever som jobbar i näringslivet, och framför allt är det inte en bild som stämmer med de företag som flyttar ut ur landet och de företagare som säljer och flyttar ut ur landet. Vi har ju haft den här utflyttningen länge.

Jag skulle vilja fråga Lars U Granberg: Varför finns det så få mellanstora företag i Sverige nuförtiden? Jämfört med praktiskt taget alla länder som jag känner till har vi en extrem struktur. Vi har många små företag, extremt små företag. Sedan har vi ett antal stora företag. Däremellan har vi ingenting. Det är det som är kärnan för att det skall kunna bli tillväxt, att vi har mellanstora företag. Men de har försvunnit. Tror Lars U Granberg att det finns något samband mellan bl.a. skatten på förmögenhet, dubbelbeskattning, arvsskatt och sådant och att dessa företag har lämnat landet?

Anf. 162 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! Carl Erik Hedlund säger att jag först var kritisk till det företagsklimat som råder och att jag sedan kom tillbaka och hyllade det. Jag tror att man som politiker skall passa sig för att hamna i en sorts fälla där allting är bra. Även det som är bra kan ju förbättras. Vad jag har visat är lite siffror som nyligen har presenterats – inte från Regeringskansliet utan från andra, ganska opartiska, personer och institut.

Carl Erik Hedlund nämnde företagssidan, men jag vill inte gå in på den saken. Det här är ju en del av de skattediskussioner som vi har. Vi vill hitta fram till en bred uppgörelse här i kammaren för att kunna förbättra, och kanske också utveckla, de små företagen så att de blir större; detta för att få fler medelstora företag.

En intressant fråga som jag skulle vilja ställa till Carl Erik handlar om det här med neutralitet mellan olika länder och skatter för företagen. I en interpellationsdebatt i går med moderaten Olle Lindström och näringsministern drev Olle Lindström linjen att man skulle harmonisera skatterna med Ryssland. Det är en intressant vinkel vad gäller den moderata politiken om man nu har övergett Nya Zeeland för att i stället vända sig till Ryssland. En liten kommentar skulle vara bra, Carl Erik Hedlund!

Anf. 163 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Jag har ingen anledning att gå in på den debatten eftersom jag inte deltog i den. Jag har inte heller lyssnat på den eller läst referatet. För egen del, och även för Moderata samlingspartiets del, kan jag dock säga att vi inte strävar efter någon skatteharmonisering över huvud taget, vare sig med Ryssland eller inom EU. I stället tycker vi att länder skall kunna konkurrera med effektiva och bra skattesystem. Med denna institutionella konkurrens kan de länder som har den bästa mixen lyckas bra.

Jag fick inget svar på min fråga annat än något om att diskussioner nu är på gång utanför denna kammare – utanför riksdagen, där valda ombud för Sveriges folk skall prata och bestämma saker och ting. Eftersom höga vederbörande – partiledare eller företrädare för partierna och regeringsföreträdare – sitter i ett annat rum och diskuterar skall de 349 ledamöterna inte ha någon uppfattning. Det kunde väl vara en vägledning för de här

förhandlarna om riksdagen fattade beslut i någon av de frågor som vi har lagt fram. I stället säger man att utredningar är på gång etc.

Det är konstigt att det alltid utreds så mycket när det skall göras förbättringar för företagen. När det däremot gäller försämringar brukar det vara fråga om omedelbara stoppregler, retroaktiv beskattning osv. Detta tyder på en attityd som inte är särskilt trevlig.

Sedan har jag en fråga om någonting helt annat, som berör både Lars U Granbergs och mitt intresse för idrotten. Det gäller frågan om avdrag för sponsring, som tas upp i en av motionerna. Vem är bäst att bedöma om en sponsringsinsats är till nytta för företaget – företaget och företagsledningen eller skattemyndigheten? Företaget står faktiskt för 72 % av kostnaden!

Anf. 164 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! Jag tar den sista frågan först. Jag tror att det är farligt att gå den väg som moderaterna vill gå. Det skulle öppna för möjligheter att yrka på avdrag i stort sett för gåvor. Det är den verkan som det skulle få. Mitt svar på frågan är att jag än i dag vill hålla fast vid att skattemyndigheterna är bäst på att bedöma detta. Jag tror nämligen mera på den modellen.

Sedan gäller det skattesamtalen. Att Carl Erik Hedlund kan tycka att det är dumt att jag inte här kan slå fast en linje för vad vi socialdemokrater på många områden tycker i denna kammare är något som må stå för honom. Å andra sidan är Carl Erik Hedlunds parti också inbjudet till skattesamtalen. Ni får ju delta i dem och därmed påverka och vara med. Därför kan jag inte förstå kritiken på den punkten.

Vi kommer att hamna i den situationen att vi senare får diskutera de här frågorna; det är jag ganska övertygad om. Jag hoppas att moderaterna då finns med i de samtalen.

Skatteharmoniseringen tog jag upp. I reservation 1 kritiserar ni den bolagsskatt som finns. Ni tycker att den är för hög. Det har ju varit en liten debatt om den saken här mellan Per Rosengren och Kristdemokraternas och Moderaternas företrädare. Ni tycker, som sagt, att bolagsskatten är för hög. Av detta drog jag slutsatsen – Carl Erik Hedlund kan ju läsa protokollet – att Moderaterna har uttalat att man vill harmonisera skatterna med Ryssland. Man har lämnat Nya Zeeland och väljer i stället Ryssland.

Anf. 165 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Lars Granberg delgav oss en del synpunkter på jämförelser mellan å ena sidan 60- och 70-talen och å andra sidan nuläget när det gäller tillväxt och företagsklimat. Så långt håller jag gärna med Lars Granberg. Det är naturligtvis en ganska komplicerad helhetsbild som reglerar detta, med många ingående faktorer. Jag kan t.o.m. vara med så långt som till att det kanske är så att skattefrågorna har tillmätts alltför stor betydelse i den allmänna debatten. Ändå är det väl så att framför allt internationaliseringen, som betydligt har ändrat förutsättningarna från dåtid till nutid, gör att skattefrågorna har väsentligt större betydelse nu än vad de hade då, främst med avseende på de lätttrörliga skattebaser som vi bl.a. behandlar i det här betänkandet. Det gäller då exempelvis förmö-

genhetsbeskattningen och kapitalbeskattningen i vid bemärkelse; här närmast exemplifierat med lättnader i ägarbeskattningen.

Tveklöst är det väl så att det bara finns en riktning för Sveriges vidkommande när det gäller den harmonisering som ändå måste ske framöver. Det är närmast takten i denna förändringsprocess som det är fråga om. Jag skulle gärna vilja höra Lars Granbergs reaktion på detta resonemang. Dessutom vill jag erinra om frågan i mitt huvudanförande, vilken jag inte behöver upprepa.

Anf. 166 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! Jag tar Rolf Kenneryds fråga först. Egentligen hör den hemma i ett annat betänkande. Rolf Kenneryd kanske kan dra sig till minnes att den frågan var lite av en vals i utskottet – frågan flyttades hit och dit. Jag skulle vilja säga att den som väntar på något gott inte väntar för länge, men det är kanske att sticka ut hakan alltför långt. Vi har ju väntat ganska länge i den här frågan.

Jag har inget svar att ge. Lisbeth Staaf-Igelström är den som har hand om frågan i vårt utskott. Om Rolf kan avvakta till i morgon kan han nog få ett besked då, antingen av Lisbeth eller också av mig. Vi har diskuterat saken men jag har inte i dag i huvudet när frågan skall tas upp igen.

Anf. 167 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Jag är naturligtvis medveten om att vi gemensamt har kommit överens om att detta skall hamna i ett annat betänkande. Jag har själv drivit fram frågan för att det inte skulle bli avslag beträffande det betänkande som vi nu diskuterar.

Vad som är väldigt angeläget tycker jag är att alla som är berörda av frågan om reavinstbeskattningen vad gäller både näringsfastigheter och fastigheter i övrigt är väl värda ett besked. Det hastar. Därför hoppas jag att betänketiden blir så kort som möjligt.

Anf. 168 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! Jag kan försäkra Rolf Kenneryd att jag har fört en diskussion med finanssen, men jag har inte i huvudet vid vilken tidpunkt finanssen skall presentera detta. Rolf Kenneryd kan få det beskedet i morgon.

Jag återkommer till frågan om tillväxten. Jag försökte lite grann hävda att det är fel att göra en så vid jämförelse på så kort tid. Jag tror att det som Rolf sade stämmer, alltså att vi när vi internationaliserades mera blev betydligt mer utsatta. Det är därför som regeringen har lämnat dörren öppen för att under nuvarande mandatperiod kunna diskutera kapitalbeskattningen och förmögenhetsskatterna. Därför är det intressant för oss att följa skattediskussionerna. Jag får säga samma sak som jag sade till Carl Erik Hedlund, nämligen att jag hoppas att så många partier som möjligt kan stanna kvar så länge som möjligt i de skattediskussioner som förs; detta för att få en bred uppgörelse som sedan kan diskuteras här i kammaren.

Anf. 169 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Jag skulle vilja återkomma dit där Rolf Kenneryd började, på 50- och 60-talet. Det var en imponerande tillväxt. Man kan fråga sig vad vi skall göra för att uppnå detsamma. Hur länge skall vi vänta på de konkreta åtgärderna? Vi hör att vi skall vänta på fiskeriavdraget, att vi skall vänta på förmögenhetsskatteändringen och kanske långt mycket mer. Även om inte Granberg företräder regeringen är det ändå ett regeringsparti, och därför bör han ha bättre kontakt än vi övriga här i riksdagen och kunna ge oss en vink om hur länge vi länge skall behöva vänta på beskedet.

Det pågår skattesamtal. Det var utifrån dem man skulle göra överenskommelser. Inte skall vi behöva läsa att det sker överenskommelser med andra partier utanför dessa samtal.

Min fråga är: Hur länge skall vi behöva vänta?

Anf. 170 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! Kenneth Lantz har rätt i att jag inte ingår i regeringen, och därför skall han kanske inte sätta upp den dagordningen med alla dessa frågor som dimper ned i Sveriges riksdag. Jag vill inte gå in på det. Jag tycker att det är lite magstarkt om jag skall stå i talarstolen och ange någon tid.

Kenneth Lantz säger att jag som ingående i det socialdemokratiska partiet skulle ha så stort inflytande och stor insikt. Det är en stor vinst med de skattesamtal som pågår. Kenneth Lantz och hans parti har säkert tillgång till de diskussioner som förs precis på samma sätt som jag har som tillhör regeringspartiet. Det är en styrka och en fördel. Återigen: Jag hoppas att även kd finns kvar i diskussionerna länge.

Anf. 171 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Jag tackar för att Granberg har noterat att vi har beteckningen kd, inte längre kds. Det uppskattar jag.

Låt mig gå tillbaka till skattesamtalen och fråga om Granberg är medveten om de samtal som försiggår nere i Danmark. Man talar om att eventuellt instifta en fristat skattemässigt för företagarna. Hur kommer den konkurrensen att slå för våra, inte minst skånska, företag som då har ganska enkelt att flytta sitt säte från Malmö, Helsingborg och Kristianstad över till den själländska jorden?

Anf. 172 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! Just den fråga som Kenneth Lantz tar upp har faktiskt s-gruppen i skatteutskottet haft anledning att diskutera. Vi har gjort en resa till Danmark och tagit upp den diskussionen med det danska utskott som har hand om dessa frågor. Det var en väldigt stor förvåning. De har aldrig hört talas om något sådant. De skulle kontakta oss direkt om något sådant dök upp. Jag vill inte kommentera det mer. Vi har fört det på tal med danskarna. Vi från Sveriges sida, åtminstone jag som riksdagsledamot och inte en del av regeringen, ser allvarligt på om vi får någonting sådant så pass nära oss. Från min horisont uppe i Norrbotten kan jag säga att vi haft en del problem med gränshandelsfrågorna. Sådant skulle försämra situationen i Danmark.

Anf. 173 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Jag vill uppehålla mig vid takt och prioritering i arbetet med att se över svenskt skattesystem och försöka anpassa det lite till den verklighet vi nu lever i. Jag vill gärna framhålla att jag är jättetacksam att Socialdemokraterna vill diskutera skattepolitik med även andra partier i riksdagen än Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Därför tycker jag att skatte-samtalen är väldigt bra. Om man är väldigt noggrann blir man ibland också väldigt långsam. Medan vi är väldigt långsamma händer det saker i verkligheten som kan vara väldigt negativa.

Jag skulle vilja fråga om det finns någon chans att Lars U Granberg kan släppa lite grann och tala om vilken sorts prioritering man har, om det finns vissa skatter som är mindre skadliga än andra vad gäller förekomsten, tillkomsten och uppmuntrandet av tillväxt och nya jobb. Finns det någon sådan prioritering? Det har kommit fram en del förslag om att man skall förlänga den tillfälliga lilla svackan för de människor som har små inkomster. Kan det tänkas att det finns andra skatter som är mer skadliga? Jag tänker exempelvis på straffskatten på investeringar. Kan det vara så att man tycker att det är dumt att ha den om man vill ha fler investeringar? Jag avser dubbelbeskattningen på aktier, för att vara extra tydlig. Tycker Lars U Granberg att det väsentliga är att se på den totala beskattningen av aktieutdelningen, dvs. den beskattning som sker i bolaget till 28 %, som är en relativt låg siffra, adderat med den ytterligare beskattning som sker en andra gång i vårt land på dessa investeringar? Det är ändå det totala uttaget av skatt på riskkapital som är det relevanta.

Anf. 174 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! Jag vill inte säga någonting om det. Jag kan inte gå in på de frågorna, för det är inte jag som sitter på Finansdepartementet och lägger upp dagordningen, utan det sköts ju därifrån. Vi får rapporter framöver om vad diskussionen handlar om och vad den kommer att landa i.

Johan Pehrson tar upp frågan vilka skatter som är skadliga för företagen. Jag skulle vilja peka på en sak som Johan Pehrson tog upp i sitt eget huvudanförande. Han pekade på Irland som någon sorts mönsterland i fråga om skatter. Jag tror att det är farligt – precis som i den fråga som Kenneth Lantz tog upp om Danmark – att gå på en linje där vi anpassar oss mot länder med skattedumpning, som Irland. Då har vi snabbt ryckt sönder stabiliteten inom den europeiska gemenskapen vad gäller att kunna få någon fart på företagande. Det tror jag att Folkpartiet får passa sig väldigt noga för att driva fram som en linje och hålla Irland som någon sorts föregångsland.

Anf. 175 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Det har jag verkligen inte gjort, utan jag pekade snarare ut Sverige som ett föregångsland. Sänkningen av bolagsskatten till 28 % i första ledet har lett till att vi nästan fördubblat skatteinkomsterna på det här området. Exemplet Irland visar att man har lyckats få in väldigt mycket mer skattepengar trots att man har sänkt skatten. Det kan vara ett sätt. En del hävdar att sänkt skatt på kapital är dåligt, för man förlorar kortsiktigt. Det är ett statiskt tänkande. Men Sveriges eget exempel och även Irlands är ett bevis på motsatsen. Då tänkte jag att det kan ge en

känsla av att det kan finnas något att hämta här. Vissa skatter som man kan tycka per definition är obehagliga att sänka, därför att det ser ut att gynna de rika, kan faktiskt gynna väldigt många människor som i dag är arbetslösa i och med att det skapar förutsättningar för fler och växande företag och fler nya jobb.

Tycker Lars U Granberg att det är rimligt att vi bara jämför skattesatsen 28 % i första ledet, eller skall vi se på hela beskattningen och vad det är som verkligen påverkar investeringsviljan i vårt land?

Anf. 176 LARS U GRANBERG (s):

Herr talman! Jag tar den sista frågan först. Jag tar Tyskland som exempel, som har haft en egentlig beskattning på bolag på 19 %. Trots det har Tyskland tappat väldigt mycket av investeringar. Det finns alltså ingen direkt koppling däremellan. Vi har i dag 28 %. I Tyskland har man lagt fram ett förslag om en eventuell ny bolagsskatt på 35 %. Den kopplingen att om vi skulle sänka lite grann kanske vi skulle spilla över och tillbaka har jag lite svårt för. Det gäller alla skatter. Det var just där problematiken fanns – jag skall inte bli tjugitig men går tillbaka lite historiskt – med den senaste borgerliga regeringen i Rosenbad.

Det finns ingen säkerhet i att man växlar skatter mot nya jobb eller någonting annat. Men om man gör det så får man räkna på att kanske ligga ute med stora förluster på intäktssidan under en lång tid, tills det *kanske* ger en intäkt i form av nya jobb eller nya företag.

Jag var inne på det lite grann i mitt huvudanförande, att man skall vara lite försiktig när man använder skattesänkningar som någon sorts drivmedel. Det är lätt att man hamnar på en väldigt osäker väg där det är väldigt svårt att beräkna någon eventuell effekt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

11 § Insolvensrättsliga frågor

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1998/99:LU11
Insolvensrättsliga frågor

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1998/99:LU12
Historiska arrenden

Historiska arrenden

Anf. 177 ELIZABETH NYSTRÖM (m):

Herr talman! Som framgår av lagutskottets betänkande LU12 Historiska arrenden är det utskottets mening att det finns behov av en kartläggning av i vilken utsträckning frivilliga överenskommelser om friköp ägt rum och om det alltså kan anses föreligga intresse av lagstiftning om friköp av historiska arrenden.

Ett särskilt yttrande av Moderaterna har fogats till betänkandet, där vi pekar på några förhållanden som enligt vår mening även bör kunna belysas i samband med kartläggningen.

De historiska arrendena utgörs ofta av mark som ingår i ett fideikommiss. Skulle den kartläggning som utskottet föreslår visa att det föreligger intresse av en lagstiftning om friköpsrätt så finns det också skäl att överväga vissa justeringar när det gäller reglerna kring fideikommiss.

Fideikommissinstitutet innebär nämligen att viss egendom bildar en särskild förmögenhetsmassa som inte får överlåtas, pantsättas eller tas i anspråk för betalning av skulder. En avyttring förutsätter därför särskilt tillstånd enligt 1972 års permutationslag. Ett sådant tillstånd får lämnas endast om bestämmelsen i stiftelseurkunden på grund av ändrade förhållanden ej längre kan följas, om bestämmelsen blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot utfärdarens avsikter, eller om det föreligger annat särskilt skäl.

Från Moderata samlingspartiets sida tycker vi att det vore olyckligt om en fideikommissinnehavare, trots en vilja att avyttra egendomen eller en del av den, skulle ha nekats tillstånd enligt permutationslagen, medan däremot en önskan från en arrendator att friköpa sin arrendedel ges företräde framför de inskränkningar som enligt stiftelseurkunden gäller för avyttring av marken. Det går inte att bortse från det faktum att marken, om den säljs i sin helhet eller i större delar, i vissa fall betingar ett högre värde än om den säljs uppstyckad i mindre delar som tidigare utgjorts av arrenden. Det kan därför vara en uppenbar nackdel för fideikommissinnehavaren att tvingas sälja marken till arrendatorn trots att han tidigare har nekats tillstånd att sälja marken till en annan köpare. Vi menar därför att även dessa frågor bör övervägas inom ramen för den övriga kartläggningen.

Avslutningsvis, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i lagutskottets betänkande men vill alltså samtidigt peka på vikten av att man beaktar skrivningen i det särskilda yttrandet.

Anf. 178 WILLY SÖDERDAHL (v):

Herr talman! Jag vill börja med att uttrycka min glädje över lagutskottets välvilliga behandling av motionerna i ärendet om friköp av historiska arrenden. Det är väl inte alla nya ledamöter förunnat att redan i första motionsomgången få ett bifall från ett enligt utskott.

Jag har haft förmånen att få lyssna på mina farföräldrar och morföräldrar när de har berättat om sin uppväxt i början av detta sekel. Min farfar försörjde sig under en tid som statare. Det har också varit en stor förmån att få höra, och för den delen också se, hur de på olika sätt med framgång kämpat mot detta djupt orättvisa och feodala system. Det är otillständigt att det än i dag finns enstaka rester kvar av det feodala systemet.

Med morgondagens beslut i denna kammare ges regeringen möjlighet att undanröja en sådan rest. Jag utgår från att regeringen utnyttjar denna möjlighet och återkommer med ett förslag som gör det möjligt att friköpa historiska arrenden. Det handlar inte i första rummet om en ekonomisk fråga. Det handlar mer om en mänsklig och medborgarrättslig fråga.

Den utredning som aviseras i utskottets yttrande tror jag kommer att ge klart besked att friköp av historiska arrenden äntligen kan bli verklighet och att statsministerns ord i regeringsförklaringen – ”Steget in i 2000-talet skall tas med en politik som ökar rättvisan i Sverige” – också skall gälla för den lilla grupp som fortfarande förvägrats att friköpa den jord som de brukat i generationer.

Med dessa ord, herr talman, vill jag än en gång uttrycka min glädje över ett enigt lagutskotts betänkande och yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

13 § Homosexuella och barn

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1998/99:LU13
Homosexuella och barn

Anf. 179 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Inledningsvis vill jag läsa några rader ur brev från barn som växt upp med homosexuella föräldrar.

Så här skriver Andreas: ”Hej, jag heter Andreas och är 13 år. Jag har levt med två mammor under nästan hela min livstid. När jag var mindre tyckte jag att den enda skillnaden mellan att ha två mammor eller en mamma och en pappa var att när man har två mammor, så är det ju två som tjarar på en att borsta tänderna. Senare ville jag ha en pappa för att ha någon att spela fotboll med. Men strax efter det träffade min mamma en kvinna som gärna spelade fotboll med mig, då ändrade jag uppfattning om det.

I skolan så vet de flesta att jag har homosexuella föräldrar och det är ingen som retar mig för det. De flesta kommenterar det inte ens.”

Herr talman! 23-åriga Lisa skriver så här: ”Hej! Har tänkt på vad jag vill skriva om min lesbiska uppväxt. Om jag i dag ser tillbaka på hur det har varit att växa upp i ett lesbiskt hem, måste jag säga att det var mycket positivt. Genom att ha blivit uppfostrad av personer som lever på ett annorlunda sätt i samhället tycker jag att jag har lärt mig att se skillnader och förstå olika grupper bättre.

Könsrollerna försvinner helt i en familj som bara består av kvinnor. Det blir en självklarhet att mammor både kan laga mat och mecka med bilen. Att jag har sluppit få inpräntat i mig 'Det gör mamma och det gör pappa' är värdefullt. Det är en bra grund att stå på för att själv skapa jämlika relationer i framtiden."

Jag vill avsluta med att läsa ur det brev som 16-åriga Felicia skrivit: "Det finns en kvinna som känner mig bäst av alla. Hon som jag inte skulle klara mig utan. Hon som alltid finns där när jag behöver henne. Hon är min bästa vän. Hon som födde mig till den här världen.

Min mamma är lesbisk. Det har hon alltid varit för mig. Det är inget konstigt med det. Det är en tillgång i mitt liv. Det ger mig erfarenheter jag inte delar med så många.

När jag var yngre bodde mamma och pappa i samma hus. Jag föddes i samband med deras skilsmässa, och de ville hålla ihop familjen för min och mina systrars skull. Vid fem års ålder bodde jag i en tvålägenhetsvillan tillsammans med mamma, pappa, syskon och mammas flickvän.

Att mamma och pappa alltid hållit sams har betytt väldigt mycket för mig. Även om jag så gott som alltid har bott med mamma, har pappa alltid funnits där.

Jag tror att min mors homosexualitet främst gör mig mera öppen för andra synsätt och ger mig en bättre förmåga att genomskåda folks fördomar. Jag vet att kärlek inte handlar om kropp utan om själ, så vilket kön det är på den kropp min blivande själsvän besitter är i det stora hela oväsentligt."

Herr talman! Dessa brev kan man läsa i dess helhet i Ann-Marie Helmadotters och Ann-Christine Jansons *Handbok för homosexuella föräldrar*.

Motionerna som behandlas i betänkandet LU13 handlar just precis, som Felicia skriver, om själ, inte om kropp. De handlar om kärlek, om gränslös kärlek oavsett sexuell orientering eller sexuell tillhörighet. Motionerna handlar om att homo- och bisexuella fortsättningsvis inte skall diskrimineras i lagstiftningen. Men vad är då diskriminering?

Ur Folkhälsoinstitutets *Homosexuellas rättigheter* läser jag följande: Det finns flera förklaringar till ordet diskriminering. En enkel förklaring är att en person utan godtagbart skäl behandlar någon sämre än andra. Diskriminering är alltså att missgynna eller särbehandla.

De bakomliggande skälen har ofta sitt upphov i

- en tro att mänskligheten kan delas upp i avskilda grupper efter något kriterium, t.ex. ras vid rasism
- en åsikt att vissa grupper är underlägsna, mindre naturliga än andra, t.ex. judar och homosexuella för nazister
- en uppfattning att den överlägsna, alltså den "naturliga", gruppen skall regera över – vara tongivande – den underlägsna, eller "onaturliga", gruppen, t.ex. manligt och kvinnligt kön vid sexism.

Herr talman! Diskriminering kan ske öppet eller dolt. Öppen diskriminering kan ta sig många former. Misshandel, ofredande, förtal, förolämpningar m.m. är vanliga former. Den mest utbredda diskrimineringen är tystnaden om homosexuella. Detta kan också beskrivas så att man i

samhället och umgängeslivet räknar med att alla individer är heterosexuella och därigenom inte "ser" homosexuella.

Herr talman! Det blir allt vanligare att homo- och bisexuella väljer att bli föräldrar. I takt med öppenheten i samhället har också våra egna spårar och vår egen homofobi börjat ge vika. En undersökning från USA visar att 70 % av de lesbiska kvinnorna och 54 % av de homosexuella männen önskar sig barn.

Många homo- och bisexuella har redan barn från tidigare heterosexuella relationer, och nu väljer alltfler att skaffa barn med sin partner eller som ensamförälder. Ett liv med barn står inte längre i motsats till ett liv som homosexuell.

När man fattar beslut om hur en familj skall se ut är det viktigt att alltid tala om och alltid utgå från barnets perspektiv och sätta barnets bästa, barnets behov, i centrum.

Inledningsvis nämnde jag att motionerna ytterst handlar om kärlek. Men tyvärr märks inte detta i utskottets betänkande, trots att lagutskottet är ett kärleksfullt utskott, herr talman.

För två veckor sedan var vi mer än 1 200 personer från riksdag och regering som såg Ecce Homo-utställningen i Nubiska rummet. Elisabeth Ohlsons första bild föreställde bl.a. två lyckliga kvinnor. Man kunde också se ett provrör. Om bilden skrev Elisabeth Olson: Laila och Marie bor i Jordbro utanför Stockholm. Laila är i sjunde månaden efter att ha låtit inseminera sig. En liten Moa föddes två månader senare. Varje barn är ett under. Varje älskat barn är ett älskat barn.

Yvonne Ruwaidas och Barbro Westerholms motioner handlar just om insemination, assisterad befruktning, om att homosexuella inte skall särskiljas, inte diskrimineras, utan behandlas lika som heterosexuella i lagen.

Herr talman! I Elisabeth Ohlsons andra bild fick vi se den homosexuella familjen: mamma, mamma, pappa och pappa. Det är vad de andra motionerna handlar om; återigen att vi inte skall ha en lag som diskriminerar människor på grund av deras sexuella orientering. Att ha en förmåga att älska en människa av samma kön handlar inte om perversiteter och sex. Det handlar om kärlek och åter kärlek.

Den svenska lagstiftningen diskriminerar homo- och bisexuella i flera olika avseenden, och detta är mest påfallande i lagstiftningen om föräldraskap. I vår motion L409 begär vi ett tillkännagivande om att regeringen snarast skall tillsätta den av riksdagen våren 1998 begärda förutsättningslösa utredningen om situationen för barn i homo- och bisexuella familjer.

Herr talman! Det är med glädje jag kan konstatera att regeringen den 4 februari i år beslutade att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppgift att undersöka och analysera villkoren för barn i homosexuella familjer. Jag vill rikta ett stort tack till de personer som har arbetat fram direktivet till utredningen. Det är nämligen ett väldigt bra direktiv i stora drag.

Jag vill särskilt lyfta fram två saker i direktivet. På sista sidans näst sista mening kan vi läsa: "Kommittén skall inhämta synpunkter från Statens medicinsk-etiska råd, barnrättsorganisationer och homosexuellas organisationer".

Herr talman! Homosexuella föräldrar och barn till homosexuella – ja, även de barn som är vuxna i dag – borde också stå med här. Men jag tar för givet att kommittén inhämtar synpunkter även från dem som redan i dag lever i det som vi nu skall utreda.

Sedan vill jag påpeka vikten av att utredningen gärna får bli klar redan efter första halvåret år 2000, så att beslutsprocessen inte ytterligare fördröjs – om den möjligheten finns, och det gör den eftersom uppdraget skall redovisas senast den 1 januari 2001.

Herr talman! I betänkandet ser vi att utskottet avslår alla motioner, bl.a. med motiveringen att utskottet bör avvakta resultatet av arbetet i utredningen om barn till homosexuella föräldrar samt Socialstyrelsens enkätundersökning och uppföljningsarbete vad gäller lagstiftningen om insemination.

Min önskan och min förhoppning, herr talman, är att ingen skall diskrimineras i lagstiftningen, att vi i denna kammare inte skall stifta lagar som diskriminerar människor. Hade min och många andras önskan fått råda skulle vi därför redan för länge sedan ha genomfört de krav som tas upp i motionerna. Så är det inte, i alla fall inte än. Vi kommer således att fatta beslut i sak längre fram under mandatperioden. Till dess ser jag fram emot utredningsarbetet i kommittén Barn i homosexuella familjer, till vilken jag har nominerats av mitt parti.

Nästa vecka har vi justeringssammanträde i lagutskottet och kommer att behandla familjerättsliga frågor med ytterligare krav på likställighet inför lagen, att alla skall behandlas lika och äger rätt till samma mänskliga rättigheter, oavsett om man är hetero-, homo- eller bisexuell.

Jag vill avsluta mitt anförande, herr talman, med att läsa upp ytterligare två utdrag ur Ann-Marie Helmadotters och Ann-Christine Jansons *Handbok för homosexuella föräldrar*, här om hur det är att möta samhället utanför familjen. De allra flesta som lever öppet har inte stött på några större problem.

Så här säger Karin: "Personligen har jag fått revidera många av mina egna fördomar om heterosexuella sedan jag fick barn. På vår gård finns det en kvinna som är dagmamma. Hon är hemma hela dagarna och vet allt om alla. Jag tyckte att hon glodde surt på oss båda när vi gick arm i arm med Jon i vagnen när Ann var höggravid. Tji, vad jag bedrog mig. När vårt andra barn kom hem från BB var hon en av de första att gratulera oss båda. – Jag såg att ni fick en pojke till, grattis! Gissa om jag blev häpen."

Så här sade Ann: Ibland får jag frågan om vilka som är de största problemen med att vara homosexuell förälder. Jag kan ärligt säga att de problem som jag och de flesta homosexuella föräldrar upplever är – hör och häpna – precis desamma som heterosexuella föräldrar har. Eftersom ett av våra barn är ett öronbarn, har vår oro ofta handlat om öroninflammationer, feber och sjukhusbesök.

Mitt liv handlar om att få tiden att räcka till för mina barn och min fru, mitt i slitet med tvätt, disk och andra praktiska saker som måste fixas. Jag har aldrig ångrat att vi skaffat oss barn. Det är det absolut bästa

jag gjort i mitt liv. Jag önskar bara att jag kunde arbeta lite mindre så att jag kunde vara med mina barn ännu mer.”

Herr talman! Det är lyckliga människor fulla av kärlek som redan lever i det som vi nu skall utreda.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

*Vissa frågor rörande
arbetslöshetsförsäkringen*

14 § Vissa frågor rörande arbetslöshetsförsäkringen

Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1998/99:AU7

Vissa frågor rörande arbetslöshetsförsäkringen

Anf. 180 HENRIK WESTMAN (m):

Herr talman! Vi moderater är som bekant för en allmän obligatorisk försäkring som skall ses som ett grundläggande skydd som omfattar alla. Vi anser vidare att försäkringen skall vara en omställningsförsäkring som skall träda in för att klara övergången från ett arbetet till ett annat och inte vara en permanent försörjning.

Inte helt förvånande beklagar vi att socialdemokraterna i den allmänna ”återställningspyran” tog bort den försäkring som den borgerliga regeringen infört. Tyvärr är detta dock helt i linje med regeringens handlande i övrigt. Man kan fråga sig vem som styr i vårt land. Är det Socialdemokraterna, är det Vänsterpartiet och/eller Miljöpartiet eller är det kanske facken som styr via Socialdemokraterna? Då det gäller dagens ämne arbetslöshetskassorna tror jag att det är det senare alternativet som gäller.

Alla utom en kassa är knuten till att man måste tillhöra ett fack. Självfallet döljer sig en maktfråga i detta. Det gör att förändringar är ytterst känsliga, och försvagningar av fackens makt är helt otänkbara. Vad gör man då när det kommer en massa motioner som föreslår förändringar? Jo, man gör som man nu gjort åtskilliga gånger förr. Man tillkallar en utredning, och vips kan allt avslås med motivering att detta just nu är under utredning och att den kommer att leda till många kloka förslag där motionsförslagen kommer att övervägas. Detta är regeringens och utskottmajoritetens lösning i år, och likadant var det förra året. Ränderna sitter i. Prat och utredningar, men inga beslut.

Om man bara lyssnar till vad som sägs förefaller det som om alla partier är överens om att den kanske viktigaste frågan just nu är att få folk i arbete. Det vore därför kanske inte orimligt att tro att alla åtgärder och bestämmelser som vidtas eller fastställs borde arbeta i den riktningen. Så är inte fallet!

Ta som ett exempel utjämningsystemet mellan kommunerna. Denna av regeringen vidtagna ”kraftfulla åtgärd” leder till att 18 kommuner förlorar på att öka sin förvärvsfrekvens. Systemet är inte ens neutralt. Man straffas om fler människor kommer i arbete. Nu återkommer vi nog till den frågan senare i vår, så jag skall inte orda mer om den här. Dessvärre går det utmärkt att också hänvisa till nuvarande bestämmelser

och tillämpning beträffande arbetslöshetsförsäkringen som ett exempel som motverkar syftet.

Vi moderater tycker att en arbetslöshetsförsäkring skall ses som en omställningsförsäkring, dvs. en övergång från ett arbete till ett annat. Man kan fråga sig om detta är en tolkning som vi endast delar med Kristdemokraterna och Folkpartiet. Regeringen och utskottsmajoriteten anser att försäkringen skall ses som en övergångslösning mellan de olika åtgärder som kan komma i fråga och att detta skall kunna pågå i evighet. Incitamenten att komma ut i arbete är svaga eller obefintliga. A-kassan är evig.

Många kritiker och tänkare håller med oss om att a-kassan inte får vara evig. Man måste ha en bortre gräns för att öka motiven för den arbetssökande att söka ett nytt arbete och motiven för a-kassorna att lägga ned mer möda på att finna arbeten. Erfarenheten säger att ju närmare en utförsäkring man är desto angelägnare är man att få ett arbete.

Vi vill ha en bortre parentes efter 300 dagar kombinerad med ett efterskydd som är längre för den äldre arbetskraften. Är man över 58 år bör ytterligare 200 ersättningsdagar medges. 300 dagar är i realiteten 16 månader, och för den äldre arbetskraften blir det således ännu längre. Särskilda övergångsregler behövs intill dess arbetslösheten pressats ned till acceptabla nivåer.

Vi anser att ersättningen bör vara 75 % av den tidigare lönen. Högre ersättningsnivåer riskerar att motverka den mer flexibla lönebildning som Sverige behöver i dag. Ersättningsnivån skall ses tillsammans med våra förslag om lägre inkomstskatter.

Vidare bör en komplettering av det grundläggande skyddet ske med tilläggskydd genom avtal mellan fack och arbetsgivare. Ett sådant skydd bör kunna variera från bransch till bransch.

Det är intressant att notera att även socialdemokraterna hade med ett förslag om en bortre parentes efter 300 dagar i förra årets förslag beträffande a-kassan. Efter kritik från facken togs detta bort.

I år skriver utskottsmajoriteten: "En vanlig kritik som framförs mot dagens ersättningssystem är att ersättningsrätten uppfattas som obegränsad i tiden. Kritikerna anser därför att det bör införas en s.k. bortre parentes. Utskottet kan konstatera att syftet med arbetslöshetsförsäkringen har varit och fortfarande är att ersätta den enskilde för inkomstförlust vid arbetslöshet under en omställningsperiod fram till nytt arbete. En omställningsförsäkring behöver enligt utskottets mening i första hand inte ses som om att det är nödvändigt att det finns en tidsmässig gräns för ersättning".

Men snälla rara! Om det inte skall finnas någon tidsmässig gräns är väl tiden inte tidsmässigt begränsad, dvs. då är den väl obegränsad? Vad menas egentligen?

I dag är sambandet mellan inbetalda avgifter och utbetald ersättning obefintlig. Staten betalar en mycket stor del av kostnaderna. Den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen var tänkt som en omställningsförsäkring som skulle finansieras genom avgifter som skulle betalas av både arbetsgivare och arbetstagare. Genom den höga arbetslösheten har en kraftig underbalansering uppstått som lett till att statens andel av finansieringen har ökat och arbetstagarnas andel har minskat. Vi tycker att sambandet måste återställas så att vi återigen får en omställningsförsäkring.

En högre egenfinansiering medverkar till att det inte träffas avtal som leder till ökad arbetslöshet. Finansieringen av den allmänna försäkringen bör därför till en betydande del ske genom avgifter som tas ut av den försäkrade. Vinsten är då bl.a. att man får tillbaka ett samband mellan lönebildning och arbetslöshet. Vidare förbättras arbetsmarknadens funktionssätt och kostnaderna kan jämnas ut över en konjunkturcykel. De högre premierna kompenseras genom skattesänkningar. Vi tror också som sagt på branschvisa avgifter och vill därför få till stånd en utredning som ser över möjligheterna att införa sådana.

Herr talman! Det är ytterligare en fråga jag till ta upp. Det gäller utformningen av arbetsvillkoret, dvs. vilka kvalifikationskrav som ställs för att man skall kunna komma i fråga för ersättning. Utformningen av arbetsvillkoret ger besked, inte minst till unga, om samhällets syn på arbete. Ett ringa krav på arbete för att bli ersättningsberättigad skulle kunna ge det felaktiga intrycket att bidragsberoende är normalt. Det nuvarande arbetsvillkoret anser vi moderater ger just dessa felaktiga signaler, och det bör därför förändras.

Vi anser att arbetsvillkoret bör ändras så att sökanden under en ramtid av 18 månader måste ha förvärvsarbetat minst 12 månader. Som alternativ till denna huvudregel bör det vara möjligt att fullgöra arbetsvillkoret i minst 900 timmar under en sammanhängande tid om 360 dagar med viss kontinuitet. Ett särskilt lägre arbetsvillkor för unga nyutträdande bör också införas. På denna punkt om arbetsvillkoret har vi moderater en egen reservation.

Herr talman! Till sist kan jag inte låta bli att berätta att jag för någon månad sedan var på en konferens där Mona Sahlin höll ett anförande. Hon berättade om Einstein, som ibland var något distra. Han hade gett sin sekreterare en bunt frågor som hon skulle skicka till hans studenter. Hon blev förbryllad och sade: Men professorn, det här är ju samma frågor som ni ställde förra veckan. Han sade: Lugn, den här veckan är svaren annorlunda.

Med denna historia ville Mona Sahlin visa att vi måste vara flexibla och hitta nya svar på gamla frågor. Detta håller jag helt med om. Tyvärr måste jag konstatera att detta synsätt inte har trängt igenom då det gäller den arbetsrättsliga lagstiftningen. Det enda nya skulle möjligen vara tolkningen av hur man ser på en inte tidsbegränsad tid som obegränsad.

Herr talman! Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men av tidsskäl yrkar jag bifall endast till vår egen reservation 7.

Anf. 181 CAMILLA SKÖLD (v):

Herr talman! Alltför ofta hör man i debatten om arbetslöshetsförsäkringen uttryck som att det måste skapas incitament för att människor skall bli mer aktiva i att söka jobb eller att arbetslöshetsförsäkringen inte tillräckligt motiverar den som är arbetslös och att det måste införas en bortre parentes så att inte ersättningen blir till permanent försörjning.

Dessa uttalanden avslöjar en sorts cynism, en människosyn som kännetecknas av att vi människor är lata av naturen och att vi hellre lever på bidrag än gör rätt för oss. Synsättet lägger skulden på individen – du är arbetslös därför att du inte har ansträngt dig tillräckligt. Synsättet lägger också skulden på systemet i sig, att det är rätten till arbetslöshetsersättning som skulle vara orsaken till att så många går utan arbete.

Det här är ett synsätt och en människosyn som inte delas av Vänsterpartiet. Och efter att ha jobbat i åtta år som socialsekreterare och bl.a. handlagt socialbidrag så vet jag inte av att jag har träffat en enda människa som inte *vill* göra rätt för sig. Tvärtom är det så att vi alla gör så gott vi kan utifrån de förutsättningar som vi har och utifrån de förutsättningar som ges.

Uppfattningen om att arbetslöshetsförsäkringen är för generös och inte tillräckligt stimulerar människor till att söka arbete kan man finna på olika håll. Moderaterna är tydliga i sin uppfattning, men tyvärr är de inte ensamma.

Om man tittar på EU kan man hitta unionens synsätt i olika sammanhang, bl.a. i ett dokument från den 6 juli förra året som samtliga finansministrar har undertecknat. Där slås det fast att de sociala trygghetssystemen behöver förändras för att incitamenten, möjligheten och skyldigheten att börja arbeta, skall öka. Vidare sägs det att det är för små fördelar att arbeta jämfört med att ta emot bidrag och att de länder som kombinerar relativt generösa bidragssystem med omfattande anställningskydd bör se över sin lagstiftning.

Detta dokument har bl.a. vår finansminister undertecknat.

Som vänsterpartist kan jag konstatera att det är mycket viktigt att vara synnerligen uppmärksam när det gäller de förslag som kommer att komma kring förändringen av arbetslöshetsersättningen och att man sätter förslagen i relation till vilken människosyn som de avspeglar. Det gäller inte minst när vi så småningom skall värdera de förslag som kommer att komma från den grupp som arbetar med frågan inom Näringsdepartementet.

Så länge de arbetsökande är betydligt fler än de arbeten som de kan söka och så länge vi har den samhällsmoral som vi har, som säger att arbete är en grundläggande del av vår identitet och ofta vägen till självförverkligande, måste individens rätt till skälig ersättning och rätt till trygghet vara det som styr arbetslöshetsförsäkringens inriktning, och betoningen på arbetslinje och omställningsförsäkring skall utgå från en människosyn som säger att vi när vi blir arbetslösa inte vill något hellre än att få jobb.

När det gäller risken för utförsäkringar har vi i arbetsmarknadsutskottet diskuterat farhågorna – det finns också med i betänkandet – att det finns en otydlighet när det gäller arbetsförmedlingens uppdrag att prioritera dem som riskerar att bli utförsäkrade.

Anledningen till utskottsmajoritetens farhågor är signaler som har kommit från olika håll om att det kan tolkas som om arbetsförmedlingarna har fått ett minskat ansvar för dessa människor. Och visst finns det anledning till oro, och jag tänker ta upp ytterligare ett exempel.

I Malmö har arbetsförmedlingen startat ett projekt som riktar sig till invandrare. Syftet sägs vara att undanröja det språkliga hindret för den enskilde att söka tillträde till arbetsmarknaden. Därför skall man bl.a. försöka utveckla ett samarbete med kommunens sfi.

Med reservation för att jag inte riktigt har hunnit fördjupa mig i frågan är mitt intryck ändå att detta vid ett första påseende kan te sig som en satsning som kan stärka invandrarnas möjligheter på arbetsmarknaden. *Men*, och det är det som gör att jag vill ta upp frågan här, projektet går också ut på att sortera bort de invandrare som bedöms ha små möjlighet-

er att uppnå sfi-nivå. Dessa människor skall helt enkelt avföras från arbetsförmedlingen och alltså inte anses stå till arbetsmarknadens förfogande, detta trots att många av dem bevisligen har varit ute i arbete eftersom de har kvalificerat sig för a-kassa respektive alfa-kassa.

För dem som har ersättningsdagar kvar skall avaktualiseringen ske när ersättningsdagarna har tagit slut, medan övriga skall avföras direkt. Om någon av invandrarna framhärdat i att han eller hon vill fortsätta att vara inskriven på arbetsförmedlingen skall de endast erhålla basservice.

Det här exemplet och även andra signaler från andra håll visar allvarliga tecken på att ett förändrat synsätt håller på att ta form och att det finns risk för att en bortre parentes smygs in i praktiken. Så på något sätt måste vi återkomma till detta i utskottsarbetet, annars riskerar vi en utförsäkringsboom med allt vad det betyder av otrygghet för den enskilde och av ökade kostnader för kommunerna i form av socialbidrag.

Herr talman! Ser man till de reservationer som vi från Vänsterpartiet har fogat till betänkandet har de det gemensamt att vi vill försvara människors rättighet till ett försäkringsskydd vid arbetslöshet, en försäkring som inte har någon bortre parentes och som konsekvent bygger på arbetslinjen. Våra reservationer handlar om rätten att bl.a. genom att ta del av en aktiv arbetsmarknadspolitik få återkvalificera sig in i systemet.

Vi har en reservation som handlar om tillsyn och vikten av att stärka rättssäkerheten för de arbetslösa när de av olika skäl är missnöjda med arbetsförmedlingen. Det skall då finnas en möjlighet att få sin fråga överprövad av en annan institution än av den som i förstone har fattat det beslut som man är missnöjd med. Inte minst visar exemplet från Malmö vilka konsekvenser ett beslut från arbetsförmedlingen kan få för den enskilde individen.

Vidare menar vi att det är absolut nödvändigt att förändra reglerna för de många, främst kvinnor, som är ofrivilligt deltidsarbetslösa. Där har ju den s.k. DELTA-utredningen nu kommit med sitt förslag, ett förslag som vi menar ligger i rätt riktning, dvs. att man försöker hitta en lösning som ställer krav på arbetsgivaren att försöka få till stånd heltidstjänster. Nackdelen med utredningsförslaget är att man vill införa en s.k. bortre parentes, något som vi som sagt var är emot.

Till sist vill jag också, innan min taletid är slut, lite kortfattat beröra vår reservation om rätten till semester för dem som är arbetssökande. Det skulle vara en viktig reform som för den enskilde skulle innebära en tillfällig lättnad för en tillfällig lättja. De som har gått utan arbete vet att det inte är något latmangöra. De vet hur pressad man är och hur begränsad man känner sig i sitt handlingsutrymme. Att då få planera in en tidssemester tillsammans med sin familj under sommaren betyder mycket, inte bara för den arbetslöse utan också för hennes eller hans familj. Det skulle ha en stark psykologisk betydelse att, i och för sig i samråd med arbetsförmedlingen, få skriva in en semester i sin almanacka, för en tid kunna slippa säga att man är arbetslös utan i stället kunna säga att man har semester – och därmed för en tid slippa kravet att alltid vara tillgänglig för arbetsförmedlingen.

För de övriga reservationerna hänvisar jag till texterna i betänkandet. Jag står självfallet bakom samtliga reservationer. Men vi har valt att yrka bifall till reservationerna 2, 12, 18 respektive 19. Jag utgår från att reser-

Anf. 182 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Arbete åt alla är ett viktigt politiskt mål för oss kristdemokrater. Arbetet har ett egenvärde, men det betyder inte att avsaknaden av arbete påverkar människans värde. Det är viktigt för oss kristdemokrater att göra det påpekandet.

10,6 % är arbetslösa – och flertalet av dem vill mest av allt ha ett jobb. Vad finns det för hinder? På regeringens bord ligger i dag mängder med förslag från övriga partier, från tillväxtgrupper, från småföretagare, från alla möjliga håll, på hur tillväxten och skapandet av nya jobb kan öka. Det är bara att sätta i gång.

Sedan socialdemokraterna kom till makten 1994 har a-kassan ständigt förändrats, och redan fattade beslut har rivits upp. Ersättningsnivån sänktes med hjälp av Centern till 75 % för att sedan höjas i god tid innan valet. År 1998 beslutade majoriteten i riksdagen om en ny och allmän arbetslöshetsförsäkring som skulle vara anpassad till en modern arbetsmarknad. Vi har alla sett att så inte är fallet. Den innehåller fortsatt en rad olika brister där krångelverket har blivit ännu större. Studenterna som inte fick sommarjobb fick plötsligt inte räkna studietid som överhoppningsbar tid. Rätt till a-kassa från 20-årsdagen i stället för efter kalenderår ger fördelar till dem som är födda första kvartalet på året. Det är exempel på regler som har kommit till utan eftertanke och utan insikt om dess konsekvenser.

A-kassereglerna är i dag ett socialdemokratiskt lappverk, en övervintning från en tid med betydligt lägre arbetslöshet och är inte alls det system som arbetsmarknaden i dag behöver. Nu har återigen en arbetsgrupp tillsatts som skall lägga fram förslag i september. Det är fantastiskt. Bara ett år efter det att en ny a-kassa har införts, där socialdemokraterna tillsammans med Centern bestämt utformningen, underkänner man sitt eget förslag. Det behöver göras om.

Det hade varit bättre om framtidstänkarna i fråga om a-kassan hade tänkts från början innan beslutet fattades. Denna plottrighet och brist på helhetstänkande skapar osäkerhet hos alla, både hos personalen som skall handlägga a-kassan och hos de arbetslösa.

Hur skall de arbetslösa kunna lita på socialdemokraterna? Jag hoppas att Kristina Zakrisson så småningom kan besvara frågan. Hur skall de kunna lita på att man denna gång kan åstadkomma ett regelverk som håller mer än ett år? När skall ni bestämma er för långsiktighet i a-kassetänkandet? Ni kunde åtminstone börja använda en bäst före-märkning på a-kasseförslagen.

Arbetslöshetsförsäkringen måste ha enkla, överblickbara regler som uppmuntrar allt arbete i alla former. Kristdemokraternas a-kassa har följande grundelement.

Vi menar att tillhörigheten till en a-kassa skall vara obligatorisk. Socialdemokraterna, tillsammans med sina stödpartier, vill fortsatt ha en frivillig försäkring. Är det bra, Kristina Zakrisson, att människor i dag står arbetslösa utan skydd? Kristdemokraterna menar att arbetslösheten är en kostnad som vi solidariskt skall dela och samfällt arbeta för att

*Vissa frågor rörande
arbetslöshetsförsäkringen*

utplåna. Varje enskild människa skall ha en grundtrygghet i delaktighet i a-kassa – också de som i dag har valt att stå utanför.

Det skall vara en omställningsförsäkring. Incitament skall skapas för att också byta bransch och yrke. Försäkringen skall finansieras genom avgifter, vilket ger en bättre grund för lönebildningen. Avgiften sjunker när arbetslösheten sjunker. Vi menar att den kostnaden bör fördelas i lika delar mellan arbetstagare, arbetsgivare och över statsbudgeten. För den enskildes del har vi kompenserat den ökade kostnaden med sänkt skatt med hjälp av en höjning av grundavdraget, vilket mer än väl tillgodoser utrymmet.

Arbetsvillkoret bör vara nio månader. Vi har ett lågt arbetsvillkor i Sverige. Det är rimligt att vara en längre tid i arbete innan man kan komma i åtnjutande av bidragssystemet. I Danmark har arbetsvillkoret höjts till 12 månader, i Norge är det nio månader. Däremot är det oerhört viktigt att ha en låg tröskel vad gäller att allt utfört arbete skall räknas. Säsongsarbete, projektarbete och deltidsarbete – allt skall räknas till godo som kvalificerande för arbetslöshetsförsäkring. För att åstadkomma detta krävs att man slopar kravet på minsta antal arbetade timmar per månad. Sådana krav diskvalificerar i dag många människor som faktiskt arbetar, bara för att de har förlagt sin arbetstid på ett mer flexibelt sätt än vad dagens stelbenta regelsystem tillåter.

Jag såg en sammanställning med kortast möjliga text över arbetsvillkoret i Sverige jämfört med i andra nordiska länder. Det behövdes 15 rader för att beskriva arbetsvillkoret i Finland, i Norge och på Island. Det svenska systemet tog 42 rader i anspråk. Krångelregler.

Det är bra att regeringen i kommande proposition – enligt uppgift från Björn Rosengren – tagit bort förslaget att undandra missionärers och biståndsarbeters rätt till a-kassa. Det är ett oskick att ge sig på små och svaga grupper som gör storslagna insatser under ofta ganska påfrestande omständigheter. Jag tolkar det så att den opinion som bl.a. kristdemokraterna tidigt varit med om att starta faktiskt har gett utslag här.

Men visst är det konstigt tänkt; när man utför ett avlönat arbete i sitt eget hem i egenskap av familjehemsförälder, är man trots detta inte berättigad till a-kassa. Detta är stelbenthet och ideologiskt tänkande i gamla strukturer.

Incitamenten för att skaffa arbete måste vara stora. Arbetslinjen skall gälla. Det måste alltid vara mera lönsamt för den enskilde att ta ett kort tillfälligt arbete än att låta bli. Varenda timme arbete som man kan er hålla måste belönas i systemen – allt annat blir absurt.

Vi vet genom studier att ett tillfälligt jobb ofta kan ge en anställning av något slag. Därför är DELTA-utredningen på fel väg när man vill införa en bortre parentes efter 52 veckor. Då skall det inte längre vara möjligt att jobba deltid och stämpla deltid. Ett dylikt system ger den enskilde en orimlig valsituation. Skall han välja en arbetsmarknadsutbildning på heltid och ta steget bort från ett jobb på befintlig arbetsmarknad? Eller skall han välja ett jobb på deltid och straffas ekonomiskt genom att förlora sin a-kassa?

Är uppmuntran till ett sådant beteende etiskt försvarbart? Om han väljer att vara kvar på ordinarie arbetsmarknad får han leva på en halv lön och komplettera med socialbidrag, dvs. kostnaden förflyttas från

statskassan till kommunerna. Inget sägs för övrigt om att finansieringsprincipen skall gälla.

Dessutom finns det förslag i DELTA-utredningen om att den som söker heltidstjänst inte skall behöva betrakta ett deltidsjobb som ”lämpligt”. Man skall alltså kunna tacka nej eftersom arbetsmängden inte är tillräcklig. Det är fullständigt vansinnigt och ger helt fel signaler. Allt arbete man kan få som arbetslös måste betraktas som viktigt och värdefullt, inte bara om det passar in i arbetsförmedlingarnas och a-kassornas färdiga mallar.

DELTA-utredningens förslag är – om de återkommer i propositionen – bara ännu ett utslag för socialdemokratisk klåfingrighet. Var snäll och låt bli!

Vi kristdemokrater menar att grundtryggheten för den enskilde måste finnas. Man kan fråga sig vart regeringen är på väg när tydliga tecken kan spåras på att en bortre parentes är på väg. Jag nämnde DELTA-utredningen. I proposition 1996/97:107 skrevs att man skall lämna förslag om en treårig begränsad ersättningsperiod. Den nya åtgärden arbetspraktik har också uppfattats som att den enskilde kan ställas utan skydd. Volymmålen är borttagna. Vad har den enskilde långtidsarbetslöse för garanti för att inte bli utförsäkrad i dag? Här krävs ett klargörande från Socialdemokraterna med stödpartier.

Arbetslösheten kostar i dag statskassan 150 miljarder. Det är gigantiska summor. Tillväxtförslagen fattas. Det tänks och tittas på mycket i Rosenbad, men det skapar inga nya jobb – mer än i Rosenbad, där arbetsstyrkan växer. Men för Sveriges del blir den effekten bara marginell.

Med kristdemokratisk politisk skulle vi ha en betydligt lägre arbetslöshet, vilket skulle minska kostnaderna för a-kassan. Vårt budgetförslag innebär bl.a. en satsning på sänkt skatt inom tjänstesektorn och en förstärkning av kommunernas och landstingens ekonomi, vilket skulle innebära personalförstärkningar bl.a. inom vård och omsorg.

Herr talman! Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 1 och 20.

Anf. 183 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Arbetslöshetsförsäkringen – vad säger ordet oss, och vart har debatten lett oss i den här frågan? Försäkring tolkar jag som något som jag har möjlighet att erhålla ersättning från när det händer något oförutsebart, katastrofalt, något som jag inte normalt klarar av. Det är inte något som skall ge mig pengar under resten av mitt liv eller som skall garantera min framtida existens. Försäkringar skall hjälpa mig över till en ny fas i livet där jag på nytt skall kunna klara mig själv.

Att arbetslöshetsförsäkringen av många har uppfattats som en inkomstgaranti är därför mycket olyckligt, dels för att man inte skall falla in i en falsk trygghet att ”även om jag inte gör något så tar samhället hand om mig och ser till att jag klarar mig”, dels för att alltför många aldrig kommer att uppfylla de krav som ställs för att få del av försäkringen. Många unga människor och andra som haft en lös anknytning till arbetsmarknaden ställs utanför, och det är inte tillfredsställande. För något år sedan var siffran över 100 000 personer, och den är säkert på

jämförbar nivå även om ungdomsarbetslösheten gått ned under de senaste åren.

Att arbetslöshetsförsäkringen skall vara en omställningsförsäkring som ger skydd under en viss tid fråntar inte samhället ansvaret att tillsammans med den enskilde göra allt för att lösa problemen och att man också måste se till att det finns fler alternativ än socialbidrag för dem som har stora problem på arbetsmarknaden. Två saker är här viktiga, och det är dels att staten inte skall flytta över det ekonomiska ansvaret för invånarna till kommunerna utan vidare, dels att det av många upplevs som ett totalt misslyckande att behöva söka socialbidrag. Centerpartiet kräver här i sin reservation nr 3 att regeringen tar ett större ansvar för att de här frågorna blir slutbehandlade.

Som det ser ut i dag har AMS infört den bortre parentesen utan att det finns något skyddsnet för dem som varken får jobb eller en åtgärd. Man skyller i stor utsträckning på resursbrist när man nekar människor åtgärder när de hamnat i en utförsäkringssituation.

Redan i februari månad talade man om för en person som jag följde med till arbetsförmedlingen att hon inte kunde få någon åtgärd därför att resurserna skulle gå till utbildning. Själv var hon för gammal – 56 år – så henne kunde man inte satsa på. Att hon dessutom är kvinna förbättrar inte hennes situation. Utbildning var uteslutet, och annan lämplig åtgärd kunde man inte hitta. Som väl var fick hon via ett TV-inslag veta att man i grannkommunen hade svår brist på personal i vården. Hon ringde i slutet av veckan, och på måndagen i veckan därpå fick hon börja arbeta. Hennes erfarenhet av 17 år i vårdarbete var mycket efterlängtat, och hon har redan arbetat längre arbetstider än de flesta eftersom det var många som var sjuka. Dessutom fick hon löfte om praktik om det skulle vara så att vikariatet inte räckte.

Då hade arbetsförmedlingen helt plötsligt resurser som man inte haft en vecka tidigare. Den här kvinnan kände sig mycket kränkt av behandlingen hon fick, och hon var mycket ledsen innan hon själv fixade att hon fick jobb. Centerpartiet har i olika sammanhang krävt att personal inom olika myndigheter och organisationer som skall möta människor i utsatta lägen skall lära sig mer om ett gott bemötande av dem som söker myndigheten. Det här fallet anser jag vara ett typexempel på hur det inte får gå till.

I ett betänkande av det slag som vi nu behandlar kommer massor av detaljfrågor upp från alla slag av motioner, parti- och kommittémotioner likaväl som enskilda motioner. Ofta tar de upp någon lite speciell fråga, som inte är viktig för hela arbetsmarknaden men som ändå är en liten del som behöver ändras för att det skall bli lättare för människor att få jobb, behålla jobb och starta egna företag.

Centerpartiet har i tre motioner, A209, A210 och N238, tagit upp frågor om tryggheten för dem som är deltidsarbetslösa eller vill driva egna företag.

Regeringen och andra talar mycket om att underlätta för nyföretagande och att arbetslinjen skall gälla för den som står utan arbete. Då måste frågor som de här lösas på ett tillfredsställande sätt. Som det ser ut i dag har man ingen trygghet eller riskerar att förlora den om man startar eget eller tar ett jobb som inte har samma omfattning som det man hade tidigare. Det är bättre att gå på heltids a-kassa än att ta ett deltidsjobb, för

om man blir arbetslös igen kan a-kassan ha reducerats till 80 % av deltidslönen. Individens skydd är inte här relaterat till samhällets bästa, som vore att personen tog ett deltidsjobb hellre än att stämpla.

Min fråga till Kristina Zakrisson blir: Kommer Socialdemokraterna att ta upp de här och andra liknande frågor så att det blir en förbättring för de här grupperna?

Kooperativa lösningar på samhällsproblem är heller inget att rekommendera om man skall räkna med att få ersättning från a-kassan när man blir arbetslös. Den som råkar vara firmatecknare i ett föräldrakooperativ räknas inte som arbetslös eftersom hon eller han anses vara delägare i ett företag. Det är så orimligt att man kan tycka att varje människa med sunt förnuft skulle reagera. Man hindrar på det här sättet människor från att skapa kooperativ för att lösa sina egna arbetslöshetsproblem.

Kunskaper är viktigt att ha med sig i bagaget när man ger sig ut på livets långa resa. Tyvärr blir det där bagaget ibland omodernt, och somliga fick inte med sig tillräckligt från början. Därför är det viktigt att den stora satsning som inleddes för ett par år sedan i kunskapslyftet får en fortsättning. Det kommer alltid att finnas de som går ut gymnasiet med för dåliga betyg, fel ämnen eller för få. Därför bör man utreda om det som första åtgärd när någon blir arbetslös är att personen i fråga skall få läsa in gymnasiekompetens i kärnämnen med ersättning från a-kassan. Det här är ett stort område, men man kan anta att ökade kunskaper gör människor mer anställningsbara i framtiden.

En detalj som borde ha lösts redan tidigt i höstas är möjligheten att få a-kassa under ferier om man inte kan få arbete. Som det ser ut i dag tvingas många avbryta sina studier för att de inte kan överleva framför allt sommarlovet. De har inte rätt till a-kassa, och för att få socialbidrag måste de stå till arbetsmarknadens förfogande. Det är lätt att förstå att människor upplever det som ett moment 22. Hur man än gör så straffas man av samhället.

Ännu en fråga till Kristina Zakrisson är: Kommer det någon proposition, eller skall de här människorna även denna sommar sväva i ovisshet om hur de skall klara sin försörjning?

Den projektgrupp som utskottets majoritet hänvisar till har förvisso många frågor att ta upp i sitt arbete. Många av de här frågorna kräver också snabba lösningar. Så länge de inte är lösta kommer de att utgöra hinder för människor som vill skapa nya förutsättningar för sitt eget liv. Dessutom innebär det att samhället får bära kostnader som inte är nödvändiga. Att ändra regler och anpassa dem till det samhälle vi i dag lever i är nödvändigt. Vi löser inte dagens och morgondagens problem på arbetsmarknaden med gårdagens lösningar.

Herr talman! Jag står givetvis bakom samtliga Centerpartiets reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservationerna 3 och 17.

Anf. 184 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Det finns en utbredd misstro mot att våra socialförsäkringar fungerar när vi verkligen behöver dem. Många är oroliga för att spelreglerna inte skall ligga fast, att ersättningsnivåer skall ändras över en natt och att ingångna löften plötsligt skall svikas. Denna oro är lätt att förstå. Under 1990-talet har reglerna för de svenska socialförsäkringarna ändrats hundratals gånger.

De flesta av dessa ändringar är i och för sig små i den meningen att de inte berör så många individer, men å andra sidan kan just de individerna ha påverkats på ett mycket långtgående sätt.

Några tiotal av ändringarna kan definieras som stora genom att de berör många – det gäller bl.a. sänkningen av ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringarna – eller ha principiell räckvidd, som avskaffande av den allmänna arbetslöshetsförsäkringen, som kort dessförinnan hade införts av den borgerliga regeringen.

Återkommande undersökningar visar att förtroendet för socialförsäkringarna sjunker. Det är ett allvarligt problem genom att människors otrygghet ökar. I konjunkturskeden där en ökning av den privata konsumtionen vore önskvärd kan en sådan hållas tillbaka helt enkelt av att människor är så oroliga för sin framtid.

Tjänstemannarörelserna, TCO och SACO, har visat starkt missnöje med den socialdemokratiska regeringen, som inte har förmått samla sig till en bra politik när det gäller socialförsäkringarna. TCO-ordföranden Inger Ohlsson har bl.a. sagt att hon tycker att regeringen lyssnar för mycket på LO.

Trots att socialdemokratien ideologiskt bekänner sig till försäkringsprincipen i välfärdspolitiken är man ändå ständigt beredd att göra avsteg från principerna. En viss grupp skall gynnas, och en annan grupp skall missgynnas. Låt mig påminna om några exempel ur den socialdemokratiska politiken sedan valet 1994 när det gäller just arbetslöshetsförsäkringen.

- Den allmänna a-kassan avskaffades efter valet. Motivet ansågs allmänt vara att socialdemokraterna fallit undan för att LO anser sig behöva fackliga a-kassor som argument vid sin medlemsvärning.
- Egenavgiften till a-kassan avskaffades, trots enorma behov av intäkter. I stället infördes en högre egenavgift i sjukförsäkringen, som redan gick med överskott.
- A-kasseersättningen sänktes från 80 % till 75 % trots ett löfte att höja den till 90 %. Nu är den visserligen höjd igen.
- Unga arbetslösa föreslogs gå miste om sin a-kassa trots att de kvalificerat sig för ersättning.

Dessa exempel räcker för att visa att politiken präglats av förvirring och en stor portion principlöshet.

Grunden för de resurser som krävs för en generell välfärdspolitik är arbetet. Arbetet är också en förutsättning för att kunna leva ett självständigt liv. Alla människor har också en skyldighet att försöka försörja sig själva. Staten bör omfördela samhällets resurser så att alla – inte bara vissa människor – ges möjligheter till självständigt liv. Staten skall via skatter, avgifter och sociala trygghetssystem försöka minska skillnaderna mellan människor som beror på omständigheter som ligger utanför deras påverkan. Skillnader som skapar bättre totala förutsättningar och villkor även för de sämst ställda skall däremot inte motverkas. En politik utefter dessa principer uppfyller bäst de liberala målen om alla människors rätt till ett självständigt liv och till möjlighet att växa.

Folkpartiet anser att det bör införas en allmän och obligatorisk försäkring. Denna försäkring skall ge den enskilde ekonomiskt skydd när hon eller han söker ny sysselsättning.

Det måste alltid löna sig att arbeta. Försäkringen skall innehålla en självrisk som motverkar överutnyttjande och stimulerar till arbete och till en så kort försäkringsperiod som möjligt. Genom en försäkringsmässig koppling mellan avgifter och förmåner minskar de s.k. skattekilarna, och det lönar sig bättre att arbeta.

Försäkringen skall finansieras med avgifter och med direkta statsbidrag. Försäkringen skall huvudsakligen finansieras genom egenavgifterna. Detta bidrar till att göra försäkringsmässigheten tydlig.

För att förbättra lönebildningen bör medlemsavgifterna variera mellan olika kassor med olika verksamhetsområden beroende på löneläge och arbetslöshetsnivå just där. Genom att försäkringen lyfts ut ur statsbudgeten och särredovisas ökar dess legitimitet.

Det är viktigt att taket i arbetslöshetsförsäkringen sätts så att det stora flertalet inkomstagare ligger under taket. Eftersom inga avgifter skall tas ut där inga förmåner finns måste taken för förmånen och taket för avgifter vara desamma. Vi i Folkpartiet föreslår att taket i arbetslöshetsförsäkringen på sikt skall vara detsamma som överenskommits för det reformerade pensionssystemet, nämligen 7,5 s.k. lönebasbelopp. En övergång till lönebasbelopp betyder att förmåns- och avgiftstaket räknas upp med standardstegringen i samhället.

Arbetslöshetsförsäkringen skall alltså vara allmän och obligatorisk. Vi folkpartister ser inga skäl till varför inte alla inkomstagare som uppfyller kravet på en fast anknytning till arbetsmarknaden skall ha rätt till en inkomstrelaterad arbetslöshetsförsäkring. Men det är också viktigt att betona att arbetslöshetsförsäkringen skall vara en omställningsförsäkring med lång anknytning till arbetsmarknaden.

Arbetslöshetsförsäkringen, som skall vara tidsbegränsad, bör också kompletteras med ett nytt skydd för utförsäkrade. Detta skydd skall inte, som socialbidrag, prövas mot innehav av t.ex. bil, egen bostad eller sommarstuga. Ett villkor för stödet är självfallet att individen står till arbetsmarknadens förfogande.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag också säga att det är väldigt bra att biståndsarbetare och missionärer nu får möjlighet att erhålla arbetslöshetsersättning i de fall de blir arbetslösa efter fullgjord tjänstgöring. Detta är ett krav som bl.a. folkpartisten Runar Patriksson framgångsrikt drivit med mycket starkt engagemang.

Jag stöder naturligtvis Folkpartiets samtliga reservationer, men nöjer mig i dag med att yrka bifall till reservation nr 10.

Anf. 185 BARBRO JOHANSSON (mp):

Herr talman! A-kassan är krånglig, dyr och byråkratisk. Kraven är för höga. Inför en sorts grundtrygghet i stället.

Det som jag nu har sagt tycker över hälften av de tillfrågade i en nyligen gjord undersökning. 52 % av dessa människor är för en allmän arbetslöshetsförsäkring för alla. Bara 30 % vill att a-kassan skall vara kvar på samma sätt som i dag. Bland arbetslösa vill närmare 72 % ändra på a-kassan och ha ett system med grundtrygghet. Då skulle de som nu inte

har rätt till a-kassa slippa leva på socialbidrag. Risken för rundgång mellan åtgärder och ersättningsperioder skulle avta.

Dagens socialförsäkringssystem har vuxit fram ur olika historiska förutsättningar och uppvisar tillsammans en brokig bild som är svår att förstå för de flesta. Mycket kan göras för att samordna system och göra dem billigare, enklare och mer lättbegripliga. Den översyn som skett i ett flertal utredningar de senaste åren har inte lett till förslag om den nödvändiga förenklingen och samordningen av socialförsäkringssystemen. Problemet verkar vara att ingen tar det nödvändiga helhetsgrepp som behövs.

I dag faller många långtidsarbetslösa ur a-kassesystemet. Exakt hur många svenskar som går på socialbidrag därför att de är arbetslösa och inte med i arbetslöshetsförsäkringen är det ingen som vet i dagens läge. Inträdeskraven är i dag för hårda. De bör sänkas, så att inte så många lämnas utanför.

Till dagens betänkande har Miljöpartiet fogat ett särskilt yttrande som behandlar vårt förslag om ett samordnat ersättningssystem vid arbetslöshet, ohälsa och föräldraskap.

Herr talman! Socialförsäkringarna skall främst vara ett socialt skyddsnät som skall ge en grundläggande försörjning till den som av olika anledningar inte kan försörja sig själv. Systemet skall vara heltäckande, så att så få som möjligt faller mellan stolarna och tvingas leva på socialbidrag. Det innebär bl.a. att kvalifikationsregler och andra krav skall utformas så att så få som möjligt utestängs.

Försäkringarna skall i första hand tillgodose en grundtrygghet som alla solidariskt och efter förmåga skall bidra till att finansiera. Det bör inte vara en uppgift för det statliga försäkringssystemet att i varje läge garantera att människor för all framtid skall kunna behålla en gång uppnådd högre konsumtionsstandard.

En sådan garanti blir alltför dyrbar och kan likaväl tillgodoses av var och en med eget sparande eller egen försäkring. Det är viktigare att knappa skatteinkomster i första hand används för att garantera en bra standard i den gemensamma världen, omsorgen och utbildningen. Detta bör också ligga mer i välbeställda personers intresse än att de i varje läge skall få en statlig garanti för sin konsumtionsstandard.

För att tillgodose kraven på helhetssyn och grundtrygghet bör socialförsäkringssystemen utformas med en kortvarig del, en omställningsförsäkring, och en del som skyddar vid långvariga inkomstbortfall.

Vi vill införa ett s.k. brutet tak under de två första åren som skall följas av en grundtrygghet som är lika för alla. I sjuk-, föräldra- och arbetslöshetsförsäkringarna skall det införas ett tak på 6 ½ basbelopp.

Ersättningsnivån bör höjas till 85 % för inkomsten upp till 4,2 basbelopp. Och för den del av inkomsten som ligger därutöver bör ersättningsnivån ligga på 40 %. Då skulle det bli en mycket bättre fördelningspolitisk profil.

Om försäkringen skall kunna bli heltäckande bör kvalificeringsreglerna ändras. Vi vill att arbetsvillkoret skall sänkas till fyra månaders arbete.

Det är bra att regeringen nu skall se över arbetslöshetsförsäkringen i en arbetsgrupp. Att arbetsgruppen bl.a. skall titta på inträdesregler och arbetsvillkor och eventuellt mildra dessa är bra.

Herr talman! Det särskilda medlemsvillkoret har medfört att människor inte riktigt vet om de är med i a-kassan eller inte. De vet inte heller om de verkligen uppfyller medlemsvillkoret eller inte. De svävar därför i ovisshet. Det här framkom när arbetsmarknadsutskottet träffade Arbetslöshetskassornas samorganisation. Jag tänker t.ex. på dem med jourtjänstgöring eller korta vikariat. De kanske jobbar intensivt i två veckor, är borta i tre veckor och arbetar sedan i två veckor igen. Dessa människor kommer aldrig att komma in i a-kassan. Det gäller t.ex. människor i turistbranschen, guider och översättare. Många av dem är, helt naturligt, kvinnor.

Herr talman! Miljöpartiet har också invändningar när det gäller de oerhört stränga villkoren med karensdagar när man slutar en anställning utan giltig anledning. Utskottet gjorde vid förra behandlingen skrivningar som skulle vara generösa, men det har i verkligheten visat sig att de som har slutat sitt arbete behandlas hårdare än andra kategorier.

Det är bra att utskottet nu uttalar att arbetsgruppen skall se över de här reglerna; det gläder mig.

Den arbetstagare som säger upp sig själv från en fast anställning utestängs från a-kassan under 45 arbetsdagar. Undantag kan göras om synnerligen starka hälsoskäl eller sociala skäl föreligger.

Denna långa karenstid infördes av regeringen för tre år sedan, och det underförstådda politiska budskapet var att man i tider av hög arbetslöshet inte tolererar att människor slutar på ett arbete om det inte innebär att de går direkt över till en annan tjänst. Detta kritiserades av bl.a. Arbetslöshetskassornas samorganisation som menade att beslutet saknade ordentligt underlag och att konsekvensanalysen var bristfällig. A-kassornas samorganisation hävdade att beslutet motverkade sitt eget syfte, eftersom det skapade en inlåsning på arbetsmarknaden, som vare sig gagnar den som vill ta sig ifrån ett arbete eller den arbetslöse som skulle kunna komma i dennes ställe.

Som arbetsmarknaden ser ut är det mycket svårt att gå direkt från en tjänst till en annan om man inte tillhör en exklusivt utbildad grupp, vars utbildning är högt åtråvärd. Att seriöst söka annat arbete är en heltidssysselsättning som är svår att förena med heltidsarbete. Detta bekräftas av de krav som samhället ställer på arbetssökande.

Enligt en undersökning av hur arbetslösheten påverkar attityderna, inte bara hos dem som står utan arbete utan också hos dem som har arbete, visar det sig att den grupp som skulle vilja säga upp sig från en fast tjänst för att söka annat arbete – det är så många som 28 % – mådde väldigt dåligt, t.o.m. sämre än dem som hankade sig fram mellan vikariat.

För mig innebär den här regeln att möjligheten att utvecklas i sitt arbetsliv eller göra någonting konstruktivt åt en ohållbar arbetssituation förbehålls de välbärgade som har möjlighet att leva på sparade pengar i två månader.

Människor som av olika anledningar mår dåligt på sin arbetsplats och som kanske t.o.m. får läkarintyg på att de är i psykisk obalans på grund av hur det är på arbetsplatsen får inte den behandling som kanske kunde ha förväntats.

När man efter stor ångest har lämnat sin arbetsplats möts man av beskedet att man har 45 arbetsdagens karenstid vad gäller a-kassan. I den

situation som man då befinner sig är det ett hårt slag. Man skall betala hyra, dagis m.m. Och när allt faller sönder tar man till slut till drastiska åtgärder och klarar sig inte riktigt längre.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till reservation nr 4 i betänkandet och också meddela att Miljöpartiet kommer att stödja reservation nr 18.

Anf. 186 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag blir storligen förvånad när jag hör Barbro Johanssons inlägg. Den politik som beskrivs där skiljer sig markant från den politik som Miljöpartiet har ställt sig bakom i form av utskottets förslag, socialdemokraternas förslag.

Här hör vi talas om brutet tak, ersättningsnivå på 85 %, fyra månader som arbetsvillkor, ändrade regler när det gäller karensdagar osv. På en rad punkter skiljer sig det som Barbro Johansson nu har dokumenterat som Miljöpartiets förslag ifrån det förslag som man har ställt sig bakom vid utskottets behandling.

Min fråga till Barbro Johansson är: Finns det ett löfte om att alla de saker som förekom i anförandet kommer att behandlas i den arbetsgrupp som nu är tillsatt, eftersom det inte finns några reservationer mer än när det gäller en liten bifråga i utskottets betänkande?

Anf. 187 BARBRO JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! När det gäller Maria Larssons frågor kan jag säga att vi har en reservation, och den gäller avstängningsreglerna. Men jag skulle egentligen inte behöva reservera mig, eftersom utskottet har skrivit att arbetsgruppen skall se över de här inläsningseffekterna på grund av de karensdagar som finns. Men jag kommer ändå att yrka bifall till den reservationen.

När det gäller de andra sakerna är det som vi har sagt väl känt av utskottet. Detta har jag pratat om i fem år. Dessa synpunkter har vi alltid haft. Vi har alltid väckt stora motioner om detta. Men det här året väckte vi inte motionen om arbetslöshetsförsäkringen. Jag har däremot ett särskilt yttrande om det som jag har sagt förut och även påpekat i våra budgetmotioner.

Anf. 188 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Både Barbro Johansson och jag vet att reservationer smäller lite högre än ett särskilt yttrande om man tycker annorlunda. Jag kan inte tolka detta på annat sätt än att Miljöpartiet har lagt sig platt för socialdemokraterna i det här avseendet. Jag förstår också att det egentligen inte finns några löften om att de saker som Barbro Johansson har tagit upp skall tas med i arbetsgruppens arbete.

Jag tycker att Barbro Johansson är en mycket stor optimist. Hon är glad över arbetsgruppen, som har satt i gång med att arbeta, och hon hoppas att den skall tillvarata alla Miljöpartiets intressen, trots att Miljöpartiet inte har någon plats i arbetsgruppen. Jag skulle nog inte vara lika optimistisk i det läget.

Anf. 189 BARBRO JOHANSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag vet inte vilka andra partier som har plats i arbetsgruppen. Jag tror att arbetsgruppen skall tillsättas inom Näringsdepartementet.

I budgetdebatten före jul uttryckte bl.a. Erik Åsbrink förståelse för våra förslag vad gäller grundtryggheten; man kanske skall se över detta så småningom. Så vi har visst fått vissa utfästelser. Det är ingenting som säger att det måste bli så här, men jag tror säkert att man i den här arbetsgruppen kommer att ta upp bl.a. de avstängningsregler som jag nämnde, trots att jag nu reserverar mig i det avseendet. Att vi har det här förslaget är absolut inte okänt för någon.

Anf. 190 KRISTINA ZAKRISSON (s):

Herr talman! Arbetslöshetsförsäkringen och regelverket runt den är nästan ständigt uppe till diskussion. Det är inte så konstigt, eftersom detta har väldigt stor betydelse för många människor. I dag har det stor betydelse för alldeles för många människor, skulle jag vilja säga.

Som några har påpekat tidigare har vi gjort ett stort antal förändringar under de senaste åren. Men såvitt jag förstår är hälften av dem gjorda under den borgerliga regeringens tid. Och jag anser att det finns anledning att göra förändringar om man ser att det är fel i regelverket.

Den allmänna, sammanhållna arbetslöshetsförsäkring som infördes 1998 och som gäller i dag var menad att i viss mån anpassas till förändringar på arbetsmarknaden. Men trots att vi nyss har infört den finns det skäl att återigen se över den.

Syftet med försäkringen är att ge den enskilde möjlighet till omställning till ett nytt arbete. Många ute bland allmänheten, och också bland oss politiker, antyder ibland att de som är arbetslösa faktiskt inte vill arbeta. Detta tror jag är en myt och en fördom. Det är alldeles fel. Jag har träffat väldigt många arbetslösa. Det är som Margareta Andersson sade: Den här försäkringen är till för att den som råkar ut för en katastrof skall få ersättning. Jag tror att alla som blir arbetslösa tycker att det är en katastrof.

Det regelverk vi har i dag kan ge utrymme för lite olika tolkningar. Vi har i utskottet fått signaler om att man kan göra olika tolkningar i olika delar av landet och i olika kassor, t.ex. av vad som är ett lämpligt arbete och vad som är ett rimligt pendlingsavstånd. Tillsynsmyndigheten har uppmärksammat det här, och därför har den arbetsgrupp som regeringen tillsatt fått i uppdrag att se över rättssäkerheten.

Tyvärn pratar man för sällan om rättssäkerheten för de arbetslösa. Alldeles för ofta pratar man om deras skyldigheter, precis som om man inte trodde att de uppfyllde sina skyldigheter. Jag skulle vilja säga att alla som är arbetslösa gör allt för att få ett nytt jobb. Någon här sade – jag kommer ärligt talat inte ihåg vem – att incitamentet att söka jobb ökar ju närmare utförsäkringen man kommer. Det är inte alls sant. Vi har haft föredragningar i utskottet där man sagt att det inte finns någon sanning i detta. Det är ännu en myt som man sprider.

Många av dem som i dag är arbetslösa – som kanske jobbat 10 år, 20 år eller ännu längre och sedan blivit arbetslösa – har ingen lång teoretisk utbildning. I dag krävs det minst gymnasieutbildning för att få jobb. För dessa människor kan det ta lång tid att skaffa sig den utbildning som gör

att de får nytt jobb. Det kan ta längre tid än 300 dagar. Jag menar att den omställningsförsäkring vi har skall omfatta den tid det tar för den arbetslöse att skaffa sig möjligheter att få ett nytt jobb. Då finns det ingen anledning att ha en bortre parentes. Tidsbegränsningen är när man kunnat skaffa sig möjligheter att åter få ett jobb.

Fru talman! Under den senaste tiden har arbetsmarknadspolitiken mer och mer inriktats på kvalificerad arbetsmarknadsutbildning. Det är också riktigt, därför att den politiken har visat sig leda till att man i hög grad får jobb. Det är en dyr åtgärd, men den ger goda resultat. Väldigt många får jobb, och företag som saknar en viss kompetens får sina behov tillgodosedda. Denna satsning på kvalificerad arbetsmarknadsutbildning, som alltså är dyr, får dock inte innebära att de som inte kan få del av den hamnar utanför. Arbetsförmedlingarna måste fortfarande aktivt jobba med dem som är långtidsinskrivna.

Det finns all anledning att se till att den som är arbetslös har möjlighet att få en åtgärd. Om man inte kommer ut i arbetslivet över huvud taget, om man är hemma, är passiv, tappar kontakten med arbetskamraterna, inte har några arbetsuppgifter eller någon som frågar efter en – då har man naturligtvis ännu svårare att komma tillbaka. Därför är alla åtgärder viktiga, även de som inte är av direkt utbildningskaraktär.

Utskottet har också sagt, som det står i betänkandet, att avsikten med att avveckla åtgärderna arbetsplatsintroduktion och arbetslivsutveckling inte har varit att fler personer skall bli utförsäkrade. Arbetslinjen skall givetvis fortfarande hävdas, och det gör man bäst genom att se till att de arbetslösa kan vara aktiva. Jag menar att alla åtgärder är lika viktiga. Även om arbetsmarknadsutbildning fortare ger ett jobb är det viktigt att de som inte är på den nivån att de kan börja på en sådan får andra åtgärder.

Fru talman! Den arbetsgrupp som skall se över försäkringen har också fått i uppdrag – nu skall jag läsa innantill – att utreda om det bör öppnas en möjlighet att en arbetslös i vissa fall får behålla en mindre del av sin arbetslöshetsersättning under en begränsad övergångstid i en ny anställning. Man menar nämligen att det finns skäl att se om en kombination av att ändra regelverket i arbetslöshetsförsäkringen och förenkla regelverket när det gäller arbetsmarknadspolitiken kan öka tillväxten. Alla åtgärder som gör att folk lättare får jobb är viktiga, och då finns det skäl att förändra regelverket.

Barbro Johansson tog upp risken för inlåsnings effekter om vi har för hårda sanktioner när man själv säger upp sig. Att se på detta är också ett uppdrag som arbetsgruppen har. Jag läser innantill igen: I detta sammanhang bör även prövas om en konsekventare och mer ändamålsenlig tillämpning av sanktionsreglerna kan åstadkommas genom att reglerna mildras.

Återigen är det samma sak: Vi har infört det här regelverket för ett år sedan, men ser vi att det finns regler som motverkar arbetslinjen skall vi ändra dem. Det tror jag gynnar den arbetslöse.

Fru talman! Vi socialdemokrater anser inte att det finns anledning att införa en bortre parentes. Vi anser att den omställningsförsäkring vi har skall gälla tiden tills den arbetslöse har kunnat omställa sig till ett nytt arbete.

Anf. 191 MARIA LARSSON (kd) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra Kristina Zakrisson säga att det är fel på det regelverk som infördes för drygt ett år sedan av socialdemokraterna. Jag tycker bara att det är så förfärligt synd, med tanke på alla de arbetslösa och all den personal som skall hantera a-kassans regler, att man inte tänkte till innan. Varför tänkte man inte in dessa konsekvenser, som var ganska lätta att förutsäga? Då hade vi besparat väldigt många människor väldigt mycket onödig oro.

Hur kommer det sig att man t.ex. inte tänkte in vad som skulle uppstå när det gällde studenternas a-kassa? Hur kommer det sig att man inte alls har tänkt in det här med familjehemsförälders a-kassa?

Jag har läst direktiven till arbetsgruppen, och jag tycker att tilltron till denna gruppens arbete är väl stor. Direktiven i sig är ganska plottriga. Jag är ganska övertygad om att detta inte kommer att förenkla regelsystemet särskilt mycket utan snarare vara en fortsättning på den lapptäcksteknik som socialdemokraterna har tillämpat under ganska lång tid. Läger man dessutom till Miljöpartiets nya förslag, som har framförts här i kväll och som tydligen också skall behandlas i arbetsgruppen, kommer det nog att bli ganska besvärligt att förenkla regelsystemet.

Och att tro att regelsystem inom a-kassan i sig kan öka tillväxten får inte jag att gå ihop.

Anf. 192 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Maria Larsson är väldigt kritisk till socialdemokrater och vårt sätt att införa regler. Hon tycker att det är vansinne att införa ett regelsystem som vi från början konstaterar är fel. Jag tror inte att jag sade att detta var ett dåligt system. Jag sade att det är ett regelverk med många olika regler, och om det finns regler som har blivit fel såtillvida att de inte främjar arbetslinjen skall vi naturligtvis vara beredda att se över och ändra detta.

När det gäller familjehemsföräldrars rätt till a-kassa ser i alla fall jag det på det sättet att det inte är en anställning att vara familjehemsförälder. Arbetslöshetsförsäkringen är en försäkring för den som har ett jobb, blir arbetslös och mister sin inkomst.

Vill man försörja sig som familjehemsförälder anser jag nog att man måste bilda ett företag och starta ett vårdhem. Man måste ha minst tre ungdomar. Ser man det mer som en inkomst, nästan affärsmässigt, skall man kanske göra någonting annat än vara familjehemsförälder.

Anf. 193 MARIA LARSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag anser att uppgiften att vara familjehemsförälder är ett arbete. Jag är av den åsikten att allt arbete skall kunna generera möjlighet till a-kassa. Jag tycker att det är ett tråkigt undantag att den här regeln finns.

Jag blir inte riktigt klok på om Kristina Zakrisson är stolt över de a-kassaregler som kom till 1998 eller inte. Det är en lite konstig argumentation. Men om jag förstod slutledningen rätt är det i alla fall så att reglerna blev fel och nu gör vi om dem. Jag har inte tilltro till att det kommer att förenkla regelsystemen.

Kristina Zakrisson har talat sig varm för att det skall finnas en grundtrygghet. Om det är vi tämligen överens. Men vi vill sträcka den grund-

tryggheten lite längre, till att innefatta alla, även de som i dag står utan a-kassan därför att de har valt att inte gå in i a-kassesystemet. Vi säger att a-kassan skall vara obligatorisk. Är inte det att erbjuda ännu fler människor en grundtrygghet?

Anf. 194 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill fortfarande hävda att det inte är en anställning att vara familjehemsförälder. Däremot förnekar jag inte att familjehemsföräldrar gör en väldigt bra insats. Jag har själv som ordförande i socialnämnden tidigare varit med om att familjehemsföräldrar som under en kortare tid varit tvungna att vara lediga från sina jobb, kanske ett par månader i början, fått ersättning från socialnämnden för förlorad arbetsförtjänst. Bägge två jobbade, men tog ändå hand om barn. Det är ju helt naturligt.

Jag skulle fortfarande vilja hävda att det är en väldigt bra insats att vara familjehemsförälder, man får betalt för det. Men det är inte en anställning i vanlig mening.

Sedan frågar Maria Larsson om jag är stolt över a-kassesystemet. Jag är stolt över att vi har en arbetslöshetsförsäkring, och jag tycker att den är hyfsat bra. Men det finns skavanker i den. Därför tycker jag att det är bra att arbetsgruppen skall se över den.

Som vi tidigare har hört finns det de som tycker att arbetsvillkoret är alldeles för lågt. Det finns de som tycker att det är för högt. Det beror alldeles på vad man menar med försäkringen. Vi socialdemokrater vill för vår del ha en inkomstbortfallsförsäkring, inte den grundtrygghet som Maria Larsson pratar om.

Anf. 195 HENRIK WESTMAN (m) replik:

Fru talman! Jag skall börja med att säga att jag är överens med Kristina Zakrisson i alla fall på en punkt. Det är att det är alldeles för många som är beroende av a-kassa.

Hon sade att reglerna tolkades olika i olika a-kassor. Det är just det som är problemet. Systemet är väldigt krångligt.

Jag åkte tåg i måndags. Vad hittar man där om inte SJ:s tidning Kupé, senaste numret. Där står det: A-kassan är krånglig, dyr och byråkratisk, och varför skall den vara kopplad till facket?

Nu sprids det till hela svenska folket att man tycker att det är på det sättet. Då bör ni väl vidta alla möjliga åtgärder för att göra det mindre krångligt och kanske inte heller koppla det till facket. Kopplingen till facket har inte Kristina Zakrisson berört.

Det är väldigt krångligt, men incitamenten då, vad gör ni med dem? De bör ju öka. De flesta tänkare och kritiker säger att det minskar incitamenten om man vet att man aldrig blir utförsäkrad. Med ert system blir man ju inte det. Systemet är tydligtvis obegränsat. Jag har inte fått något bevis för det heller. Man går från den ena åtgärden till den andra om det inte finns någon som helst bortre parentes. Så är det bara.

Det här insåg t.o.m. socialdemokraterna förra året, när ni hade ett förslag på 300 dagar. Sedan har ni frångått det. Nu finns det tydligtvis inte kvar. Nu är det obegränsad tid som gäller. Vad vill ni egentligen? Skall det vara medborgarlön?

Anf. 196 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Först och främst skulle jag vilja säga som jag ibland brukar säga till min egen mamma: Allt som står i tidningen är inte sant. Visserligen kanske SJ:s tidning är mer att lita på än många andra, men i alla fall.

Det står att systemet är dyrt och krångligt. Dyrt beror på vad man ställer det i förhållande till. Jag tycker att det är värt pengarna.

Krångligt kan det nog vara i mycket, därför att det innebär ett stort mått av kontrollsystem. Det är ett så stort mått att jag tror att många av dem som är arbetslösa nästan känner sig som kriminella därför att de måste bevakas så väldigt mycket.

Frågan ställdes om varför a-kassan är kopplad till facken. Vi har i dag den fristående alfakassan. Det är ungefär 8 000 personer som har anslutit sig. Det verkar inte vara ett skriande behov av en fristående kassa. Jag tror faktiskt att många väljer att gå med i facket, a-kassa eller inte. Under 90-talet har faktiskt fler och fler löntagare gått med i facket. 84 % av arbetarna är med, och ca 80 % av dem som är arbetslösa är fackligt organiserade. Man väljer alltså att gå med i facket. Det verkar inte vara så att folk upplever det som ett problem eller ett hot, tvärtom.

Jag tror också att det fackliga arbetet har väldigt stor betydelse. Även om man bortser från a-kassan tror jag att arbetsgivarna och företagen tjänar på att ha ett bra fackligt arbete. Det gynnar både arbetsgivaren och dem som arbetar på företaget om man har ett bra samarbete.

Anf. 197 HENRIK WESTMAN (m) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt. Facket gör mycket stor nytta. Jag har själv varit fackordförande åtskilliga gånger och haft mycket med dem att göra. Det är alldeles riktigt. Men eftersom det nu är knutet på det sättet blir det branschvisa låsningar. Då får man alltså inte den omställning som kanske skulle krävas på en modern arbetsmarknad.

Jag har en son som är byggnadsarbetare. Han blev arbetslös. Det lönade sig inte för honom att ta tillfälliga andra arbeten, för då skulle han få lägre a-kassa när han kom tillbaka. Alltså lönade det sig inte att arbeta. Incitamenten måste alltid finnas. Det måste alltid löna sig att arbeta, även om man tillfälligt får lägre lön. Därför bör man nog bryta upp den där låsningen till de särskilda facken, för annars blir det en branschinlåsning.

Jag läser naturligtvis inte bara den här tidningen. Jag har besökt en hel del arbetsförmedlingar och kassor och diskuterat detta. De flesta tycker nog att det finns anledning att se över krångligheten.

Anf. 198 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Att det är krångligt och att det skapar merarbete för a-kassehandläggarna om vi ändrar reglerna kan inte få oss att inte ändra regler som vi tror behöver ändras för att gynna arbetslinjen och dem som är arbetslösa.

En av de saker som Henrik Westman tog upp är att man kan dra sig för att ta tillfälliga jobb därför att man tror att det påverkar a-kasseersättningen och försäkringen negativt. Det är just en av de saker som arbetsgruppen skall titta på, liksom på möjligheten till övergång mellan olika kassor.

Som ni hör kommer arbetsgruppen att titta närmare på många av de frågor som oppositionen tar upp. Naturligtvis skall man först analysera, finns det behov av att förändra eller finns det inte? Finns det behov av att förändra tycker jag att vi skall göra det, även om det ger mer jobb åt a-kassehandläggarna.

Anf. 199 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag är ledsen om jag är lite påstridig här, Kristina Zakrisson, men läget i dag är att människor blir utförsäkrade.

Ett exempel är den kvinna som jag berättade om i mitt huvudanförande. Hon hade fyra dagar kvar tills hon skulle bli utförsäkrad. Om hon inte hade hittat ett jobb inom hemtjänsten i grannkommunen skulle hon alltså ha blivit utförsäkrad.

Ett annat exempel är en ung kille på drygt 20 år. Ibland är han inte så där enormt företagsam. Han blev också utförsäkrad men också han fick jobb. Det var nämligen ont om arbetskraft just då, så det löste sig. Men människor blir alltså utförsäkrade.

Länsarbetsdirektören i Jönköpings län, Ylva Ericsson – hon skall visserligen lämna sitt jobb men än så länge står hon som länsarbetsdirektör – skrev, tror jag, förra veckan i tidningen. Hon sade att det inte finns något lagfäst skydd för människor, så de kan visst bli utförsäkrade. Jag undrar därför vad som gäller här.

Dessutom är jag lite besviken över att de diskussioner som vi förde tillsammans med Socialdemokraterna om att på det här sättet finna en vettig bortre parentes totalt har ”droppats”. Jag tror att det alltid kommer att finnas vissa människor som är i behov av ett grundskydd. I dag är de hänvisade till socialbidrag. Det är att lyfta över kostnader från staten till kommunerna, vilket är ett felaktigt sätt att hantera de här frågorna.

Anf. 200 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Margareta Andersson, lagstiftningen säger inte att det finns ett lagligt skydd för att aldrig bli utförsäkrad. Som många andra har tagit upp står det tydligt att det vilar ett stort ansvar på den enskilde att hela tiden försöka hitta ett lämpligt arbete. Om vi skriver in i lagen att man aldrig kan bli utförsäkrad är det svårt att hävda att det är nödvändigt att ta lämpligt arbete. Var skall man då dra gränsen?

Vi säger att vi vill ha en omställningsförsäkring. För vissa människor tar det två veckor att få ett nytt jobb. För andra kan det ta tre–fyra år. Det är kanske så att man börjar utifrån en grundskoleutbildning och inte har någonting annat. Men har man en bra arbetsförmedlare som kan göra en bra individuell handlingsplan går det kanske att lägga upp en långsiktig studieplan och att faktiskt komma i arbete.

Från utskottets sida har vi försökt förhöra oss hos AMS om hur många det är som har blivit utförsäkrade men i dag går det inte att få någon sådan siffra. Vi har också pratat med a-kassehandläggare som säger att man inte, om någon försvinner från försäkringen, alldeles säkert kan veta på vilka grunder det skett. När det gäller de signaler som vi fått om att människor blir utförsäkrade har vi alltså ännu inte sett några siffror.

Det är kanske som i det fall som Margareta Andersson nämnde – vänninnan som hade fyra dagar kvar men som fick ett jobb. Då blev hon ju inte utförsäkrad.

Anf. 201 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Nej, hon blev inte utförsäkrad eftersom hon fixade det här själv. Det tycker jag är mycket bra, och det är på det viset som det skall vara. Men jag tycker att det borde finnas ett bättre regelverk för hur det här skall gå till vad gäller de människor som inte själva fixar detta eller som inte har goda vänner som hjälper till och som på olika sätt ställer upp. Väldigt många har det, så ibland går det här att lösa. Det är alltså nödvändigt med en avtrappningsregel och att kostnaderna inte förs över på kommunen.

Kristina Zakrisson säger att vi skall lägga upp en handlingsplan. Det tycker jag också är mycket viktigt men då krävs det att det finns människor på arbetsförmedlingarna som klarar av detta. I dag är det problem med bemötandet. Man får ibland väldigt arroganta och väldigt tråkiga svar av de här människorna. Det är också något som vi behöver se över. Vi behöver se till att det helt enkelt blir en bättre utbildning för de här människorna.

Vi har som en av de första punkterna föreslagit att människor som t.ex. inte har gymnasiekompetens skall erbjudas att läsa in kärnämnen i gymnasieskolan med a-kasseersättning. Det skulle kunna ingå i paketet. Jag inser också att vi inte kan säga: Du har 300 dagar. Under den här perioden måste du lösa alla dina problem.

Det kan behövas en utsträckt tid eftersom människor har olika behov. Men vi skall ha ett regelverk, och det skall finnas handlingsplaner på ett mycket tydligare sätt för de människor som i dag hamnar i situationen att de inte riktigt vet vad som gäller och vilken rätt de har att ställa krav på t.ex. arbetsförmedlingen.

Det handlar alltså om människor som blir alldeles förtvivlade. Arbetsförmedlingens personal säger: Vi vet inte vad vi skall göra med dig. Sedan blir ingenting gjort förrän det händer något som är ganska dramatiskt och människor blir alldeles förtvivlade och upprivna. Det är så många problem förknippade med detta att vi behöver se över dessa frågor i ett mycket tydligare skick än som sker i dag.

Anf. 202 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! För att återgå till den kvinna som fixade det här själv vill jag säga att man naturligtvis skall göra allt man kan för att fixa detta själv; det råder ingen tvekan om det. Man kan inte gå till arbetsförmedlingen i tron att arbetsförmedlaren fixar detta. Däremot kan arbetsförmedlaren hjälpa till.

Det kan nog vara så – sådana signaler får vi också – att bemötandet inte varit det bästa. Å andra sidan har man nog varit väldigt hårt pressad ute på förmedlingarna. Man har kanske inte alltid haft de resurser som skulle ha behövts. De på arbetsförmedlingarna behöver säkert, precis som alla andra, få kompetensutveckling. Arbetsförmedlarna har nog i många år haft en väldigt svår situation.

Sedan vill jag säga några ord om Centerns reservation om generell rätt till gymnasieutbildning. Här kommer vi tillbaka till detta med indivi-

*Vissa frågor rörande
arbetslöshetsförsäkringen*

duella handlingsplaner. Man måste ju utgå från den enskilde. Jag tycker inte att man skall ha ett generellt system för vilken utbildning folk skall ha, utan man utgår från den enskilde. I dag har vi t.ex. kunskapslyftet som har varit väldigt bra. Vi har alltså stora möjligheter att låta dem som bara har en låg grundutbildning vidareutbilda sig. Det tycker jag är en helt riktig satsning. Hjälp alltså människor att få en bättre utbildning, och de kan göra ännu större ansträngningar att själva komma ut på arbetsmarknaden igen!

Anf. 203 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag vill med anledning av den utredning som nu skall göra en översyn av arbetslöshetsförsäkringen fråga Kristina Zakrisson om den också kommer att titta på arbetslöshetsförsäkringens finansiering. Den höga arbetslöshetsnivån har ju lett till att försäkringen sedan flera år tillbaka är kraftigt underfinansierad. Denna brist täcker man över statsbudgeten. Från flera partier har vi pekat på möjligheterna att i stället göra det genom en ökad egenavgift. Då får man mera fram karaktären av försäkring. Man uppnår alltså ett bättre samband mellan lönebildning och arbetslöshet.

Kristina Zakrisson, är man från socialdemokratiskt håll beredd att ompröva sin dogmatiska inställning till hur arbetslöshetsförsäkringen skall finansieras?

Anf. 204 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag tänkte direkt säga: Nej, det uppdraget har inte arbetsgruppen. Men sedan tänkte jag att det är bäst att för säkerhets skull kontrollera så att jag inte säger något som är fel. Men det är faktiskt så att man inte har det uppdraget, och vi anser inte att det finns något behov av det uppdraget. Vi tycker att det är helt okej som det är, nämligen att vi har en gemensam finansiering av den här viktiga försäkringen. Arbetsgruppen har fått i uppdrag att ta upp de frågor som vi tycker att det eventuellt kan finnas problem med och som eventuellt kan motverka arbetslinjen. Det kan vi inte se att finansieringen gör.

Anf. 205 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Det är beklagligt att man inte är beredd att pröva det. Det är ju uppenbart att med den höga arbetslöshet som vi nu har är detta en väldigt tung belastning på statsbudgeten. Jag tror att väldigt många människor skulle vara helt införstådda med det här – att man är beredd att finansiera en eventuell arbetslöshet så småningom genom att själv bidra. Det kan då sättas i relation till lönen. Det finns ju en rad andra försäkringar där det här är ett naturligt sätt att finansiera det hela.

Ibland kommer det nytänkande från socialdemokratin. Jag vill skicka med en förhoppning om det också i det här sammanhanget. Vi är ju så många i andra partier som ser att det här är en mycket bra lösning.

Anf. 206 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag instämmer fullt och fast i att det här är en tung ekonomisk belastning. Vi gör ju också allt för att minska arbetslösheten just för att få ned den här kostnaden. Vi tycker nog att det bästa sättet att få

ned kostnaden för staten är att få folk i arbete. Men uppenbarligen har Folkpartiet och Socialdemokraterna helt olika syn på vad den enskilde själv skall betala och vad staten skall stå för.

Jag glömde mina anteckningar i bänken men jag tror att det var Helena Bargholtz som var inne på att man, efter att under en tid ha haft en inkomstbortfallsförsäkring med hög nivå, skulle övergå till en grundtrygghet. Den skulle vara på socialbidragsnivå, men den skulle inte som socialbidraget prövas mot om man äger bil, båt eller sommarstuga. Det hjälper föga för den som varken har råd att ha bil, båt eller sommarstuga.

*Vissa frågor rörande
arbetslöshetsförsäkringen*

Anf. 207 BRITT-MARIE LINDKVIST (s):

Fru talman! I detta betänkande finns en motion som jag skrivit, A227, och som handlar om överhoppningsbar tid i arbetslöshetskassans regelverk. Det gäller 16 § mom. 5 om vård av eget barn som inte har fyllt två år eller vård av adoptivbarn i två år efter barnets ankomst i familjen, vilket är överhoppningsbar tid.

Jag tänker här ta upp ett autentiskt fall.

En kvinna blir arbetslös på grund av att företaget går i konkurs. Vid tillfället är kvinnan gravid. Vid födseln visar det sig att barnet är handikappat. Eftersom barnet de första åren behöver mycket tillsyn och läkarvård erbjuder försäkringskassan henne ett vårdbidrag.

Efter många operationer i drygt tre år föreslår läkare att hon skall försöka ordna en dagisplats och själv komma ut i arbetslivet igen, eftersom sjukvården för tillfället inte kan göra mer för barnet.

Sagt och gjort. Kommunen ställer upp med en dagisplats, och den unga kvinnan anmäler sig ånyo som arbetssökande. När hon kommer till a-kassan får hon avslag på sin begäran om ersättning. Detta på grund av att tiden med vårdbidrag räknas som diversetid, och eftersom drygt tre år har gått när man inte hennes tidigare ersättningsperiod. Enligt reglerna är endast de två åren från barns födelse överhoppningsbara.

Kvinnan har överklagat i alla instanser och fått avslag. Just nu ligger ärendet i länsrätten för bedömning.

Mitt förslag i motionen är att även tiden med vårdbidrag skall räknas som överhoppningsbar tid i 16 § mom. 5.

Utskottet har behandlat motionen och anser att frågan bör tas upp i ett vidare sammanhang. Utskottet utgår från att man inom ramen för arbetsgruppens arbete även kommer att överväga denna fråga.

Fru talman! Jag är tacksam över att utskottet anser att frågan bör utredas vidare. Jag har inget yrkande, men jag utgår från att arbetsgruppen tar del av betänkandet och därmed även av motionen.

Anf. 208 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag är väldigt glad över den motion som Britt-Marie Lindkvist har skrivit. Vi har från kristdemokraternas sida följt upp den i utskottet. Vi ville i första hand få till stånd ett utskottsinitiativ för att påpeka att det här skulle hänskjutas från utskottet in i arbetsgruppen. Det förslaget föll. Då valde vi att reservera oss till förmån för Lindkvists motion. Det finns stora möjligheter för Britt-Marie Lindkvist att yrka bifall till reservationen. För tids vinnande gjorde jag inte det, men möjligheten kvarstår.

När jag läser direktivet till utredningen känner jag mig inte alldeles säker på att detta kommer att behandlas där. Det är tvetydigt skrivet. Just den här saken står inte omnämnd i exakt text. Vill man förtydliga och ytterligare trycka på skulle jag rekommendera ett yrkande om bifall till reservationen.

Anf. 209 BRITT-MARIE LINDKVIST (s):

Fru talman! Man skriver en motion för att uppmärksamma ett problem. Detta problem är någonting som man möter väldigt sällan. Jag tycker att detta måste utredas. Jag har inte siffror på vad det här skulle innebära. Jag vet ej heller hur många som drabbas av detta. Jag tycker att det är väldigt bra att arbetsgruppen tar del av det här. Jag tänker naturligtvis också själv följa frågan.

Anf. 210 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Britt-Marie Lindkvist säger att hon skriver en motion för att uppmärksamma ett problem. Jag brukar skriva en motion för att genomdriva en förändring. Det är två helt skilda saker.

Jag håller med om att problematiken finns. Den berör ett väldigt litet antal personer, men det är oerhört viktigt för människor i en så utsatt situation att få räkna den här tiden som överhoppningsbar tid. Om man drabbas av att få ett sjukt barn befinner man sig i en mycket utsatt position. Jag tycker att det är beklagligt att inte socialdemokraterna i utskottet valt att stödja motionen.

Anf. 211 BRITT-MARIE LINDKVIST (s):

Fru talman! Jag räknar med att särreglerna skall ses över. Jag räknar också med att det här blir genomfört. Jag tror att det är väldigt bra att alla förändringar som kommer att genomföras görs i ett sammanhang så att vi verkligen får en helhet.

Anf. 212 KRISTINA ZAKRISSON (s):

Fru talman! De frågor som tagits upp i motionen och där vi hänvisar till arbetsgruppen skall vi naturligtvis se till att arbetsgruppen får del av och att arbetsgruppen tar del av betänkandet.

Maria Larsson fick faktiskt den skrivning hon tog upp justerad i betänkandet. Det står ordagrant: ”Utskottet utgår från att man inom ramen för arbetsgruppens arbete även kommer att överväga denna fråga.” Det ändrade vi vid justeringstillfället.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Förslag

1998/99:NR1 Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående verksamheten under 1998

Motioner
med anledning av skr. 1998/99:103 Kommittéberättelse 1999
1998/99:K19 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

med anledning av förs. 1998/99:RR4 Riksdagens revisorers förslag angående socialförsäkringens administration
1998/99:Sf2 av Ulf KristerSSon m.fl. (m)
1998/99:Sf3 av Bo Könberg m.fl. (fp)

med anledning av redog. 1998/99:RB1 Årsredovisning för Sveriges riksbank för år 1998
1998/99:Fi8 av Johan Lönnroth m.fl. (v)

16 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 16 mars

1998/99:215 av *Leif Carlson* (m) till socialministern
Primärvårdsförsöken
1998/99:216 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
Sjukvården

den 17 mars

1998/99:217 av *Ola Karlsson* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Företagande och skatter
1998/99:218 av *Rigmor Ahlstedt* (c) till socialministern
Kompetenscentrum för forskning om biverkningarna av dentala material
1998/99:219 av *Margareta Viklund* (kd) till utrikesministern
Sierra Leone

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 mars.

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 17 mars

1998/99:454 av *Ann-Kristine Johansson* (s) till jordbruksministern
Förstärkt djurskydd
1998/99:455 av *Rolf Gunnarsson* (m) till finansministern
EU-pensioner
1998/99:456 av *Anders Sjölund* (m) till näringsministern

Prot. 1998/99:70
17 mars

Utvecklingsbidrag

1998/99:457 av *Carina Hägg* (s) till utrikesministern

Minkonferens

1998/99:458 av *Carina Hägg* (s) till försvarsministern

Kompetensuppbyggnad kring vård och omsorg för minornas offer

1998/99:459 av *Bertil Persson* (m) till socialministern

Functional foods

1998/99:460 av *Rigmor Ahlstedt* (c) till socialministern

Förbud av amalgam

1998/99:461 av *Michael Hagberg* (s) till näringsministern
Generationsskiften i fåmansbolag
1998/99:462 av *Murad Artin* (v) till statsrådet Mona Sahlin
Den statliga personalpolitikens medel
1998/99:463 av *Marianne Andersson* (c) till finansministern
Skatteregler för småföretag

Prot. 1998/99:70
17 mars

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 23 mars.

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 17 mars

1998/99:417 av *Barbro Westerholm* (fp) till statsrådet Pierre Schori
Samhällets stöd till handikappade invandrare
1998/99:421 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsministern
Stödköp från försvarsindustrin
1998/99:424 av *Margareta Viklund* (kd) till försvarsministern
Makedonien
1998/99:425 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
PKU-registret
1998/99:428 av *Gunnel Wallin* (c) till justitieministern
Övervakningskameror i taxibilar
1998/99:429 av *Lena Sandlin* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Svensk idrott och bolagisering
1998/99:430 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
Skatteutjämningen och svaga grupper
1998/99:431 av *Barbro Johansson* (mp) till jordbruksministern
Jämställdhetsmärkning av reklam
1998/99:432 av *Ewa Larsson* (mp) till kulturministern
Internationell kursgård för kvinnor i Ulvsunda
1998/99:433 av *Marianne Samuelsson* (mp) till utrikesministern
Bordtennis-VM
1998/99:434 av *Willy Söderdahl* (v) till justitieministern
Barns rättssäkerhet
1998/99:435 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Mona Sahlin
EU-körkort
1998/99:437 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Resurser till rehabilitering
1998/99:438 av *Ola Rask* (s) till miljöministern
Koloniträdgårdsrörelsen
1998/99:439 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieministern
Kronofogdemyndigheternas processföring
1998/99:441 av *Lena Olsson* (v) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Skattestoppet i kommuner och landsting
1998/99:443 av *Lilian Virgin* (s) till jordbruksministern
Miljöersättning för sockerbetsodling

Prot. 1998/99:70
17 mars

1998/99:444 av *Siw Persson* (fp) till justitieministern
Klotter

1998/99:445 av *Barbro Johansson* (mp) till jordbruksministern
Könsfördelning bland chefer

1998/99:446 av *Per Landgren* (kd) till kulturministern
Världskulturmuseets lokalisering i Göteborg

1998/99:447 av *Johnny Gylling* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Vårdbidrag för barn med diabetes

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 23 mars.

19 § Kammaren åtskildes kl. 21.37.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 1 § anf. 25
(delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 5 § anf. 78 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 119 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 145 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.54,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 190 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

1 § Särskilt anordnad debatt om Agenda 2000	1
Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	1
Anf. 2 LARS TOBISSON (m)	3
Anf. 3 JOHAN LÖNNROTH (v)	6
Anf. 4 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	8
Anf. 5 ÅSA TORSTENSSON (c)	11
Anf. 6 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	14
Anf. 7 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	16
Anf. 8 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	18
Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik	22
Anf. 10 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	22
Anf. 11 LARS TOBISSON (m) replik	23
Anf. 12 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	23
Anf. 13 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	24
Anf. 14 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	24
Anf. 15 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	24
Anf. 16 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	25
Anf. 17 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	25
Anf. 18 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	25
Anf. 19 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	26
Anf. 20 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	26
Anf. 21 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	26
Anf. 22 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	27
Anf. 23 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	27
Anf. 24 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	27
Anf. 25 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	28
Anf. 26 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	28
Anf. 27 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	28
Anf. 28 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	29
Anf. 29 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	30
Anf. 30 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	30
Anf. 31 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	30
Anf. 32 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	30
Anf. 33 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	30
Anf. 34 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	31
2 § Justering av protokoll.....	31
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	31
4 § Förnyad bordläggning.....	31
Meddelande om samlad votering.....	31
5 § Informationssamhället inför 2000-talet	31
Trafikutskottets betänkande 1998/99:TU4	31
Anf. 35 PER-RICHARD MOLÉN (m)	31
Anf. 36 STURE ARNESSON (v).....	34
Anf. 37 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik	36
Anf. 38 STURE ARNESSON (v) replik	36

Anf. 39	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik.....	36
Anf. 40	STURE ARNESSON (v) replik.....	36
Anf. 41	JOHNNY GYLLING (kd)	37
Anf. 42	SVEN BERGSTRÖM (c)	38
Anf. 43	JOHNNY GYLLING (kd) replik	41
Anf. 44	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	41
Anf. 45	JOHNNY GYLLING (kd) replik	42
Anf. 46	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	42
Anf. 47	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik.....	43
Anf. 48	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	43
Anf. 49	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik.....	44
Anf. 50	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	44
Anf. 51	KENTH SKÅRVIK (fp)	44
Anf. 52	MIKAEL JOHANSSON (mp)	46
Anf. 53	JOHNNY GYLLING (kd) replik	48
Anf. 54	MIKAEL JOHANSSON (mp) replik.....	48
Anf. 55	JOHNNY GYLLING (kd) replik	48
Anf. 56	MIKAEL JOHANSSON (mp) replik.....	49
Anf. 57	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik.....	49
Anf. 58	MIKAEL JOHANSSON (mp) replik.....	49
Anf. 59	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik.....	49
Anf. 60	MIKAEL JOHANSSON (mp) replik.....	49
Anf. 61	MONICA GREEN (s).....	50
Anf. 62	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik.....	53
Anf. 63	MONICA GREEN (s) replik.....	53
Anf. 64	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik.....	54
Anf. 65	MONICA GREEN (s) replik.....	54
Anf. 66	STURE ARNESSON (v) replik	54
Anf. 67	MONICA GREEN (s) replik.....	54
Anf. 68	STURE ARNESSON (v) replik	55
Anf. 69	MONICA GREEN (s) replik.....	55
Anf. 70	JOHNNY GYLLING (kd) replik	55
Anf. 71	MONICA GREEN (s) replik.....	55
Anf. 72	JOHNNY GYLLING (kd) replik	55
Anf. 73	MONICA GREEN (s) replik.....	56
Anf. 74	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	56
Anf. 75	MONICA GREEN (s) replik.....	56
Anf. 76	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	56
Anf. 77	MONICA GREEN (s) replik.....	57
Anf. 78	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	57
Anf. 79	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik.....	60
Anf. 80	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	60
Anf. 81	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik.....	61
Anf. 82	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	61
Anf. 83	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	61
Anf. 84	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	62
Anf. 85	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	62
Anf. 86	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	63
Anf. 87	JOHNNY GYLLING (kd) replik	63

Anf. 88	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	64
Anf. 89	JOHNNY GYLLING (kd) replik	64
Anf. 90	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	64
Anf. 91	BARBRO JOHANSSON (mp)	65
Anf. 92	EVA ARVIDSSON (s)	66
Anf. 93	PER BILL (m)	68
Anf. 94	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	69
Anf. 95	PER BILL (m) replik	69
Anf. 96	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	69
Anf. 97	PER BILL (m) replik	69
Anf. 98	ANNA LILLIEHÖÖK (m)	70
Anf. 99	MONICA GREEN (s) replik	71
Anf. 100	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	71
Anf. 101	MONICA GREEN (s) replik	72
Anf. 102	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	72
Anf. 103	LENA EK (c)	72
	(Beslut fattades efter 7 §.)	73
6 §	Investeringsplaner för trafikens infrastruktur	74
	Trafikutskottets betänkande 1998/99:TU5	74
Anf. 104	LARS BJÖRKMAN (m)	74
Anf. 105	TUVE SKÅNBERG (kd)	76
Anf. 106	SVEN BERGSTRÖM (c)	78
Anf. 107	KENTH SKÅRVIK (fp)	81
Anf. 108	JARL LANDER (s)	82
Anf. 109	TUVE SKÅNBERG (kd) replik	84
Anf. 110	JARL LANDER (s) replik	85
Anf. 111	TUVE SKÅNBERG (kd) replik	85
Anf. 112	JARL LANDER (s) replik	85
Anf. 113	LARS BJÖRKMAN (m) replik	86
Anf. 114	JARL LANDER (s) replik	86
Anf. 115	LARS BJÖRKMAN (m) replik	87
Anf. 116	JARL LANDER (s) replik	87
Anf. 117	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	88
Anf. 118	JARL LANDER (s) replik	88
Anf. 119	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	89
Anf. 120	JARL LANDER (s) replik	89
Anf. 121	STIG ERIKSSON (v)	90
Anf. 122	MIKAEL JOHANSSON (mp)	91
Anf. 123	PER LAGER (mp)	94
Anf. 124	LENNART FRIDÉN (m)	95
Anf. 125	VIVIANN GERDIN (c)	96
Anf. 126	JARL LANDER (s) replik	96
Anf. 127	VIVIANN GERDIN (c) replik	97
Anf. 128	JARL LANDER (s) replik	97
Anf. 129	VIVIANN GERDIN (c) replik	98
Anf. 130	HARALD BERGSTRÖM (kd)	98
Anf. 131	JARL LANDER (s)	99
Anf. 132	HARALD BERGSTRÖM (kd)	99
Anf. 133	JARL LANDER (s)	99

Anf. 134 HARALD BERGSTRÖM (kd).....	100
(Beslut fattades efter 7 §.)	100
7 § Vissa revisionsfrågor	100
Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU16	100
Beslut	100
TU4 Informationssamhället inför 2000-talet.....	100
TU5 Investeringsplaner för trafikens infrastruktur.....	102
KU16 Vissa revisionsfrågor	103
8 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats den	
11 mars	104
UU3 Mänskliga rättigheter, m.m.....	104
Beslut om uppskjuten votering.....	105
9 § Offentlig upphandling	105
Finansutskottets betänkande 1998/99:FiU17	105
Anf. 135 LENNART HEDQUIST (m)	105
Anf. 136 PER LANDGREN (kd).....	107
Anf. 137 KARIN PILSÄTER (fp)	108
Anf. 138 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	110
Anf. 139 LENNART HEDQUIST (m)	111
Anf. 140 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	112
Anf. 141 LENNART HEDQUIST (m)	113
Anf. 142 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	113
Anf. 143 PER LANDGREN (kd).....	113
Anf. 144 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	114
Anf. 145 PER LANDGREN (kd).....	114
Anf. 146 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	114
Anf. 147 KARIN PILSÄTER (fp)	115
Anf. 148 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	115
Anf. 149 KARIN PILSÄTER (fp)	116
Anf. 150 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	116
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	117
10 § Allmänna motioner om företags- och kapitalbeskattning.....	117
Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU11	117
Anf. 151 CARL ERIK HEDLUND (m).....	117
Anf. 152 PER ROSENGREN (v).....	120
Anf. 153 KENNETH LANTZ (kd)	122
Anf. 154 PER ROSENGREN (v) replik.....	125
Anf. 155 KENNETH LANTZ (kd) replik.....	125
Anf. 156 PER ROSENGREN (v) replik.....	126
Anf. 157 KENNETH LANTZ (kd) replik.....	126
Anf. 158 ROLF KENNERYD (c)	127
(forts.).....	128
Ajournering.....	128
Återupptagna förhandlingar	128
10 § (forts.) Allmänna motioner om företags- och	
kapitalbeskattning (forts. SkU11)	128
Anf. 159 JOHAN PEHRSON (fp)	128
Anf. 160 LARS U GRANBERG (s)	130

Anf. 161	CARL ERIK HEDLUND (m)	132
Anf. 162	LARS U GRANBERG (s)	133
Anf. 163	CARL ERIK HEDLUND (m)	133
Anf. 164	LARS U GRANBERG (s)	134
Anf. 165	ROLF KENNERYD (c)	134
Anf. 166	LARS U GRANBERG (s)	135
Anf. 167	ROLF KENNERYD (c)	135
Anf. 168	LARS U GRANBERG (s)	135
Anf. 169	KENNETH LANTZ (kd)	136
Anf. 170	LARS U GRANBERG (s)	136
Anf. 171	KENNETH LANTZ (kd)	136
Anf. 172	LARS U GRANBERG (s)	136
Anf. 173	JOHAN PEHRSON (fp)	137
Anf. 174	LARS U GRANBERG (s)	137
Anf. 175	JOHAN PEHRSON (fp)	137
Anf. 176	LARS U GRANBERG (s)	138
	(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	138
11 §	Insolvensrättsliga frågor	138
	Lagutskottets betänkande 1998/99:LU11	138
	(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	138
12 §	Historiska arrenden	139
	Lagutskottets betänkande 1998/99:LU12	139
Anf. 177	ELIZABETH NYSTRÖM (m)	139
Anf. 178	WILLY SÖDERDAHL (v)	139
	(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	140
13 §	Homosexuella och barn	140
	Lagutskottets betänkande 1998/99:LU13	140
Anf. 179	TASSO STAFILIDIS (v)	140
	(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	144
14 §	Vissa frågor rörande arbetslöshetsförsäkringen	144
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1998/99:AU7	144
Anf. 180	HENRIK WESTMAN (m)	144
Anf. 181	CAMILLA SKÖLD (v)	146
Anf. 182	MARIA LARSSON (kd)	149
Anf. 183	MARGARETA ANDERSSON (c)	151
Anf. 184	HELENA BARGHOLTZ (fp)	153
Anf. 185	BARBRO JOHANSSON (mp)	155
Anf. 186	MARIA LARSSON (kd) replik	158
Anf. 187	BARBRO JOHANSSON (mp) replik	158
Anf. 188	MARIA LARSSON (kd) replik	158
Anf. 189	BARBRO JOHANSSON (mp) replik	159
Anf. 190	KRISTINA ZAKRISSON (s)	159
Anf. 191	MARIA LARSSON (kd) replik	161
Anf. 192	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	161
Anf. 193	MARIA LARSSON (kd) replik	161
Anf. 194	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	162
Anf. 195	HENRIK WESTMAN (m) replik	162
Anf. 196	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	163
Anf. 197	HENRIK WESTMAN (m) replik	163

Anf. 198	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	163
Anf. 199	MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	164
Anf. 200	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	164
Anf. 201	MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	165
Anf. 202	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	165
Anf. 203	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	166
Anf. 204	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	166
Anf. 205	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	166
Anf. 206	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	166
Anf. 207	BRITT-MARIE LINDKVIST (s).....	167
Anf. 208	MARIA LARSSON (kd).....	167
Anf. 209	BRITT-MARIE LINDKVIST (s).....	168
Anf. 210	MARIA LARSSON (kd).....	168
Anf. 211	BRITT-MARIE LINDKVIST (s).....	168
Anf. 212	KRISTINA ZAKRISSON (s)	168
	(Beslut skulle fattas den 18 mars.)	168
15 §	Bordläggning.....	168
16 §	Anmälan om interpellationer	169
17 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	169
18 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	171
19 §	Kammaren åtskildes kl. 21.37.	172

Elanders Gotab, Stockholm 1999